LI

· BIBLIOTECA ·
· LVCCHESI · PALLI ·

Grande Sala Os

12-VII-5

Digitized by Google

III C VII 5

Digitized by Google

Digitized by Google

HISTORIA
PRINCIPUM
LANGOBARDORUM

Quae continet antiqua aliquot opuſcula de rebus Langobardorum Beneventanae olim Provinciae quae modo Regnum fere eſt Neapolitanum.

CAMILLUS PEREGRINIUS

ALEX. FIL. CAMPANUS

Recenſuit, atque carptim illuſtravit.

HAC NOVA EDITIONE

Notis, ineditis adhuc opuſculis, variiſque Diſſertationibus, atque Peregrinii vita auxit

FRANCISCUS MARIA PRATILLUS.

TOM. V.

NEAPOLI, Ex Typographia Johannis de Simone, MDCCLIV.

Superiorum facultate.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRAESTANTISSIMIS

ILLUSTRISSIMAE AC FIDELISSIMAE URBIS TERLICII

QUINQUEVIRIS

JOSEPHO DE SANCTO GEORGIO) *Syndico*

U. J. D. NICOLAO ZAPPAE
CAROLO DE PAU
MICHAELI DE VITO
JOSEPHO AMOROSINO BRIGATIAE. } *Electis.*

F. M. PRATILLUS FEL.

QUod ab antiquiſſimis ſeculis in ætates ſingulas ad noſtra uſque tempora, Præſtantiſſimi V VIRI, deductum, illud profecto eſt, ut qui Literarium aliquod opus publicæ luci efferre voluerit, ad ejus non tam ornamentum, quam tutelam, Patronos elegerit, iiſdemque laborum ſuorum curas inſcripſerit, a quibus, &

Digitized by Google

invidorum morſus evitare, & apud omnes exiſtimationem ſaltem aliquam adſequi valeat: hoc etiamnum meam, qua diu anceps hæſeram, cui titulum huic Hiſtoriæ Princ. Langob. Tomo ponerem, voluntatem ſollicitavit. At anxietatem hanc meam animo expuli, quum ad veſtram ILLUSTRISSIMAM URBEM mentis oculos datum ſit advertiſſe; e cujus Cl. Civibus ſtimuli ſimul, monumentaque ad hujus plenam Hiſtoriae deſcriptionem eruta, atque adparata. Ab Epiſcopo præcipue Tropeenſi Ill. Cive veſtro, quo familiariſſime dudum uti conceſſum eſt, permulta mihi quidem ſubminiſtrata emolumenta, quæ ad rem noſtram utique pertinebant. Immo ad alterum quoque meum APPIAE VIAE opus, elapſis annis impreſſum, manum ipſe mihi amice porrigens, quorumdam in eo ſphalmatum (aliorum potius, quam mei culpa exſcriptorum) maculas humaniſſime oſtendere dignatus fuit, in illo praeſertim Capite, in quo de Terlicii Urbe ſermo erat, quam ex fallaci aliorum relatione, chartulaque quadam a Rubenſibus olim Civibus, aut circumductione, aut interpolis, aut calumnia in vulgus educta, Terlicium, ut Rubi Coloniam credere, ſeductus exiſtimaveram. Sed ſi haec iſta ſibi tempus ſpectacula poſceret, non unius tantummodo calami vim in fraudulentos illos exploderem, qua dolos hoſce proſternerem; Verum etiam praeſigniora Urbis veſtræ decora præ indebita Rubenſium

ſium privilegiorum jactatione, effulgere praemonſtrarem. Teſtem advoco Sanctiſſimi Domini Noſtri Benedicti PP. XIV. Conſtitutionem, qua nec abſque providentiſſimo conſilio nuper Tercilii Cathedram cum proxima Juveniacenſi Concathedralitatis titulo, Dignitateque exornarit, ſpecioſo illo Diplomate, in quo Eccleſiæ, Urbiſque veſtræ laudes cumulatim diſtinguuntur. Eccui namque, Illustrissimi Proceres, ignota illius in veteribus chartis monumenta, & apud Scriptores repetita Inſignium encomia; quibus & Civitatis pulchritudo, ædificiorum compoſitio, Civium humanitas, ingenium, claritas prædicatur? An non æque a cunctis, neque hujus ſolummodo Regni, ſed totius Italiæ Provinciis pervulgata agrorum veſtrorum ubertas, magnitudo, opulentia, quod oleis, frumentiſque non tam copia, quam celebritate, aliis Italiæ agris antecellat? Quid de aëris ſalubritate, quæ ſuprema ingeniorum altrix, & miniſtra exiſtimatur? Neque equidem immerito Cives ſuos ad artes, ſcientiaſve omnes adipiſcendas alit, diſponit, protrahit, quorum Cll. VV. non unum heic retexere deberem Catalogum, qui aut dignitatibus, aut literis, vel armis benemeriti floruere, ad eorum monumentum aere perennius erigendum. Sat illorum veteres, & nuperi Scriptores meminere. Satiſque nos adhuc inſpicimus, quot Romae, quot alibi virtutum ſuarum munera, praemiaque debita affluentiſſime colligant. No-

runt

runt iſthæc Cives tui, tuaque Provincia; norunt omnes, quam virtute arma, armis militia, milites laureis, laureae inſigniis, inſignia gloriis, laudibus, præmiiſque decorata fuerint. Haec me confuſim innuiſſe ſit ſatis: diſtinctim enim ea recenſere veſtris in vultibus ruborem, animis perturbationem inferrent profecto; quum æquo prorſus pede vobiſcum meritum, ac moderatio incedant, quibus non tam veſtra virtus, quam Urbis gloria augetur, ac vireſcit quotidie. Neque in poſterum, aut vireſcet minus, aut floreſcere deſinet, ſi vos ea metipſa ad Urbis cuſtodiam vigilantia, ad ingenii culturam ſollicitudo, ad animi moderationem diligentia, comitas, conſuetudo circumvenerit. Quibus ab virtutibus non addubitandum, Præclariſſimi Proceres, ſpondeo, quin Terlicium, ejuſque Incolæ ad majora perpetuo ſe extollant, Orbique Univerſo lucem ſuam profundant; quod Altiſſimi Domini Providentia efficiat enixe voveo, ac deprecor.

Neapoli Kal. Sextileis CIƆIƆCCLIV.

ELEN-

Elenchus eorum, qui in hoc Tomo V. continentur.

I. *Catalogus Ducum Benev. & Princ. Salerni, nunc primum typis datus, cum notis Franc. Mariæ Pratilli.*

II. *Chronicon Principum Benev. & Salerni cum notis ejuſdem, & Cam. Peregrinii.*

III. *Chronicon Ducum, & Princ. Benev. cum notis ejuſdem, & Cam. Peregrinii.*

IV. *Cam. Peregrinii de Appendice Libri I. ſuae Langob. Hiſtoriæ Admonitio.*

V. *Chronicon Ducum, & Princ. Benev. uſque ad Landulfum I. & Atenulfum II.*

VI. *Cam. Peregrinii Annorum Ducum Benev. cum Aera Chriſti comparatio, cui adjectae Franc. M. Pratilli animadverſiones.*

VII. *Kalendarium, & Necrologium Monaſterii S. Benedicti Caſſinenſium Capuae, nunc primo excuſum cum notis Pratilli.*

VIII. *Catalogus Principum Capuae, nunc etiam primo excuſus.*

IX. *Cam. Peregrinii de Stemmate Principum Langob. cum animadverſionibus Pratilli.*

X. *Chronicon Breve Monachorum S. Benedicti, ſeu Ducum Beneventi.*

XI. *Cam. Peregrinii Series Abbatum Caſſinenſium cum notis, & addition. Pratilli.*

XII. *Ejuſdem Peregrinii de Ducatu Beneventano Diſſertationes, quibus adjectæ ſunt notæ Franc. M. Pratilli.*

Digitized by Google

FRANCISCI MARIÆ PRATILLI
DE CATALOGO PRINCIPUM SALERNI
MONITIO.

Quem Beneventi, & Salerni Principum Catalogum, Cavenſi chronico praefixum, in antecedenti Tomo hujus operis legentibus jam pollicitum, hujus poſtremi tomi initio publicae luci commendo. Quam ob cauſam hoc egerim, Lectori meo humaniſſimo lubens fateor. Peregrinius noſter diviſim catalogos Abbatum Caſinenſium cum Benev. Ducum aetate, illorumque deinde pleniſſimam ſeriem, & horum, Principumque Salerni chronotaxes ex Archivii Caſin. S. Sophiae Benev. aliiſque autographis exemplatos, diviſim in ipſius Langob. Principum Hiſtoria, & (ut ita dicam) in fruſta diſſectos, pene confuſim, & inordinate produxerat; indeque iſtorum Beneventi, & Salerni Principum ſeriem, aetatem, ſucceſſionem, aliaque in ſua annorum comparatione, quam infra dabimus, clare nimis, diſtincteque, ſuo adjuncto illorum Stemmate, aperuit, atque enodavit; ac poſtremo de Stemmate Atenulfi I. Capuae Principis (e quo Dynaſtae permulti Capuani Principatus originem ſuam traxerunt) Diſſertationem perquam eruditam elucubravit, Stemmate quoque in expanſa tabula adjuncto; tam Langobardorum ab Atenulfo ſubſecutorum Principum, quam etiam Northmannorum. Ut igitur haec omnia, inſimul cum brevi Necrologio inedito Monaſterii S. Benedicti Caſinenſium Capuanae Civitatis (a quo ejuſdem Principum, aliorumque ejus Principatus Comitum, & Magnatum nomina, familiae, ſucceſſiones, dieſque emortuales dignoſci valeant) uno in loco diſpoſita cuderentur, hocce in Tomo unitim typis conſignare curavi, eaque meis notulis, & animadverſio-

Digitized by Google

nibus exclareſcere, ut legentibus facem, praeferrent, veritatiſque ſemitam aperirent ad Langobardorum Principum, eorumque progenies diſtinguendas.

Pauca quidem ad nodos aliquos exſolvendos Cl. Peregrinius adnotaverat, illäque ſitim magis adcreſcere, quam extinguere venerandae antiquitatis cultoribus poterant: guttatim enim (ut ita dicam) aquam ſitientibus praebuit, quum illi plenam ollam, redundantemque pro neceſſitate expectarent. Neque Muratorius in Annal. Ital. cuncta, quae ad noſtratum Principum ſucceſſiones, aetateſque neceſſaria erant, diſtinxit, Salernitanorum praecipue Principum, eorum initia quandoque, vel obitum, aut praevertens, aut poſtponens, ut infra patebit. Immo neque idem ipſe Anon. Saler. To. II. hujus operis integre recuſus; neque alii qui Salernitanae, aut Amalfitanae urbis res deinde pertractarunt, nullam ſuorum Dynaſtarum diſtinctionem, quoad eorum aetatem, regiminis initium, vel finem, poſteritati pro veritate, criticave lance penſitantes, amandarunt: quin potius tot ambagibus, erroribus, fabelliſque eorum Hiſtorias immiſcuerunt, ut ſtomachum potius legentibus moveant, quam comprimant.

Ex hoc noſtro Cavenſi Catalogo eorum nomina, ſucceſſiones, ordinem, aetatem, obitum, cunctaque ad aptiorem ipſorum chronotaxim ſpectantia, Benevole Lector, habebis. Quadere integram illi, ſacramque fidem praeſtandam fore judico, quod totus ipſe Chronographus, fuerit in veritate inquirenda, poſteriſque fideliter adprobanda. Revera namque pene totum Cavenſe Archivum qui pervolutaverint, adamuſſim chartae illius Coenobii annis reſpondent, quibus Salerni Principes vixerint aut defuncti fuerint; ſique de aliquibus chartae illae ſileant, ſatis ab Salernitano Anonymo, ab Chronico Amalfitano (quamvis hoc mendis innumeris, fabuloſiſque narrationibus fuerit conſpurcatum), ab Heremperto, a Romualdo Salernitano, aliiſque Langobardis Chronologis iſta explanantur, ut ſuo loco patebit.

Char-

Chartas profecto omnes Cavenſis Monaſterii pervolutavit Peregrinius. At Chronicon iſtud, ſeu Principum Salerni Catalogum prae manibus quidem (neque aliter ſuſpicari poteſt) nullatenus habuit, niſi jam prius in lucem tradita ejus Hiſtoria Princ. Langob. An.MDCXLIV. Nam ſi illum ſub oculis antea habuiſſet, multa quidem in ejus Stemmate (quod infra dabitur) Salerni Principum caſtigaſſet, pluraque auxiſſet; neque in Joanne II. (quem I. potius adpellare debuiſſet) adfirmaſſet: *ignoto rerum ordine Principatum obtinuiſſe*: *ſicuti nec quidem conſtat, quo caſu eundem Principatum amiſit Pandulfus* (potius Paldulfus) : quum haec apertiſſime enodentur in praefato Cavenſi chronico, ſeu Principum Salernitanorum Catalogo, ut ſuo quaeque loco Lector agnoſcet. Multa quoque in dicto ſtemmate dubitanter Peregrinius adfert, quae pro certo adfirmare potuiſſet, ſi Chronici hujus, atque Catalogi lectione inſtruebatur. In altero certe Hiſtoriae ſuae Tomo, quem ille pridem promiſerat, iſthaec fortaſſe melius diſceptare, atque explicare fort. contigerat, quum poſt annum MDCLIII. Chronicon iſtud, teſte Fabio Vecchionio ejus amanuenſe, exemplandum ſibi praebuiſſent Cavenſes fortaſſe Monachi. At ſuo, noſtroque fato in cinerem Tomus, & Chronicon autographum cum hocce Catalogo abiit, quorum prior jam fuerat abſolutus, & alterum pene ad miraculum exemplatum, & ab incendii periculo evaſum, quod ſane deflendum magis, quam enarrandum. Ceterum ſeries horum Principum, illorum epoche, Principatus tempora, ſucceſſioneſque ab nemine alio expectari, quam ab noſtro Cavenſi Chronologo poterant. Multa etenim aut penitus ignota, aut ſaltem dubia Peregrinio, aliiſque antea extiterant, quae modo apertiſſime eluceſcunt; reſque Salernitanae Dynaſtiae poſt Camilli noſtri labores, meaſque curas pene in integrum reſtitutae, & vix lacuna aliqua expleri deberent: quod a Salernitanis, aut Cavenſibus Cl. Viris ſuppletum, quod ſua magis intereſſe videatur, expectamus. Ab ipſis etiam Diſſertationem Prin-

cipatus Salerni finium, extenſioniſque, tam in ipſius ſub Siconulfo initiis, quam ſequioribus deinde ſaeculis diu expetitam, & efflagitatam fruſtra uſquemodo ſperavi, quae non huic operi ſolummodo decus; ſed, quod magis eſt, eorum Patriae ſplendorem, ac gloriam auxiſſet.

Fueritne idem hujus Catalogi, & Cavenſis Chronici deſcriptor, ignoramus: neque aliquid profecto nobis commodi, aut utilitatis hoc ſcire conferre poterit, quum Auctor nomen ſuum poſteritati caelare voluerit. Conjectari utique abſque ſcrupulo poſſumus, unum fuiſſe (ab Chronographo Cavenſi diverſum) ſcriptorem iſtius Catalogi, qui revera Ducum, ac Principum Beneventi ſeriem ab S. Sophiae Chronologis, aliiſque illius Urbis Scriptoribus tranſcripſit; ipſeque Salerni Dynaſtarum Catalogum ab ſui Monaſterii (Cavenſis namque Monachus cenſendus eſt) chartis, & Scriptoribus, ſeniorumque traditionibus, aut antiquo alio Regeſto proſecutum. Neque illos ipſos, qui Chronicon Cavenſe confecerunt, hujus Catalogi Auctores dixerim, quum in aliquorum Principum, epoche definienda, aut erraverint, aut verbum nullum fecerint; ſcilicet de Joannis Lamberti genere, & Paldulfi Principis educatione, ejuſque fato: de Manſonis Principatu, ejuſque poſt ejectionem eventu; neque de Joanne Principe quiſnam fuerit, quibuſque artibus Princeps inauguratus poſt Manſonis ejectionem. Nullam fere de Principum uxoribus memoria; neque modicae in annorum ſuppputatione hallucinationes, & ſphalmata. Qui igitur iidem Auctores Catalogi hujus deſcriptores cenſendi ſunt, qui ſibimetipſis ſaepiſſime contradixerint, neque idem in Catalogo quod in Chronico enarraverint? Alius proinde Chronologus, Cavenſis fortaſſe Coenobii Monachus ut dixi, exiſtimandus eſt, qui ſeriem Salernitanorum Principum poſteris exhibuit. Utinam autem ſicuti eorum ordinem, aetatemque deſcripſit, annos quoque quibus eorum filii, aut exteri cum iis in Principatu conregnarunt diſtinxiſſet! parvam profecto, levemque laboris,

& cu-

& curae ſolicitudinem mihi dediſſet ad eorum diſpoſitionem interponendam ! Et quidem in Giſulfo I. quid certi de Priſci Principatu ? quid de Paldulfo ſub Joannis Lamberti paedagogia ? immo poſt adoptionem Paldulfi nihil prorſus diſtinctionis de indubia Manſonis Amalfitani epoche ; & an aeque cum Paldulfo ſimul Principatum ſemper tenuiſſet , an non : aut poſt mortem Paldulfi , Manſo ſolus thronum occupaverit , vel ſimul cum ipſo aliquando regnaverit , vel Principatui ceſſerit , aliaeque hujus pelagi ſyrtes, ac ſcopuli , qui nobis in eo navigantibus iter impediunt , periculaque , & naufragium minitantur. Non equidem Catalogi hujus deſcriptori , ſed ejus amanuenſibus crimen impingo , qui autographum aliquomodo corrumpentes , ſive interpolantes, Chronologiae ſeriem inverterunt. Meis pro viribus ab Cavenſi Chronico , ab aliis Chronographis , a veteribus chartis , a Peregrinii ſtemmate (quod facem mihi praemonſtravit) veritatem aliquantiſper ſaltem eruvendam ſpero , quam in meo novo Principum Salernitanorum Stemmate producam , cui ſi humaniſſimus Lector non ſuae congruere voluntati noſcet , errores corrigat precor , atque inſto , ut in melius ſe erigat Langobardorum noſtrorum Hiſtoria , quae nodis quamplurimis & ambagibus implicatur, ut in Tomis praecedentibus obſervavimus , & in hoc poſteriori plenius agnoſcetur . Atque haec brevi dicta ſufficiant.

INCIPIT CATALOGUS DUCUM BENEVENTI, ET PRINCIPUM SALERNI.

Zotto Dux primus in Benevento tenuit Ducatum ſuum Langobardorum poſt ſuum adventum ann. circ. XX.
Aroges (1) Dux II. per ann. L.
Ajo ejus fil. per A. I. menſ. VII.

Ra-

(1) *Sc. Arechis, al. Arachis, & Rachis.*

Radoalt (2) An. V. menſ. II.

Grimualt ejus frater poſt eum An. XV. menſ. X. (3) Regnum poſtea Langobardorum optinet per A. IX. menſ. III. mortuo Rege Aripert.

Romoalt ejus fil. per A. XV. menſ. XI.

Grimualt alter per A. III. menſ. II.

Geſulſus per A. XXIV. (4) menſ. IX. & poſt ejus obitum regnavit in Benevento ejus filius

Romoalt alter per A. XXV. menſ. VII.

Adilaus (5) ſedit A. I. menſ. IX. qui poſtea fuit occiſus.

Gregorius Dux miſſus eſt Beneventum a Rege Langobardorum Leutprand. (6) Regnavit per A. VII. menſ. IV.

Godeſcalcus (7) per A. III. menſ. IV.

Geſulſus alter ſedit per A. XII. (8) menſ. VII.

Leoprand Dux (9) fuit per A. III. menſ. VII. poſtea Benevento pulſus eſt.

Aroges alter, qui primus Principem (10) ſe nominari fecit in Ben. Regnavit per A. XXIX. menſ. II.

Gri-

(2) Radoaldus Dux ſimul cum Grimoaldo A. V. M. II quo mortuo regnavit ſolus ejus germanus Grimoaldus; inde Rex Italiae, ut infra.

(3) Chron. S. Sophiae tribuit Grimoaldo A. XXV. ſed revera tam cum fratre, quam ſolus, & poſtquam Rex inauguratus fuit non A. XXV. ſed potius A. XXX. menſ. III.

(4) Chron. S. Sophiae, quod multis in annorum deſignatione erroribus ſcatet, Giſulfo Duci Annos tribuit XVIII. qui revera fuerunt A. XXIV. menſ. IX. ut infra etiam contra Peregrinii ſupputationem propugnabimus.

(5) Sc. *Adelais*, *Adelays* apud alios, & *Audelaus*.

(6) *Liutprando* Rege poſt necem Adelays.

(7) De hujus Ducis, quo regnaverit tempore, varii varia. Peregrinius illos conciliare ſtudet: at neminis tam aptior chronologia, quam noſtri Scriptoris, ut infra.

(8) Chronologus Sanſophianus huic Duci Annos tribuit VII. ſed quam male ſuo loco patebit.

(9) Scil. Liutprandus. Chr. S Soph. eum adpellat *Limpradium*. Uſque huc ſupradictorum Ducum aetatem diſtinguit Peregrinius, ut infra. Aliorum inſequentium uſque ad Sicardum, & Siconulfum Primum Salerni Principem ejus germanum, poſt eum ſupplebo ad Chronologiae integrum complementum.

(10) Arechis II. Chr. S. Soph. *Archis*: Alii *Arichis*, & *Arechiſius*. Primus Beneventi Princeps. Chr. S. Soph. addit: *coronatus a Carolo Magno*; quod quidem inepte, ac ridicule dictum, ut animadverterat quoque Peregrinius,

ſua

Digitized by Google

enſ.

ıenſ.

Ipſe
ſtro :
opti-
3)
ugu-
. Re-

: VI.
Inde
. (14)
z in

utpran-
ıtateque
titulum
;obardo-
Magnus
que ad-
Caeſari
e ſubje-
non pre-
jure filii
egis Im-
i noſce-
: potiſſi-
. Principis
: eoque
ubſidium
ıdıt. Im-
nummis
num eſt.
profecto
ſcribatur.

on eſt pro-
ſuerat.

ap. Ludo-
voluerat:
ut ex ve-
terum

Digitized by Google

TILLI

A

I.

nepos
1053.
eſt a

Grimualt Princeps ejus filius per A. XIX. menſ. VIII.

Grimualt alter Storeſayz per A. X. menſ. IV.

Syco Spoletinus, qui Comes (11) per A. XV. menſ. VIII.

Sycard ejus filius (12) per A. VII. menſ. IX. Ipſe ejus fratrem Syconulſum exulavit in Tarentino Caſtro: qui poſtea cum aliorum auſilio Principatum Salerni optinet A. DCCCXL. in menſe Madio Indicione IV. (13)

Syconolfus primus Salerni Princeps, qui ab Auguſto Ludgoico poſtea confirmatur in ſuo Principatu. Regnavit per A. X. menſ. IX.

Syco ejus filius puer, qui regnavit A. I. menſ. VI. ſub tutela Petri Comitis Viri illuſtris de Salerno. Inde in Franciam ab Auguſto Ludgoico perductus eſt. (14)

& in

ſua ſubjecta ibi notula: *ad huc inauditum*. Atechis hic, depulſo Liutprando, Dux electus eſt. Sed quoniam hocce ſolummodo titulo, dignitateque neutiquam ſatur adquieverit, ad majora ſemper adſpirans, Principis titulum aſſumere voluit, ea ſcilicet ratione, ut extincto jam in Italia Langobardorum Regno, ejuſque Duces pene ad ſervitutem redactos Carolus Magnus Aug. oppreſſiſſet, ipſe ad ſublimiorem dignitatem oculos, mentemque adjiciens, qua utique regnum aliquomodo adfectaret, ſupremoque ſe Caeſari aequipararet, Principis nomen decuſque adſumſit, & ab ejuſdem ſe ſubjectione vindicavit. Excogitaverat namque, Duces alios (quamvis non precarii Rectores extiterint, ſed ejus Ducatus ſupremi Domini, quo jure filii genitoribus, Populi tamen ſuffragio, ſuccederent, quum Summi Regis Imperium defeciſſet, ipſi vero Auguſteae Caroli M. poteſtati ſubditi noſcebantur) nondum propria libertate frui, ſed ab Caeſaris facultate potiſſimum pendere; quadere ut nullum ſupra ſe Regem agnoſceret, Principis nomen, ceu ſummae auctoritatis decus, ac digniratem arrogavit: eoque ex tempore nullam Carolo obedientiam, ſubjectionem, atque ſubſidium (ſicuti & Duces alii præſtare debebant) impendere, animo contendit. Immo neque ejuſdem Aug. inſcribi nomen in publicis chartis, aut nummis mandavit, quod apud Chronologos, ut ſup. notavimus, certiſſimum eſt. Quod autem coronari palam fecerit, aut ſacro inungi oleo, hoc profecto dubitandum, quum hujuſce rei memoria in Hiſtoriis neutiquam deſcribatur.

(11) Comes Compſiae, ut alibi notavi.

(12) Catalogi noſtri deſcriptor heic ſeriem Benev. Principum non eſt proſecutus; quod ipſe Salernitanorum ſeriem ſibi adtexendam propoſuerat.

(13) Potius *Ind. III.* quae Majo illius anni decurrebat.

(14) Sico puer Princeps honoris ergo, non ad poenam, ab Imp. Ludovico ſecum perductus eſt. Nam ipſum militari cingulo exornare voluerat: quod hoc moris apud Langobardos aeque ac apud Francos erat, ut ex ve-

teium

Et in ejus loco ſupſtitutus eſt filius Petri prefati Comitis Adimarius, qui poſtea, ne Principatum ſuum amicteret, Syconem Principem de Francia revertentem, venenare fecit (15).

Adimarius Princeps per A. IX. & menſ. IX. (16).

Dauferius Ben. (17), qui regnavit vix dies XVIII. & ab ejus Thio Guaiferio ſtatim dejectus eſt a ſuo Principatu.

Guaiferius Balbus fil. Daiferi exulis Ben. Principatum uſurpavit per A. X. menſ. IV. Ab eodem Aug. Ludgoico carceri mancipatur. Sedit A. XVI. menſ. III. & Monachus factus eſt.

Weimarius ejus fil. per A. XXIII. menſ. VI.

Weimarius alter gybboſus dictus ejus fil. per A. XLII. menſ. III.

Geſulſus fil. Gybboſi per A. XLV. menſ. III. qui principare quoque fecit Priſcum (18), Comitem ſuum Teſaurarium, & Magiſtrum Palatii; & poſtea Paldulſum fil. Pandulfi Capuae Principis ejus affinis, quem adoptavit in filium, & Principem Salerni (19).

Pal-.

terum Scriptorum teſtimonio, praeſertim Paulo Diac. l. 1. c. 23. Militiae decus dupliciter candidaris concedebatur: nimirum, vel in ipſa bellica expeditione, qua nobiles Patricii, Dynaſtaeque ad bellandum laetanter pervolabant; vel in aliqua Curiae ſive Conventus convocatione, Impp. Caeſarum adventu, vel in ſimilibus Feſtivis actibus. ipſique tunc gladio donati, milites, equiteſque ſolemniter pronunciabantur, quod militari eingulo decorati coram omnibus eminerent. Ut igitur Ludovicus Auguſtus Siconi Principi dilectionis ſimul, ſubjectioniſque notam oſtenderet, ſecum illum adduxit, ut militiae ipſi cingulum, ſacrumque gladium traderet, atque Imperialis iidem Aulae, Curiaeque verſatum ſuae ſedi reſtitueret, quod Anon. Salernit. enarrat Cap. 89 To. II. hujus operis, licet diverſimode a Chron. Cavenſi, aliiſque ea ipſa deſcribantur.

(15) De hoc infra plenius agendum erit.

(16) Ejus uxor *Gumeltruda*, ex Anon. Salern.

(17) Sc. *Beneventanus*, qui prius ſua e patria in exilium damnatus erat. De ejus intruſione, ejuſque ejectione, alibi dictum.

(18) An revera Priſcus Principatum rexerit, aut ſimul eum Giſulſo Reip. regimen moderatus fuerit, incertum. Catalogus alter Salernit. a Peregrinio editus, quem infra dabimus, Priſcum Principem ſignat. At non hunc vere Principem, ſed Giſulfi adminiſtrum fuiſſe potius judico, eo fort. temporis quo Salerni Principatus factionibus turbulenrer agitabatur.

(19) In hac Paldulfi Chronologia conſtituenda, in ejus proinde adoptione,

Digitized by Google

Paldulfus prefatus Pandulfi Capue Principis filius poſt mortem Geſulfi Principavit cum Patre per A. II. menſ. VII. ſub tutela Joannis filii Lambert Comitis ejus at-

ne, Dynaſtia, expulſione, obitu, aliiſque ad hujus Principis hiſtoriam pertinentibus pauca profecto ambagibus involuta, parumque explorata nobis ſuperſunt. Ex aliquibus monumentorum fruſtulis, veroſimiles conjectationes educam, quibus, niſi ad veritatem perducamur, eam ſaltem attingamus; atque (ut ita dicam) umbras umbris colorabimus. Ex Anonymo namque Salern. Cavenſi Chronico, & ex hocce Catalogo nullam prorſus geſtorum chronotaxim tam Pandulfi Capiteferrei Patris, ejuſque filii Paldulfi ab Giſulfo adoptati, quam Joannis de Lamberto I. & II. expedite, & abſque abſtruſiſſimis nodis habere poſſumus. Neque haec quidem ſemita clare a Peregrinio noſtro aperitur. Dicam tamen quae veroſimilia mihi, magiſque ad Hiſtoricorum iſtorum intelligentiam, eorumque conciliationem congrua videbuntur. Pro certo ſane habendum eſt, Giſulfum Principem, poſtquam a Landulfo Benev. ſua ſede depulſus fuiſſet in fine A. 971. per Pandulſum Capiteferreum Cap. Principem poſt annos circ. duos ſuum reciperaſſe Principatum, ſeque abſque liberis noſcens, qui ſuccedere ipſi poſſent, Palduiſum adoleſcentulum Pandulfi filium adoptaſſe vel in fine A. 974. vel initio A. 975. *ſive grati animi*, ut animadverterat Peregrinius in not. ad Anon. Salern. in fin. *ſive pacti lege adſtrictus*. Sed ob alias quoque cauſas, rationes, ac circumſtantias ad hanc adoptionem Giſulfum deveniſſe fatendum eſt. Ipſe etenim tunc Graecis neutiquam adjunctus erat, ut antea (quod Cl. Muratorium fefellit, ut infra), quum ab iis auxilium nullum in ſua captivitate obtinere potuiſſet; imo Saracenis foederati eo temporis Graeci, Salernitani Principatus fines in Brutiis, & Lucania (ut notum apud Chronologos) ad diem infeſtabant: quin etiam ſubditis item non aeque cunctis obſequii gloria firmata adhuc erat: Comites aliqui ipſius Principatus cum proditore Landulfo etiamnum adligati; neque Landulfus ipſe parvi momenti hoſtis erat, qui foedera alia inter haec, amicoſque novos ad ſe accedere, & Giſulfum denuo ſuo e ſolio exturbare nequiret. Huic igitur hoſti potentiſſimum Principem opponere, qui ſuis adjunctis militaribus copiis aemulum evertere potuiſſet, opus quidem erat. Quemnealium ſanguine ſibi aeque ac foedere conjunctiſſimum, militiae ſtrenuum ducem, atque Othoni Imp. Aug. cariſſimum pro ſe eligere poterat, quam Paldulfum Capiteſerrei Principis filium, cujus gloria, virtus, fortitudo, potentia (erat namque Capuae, & Beneventi Princeps, Spoleti Dux, & Camerini Marchio) apud Langobardos, totamque Italiam maximi aeſtimabatur? Nihil igitur in hujus Principis deſignatione deficiebat, quin ſecuritati propriae, ejuſque Dynaſtiae malum, aut detrimentum deinceps eventurum foret, recto conſilio exiſtimavit Giſulfus. Et revera quod excogitaverat, obtigit: Otho namque Caeſar ille fuit, qui Manſonis audaciam Salerno occupato confregit, urbeque, ac Dynaſtia recepta, illam legitimo Principi reſtituit, ut mox dicemus.

Tot ergo rationum momentis impulſus Sal. Princeps Giſulfus, Paldulfum Capiteferrei filium adoptavit. Et quoniam nondum ad regendum Principatum ipſum idoneum excogitabat, Joannem de Lamberto (ſeu Lam-

Digitized by Google

affinis. Poſtea Manſo Malfitani Ducis fil. eum depellere conatus eſt; ſed pacificati ab Octone Aug. Principatum ſimul tenuerunt per A. II. menſ. VII.

Mon-

berti fort. filium, aut nepotem Gemmae Sal. Principiſſae, Spoletinorum Ducum agnatae, ut indicat Oſtienſ. l. 2. c. 6.) Laurini Comitem (quo exutus jam fuerat proditor Landulfus) adoleſcentulo Principi adjutorem dedit, cui Salerni commoranti, non Capuae apud genitorem, inſtructiones porrigeret, quibus populos regere, juſtitia pietate, prudentia, aliiſque virtutibus imbutus merito valuiſſet. Ita ad menſem Octobris A. 978. quo Giſulfus diem clauſit extremum ſo Salerni Dynaſtiae res geſſit: eoque demortuo Paldulfus Pater, & filius Principatum tenuere (defuncto fort. vel illinc diſceſſo Joanne ejus paedagogo) uſque ad A. 981. quo Capiteferreus occubuit menſe Aprili, ipſeque Paldulfus ſolus Principatum Sal. moderatus fuit. Sed quouſque ſuum hocce modo imperium pacifice protenderit, ignoramus. Manſo quidem Amalfitanus non ante obitum Capiteferrei, bellum in Sal. Principatum potuit excitare, quum Pandulfi Capuani Princ. nomen cunctis venerationem aliquomodo, ac formidinem incuteret: Quare non ante Julii menſem, aut Auguſti ejuſdem anni, Salernum ipſe invadere potuit cum conjuratorum tam urbis quam Principatus auxilio, quo Paldulfus a ſua Sede depulſus eſt. Solus igitur poſt mortem Patris vix paucis menſibus regnavit. Cumque eo temporis Otho II. Aug. hiſce in Regionibus moraretur, ut Graecis bellum indiceret, facillime ad Landulfi Capuae tunc Principis, cujus amicitiae vinculo jamdudum tenebatur, ejuſque germani Paldulfi Salernitani preces, Auguſtus Salerni obſidionem confecit novembri menſe (ut ex Cav. Chron.) Paldulfo ejus Principe cum antedicto uſurpatore Manſone conciliatis: quibus inſimul Principatus idem adſignatus ſub certis fort. conditionibus, & pactis, quae nobis adhuc ob Scriptorum inopiam, aut ſilentium, neutiquam innoteſcunt. Muratorius in Annal. Ital. A. 981. quibuſnam rationum momentis, aut Scriptorum authoritatibus fultus adſeruerit, Othonem Imp. in Paldulfum Principem arma vertiſſe, ac Salerni urbem dira obſidione praecinxiſſe, expectamus. Quandoquidem neque Paldulfus Graecis devinctus tunc erat, ut ſuo e cerebro adſtruit, neque verba Romualdi Sal. A. 981. neque Hermannus Contractus in Chron. neque Lupus Prot aut alii, quos ibi memorat p. 459. & ſeq. Iſti namque de Salerni obſidione verba utique faciunt; nullimodo autem de Paldulfi ab Othone Aug. alienatione, Graecique Imp. amicitia, ſeu foedere: quod quidem ſi haec ita eo temporis contigiſſent, neutiquam Scriptores notabilem hanc circumſtantiam ſilentio praeteriiſſent. Audiatur, quaeſo, quae dixerint. Romualdus: *Veniens* (Otho) *Salernum obſedit, cepitque illam expugnans*. Anne verba haec in Manſonem potius, quam in Paldulfum iram Caeſaris indicant? Quid Hermannus, audiamus: *Otho peragrata Italia Campaniam, Calabroſque fines cum exercitu ingreditur*. Ubinam Salerni obſidio, aut Paldulfi inimicitia? Lupus etiam de bello in Saracenos confecto locutus eſt. Neque aliud a chartis, quas Muratorius adduxit, evincitur, quam Salernum ab Othone obſeſſum fuiſſe menſibus Novembri, & Decembri A. 981. ibique Domini Nativitatis feſta fort. celebraſſe. Cur, amabo, deficere potuit Cl. Muratorius a ſententia Peregrinii adfirmantis, Salernum ab Othone non contra Paldul-

ſum

Manſo cum Joanne (20) regnavit A. III. menſ. II. & pulſus eſt a Joanne altero fil. Joannis Lamberti Comitis (21).

Joan-

ſum, ſed pro Paldulfo in Manſonem fuiſſe aggreſſum, nulla unquam ratione, vel levi quoque conjectura munitus, & tamen neuter ab Cavenſi Chronico, in quo pleniſſime obſidio iſthaec deſctipta, inſtructus fuerat ſed his pertranſennam adnotatis ultra progrediamur.

Haec utique in A. 981. obtingere debuere, antequam Othonis copiae in Graecos inſiliiſſent, ſuis tunc etiam Salerni, & Capuae aciebus adjunctis. Dicendum igitur Paldulfum ab menſis Aprilis exitu A. 981. poſt paucos menſes exutum Principatu fuiſſe, & cum Manſone a fine ejuſdem anni regnaſſe ad annum uſque 983. quo Paldulfus, & Manſo Salerni Principes e ſolio exturbati ſunt ab Joanne, ut mox dicemus. Qui Joannes mortem Othonis II. Aug. intelligens, & tunc fort. Paldulfum in extremis vitae ſuae laborantem praeſentiens (quum ex Necrologio Monaſterii S. Benedicti Salerni, quod Cavenſi in Archivo adſervatur IX. Kal. Sept. deceſſerit) amicorum auxilio Salerni Urbem, ac Dynaſtiam occupavit: itant Paldulfus hic Princeps regnaverit cum Giſulfo A. II. menſ. I. cum Patre Capiteſerreo ſub tutela Joannis de Lamberto ſenioris Comitis Laurinenſis A. II. menſ. X. ſolus menſ. circiter IV. ſimul cum Manſone A. circ. II. ſaltem incompletis. In Catalogo igitur, qui hoc loco facillime mutilus, vel interpolatus male adſignantur Paldulfo Principi Anni duo menſ. ſeptem cum Patre, & ſimul cum Manſone A. II. menſ. VI. niſi fort. ipſe incluſerit etiam menſes illos, in quibus Dynaſtiam rexerit ad ipſius uſque obitum, qui tamen revera anni fuiſſent II. menſ. IV. tranſpoſitis fort. numerorum literis IV. in VI. Haec animadvertenda duxi, ut legentibus facem praeferam ad Catalogi noſtri, & Cavenſis Chronici intelligentiam; & quoad Peregrinium noſtrum attinet, quae ſibi aut obſcura, aut incongrua, dubiave videbatur, explanata, ac vero magis ſimilia adjicerem. Conjectationes haſce meas ex Salern. Anon. Cavenſi Chron. & chartis, aliiſque Scriptoribus, Peregrinio ipſo Duce erutas in medium produxi, quae niſi Lectori benevolo ſatisfecerint, eorum humanitati lubens merito me, meaſque conjecturas remittere adfirmo.

(20) Heic indubie hallucinatus eſt Catalogi ſcriptor, niſi ob amanuenſis culpam annorum notae corruptae. Manſo etenim Principatum arripuit poſt mortem Capiteſerrei Capuae Principis; quare non ante aeſtatem A. 981., cumque ab Joannis filio (quem II. adpellat in Stemmate Peregrinius) Salerno ejectus fuiſſet in exitu A. 983. jam non anni III. menſ. II. ut Catalogus profert, ſed A. duo, & menſ. circiter ſex Manſonis imperium perduravit, praemortuo Paldulfo Principe menſe Auguſto, ut dixi. Neque deinceps Capuae Principes ad Salerni Principatum adſpirarunt. *Manſo cum Joanne regnavit*. Amanuenſium ſphalma; lege proinde abſque errandi dubitatione: *Manſo cum Paldulfo regnavit &c.*

(21) Male hunc Joannem, *ſecundum* appellat Peregrinius in ſtemmate Princ. Sal. quum revera Joannes ejus Pater (*Lamberti* dictus, quod Lamberti Theatenſis fort. Comitis e Ducum Spoleti progenie natus fuerit, ut ex Charta Monaſt. Caſin. A. 980. erui poſſe autumo, in qua de Lamberto

 Co-

Joannes cognomine maledictus fil. Joannis per A.XI. (22).

Wido ejus fil. A. III. menſ. VI. (23) cum Patre ſuo Joanne, antequam in igne damnatus periiſſet (24).

Weimarius Princeps ejus frater benignus, & clemens

Comite, ejuſque filio Joanne Comite fit mentio) non Princeps, ſed Principis paedagogus fuiſſet. Ejus filius, Joannes etiam nomine, Patre vivente, fautores multos, amicoſque allicere poterat, qui Paldulfum aeque ac Manſonem oderant, ut ſibi adjungerentur, ad Manſonem (defuncto tunc fort. Paldulfo, cui grati animi nota jurejurando quoque obfirmata, jam defuerat) Salerno exturbandum, ejuſque Dynaſtia potiendum. Neque Cl. Muratorii in Ann. To. 5. opinio ſubſiſtit, aſſerentis Manſonem Amalfitanum cum filio ſuo Joanne Principatum arripuiſſe Salernitanum, quum nullimodo Salernitani patrem ejeciſſent, retento filio: neque ſcriptores, Joannem hunc Manſonis filium, ſed Joannis alterius fuiſſe tellentur: quod etiam patet, ex Cavenſis Arch. charta A. 985. in qua legitur: *Quam* (terram ſcil. *in pertinenciis Laurini*) *Joannes Comes ejus Pater donaverat prefato Monaſterio &c.* Imo conjectandum poſſe cenſeo Joannem illum Comitem, Salerni Principis Patrem, illum ipſum fuiſſe, qui cum *Traſemundo Theatenſi Comite ejus conſanguineo donat Caſinenſi* Caenobio aliqua bona *in Comitatu Pinnenſi, ipſi ſpectántia* ſub dat. IV. non. April. 976. qui poſtea Joannes aliquo ex infortunio ab Theatenſi Comitatu vel ejectus, vel a Giſulfo, vel a Capiteferreo ejus adfinibus (ut ſup. notavi) evocatus fuit, eique filii ſui Paldulfi cura demandata, Laurini Comitatum ob Landulfi proditionem, Giſulfi antea Fiſco adjudicatum, ipſi Joanni fuerit elargitus. At ſi Literatis viris mea illhaec conjectatio neutiquam ſatisfaceret (quod nimirum de Joannis, & Lamberti genere nihil omnino certi conſtitui poſſit) novis eorum argumentis, & animadverſionibus productis, eiſdem manus adjungo, qui meas haſce curas improbaverint. Notandum tamen, ea, quae Peregrinius, Romualdus Salern. Anon. Sal. Cavenſe Chronicon, aliique qui haec nobis guttatim tradidere, non aliter explicari, aut conciliari profecto poſſe, quam uti meis veroſimilibus conjecturis adſtruere ſategi.

(22) Rotundo numero: at revera A. X. menſ. VIII. quum Joannes Principatum arripuerit ab Prid. Kal. Januar. A. 984. ad 20. diem Auguſti A. 994. ut ex Cav. Chron.

(23) Si Guido cum Patre regnavit A. III. menſ. VI. quo mortuo collegam accepit Guaimarium menſe Auguſto A. 988. Igitur retrocedendo, nobis innoteſcet quo menſe, & anno primum Joannes Princeps Collegam acceperit Guidonem, ſcil. in fine menſis Februar. vel Martii initio A. 985. ut ex eodem Cav. Chron. evincitur.

(24) Ita adpellatus, quod ſceleribus, flagitiiſque deditus vitam duxerit ſibi aliiſque noxiam. Ipſum deinde cum ſcorto concumbentem periiſſe tradunt Scriptores ea nocte, qua Veſuvius flammarum globos undique circumtulit. Quod profecto anſam dedit multis exiſtimare ejus animam in gehennam protruiſſe, ut alibi dictum.

Digitized by Google

mens (25) per A. XLIII. menſ. IX.

Weimarius alter ejus filius per A. XXXIV. dies XVII. optinuit Principatum Capuae a Chuonrado Imp. Theotonico, & Ducatum Malfitanum, & Surrenti. Sed ab eiſdem poſtea occiſus eſt (26).

Joannes ejus fil. regnavit cum Patre A. IV. menſ. IX. qui Ducatum Surrenti tenuit ſecum, poſtquam Patrem eſpulerunt ab illo (27).

Wido alter, Weimarii frater per menſes II. & ipſe erat Thius Geſulfi Principis (28).

Geſulfus fil. Weimarii A. XXXIV. nondum completis a ſuo Principatu per (29) R. Viſcardum Ducem cogna-

(25) Ut morum diverſitatem a ſuo genitore extolleret, benignum Guaimarium, atque clementem nominat qui revera Princeps fuit humaniſſimus, & piiſſimus erga Deum, ſuoſque ſubditos.

(26) Gualmarius IV. Sal. Princeps glorioſiſſimus, Capuae etiam Principatum obtinuit ab Imp. Conrado A. 1037. (non autem 1038. ut Peregrinus adfirmavit) Pandulfo ejecto. Inde Amalfitano Ducatu potitus eſt A. 1039. Et inſequenti anno etiam Surrentino: Eapropter Dux Italiae cognominatus in veteribus Chartis, quarum duas legi in Arch. Cavenſi, alteram penes Monachos S. Mariae Matris Domini Dioec. Nucerinae, aliamque in Arch. SS. Trinitatis Venuſiae, mihi olim ab Cl. V. Petro Ant. Corſignano, tunc illius Urbis Praeſule, mihi devinctiſſimo, communicatam. Finis tamen hujus illuſtris Principis tragicus fuit, quia in ipſum Salernitanorum Primores aliqui cum Amalfitanis, & Surrentinis conjurantes, illum occiderunt A. 1052. ut diſtincte narrat Cav. Chronologus.

(27) Vereor ne aliquis heic error ex amanuenſium incuria irrepſerit: nullibi namque legimus, Guaimarium IV. ejus patrem Surrento pulſum fuiſſe aliquando: inviſum quidem, communique odio exceptum. Conjectarem itaque, Chronologum noſtrum nihil aliud his verbis: *qui Ducatum Surrenti tenuit &c.* deſignaſſe, quam Joannem a Patre ſocium in Principatu admiſſum, Surrenti ſedem ſuam fixiſſe, quod ab ejus Urbis civibus benignius acceptus eſſet, Guaimario annuente, ne illorum animi iniquius exaſperati, in eum aliquid moliri tentaſſent, ut poſtea contigit.

(28) Guido, cujus meminit heic Chronologus noſter, germanus fuit Guaimarii IV. Ille bellicoſus & ſtrenuus miles in conjuratos arma vertens, fratris ſanguinem rebellium deſtructione ultus eſt. Salernitani eum Principem propter ejus virtutem, & humanitatem laetanter proclamarunt. Sed ipſe generoſitatem animi ſui oſtendens, nepoti ſuu Giſulfo II. Principatum avitum reſtituit: qui tamen ipſi in retributionem, & praemium Surrenti dominium ceſſit, ut Surrentinos opprimeret, ne iterum in Salerni Principem arma verterent.

(29) Nempe Robertum Viſchardum, qui Sorori Giſulfi Principis ante annos multos connubio adjunctus, eum Principatu dexpoliavit, de quo plura in Chron. Cav.

gnatum ſuum impie dexpoliatus eſt A. MLXXII. (30), poſtquam in Salerno Civitate dominati ſunt Langobardi per A. CCXXVII. (31)

CA-

(29) Potius MLXXV. Amanuenſis fort. imperitia binos II. pro V. repoſuit.

(31) Chronotaxis iſthaec ex Librarii profecto oſcitantia nequit ſubſiſtere, ut vides. Quum enim ab A. DCCCXL. Salerni Principatus, a Beneventano divulſus, fuerit inſtitutus, Siconulſo ibidem ſublimato, iiſque Giſulfo II. poſtremo Langobardorum Principe depulſo, defecerit A. MLXXV. jam non anni CCXXVII. ſed potius CCXXXV. ibi Langobardos dominatos fuiſſe palam oſtenditur. Amanuenſis, ut reor, denarii numerum X. in V. decurtavit, duoſque unitatis numeros disjungens, qui V. revera erat, chronotaxis ordinem invertere ſtuduit. Quod utique non una ſolummodo vice haec contigiſſe in veteribus Chronographis noſtris ſuperius adnotavimus. Ceterum quoad uniuſcujuſque aetatem, Principumque Salern. ſucceſſionis ordinem pertinet in Tabula expanſa Lector inveniet. Poſtque meam, Peregrinii noſtri alteram exhibebo, eamque gaſtigationibus aliquot, notuliſque meis locupletatam.

Digitized by Google

CAMILLI PEREGRINII

DE CHRONICO PRINCIPUM SALERNI &c.

P*Arum utile Chronicon, & quidem minima diligentia conſarcinatum Opuſculum exhibeo, quod Ducum, & aliquot Principum Beneventi, nec non Principum omnium Salerni, atque priorum Regum Siciliae nomina aliunde notiſſima, & tempora aliis in Chronicis decantatiſſima peſſime deſcribit. Illud autem foras emitto, quod unum, atque alterum Salernitanum Pincipem prodat adhuc ignoratos, meaeque diligentiae eſſe duxerim, lapidem nullum, quem profectui ad hanc ſtruem eſſe cognoverim, non admovere. Verumtamen de eo aliud, praeter hoc prolixiori ſermone praemonendum, vix habeo: ea ſcilicet ſublevatus cura a Joanne Simone Mareſcalcho, qui Notula ad finem adpicta teſtatus eſt, quae mihi ex more fuiſſent adnotanda. Exemplar autem, ex quo eſt exceptum, papyraceum quidem illud, exſtat apud Joannem Baptiſtam Prignanum, Salernitanum Patritium, patriaeque antiquitatis ſtudioſiſſimum, quod aetatem certe commonſtrat ab anno* 1548. *quando ex antiquo Autographo exſcriptum adſeritur a Mareſcalcho, eſtque ejuſmodi epigraphe praenotatum*: Numerus annorum Regum, Ducum, Principumque Salerni, & Beneventi. *Quam ſive ab novitio exſcriptore, ſive ab Chronici Auctore efformatam, conſulto rejeci, eam ratus nil ſapere, nec antiquitatis, nec veritatis: Duces enim, & Principes Beneventi haud Duces, & Principes dicti fuerunt Salerni, quod paſſim plerique neoterici gratis invexere; Regeſque Siciliae neutrius noſcuntur urbis, ſeu Duces, ſeu Principes adpellati: ſubſtitui idcirco epigraphen aliam enucleatius, ac minutius adnotata in Chronico exponentem; iſtaque ſat is de hoc Opuſculo.*

CHRO-

C H R O N I C O N

DUCUM ET PRINCIPUM ALIQUOT BENEVENTI ET PRINCIPUM SALERNI.

Cum Appendicula Ducum Apuliae, & Priorum trium Regum Siciliae, Ducatus Apuliae, & Principatus Capuae.

ZOto Ducatum tenuit. Ann. XX.
Arachiſ. regnavit Ann. L.
Agio. Ann. III. (1).
Adoal. Ann. V. (2).
Grimoaldus. Ann. XXV.
Romoaldus. Ann. XVII.
Grimoaldus II. regnavit Ann. III.
Giſulfus. Ann. XVIII.
Romualdus II. Ann. XXVI.
Gregorius. Ann. VII.
Godeſcalcus. Ann. III.
Giſulfus II. Ann. VII.
Limpradius. Ann. VI. (3).

Archis Princeps coronatus a Magno (*a*) Carolo. An. XXX. Hic conſtruxit Salerni Palatium, & Cappellam S. Petri, quae adhuc extat.

Grimoaldus filius ejus. Ann. XVII. (4).

Gri-

(a) *Coronatus* &c. Adhuc inauditum.

(1) Scil. Ajo fil. Arichis.
(2) Sc. Radoaldus cum fratre Grimoaldo.
(3) Lege Liutprandus.
(4) Grimoaldus Benev. Princeps Arechis filius non Ann. XVIII. ſed potius XIX. & menſ. X. Principatum tenuit. Ipſe namque Patri ſucceſſit A. DCCLXXXVIII. nempe poſt annum, quo obiit VII. Kal. Sept. A. 787. X. Ind. ut oſtendit pluribus ex chartis Cointius, & Pagius, quos ſequitur Gattula in *diſſ. Hiſt. Caſſ. Par. I. fol 97. ſeq* Hallucinatur tamen ipſe referens ibi chartam quandam ad Monaſt. S. Mariae de Cingla ſpectantem, quam a Librario male ſignatam, autumavit vel in epoche V. Anni Principatus Grimoaldi, vel in III. Indict. quae coherere nullimodo poterant inter ſe.

At

Grimoalt Storeſaiz. Ann. XII. (5).
Sico Spoletinus. Ann. XV. (6).

Sicar-

At pace Cl. V. diploma illud non ad hunc Grimoaldum Arechis fil. ſed ad ejus ſucceſſorem Grimoaldum Storeſayz adpellatum ſpectare dignoſcitur, & pertinet ad A. 810. in quo IV. annus (non vero V.) Principatus exprimitur in Chron. inedito illius Aſceterii, quod infra fort. dabimus Indictione III. menſe Auguſto; quae notae annum indubie innuunt 810. Utriuſque Grimoaldi nominis ſimilitudo, confuſionem in aliquibus veteribus chartis induxit, quas heic diſtinguendi otium deficit. Quod utique veriſſimum omnino eſt, neque ulterius ambigendum, Grimoaldum Arechi ſucceſſiſſe poſt annum quo diem ſuum clauſit. Et quidem Principatu ſtatim ipſe potiri nequaquam poterat Patre defuncto A. 887. cum ipſe apud Carolum Magnum Imp. detineretur: qui diu tamen excogitavit, debuiſſet necne Grimoaldum ejus obſidem in Benev. Principatum immittere, Hadriano Pontifice reluctante, quod Graecorum potentia in Apulia, & Calabria nimium excreſcere timeret, foedere Graecos inter, Neapolitanos, & Langobardos inito, ut Cajetani Ducatus, Capuaeque Comitatus Urbes a Carolo Auguſto Hadriano PP. jam conceſſas, ſuo adjungeret Principatui: quod quidem ab genitore ejus Arechi pactum fuiſſe perhibebatur, cujus rei multa habet Pagius h. a. quare ipſe Pontifex *Epiſt.* 88. *& 90. Cod. Car.* (*Vid. Gretſer. ep.* 88. Hadriani PP. & *92.* in qua nomina Legatorum Capuae leguntur, qui Hadriano juramentum praeſtitere) Carolum Auguſtum ſollicitabat: *nullo modo expedire, Grimoaldum filium Arechiſi Beneventum dirigere*. Carolus vero minori huic periculo ſe exponere exiſtimans, quam Grimoaldum apud ſe retinendo, Beneventanis manus, & arma praebere, ut Graecis ſubmitterentur, quos ipſe tum maxime verebatur, Principem regredi permiſit, malos in bono vincere potius animo confidens, quam eos ſeveritate ad deſperationem inducere. Haec itaque tam brevi animadverti, ac diſtingui nequiverant, nec niſi poſt annum exequi ſumma Imperatoris laetitia, quod Principem imposterum ſibi devinctum reddiderit, Graeciſque infenſum hoſtem, victoremque fortiſſimum oppoſuerit. Ceterum Grimoaldum Junio menſe A. 807. obiiſſe aeque certiſſimum eſt, ut habemus ex Synchronis Scriptoribus ab eodem Pagio, & Gattula *loc. cit. relatis*: quicquid alii perperam adfirment, nempe regnaſſe A. XVIII. exiſtimantes illum non an. 807. ſed 806. fort. obiiſſe, quorum ſententiae ſubſcripſiſſe aliquomodo videtur etiam Peregrinius, ut *ſup.* in Tumulis Princ. Lang. *To III. p.* 307. ubi ipſe *A. 806. obitum figit Grimoaldi:* quae tamen verba ejuſdem ſunt, non autem marmori inſculpta, ſicuti Cl. Pagius autumavit.

(5) Grimoaldus hic Theſaurarius alterius Grimoaldi Principis, non Ann. XII. ſed A. X. menſeſque IV. regnaſſe cenſeo. Praeceſſor namque Grimoaldus Pr. quum obierit Junio menſe Anni 807. ipſeque Grim. Storeſayz in A. 817. Octobri, vel Novembri menſe, jam X. anni, menſeſque IV. aut V. adnumerantur, ut patet; non autem XII. ſicuti chronologus heic nimis oſcitanter adſervit, aliique poſt ipſum.

(6) Sico defunctus eſt A. 833. menſe Febr. aetatis ſuae A. LXVII. quum regnaſſet A. XV. & menſ. *circ. III. ut ſup. To. III. p.* 311. Scriptores quidam hac in epoche definienda caecutire viſi ſunt.

Sicardus ejus filius Ann. VII. (7).

Siconulſus frater ejus Ann. X. Iſte Siconulſus cum fratre (a) Radecheſi Principe Principatum diviſit. Siconulſus tenuit Principatum Salerni: Radecheſi Principatum Beneventanum (8).

Sico filius ſupradicti Siconulſi regnavit Ann. V. (9).

Ademarius. Ann. VI.

Guaſerius Balbus. Ann. XVI.

Guaimarius malae memoriae filius ejus. Ann. XVI.

Guaimarius bonae memoriae filius ejus. Ann. XL.

Priſcus. Ann. X. (b).

Giſulſus III. Mag. Princeps. Ann. XL. Hic introduxit corpus B. Matthaei in Salernitanam Civitatem.

Pandulfus optatus. Ann. III.

Manſus Patritius. Ann. II. (c).

Joannes De Lamberto. Ann. XIII.

Guaimarius, ejus filius. Ann. XLIII.

Guaimarius filius ejuſdem Guaimarii. Ann. XXXIII.

Giſulſus IV. Princeps ultimus: Ann. XXXIII.

Robertus Guiſcardus. Ann. XX. Hic conſtruxit Eccleſiam S. Matthaei.

Rogerius Dux filius ejus. Ann. XXVI.

Gulielmus Dux filius ejus. Ann. XVII.

Rogerius Rex Magnificus Aphricae, & Siciliae, in Ducatu regnavit Ann. III. & menſ. VI. Rex Ann. XXII. & cum filio ſuo Ann. III.

Gulielmus filius ejus Rex Ann. XII.

Gulielmus Rex glorioſus filius ejus Ann. XXIII. & menſ. VI.

Anno

(a) *Cum fratre* &c. Inauditum, atque dicam falſum. Sed integrum Chronicon cum altero Beneventano infra recenſebo.

(b) Priſcus iſte incompertus adhuc.

(c) Manſus, & iſte antea ignotus.

(7) Sicardus ejus fil. regnavit A. VI. menſ. circ. *VII.* obiit namque ſub fine Aug. 839. *Ind. II.* cui ſucceſſit Radelchis Sicardi Theſaurarius.

(8) De hac Beneventi Principatus diviſione inter Radelchiſium; & Siconolſum ſatis ſup. dictum.

(9) Sico Siconulſi fil. Salerni Princeps; ſicuti, & alii ſubſequentes: ut ſupra.

IIQUOT PRINCIPUI

ıtur Genus, Succeſſio, & Chronologia.

C I   M A R I Æ   P R A T I L L I

G
in
de
fe
p
p
e
G
r
I
r
r

Digitized by Google

Anno Salutis MDXLVIII.

Quae hactenus ſcripta ſunt ex vetuſto, corrupto, & manuſcripto Codice Salerni in Coenobio D. Nicolai deliteſcente, ego Joannes Symon Mareſcalchus Salernitanus fideliter excerpſi. Siqua tamen, tu Lector, tuis auribus minus accomoda offendes, deſine mirari; volui namque in opere tranſcribendo potius eſſe fidelis, quam diligens. Tamen, ſi vis, inepta corrige, & pro arbitrio incerta repone, meque antiquitatum minimum aſſertorem ſi laudare dedignaberis, ſaltim non accuſes, & diu felix vive. Salerni Kal. Auguſti.

DE CHRONICO
DUCUM ET PRINCIPUM BENEVENTI.

Animus inopino perculſus malo ſuſceptam Langobardicae Hiſtoriae editionem, dimidiamque fere peractam, aegre audebat ulterius promovere. Etenim complurium (credam utique amicorum) judicia ad me pervenerant de libro nondum eis viſo; quorum alii operis exilitatem, quam ab Opuſculorum nomine argumentabantur alii inutilitatem, quam prudenti vaticinabantur conjectura, inlaudabant. Qua acri cenſura impetitus, adeo exterrita mens fuerat mea, ut jam, jamque ab incepta prorſus deſiſtere, vel ſaltem ad tempus reliquam Hiſtoriam cogitarem differre. Animique conſternationem morbus valide augebat antiquus, qui & ipſe humidioribus Autumni diebus coeperat ſenſim augeri; faſtidiebamque, nedum urgere Typographicum opus, quinimmo anxie dolebam, me praepropera feſtinatione praecipitaſſe libellum, nec tamen ante hyberna tempora, ut conceperam, integrum procudere valuiſſe. At his dum cruciabar moleſtiis adfuit V. C. Abbatis Conſtantini Caetani Monachi Caſſinenſis, de me, immo de omni antiquitate bene promerendi, conſuetus amor; qui ultronea humanitate, literis Romae datis, ſcriptum Chronicon communicavit Ducum, & Principum Beneventi ex antiquo Vaticano Codice olim a ſe exceptum: exemplum-

que tranſmiſit Chronici poſtremorum Comitum Capuae; quod alterum a meo penes ſe eſſe intellexeram, ac petieram. Quibus opportuniſſimis, acceptiſſimiſque donis, ac ſi Tyndarides inluxiſſent mihi faces ſalutares, omnis ſedata eſt mentis fluctuatio: agnovi enim laudato, & cordato viro ſuſceptam a me provinciam cordi, ac laudi fuiſſe, qui fomenta praeſtitiſſet operi aliis improbato. Quam pariter ſententiam plerique abſtruſae hujus, & impolitae antiquitatis peritiores, jam olim, atque etiamnum tulere; qui & cohortationibus, & ſymbolis, quae conſultiſſime, ac officioſiſſime ad praeſentem contulerunt Analectam, rem ut adgrederer, perficeremque, impulere. Fecit quoque animos, quod puſillus liber, quem pondere venalem haberi neutiquam vellem, ex pluribus minutioribus Opuſculis a non uno Auctore elucubratis conſtet, iiſque ſingulis ſit longe major, quae nec priſci, nec recentiores deſpexere rerum antiquarum ſtudioſi, ſed frequenti exſcriptione ad hanc ſervarunt aetatem. Quibus prudentior ego cum nil ſim, certe navaſſe opinor operam utiliorem, diſgregata illa congregando, recenſendo, carptimque adnotando: opus aliis vel deſperatum, vel minus bene (abſit verbo invidia) operatum. Tantis igitur impulſoribus, productiſque ratiunculis trepida mens valide confirmata, ceptum opus alacriter provehere inſtitit, morbique vim tantiſper, ſidere adhuc favente clementiori, vicit, & Chronicon recentiſſime acceptum aliis tandem addere ſuaſit opportuniſſimum; quod in quatuor partes commode, ni fallor, diſſecare eſt viſum, contemplatus quadruplices rerum periodos in eo contineri. Illud autem non aliis adminiculis ab Anonymo auctore ſuo, Monacho utique Monaſterii S. Sophiae Beneventanae urbis, efformatum reputo; quam priſcarum chartularum obſervatione, quibus nomina Principum, & tempora habebantur adnotata: Idemque haud integrum ab eodem Monacho elucubratum, pro comperto habeo, cui contribuendam ſcio tertiam ſolummodo partem: reliquas cum dixerim, ubi de Anonymo Salernitano n. 1. & 10. exſtitiſſe jam pridem exaratas ad frontem ſcripti vetu-

vetuſtiſſimi Codicis Hiſtoriae Erchemperti, confecti ab anno 995. Verumtamen in hoc, vel idem Auctor, vel librarius non ſemel offendit, ſicuti in Commentario patefaciam, quod poſt dabo: ibi namque tum iſta, tum alia multa erunt mihi, tibique commodius adnotanda.

C H R O N I C O N

DUCUM ET PRINCIPUM BENEVENTI

Auctore Anonymo Monacho

Monaſterii S. Sophiae ejuſdem Urbis.

I.

I. Zotto I. Dux Beneventi praefuit Ann. XXII. (*a*).
II. Arichis ſedit Ann. L.
III. Ajo filius ejus ſed. Ann. I. m. V.
IV. Radoaldus ſed. Ann. V.
V. Grimoaldus frater ejus ſed. Ann. XXV.
VI. Romuald filius ejus ſed. Ann. XVI.
VII. Alter Grimoaldus filius ejus ſedit Ann. III.
XIII. Giſolfus frater ejus ſedit Ann. XVII.
IX. Romualdus filius ejus ſedit Ann. XXVI.
X. Adelays ſed. Ann. II.
XI. Gregorius ſed. Ann. VII.
XII. Godeſcalhus ſed. Ann. IV.
XIII. Giſolfus filius Romualdi ſed. Ann. XVII. & dies X.
XIV. Liudprandus filius ejus nepos Liudprandi Regis ſed. Ann. VIII. & menſ. III.

II.

I. Arechis Dux, & primus Princeps ſed. A. XXX. (*b*).

Gri-

(a) Zottoni Paulus Dia. l. 3. c. 16. ſive 24. annos tribuit 20. quot etiam imputat Codex Caſſ. 353. in quo Ducum ſeries, praeterito Audelao, nulliſque adnotatis annis Giſulfi II. eſt ad ejuſdem Pauli normam; ſed Principum anni variant ab hoc noſtro, ut inf. ac praeteritur ultimus Dux Luidprandus.

(b) *An. 29. m. 6.*

II. Grimoaldus filius ejus ſed. Ann. XIX. menſ. VI. (a).
III. Alter Grimoaldus filius ejus ſed. Ann. XII. menſ. I. d. X. (b).
IV. Sico ſed. Ann. XV. menſ. II. (c).
V. Sicardus ſed. Ann. VI. menſ. X. (d).
VI. Radelchis ſed. Ann. XI. menſ. X.
VII. Radelgarius (1) filius ejus. ſed. Ann. IV. menſ. II. (e).
VIII. Adelchis (2) frater ejus. ſed. Ann. XXIV. m. VI. (f).
IX. Gayderiſius (3) filius Radelgari ſed. Ann. V. menſ. VI. d. XIX. (g).
X. Alter (4) Radelchis junior filius Adelchis ſedit Ann. III. menſ. VI. (h).
XI. Ajo (5) frater ejus ſed. Ann. VI. (i).
XII. Urſus filius ejus, puer decennis ſed. Ann. I. menſ. VI.
XIII. Cujus temporibus Simbaticius Stratigos cum valida Graecorum manu venit Beneventum III. Id. Julii, & tenuerunt eam ann. III. & menſ. IX. & d. XX.
XIV. Hoc tempore completi ſunt Anni CCCXXX. & men-

(a) *An. 20.*
(b) *An. 11. m. 1. d. 10.*
(c) *An. 16. m.* .
(d) *An. 6. m. 10. Ind. II.*
(e) *An. 11. m. 10.*
(f) *An. 3. m. 3.*
(g) *An. 24. m. 6.*
(h) *An. 2. m. 6. d. 19.*
(i) *An. 3. m. 4. d. 21.*

(1) Radelgarius ſed. A. III. m. III. ut recte notat Peregrinius, male a Muratorio emendatus in Ann. Ital. A. 854. in fin. ejus mortem in A. 853. potius reponens: deceſſit enim aug. menſe A. 854. Ind. II.

(2) Adelchis, ſive Adelgiſus ejus germanus Principatum tenuit A. XXIV. m. IV. nempe ab A. 854. ad finem A. 878. quo violenter a ſuis occiſus.

(3) Occiſo Adelgiſio, Gayderis electus eſt, qui regnavit A. II. menſ. I. ſcil. a fine A. 878. uſque ad Januar. A. 881. ut ex Chron. apud Murator. antiq. Ital. Diſſ. V.

(4) Gayderiſio capto, & in carceribus detruſo Radelchis II. Adelchis fil. ſuffectus eſt, qui Principatum obtinuit per A. III. m. IV. indeque ejectus A. 884.

(5) Ajo ejus frater electus eſt, qui regnavit A. VI. m. II. ab A. ſcil. 884. ad Sept. 890. eique ſucceſſit Urſus fil. ejus, ad regimen ob puerilem aetatem ineptus, qui in ejus Principatu vix annum & menſ. I. expleverat, occupata urbe Benev. a Graecis poſt bimeſtrem obſidionem XV. Kal. Nov. A. 891.

Digitized by Google

menſes V. a Zotto primo Duce Beneventi, quibus Langobardi primatum tenuerunt Beneventanae Provinciae (6).

XV. Poſt hoc Guido Marchenſe (7), introivit in Beneventum. Sed. Ann. I. menſ. VII.

XVI. Radelchis (8) junior iterum ſedit Ann. II. menſ. VI.

III.

I. Domnus Atenolfus ex Capuano Gaſtaldato, jam Comes cum filio Landulfo, & caeteri deinceps per generationes ſuas, per numerum Principes XIII. Principatum tenuerunt Ann. CLXXVII. Atenolfus regnavit Ann. II. & cum Landulfo filio ſuo regnavit Ann. X. menſ. VI. & facti omnes anni regni iſtius Atenolfi XI. & menſ. VI.

II. Poſt haec iſte Landolfus cum Atenolfo fratre ſuo, & cum Atenolfo, & Landulfo filiis ſuis regnaverunt Ann. XXVI. (*a*).

III. Et poſtea iſte Landulfus junior regnavit Ann. IV. & cum Paldulfo filio ſuo regnavit Ann. XX. & mortuus eſt.

IV. Et poſt obitum Landolfi Patris ſui regnavit iſte Paldolfus cum Landolfo fratre ſuo Ann. VII. m. VI. Et poſt mortem fratris ſui regnavit cum Landolfo filio ſuo Ann. XII. menſ. VI. & mortuus eſt idem

(a) Numerus iſte annorum *xxvi.* nulla ſtare poteſt ratione.

Nec hi Principes annos habuere omnes pares, & communes. Locus igitur eſt vel mancus, vel corruptus, certe implexus.

De horum Principum aetate, ordiniſque ſucceſſione. Vid. infra Stemma Atenulfi Principis. *Prat.*

(6) Bene ne, an male Chronologus judicaverit, alibi dictum.

(7) Scil. Guido Dux, & Marchio Spoleti, de quo vid. Murator. in Annal. Ital. ad h. a. 896. p. 221. ſeq. noſque ſatis ſup. memoravimus.

(8) Radelchis Junior, qui dudum ſede pulſus fuerat, & apud Ageltrudam Aug. germanam ſuam moratus fuerat, a Guidone Duce Spoleti, & Camerini Marchione Principatum Benev. (in quo ſederat, Graecis expulſis A. I. menſ. VIII.) ipſa Auguſta mandante, Radelchis iterum recepit A. 896. menſ. Oct. in ea ſedit alios annos III. menſ. IX. poſtea Atenolfus Capuae Comes Radelchim depulit, & Principatu potitus eſt A. 900. Cetera diſtinctim in Stemmate.

idem Paldolſus de menſe Martio, & facti ſunt omnes anni Principatus ejus XXXVI. & menſ. VI.

V. Et poſtea iſte Landulſus IV. poſt mortem Pandulfi fratris ſui regnavit menſ. VI. & med. & fuit ejectus de Benevento. Et facti ſunt omnes anni Principatus XII. menſ. IX.

VI. Et Paldolſus nep... Domini Paldolſi majoris electus eſt Princeps a Beneventanis; & regnavit A. V. menſ. VIII. Et fecit Principem Landolſum filium ſuum; & regnavit cum eo Ann. XXII. menſ. II. Et fecit Principem Paldolſum nepotem ſuum, filium Domini Landolſi. Et regnaverunt toti tres Ann. XXXIII. & (*a*) ejus (9) eſt de Benevento, & mortuus eſt de menſe Auguſti. Et facti ſunt omnes anni regni Domini Paldolſi XXXVIII. m. VIII.

VII. Et poſt mortem Domini Paldolſi regnavit Landulſus filius ejus cum Paldolſo filio ſuo Ann. XIX. menſ. V. & mortuus eſt idem Landolſus menſe Septembris. Sunt autem anni Principatus ejus XI. & VI. menſ.

VIII. Et quarto anno poſt mortem Patris ſui fecit Principem Landolſum filium ſuum menſe Auguſti. Regnavit cum, eo uſque dum venit Domnus Papa Leo in Beneventum, Ann. XIII. menſe Auguſti. Indict. IV. Anno Domini MLI. & exiliati ſunt.

IX. Poſtmodum autem reverſi ſunt in Beneventum, & regnavit Domnus Paldolſus Ann. XLVIII. (*numerus quidem corruptus*) & factus eſt Monachus in hoc Monaſterio S. Sophiae menſe Martii, in Feſtivitate S. Benedicti, & vixit Ann. XLIII (*b*).

X. Landulſus autem filius ejus regnavit Ann. XXXIX. m. III.

(a) Compendiatum eſſe hoc verbum *ejus* ex integro *ejectus*. intellectu difficile non eſt.

(b) Scribo *xlviii.* (*Fort. Melius* LXIII. nam ſecus minus vixiſſet, quam regnaſſet) *Prat.*.

(9) Lego: *& civitate ejectus eſt Benevento.*

Digitized by Google

m. III. d. . . . menſe Novembris obiit Indict. I. anno Domini. MLXXVII.

XI. Paldolfus (a) filius ejus, vivente patre ſuo; & abio, electus eſt Princeps; menſe Auguſti, Indict. IX. Anno Domini MLVI. Regnavit cum abio ſuo A. III. menſ. VII. Et poſt mortem abii ſui regnavit cum genitore ſuo Ann. XVII. menſ. V. d. VII. Occiſus eſt autem a Normannis ad Montem Sarchum VII. die intrante menſe Februario Anno Domini (b) MLXXIII. Indict. XII.

XII. Poſt cujus obitum ſupervixit, & regnavit genitor ejus ſolus Ann. III. menſ. XI. qui fiunt ſimul An. XXXIX. menſ. IV. Horum Principum temporibus venit Domnus Gregorius Papa in Beneventum Anno Dom. MLXXIII. II. die intrante menſe Auguſti, primo Anno Pontificatus ſui, Indictione XI. die S. V. ſuae conſecrationis II. Kal. Julii, die Dominico; Principatus Domni Landolfi A. XXXVI. & Domni Paldolfi filii ejus XVII. Poſt cujus adventum ſupervixit idem Paldolfus Princeps menſ. VI. & d. VI.

XIII. Poſt ejus obitum vixit Pater ejus Ann. III. m. XI.

XIV. Quo moriente menſe Novembri, V. Kal. Decembris, ſtatim Robertus Dux obſedit Beneventum XIV. Kal. Januarii uſque VI. Idus Aprilis, unde expulſus eſt cum omnibus ſuis Indict. I. Obiit idem Dux trans mare menſe Julii VIII. Indict.

XV. Poſt cujus Principis obitum recta eſt civitas per Romanam Eccleſiam.

XVI. Principati ſunt in Benevento CLXXXII. A. a primo Atenolfo uſque ad noviſſimum VI. Landolfum.

IV.

I. A (c) Zottone primo Duce Beneventi uſque ad (d) XV.

(a) Exemplum ad me miſſum habet *Aldolfus* depravate.

(b) Reſtituo *mlxxiv.* quo an. erat Ind. XII. nam vivebat *menſe Aug.* *Indict. xi.* quod hic adfirmatur. N 12.

(c) *Zotone* In uno cod. Anon. Sal.

(d) *xii.* In uno cod. Anon. Sal. ſed depravate.

XV. Annum Siconis ſunt anni *(a)* CCLXXX. m. III. d. XV. temporibus Imperatoris Tiberii, qui imperavit ann. VI.

II. Giſolſus prior, Dux Beneventi, qui devaſtavit Campaniam, qui praefuit Samnitibus ann. XVII.

III. Ab iſto Giſolfo uſque ad alium Giſolſum juniorem ſunt anni LIII.

IV. Ab iſto Giſolſo juniore uſque ad XV. ann. Siconis Principis ſunt anni LXXXIV.

V. A B. Benedicto uſque ad Gregorium Papam ſunt anni LXXVIII.

VI. *A Gregorio Papa uſque ad XV. annum Siconis ſunt anni CCVI. (b).*

VII. Et a Gregorio Papa uſque ad Giſolſum, qui devaſtavit Campaniam, ſunt ann. LXXIV. (c).

VIII. Et a B. Benedicto uſque ad Giſolſum juniorem ſunt anni CCV.

IX. A B. Benedicto uſque ad *(d)* XV. annum Siconis Principis ſunt anni *(e)* CCCVII.

X. Temporibus *(f)* Juſtiniani Majoris fuit S. Benedictus ſub Johanne Papa: Tunc temporibus Theodoricus Rex Italiae praefuit.

Hactenus hoc Chronicon Anonymi Monachi Sanctae Sophiae urbis Beneventi. Ad cujus quartam partem, complectentem collectiones annorum a me indicatas, cum de Anonymo Salernitano diſſerebam variantes lectiones tum ſunt ex binis ſcriptis Papyraceis Codicibus ejuſdem Salernitani, ex quibus addita etiam eſt Collectio VI. qua praeſens Chronicon deficiebat: tum ſunt ex conſimi-

(a) *cclxxii.* In uno cod. Anon. Sal. & in Caſſin. in altero Salern. *lxxii.* ſed in omnibus nulli menſes, nec dies.

(b) Certe auctor ſcripſerat, ut minus ann *ccxxvi.* qui fuerunt *ccxxix.*

(c) *xxxiii* In uno cod. Anon. Sal. In altero *xxiii.* in utroque diminute.

(d) Hae collectiones cum annum non excedant 15. Siconis, ea Auctorem vixiſſe aetate docent.

(e) *ccc.* In utroque Cod. Anon. Sal. diminute.

(f) *Juſtini majoris, & Juſtiniani.* In utroque Cod. Anon. Sal. & in Caſſ.

ſimili fere Chronico; quod indicabam ſub initio hujus Chronici num. II. atque exaratum habebatur in antiquiſſimo Codice membranaceo Bibliothecae Caſſinenſis ſignato num. 353. eidemque caeterae hae omnes annorum ſummae, praeter VII. VIII. & IX. inverſo licet ordine, hoc eſt non ut hic, ſubpoſitae: ſed Chronico praefixae aderant; erantque ibidem poſtremo loco poſt nomen Urſi filii Principis Ajonis, & iſta utique non praetermittenda, quae ex fuſioribus notulis excepta, puto Joannis ex Archidiacono Capuae Abbas qui fuit Caſſinenſis, & in Hiſtoricas has lucubratiunculas, ut alibi dixi, incubuit, vixitque ſub Principe Landulfo I. ad cujus annum 13. nempe Chriſti 913. ſubſtitit, biennio antequam Abbas fuiſſet renunciatus. Etſi ambigi poſſe video, noſter ne ab altero Anonymo Fragmenti Beneventanae Hiſtoriae auctore, an ille ab noſtro ſit mutuatus ea, quae de Graecis Beneventanam civitatem invadentibus totidem prorſus verbis, de eorundem autem expulſione, paucis mutatis, utrobique tradita habentur in hanc formam?

A P P E N D I C U L A

Ex Codice Caſin. ſignato. Num. 353. (a).

URſus filius Ajonis puer ſeptennis an. I. Cujus tempore Sibbaticius Straticus cum valida manu Graecorum venit Beneventum III. Id. Julii, obſeditque eam uſque XV. Kal. Novembriarum diem, quo Ben. (1) . . . . paciſcens, in eam ipſe ingreſſus eſt eodem die, completis trecentis triginta annis, & aliquot menſibus a Zottone primo Duce Beneventi, quibus Langobardi Principatum tenue-

D 2

(a) Quae Romanis literis expreſſi, eraſa fuerant (ſuperſtitibus tamen primae ſcripturae indiciis) quod, forte nulla de Imperatrice praeceſſiſſet mentio. His autem ſignis ( ) clauſi, quae ſuperaddita eadem prioris librarii fuerant manu nec dum facta, quam dixi, recognitione.

(1) Legendum fort. *quo Beneventanis paciſcens.*

nuere Beneventanae Provinciae. Tribus denique annis, novemque menſibus, & diebus XX. dominatio Graecorum tenuit Beneventum, Samnique Provinciam. Poſteavero *praefata Imperatrix* anno I. m. octo expletis poſtquam Graeci Benevento fuerant expulſi, in eadem ingreſſa eſt Prid. Kal. Aprilis, & poſtea (XIV. Ind.) *eadem Imperatrix mater* praedicti Marchenſis nominatum Radelchim fratrem ſuum Beneventano Principatu reſtituit, qui fere XII. annis ab eo fuerat expulſus. Et poſtea ſed. an. II. Ind. autem XV.

Dom. (*a*) Atenulfus . . . . Ind. XIII.

Dom. Landulſus, & D. Atenulſus filii ſupradicti Dom. Atenulfi ſed. an. X.

Primo anno Principatus Grimoaldi, qui poſt Arichis Principem extitit Princeps, venit Carolus Rex Beneventum. Et a tempore ejuſdem Caroli (*b*) uſque ad XIII. annum Principatus Dom. Landulfi Principis ſunt anni CXLII. temporibus Adriani Papae, qui fuit ſucceſſor Stephani Papae (quinti).

CA-

(a) Suppleo. *Dom. Atenulfus ſed. ann. xi. M. vi. obiit Ind. xiii.*

(b) Supputat Caroli tempora ab anno 771. a quo ſolus regnavit: ſepulto Stephano V. aliis VI.

CAMILLI PEREGRINII

DE APPENDICE LIBRI I. HISTORIAE PRINC. LANGOB. ET DE ANTIQUO EJUS EXEMPLARI

AD LECTOREM ADMONITIO (1).

APpendiculam Libro haud magno adjici, Lector, vides: quippe extemporaneam; & quae nunc aggrego Opuſcula, haud itapridem apud praeclarum Monaſterium Cavenſe, quin praeter ſpem omnem meam, & ipſe vidi. In exitu enim proxime anteacti menſis Octobris anni 1642. cum Salernitanae urbis Archiva, quantum per eam opportunitatem licuit, luſtraſſem; eodem animo ad antedictum me contuleram Coenobium, quod jam olim, ſed vere a limine, inſpexeram ad Langobardorum Principum nuper a me conceptos Chronicos Canones abſolvendos, idoneis chartulis refertiſſimum. Eas itaque dum ſedulus per biduum fere illic manens, eſſem ſcrutatus, ſcrinia mihi reſerante vigilantiſſimo, cultiſſimoque ipſorum cuſtode D. Camillo e Capua, in eadem ſacra aede monaſticam D. Benedicti regulam profeſſo, cujus laborioſam, eruditamque diligentiam ſummo nitori, nec minori fidei adjunctam in deſcribendis ſua manu omnibus propemodum ejuſce Archivi vetuſtis tabulis, deſcriptiſque in plura Regeſta per tempora, perque claſſes digerendis, habent praeſentes, habebunt poſteri multiplici

(1) Quum alia hujus Appendicis opuſcula, nim: *Series Comitum Capuae, Capitularia, & Pactum de Liburia, ſimul cum Pacto Gregorii Ducis Neap. a Joanne ejus Nepote firmatum*, in praecedentibus Tomis recuſa ſint, aliud ſupererat, ſcil. *Chronicon Ducum, & Princ. Beneventi*, quod in aptiori tamquam loco heic reponendum curavi, ſua etiam adjecta monitione, ne Scriptoris noſtri quidpiam praetermitterem, quod ejus nomini, noſtraeque utilitati conſulere poſſit.

tiplici, cum utilitate acceptiſſimam: dum, inquam, nulla tunc mihi, niſi de meſſe, quam colligendam animo deſtinaveram, fuiſſet mens, vel cura; in poſteramque diem diſceſſionem paraſſem, en caſu quodam inter confabulandum ſermo de incompoſitis ortus antiquis Langobardorum picturis; reique in vicinum experimentum priſcus laudatus eſt ex membranis compactus Codex, eopſe in Archivo adſervatus, in quo tales videre erat deformes formas. Adſurrexi ad rem non quidem novam, ſed aliud quid novi ex exoletis imaginibus fortean percepturus. Librum poſco, & obtineo, quem communium Legum Langobardarum eſſe, ſtatim comperi, picturaſque ore derideo parum decoras: ſed ore, inquam; nam eodem oculorum ictu perſenſi, peculiares noſtratium Langobardorum in eo etiam ſervari vetuſtiſſimas non cuſas unquam Leges. In quas anxia lectione cum ruerem, inclinataque jam dies, operi non daret locum, prece obnixa obtinui, ut per imminentem noctem mecum habere, diligentiuſque rimari nulli nunc uſui librum illum liceret. Et jam inſomnis in multas cum perſeveraſſem horas, ſex iſta aliis antehac, certe mihi, incomperta antiqua Opuſcula quam feſtinatiſſime inde excepi, poſtquam volucri ſimul viſu omnes ejus percurreram membranas literis haud inconditiſſimis exaratas. Quae caeteris pridem excuſis nulla mora adjicienda, quippe tuis hiſce ſtudiis non leviter etiam profutura, cum judicaverim; id per Appendiculam praeſtare, congruum plane fuit; quibus ſingulis ſingulas meo me arbitratu, ac more Epigraphes, praeter eas, quas ipſa praeſeferebant, inſcripſiſſe, velim ſcias: nam de caetero fide, qua ſoleo, ne dum ordinem in priſco obſervatum exemplari, ſed ne commiſſa quidem ab ejus librario menda, genuinamque non immutavi, quamvis horridam, nimiſque barbaram dictionem. Atqui ſane inutile nunc minime erit ſpecimen etiam aliquod ejuſdem univerſi exemplaris, tanquam per Indicem, dare; ut ſcilicet ejus compilatoris, a quo Auctarium ad ſeriem Comitum Capuae proceſſiſſe conjector, aſſerta a me aetas, patria, & conditio dilucidius patere

poſ-

Digitized by Google

poſſint. Quae autem in illo continentur, haec ſunt. Primo loco (mitto nunc picturas, quia nil ad hanc rem) deſcripta habetur origo Langobardorum ex Inſula Scandinavia, Regumque ejuſdem gentis ſucceſſio, & praecipua geſta uſque ad Rotharim, ex Hiſtoria Pauli Diac. ſed diſſimulato ejus nomine, excepta. Edictum dein ſequitur praefati Rotharis, quod ipſe condidit anno ſui Regni VIII. aetatis XXXVIII. Indictione II. ab adventu totius gentis in Italiam an. LXXVI. *Leges poſtea aliae ab Regibus aliis latae: a Grimoaldo nimirum, Luitprando, Rachi, & Aiſtulfo. Has excipit Gloſſariolum Latinobarbarum: illud nempe, quod etiam in manu deſcriptis Codd. Hiſtoriae Erchemperti haberi, expoſitum alia occaſione eſt ſupra. Catalogus huic ſubjicitur Regum Langobardorum ab Alboino ad Deſiderium, narratiunculis immixtis rerum ab iis geſtarum ex ſuperius dicto Paulo Diac. pariter depromtis. Cui alter Regum index adjacet, qui Italiae Regnum poſtea obtinuerunt, ſed nuda tantum nomina, & intervalla exponens, ab ſeniore ductus Pipino ad Othonem III. cum hujuſmodi Appendicula:* Arduinus factus eſt Rex in Italia: & regnavit an. non pleniter duo. Et pugnavit in Italia cum exercitu Henrici Regis, qui fuit Dux de Bajoaria. Iſte Henricus poſt diſceſſum ſupraſcripti Ottoni factus eſt Rex Totonicorum, & poſt per ditione exercitu ejus ipſe ſe medipſum venit in Italia, & omnes Lambardi mentiti ſunt Arduini regis, & ſubdiderunt ſe Henrici Regis; & ipſe applicuit uſque urbem Papia, & igne cremavit eam, & ſic reverſus eſt in Totonicum Regnum ſuum. *Hactenus de his ibi. Adſunt praeterea ſex iſta nunc typis excudenda Opuſcula; quibus tum Beneventanorum Dynaſtarum perpetua ſeries ab inſtituti Ducatus primordio per annos fere 360. Capuaeque poſteriores Comites, anterioreſque Principes Langobardi ad annum uſque milleſimum primum, nec alterius Dynaſtiae ulli alii Toparchae, tum Leges perplures exponuntur, univerſis Beneventanae regionis incolis; aliaeque ſolis Campanis civibus, quibus res frequenter tunc erat cum finitimis Neapoli-*

politanis, olim obſervatae. E qua ſpeciali, altiuſque in animo compilatoris praefati Codicis defixa rerum, Legumque ad Campanos cives ſpectantium deſcribendarum cura, patria illum Campanum, atque Supplementi ad praenotatam Comitum ſeriem fuiſſe ſimul Auctorem, ſum perſuaſus; quem poſteriora a ſe expoſita tempora, Chriſtique jam dictum annum milleſimum primum, & quod excurrit, attigiſſe, apertiſſimo ipſius conſtat teſtimonio; nam Pandulfum Principem ſibi viſum dicit, hoc eſt cognomine appellatum Caputferreum, *qui in anno obiit* 981. *His deinceps Opuſculis adjacent quaedam juris Langobardici velut* Recapitulationes *ab juris ejuſdem perito, qui in privatum uſum, ut conjicio, eundem Codicem compilavit, ſub his Titulis congeſtae*: Quantas cauſas debet eſſe judicata ſine Sacramentum. Item quantas cauſas fieri debet per pugna judicata. Memoratorium pro quibus cauſis filii ab hereditate patris exeredati fieri debet. *Claudunt tandem Librum Capitularia ab Regibus edita, qui Regnum Italiae, exactis Langobardis, tenuerunt: nempe ab Carolo Magno* in anno ab Incarn. Dom. dccci. Indict. ix. an. Regni in Francia xxxiii. in Italia xxvii. Conſulatus I. *Item ab Ludovico, Pipino, & ab Lothario*, tempore Eugenii Papae, ab liminaria B. Petri Apoſtoli: *id eſt anno Chriſti* 824. *quo etiam tempore idem Lotharius ibidem poſitus alteram conſtitutionem promulgaſſe videtur, Feudorum lib.* I. *tit.* 19. *denotatam; quam vir ſummus Jacobus Cujacius referendam putat ad Lotharium poſteriorem. Sed de hoc in Diſſertat.* De finibus Ducatus Benev. ad Septemtr. *Porro eas omnes in Cavenſi Codice deſcriptas Leges, aliaſque fere univerſas ab cunctis aliis Regibus Italiae dein latas, uſque ad Carolum IV. ſervato Regum, temporumque ordine ſimul cum Legibus Salicis, Alamannorum, Saxonum, Anglorum &c. in anno* 1557. *Baſileae Typis Henrici Petri evulgandas curavit Baſilius Joannis Herold. quas ſub diverſis titulis in tres libros jam olim digeſtas, pluries excuſas fuiſſe, non eſt qui neſciat. Vale.*

CHRO-

S

Biblioteca Nazionale NAPOLI

A

ZOtto Du
Jan. 571

Arechis per
Kal. Junii

Ajo ejus fil.
ad prid. Ka

Radoaldus per

Digitized by Google

CHRONICON
DUCUM ET PRINCIPUM BENEVENTI

Uſque ad PP. Landulfum I. & Atenulfum II. quod locis ſignatis aſteriſco ab conſimili variat Chronico ſuperius excuſo.

ANni Ducibus Beneventi, & Princip.

ZOtto primus Dux an. * xx. Arichis natus in Foro Julii an. quinquaginta. Ajo filius iſtius Arechis an. I. menſ. v. Iſte pugnavit cum Sclavis ad Aufidum, & interfecerunt illum per ingenium. Radoaldus anni quinque. Grimoaldus frater ejus an. viginti quinque. * Rodoaldus (a) filius iſtius anni ſedecim. Grimoaldus filius ejus an. duo * Giſolfus major frater ejus anni decem & ſeptem. Iſte devaſtavit Romam, & Sora, & Yrpinum, & cepit Arci. Romualdus filius iſtius Giſulfi an. vigintiſex. * Giſolfus puerulus filius iſtius Romualdi Dux factus, deportatus eſt Papiam a Lioprando Regem. Gregorius * nepus Lioprandi Regis an. ſepte. Godeſcalcus an. * tres, fugiens adventu Liuprandi Regis, occiſus eſt. * Benevento Dux ibi eſtitit Arechis an. * vigintinovem. Iſte primus appellatus eſt Princeps. Grimoaldus filius ejus an. * viginti. Grimoaldus alter Theſaurarius an.* x. m. I. dies * xv. * Sico an. * ſex menſ. duo. Sicardus filius Siconi an. * tres menſe decem. Radelchis an. * tredecim. Hujus temporibus diviſus eſt Principatus Beneventano inter Siconolfus, & ipſum. Radelgarius filius ejus anni quatuor menſ. * tres. Adelchis frater ejus anni viginti quatuor menſ. ſex. Gaideris filius ſupradicti Radelgarii an. * duo menſ. VI. dies nono x. Radelgichis(*ſc. Radelchis*) filius

(a) Pro. *Romualdus*, ut ſup. & apud Paulum Diac. l. 4. c. 18. ſive 53. Sed in pleriſque etiam aliis aſteriſco ſignatis locis varians lectio, ad librarii referenda certe eſt ſomnolentiam.

filios ſupradicti Adelchis anni tres menſ. * VIII. dies * XXI. Ajo frater ejuſdem Radelchis an. ſex. Urſus filius praedicti Ajoni, puer * decimus, anno uno. * Cujus tempore Sabbaticius Stratico cum valida manu Grecorum venit Beneventum III. Idus Julii, obſeditque eam uſque XV. Kal. Novemb. in qua, pace facta ingreſſus eſt, eo die completis anni CCCXXX. & aliquod menſibus a Zottone primatum Beneventi, quibus Langobardi primatum tenuere Beneventane Provincie. Tribus denique annis, novemque menſibus, & diebus vigintibus dominatio Grecorũm tenuit Beneventum, Samniique Provincia. Poſtea vero * Vuido Marchio Beneventum ingreſſus * in die XIV. tenuit eam annis duobus, menſibus VI. Quibus expletis in eadem * civitatem ingreſſa eſt Ageltruda Imperatrix Kal. April. & egreſſa eſt exinde * menſe Auguſti, Papiamque reverſa eſt cum ipſo Marchionem; & Radelchis fratrem ſuum Benevento Principatum reſtituit. Poſt iſtos autem omnes Domnus Atenolfus (a) tenuit Principatum Beneventi ſolus annum unum. Quo completo, Dom. Landolfus fil. ejus factus eſt Princeps & jam dicto pater cum filioſuo an. X. menſ. VI. Dom. Landolfus cum patre ſuo an. IX. Et ſine patre ſuo ſimul cum Domnus Atenolfus fratre ſuo an. XXXII. In Ind. IV. Dom. Atenolfus frater ejus factus eſt Princeps, nono anno Principatus Dom. Landolfi fratri ſuo, eodem anno quo defunctus eſt pater illorum; & tenuit Principatum ſimul cum fratre ſuo an. XXII. Ind. IV.

CA-

(a) Obtinuit Atenulfus Principatum Beneventanum ineunte ann. 900. certe non poſt. Vide infra Ejus autem, & ſubſequentium Principum tempora varie a variis tradita opportuniori loco expendenda, atque dirigenda; ſed & caſtiganda exacte erunt. Unum nunc moneo, vere Atenulfum II. cum fratre Landulfo an. regnaſſet 22. ſicque minime tranſgreſſum fuiſſe annum Chriſti 931. quem e Principatu depulſum, ad generum ſuum Guaimarium II. Salerni Principem ſe recepiſſe (obiit ille in an. 933.) Anonymus Sal. eſt auctor. Princeps ſane Landulfus I. hac de cauſa videtur filium ſuum Atenulfum in an. 933. conſortem Principatus inſtituiſſe: etſi nulla, quod ſciam, aliis prodita cauſa voluit, ut in Chartulis nomen expulſi fratris etiam retineretur: ut ſuperius To. III. in Pacto Ducum Neap. & alibi.

CAMILLI PEREGRINII

ANNORUM DUCUM BENEVENTI

Ab Zottone omnium primo ad Arichim nominis II. Cum Aera Chriſti Comparatio. Adjectae ſunt Franc. Mariae Pratilli animadverſiones.

P*Raeſens comparatio (novam ne Lector deliberationem ignores meam) haud promiſſi Commentarii pars, ſed excerpta ex illo eſt in Primam Partem antecedentis Chronici explanatio; namque uberiorem illam, ac perpetuam noſtratium Langobardorum Chronologiam cum in longe majorem, quam putaveram, chartarum molem creviſſe, advertiſſem, peculiarem in librum propediem evulgandum, commodius rejiciendam eſſe duxi* (a). *Cui, ut hujus meae non inconſultae tarditatis damna aliquo emolumento tibi compenſarem, Hiſtoricas non abſimilis argumenti addere decrevi de inſtitutione, finibus, & occaſu Ducatus, & Principatus Beneventani, Principatus Salerni & noviſſimi Principatus Capuae Diſſertationes, quas animo ne tantum conceperim, an quia nunc nuper abſolverim prudens in paucos ſaltem differam menſes, ex his, quae in rei experimentum hic praeſtare inſtitui, facile intelligere poteris.*

At Zottoni, ut comparationem aggrediar, Beneventano Duci omnium primo, univerſi, qui horum Ducum ſeriem deſcripſerunt, haud antiquiorem, melioremque Paulo Diac. habentes auctorem, qui noſtrates res Langobardicas uſque ad Arichim. II. diligenter, & fideliter tradidiſſe eſt viſus, illum ſecuti, annos viginti imputarunt; ad cu-

(a) *Pleniorem, univerſamque noſtratium Langobardorum Chronologiam peculiari in Libro, ac Diſſertationibus non alieni argumenti auctam, brevi poſtea dabo.* Peregr.

jus quoque normam annorum intervalla caeterorum poſtea Ducum adnotarunt. Noſter autem hic Anonymus, & ipſe Pauli veſtigiis de caetero fere ſemper inſiſtens, Zottoni tamen annos adſcripſit viginti duos, nempe totidem, quot illum anteceſſiſſe credidit Arichim hujus nominis primum, qui proxime Dux fuit poſt Zottonem ab ineunte anno Chriſti 591. qua ratione Ducatum Zotto ſuſcepiſſet in anno 569. ſubſequenti videlicet anno ab adventu in Italiam univerſae gentis Langobardorum. Verum Dux primus ille, ſive plures, ſive pauciores in Ducatu vixerit annos, quod parum ad rem praeſentem refert, ad Pauli ſane mentem non eo anno Dux, nec antequam ab Rege Authari, ſive Anthari, & in Kalendis Januarii anni Chriſtiani 585. eſt conſtitutus; Autharis namque poſtquam primus in Italia Rex Alboinus tribus annis, & menſibus ſex, & poſt eum altero ſeſquianno Rex Clephus regnaſſent, exactoque inſuper integro interregni trigintaſex Ducum decennio (a), *Rex eſt ſalutatus in anno 583. quem Sigonius* de Regno Italiae *lib. 1. ſtatuit in anno 585. quoniam Paulum, laudatumque a ſe Landulfum prave interpretatus, Alboini annos tres cum dimidio ab anno ducendos putavit 570.* (1) *qui com-*

(*a*) Non ignoro Auctorem Appendicis ad Greg. Tur. cap. 45. annos interregni computaſſe 12. At Paulus, & qui illum ſecutus eſt Sigonius 10. tantum ſupputarunt.

(1) Sigonium vindicat erudite Bacchinius in not. ad Agnell. Ravenn. Diſſ. de aetate Petri Sen. Cap. 3. cui ſubſcribit V. Cl Blancus in not Paul. Diac. l. 2. c. 28. Itaque ex eorum ſententia dicendum, poſt captam ab Alboino Papiam, Regni Langobardici annos a Paulo numeratos fuiſſe, quod & aliorum quidem teſtimonio probatur, Sigeberto potiſſimum, & Hermanno Contracto, qui, ut Pagius notavit, in fuſiori Chronico ſcribit, Alboinum occupata Papia, ibi ſedem Regni ſtatuente *III. annos, & ſex menſes in Italia regnaſſe*, qua mente accipiendus etiam Turonenſis lib 4. c 25. minime cum Baronio corrigendus. Igitur ſi Alboini epoche definienda erit, ejuſdem regni initium poſt captam Papiam A. ſcil 571. non autem a Papiae obſidione, nimirum ab a. 569. deducendum erit. Quare Sigonius ſub hac diſtinctione clariſſime a Bacchinio vindicatur, quum hocce ex calculo Alboini interitum non a. 573. ſed potius a. 575. contigiſſe fatendum erit. Neque Peregrinii calculus de Authari Rege ſcrupulo decſt. Ille etenim defunctus eſt non. Sept. a. 591. ut aperte colligitur ex epiſt. S. Gregorii Magni Ind. IX. qua Rex ille annum VI. in regno compleverat, teneri caepto a. 585. ut Paulus tradi-

Digitized by Google

computandi fuerant ab anno 568. per quos ille, ut inquit Paulus) lib. 1. *c.* 14. *ſive* 28. in Italia regnavit : *quandoquidem in Pannonia Langobardorum Regnum poſt patrem Andoinum jam pridem ſuſceperat, tertioque generalis tranſmigrationis anno haud ipſe Italiae Rex, ſed, ut Landulfus apud Sigonium perhibet*, Langobardorum dominatus, *ideſt ordo regnandi*, fuit inſtitutus. *Paulus igitur, ut dicebam, primi Beneventani Ducis Zottonis initia ad Regem Autharim aperte retulit lib,* 3. *cap.* 16. *ſive* 33. *atque definite ad annum* 585. *quam germaniſſimam ejus fuiſſe ſententiam, digeſta ab eodem ſingulorum ſubſequentium Ducum tempora, manifeſtant. Qua utique ratione, quoniam* Zotto principatus eſt Beneventi (*verba ſunt Pauli*) per curricula viginti annorum, *ad annum perveniſſet* 605. *idque plane demonſtrabat idem auctor lib.* 4. *cap.* 6. *ſive* 18. *ejuſdem Ducis obitum adnotans poſt deſcriptam Monaſterii Caſſinenſis everſionem a Langobardis patratam, a qua ad inſtaurationem actam ab Abbate Petronace, & ad Summum Pontificem Gregorium II. qui ab anno ſedit* 714. (1) annos fere centum, & decem evolutos fuiſſe, *perhibet lib.* 6. *cap.* 13. *ſive* 40. *Et quidem Paulo, tum de praefati Zottonis, tum de reliquorum Ducum intervallis annorum, meliorem cum non habeamus auctorem, ſtandum eſſe non dubito : verumtamen quam de eis tradidit cum annis Chriſti comparationem, atque conſtanter ad Arichim*

uſque

tradiderat. Hinc retrocedendo cum Peregrinii computo ad ſexennium Autharis, & decennio integro interregni, jam annus 575. deveniet, quo Rex Alboinus, & poſt ſexqui annum Clephus defuncti ſunt. Conſule quae ibi ſupralaud Bacchin. habet, & Cl Blancus.

At contra pro Peregrinio ſtare video Marium Aventicenſem, qui caedis Alboini Regis epochen conſignat Ind V *Anno IV. Conſulatus Juſtini Junioris Auguſti Indict. V. Albuinus Rex Langobardorum a ſuis . . conſentiente uxore ſua interfectus eſt*. Si igitur quum Langobardi irrupiſſent in Italiam Indictio II. decurrebat, ut habet Bacchinius, jam emortualis Alboini annus erit (ex Mario) tertius poſt irruptionem, non autem poſt captum Ticinum Hinc ne Peregrinio manus addere videar (quod mihi patria, affinitate, genioque conjunctus ſit) Lectori ſpartam hanc illuſtrandam remitto, meque pro una potius, an alia ſententia indifferentem proteſtor.

(1) Potius 715. ut infra in Ser. Abbat. Caſſ. oſtendam.

uſque ſecundum videtur cuſtodiſſe, minime recipiendam eſſe exiſtimo: in qua adeo enormiter, ad res licet ſuae ferme aetatis ſtylo tandem deveniſſet, offendit, ut de tanta viri hallucinatione (nam conſulto alioquin dicendum eſſet a linea aberraſſe, nec cur ſic feciſſet, divinare valerem) vix mihi metipſi fidem praeſtarem, niſi in ſubſequenti deſcriptorum a ſe Ducum Chronologica Tabula, quae ad Primam Partem praemiſſi Chronici inſtar integri Commentarii eſſe poterit, patentibus oculis abſurdiſſimum ejus conſpicerem metachroniſmum. In qua Tabula annos Ducum cum annis Chriſti juxta excogitatam a me normam comparatos e regione ejus abſurdae comparationis adſcribere eſt viſum, ut ſic utramque invicem expeditius, ac manifeſtius quiſque poſſit conferre. Epocham vero Zottonis ad ineuntem referam annum 571. non eo ductus argumento, quod ab eodem Duce ad annum Chriſti 691. & ad Beneventum a Graecis captam, Leo Oſtienſis lib. 1. cap. 48. editionis Neapolitanae annos numeravit 320. ſed quod non aliter ſentiendum eſſe, ipſe Ducum a Paulo tradita annorum intervalla, atque a recentioribus recepta, demonſtrent, ab Zottone enim ad praeſcriptum annum 891. minime annos 320. ſed 330. Oſtienſis eo loci in exemplari Caſſinenſi manu exarato, & in editione Veneta, & Pariſienſi, atque hic noſter Anonymus Par. 2. Num. 14. aliique ſupputarunt; Epocham ſcilicet inſtituti Ducatus cum epocha Zottonis, qui primus quidem, ſed obſcuro quodam rerum ordine Dux fuit, confundentes, ut lib. 2. peculiari in Diſſertatione declarabitur.

ZOT-

Digitized by Google

Z O T T O

Sedit ann. XX. Paulus Diac. lib. 3. cap. 16. ſive 34.

Ex abſurda compar. Paul. Diac.		*Ex mea comparatione*	
A Kal. Januarii an.	585.	*A Kal. Januarii an.*	571.
Ad Pr. Kal. Jan. an.	605.	*Ad Pr. Kal. Jan. an.*	591.

Caſſinenſe Monaſterium vaſtatur a Langobardis ante Zottonis obitum, non quidem multum. Paulus Diac. lib. 4. cap. 6. ſive 18. & 19. (a).

Nempe circa tempora, quibus Theudobertus Rex Francorum cum Chlothario patruele bellum geſſit, ejuſque exercitum vehementer afflixit; quando etiam ſignum ſanguineum in caelo apparuit, & quaſi haſtae ſanguineae &c. Paulus Diac. lib. 4. cap. 4. ſive 16. Talium autem meteororum adparitio in appendice ad Greg. Turon. cap. 19. & 20. & ex eo in Hiſtoria Rheginonis lib. 3. cap. 87. & 88. comparatur cum bello a Theudoberto, & Theodorico fratribus cum Chlothario commiſſo in anno quinto Regni Theodorici, qui, ut varie computant, fuit Chriſti 601. ſive 605. quod tamen bellum Paulus lib. eod. cap. 9. ſive 29. alterum a praeſcripto a ſe, & parem facit Chriſti anno, qui notatus fuit Indictione 8. nempe 605. quo etiam loco Chlotharium non patruelem, ſed patruum appellat praedictorum fratrum.

Nempe ſub Pelagio Romano Pontifice, ut ex Leone Oſtienſi lib. 1. cap. 2. qui obiit in anno 590. nec admodum antequam Sanctus Gregorius Magnus Dialogorum libros ſcriberet; qui ibi lib. 2. cap. 17. dicit nuper *id actum*: *ſcripſit autem Gregorius in anno 593. ut ſacrorum Annalium magnus conditor Baronius obſervavit.*

ARI-

(a) Mediam tenuit viam Sigebertus, Caſſinenſem devaſtationem in annum referens 596. non advertens certum S. Gregorii teſtimonium.

A R I C H I S

Sedit ann. L. Paulus Diac. lib. 4. cap. 15. ſive 46.

A Kal. Januarii an.	605.	*A Kal. Januarii an.*	591.
Ad Pr. Kal. Jan. an.	655.	*Ad Pr. Kal. Jan. an.*	641.

Dux iſte Arichis per poſtremos quinque menſes ſui Ducatus conſortem habuit filium Ajonem, ut ſubſequens temporum ratio ſuadet (a).

A J O

Sedit an. I. menſ. V. Paulus Diac. lib. 4. cap. 15. ſive 46.

A Kal. Auguſti an.	654.	*A Kal. Auguſti an.*	641.
Ad Pr. Kal. Jan. an.	656.	*Ad Pr. Kal. Jan. an.*	643.

R A D O A L D U S

Sedit ann. V. Paulus Diac. lib. 4. cap. 47.

A Kal. Januarii an.	656.	*A Kal. Januarii an.*	643.
Ad Pr. Kal. Jan. an.	661.	*Ad Pr. Kal. Jan. an.*	647.

Dux iſte Rodoaldus cum fratre Grimoaldo ex inſtitutione Ducis Arichis, poſt Ajonem Ducatum obtinuiſſe, integroque praeſcripto quinquennio adminiſtraſſe, videtur. Quo referam Paulum Diac. juxta edit. Frobeni nullos Ducatus annos Rodoaldo ſeorſim ab annis Grimoaldi imputaſſe (1).

GRI-

(a) Ipſe viderit Paulus, quo pacto hic Arichis antequam eſſet Dux, Paedagogus fuerit Radoaldi, & Grimoaldi: cumque in Ducatu vixiſſet an. 50. illos, *florem juventutis habentes*, ſibi, & filio Ducatus ſucceſſores inſtituit, ut tradit l. 4. c. 15. ſive 45.

(1) Radoaidus Ajonis germani ſui a Sclavis trucidati necem digniſſime ulciſcens, Princeps Benev. ſufficitur. Errat Sigonius, qui Ajonem non a. 642.

Digitized by Google

GRIMOALDUS I.

Sedit an. XXV. Paulus Diac. l. 4. c. 16. ſive 47.

Connumerato quinquennio, quo ſederat cum fratre.	*Non connumerato quinquennio, quo ſederat cum fratre.*
Atque Dux an. XI.	*Atque Dux an. XVI.*
A Kal. Januarii an. 661.	*A Kal. Januarii an.* 647.
Ad Pr. Kal. Jan. an. 672.	*Ad Pr. Kal. Jan. an.* 663.

Rex per annos IX. Paulus Diac. l. 5. c. 12. ſive 33.
Complentes videlicet ſummam annorum XXV.

A Kal. Januarii an. 672.	*A Kal. Januarii an.* 663.
Ad Pr. Kal. Jan. an. 687.	*Ad Pr. Kal. Jan. an.* 672.

Hic in Edicto, quod Rothari Rex compoſuerat, alia

a. 642. ſed 649. defunctum adfirmavit, ex erronea ejuſdem ſupputatione, tunc temporis Radoaldum ſucceſſiſſe credidit, eique Grimoaldum fratrem in Principatu evectum ſequenti a. 650. quo fit non quinque annis (ut clariſſime Paul. Diac. aliique poſt eum indubie adſerunt), ſed vix anno uno Radoaldum regnaſſe. V. Cl. Aſſemanus It. Hiſt. ſcript. tom. II. cap. 7. hunc Radoaldum Surrenti tunc Graecorum urbem obſediſſe (non autem Neapolim) ex actis SS. Renati, & Valerii ſub Agapito Epiſc. Surrentino an. circ. 645. educi poſſe autumat. At Scipionis Ammirati teſtimonium, quod eadem nimirum deſcripſerit in vitâ Ducis Radoaldi, falſo quidem adſeveravit: ipſe namque omnino hujus obſidionis verba in Catal. Ducum Benev. profert. At fortaſſe errori ſuo anſam praebuit Marius Vipera in Chronol. Epp. Benev. qui gratis Ammiratum pro ſua ſententia adduxit, illique bona fide Cl. Aſſemanus manum dedit. Anne vera fuerint, quae in hiſce Actis enarrantur, non heic examinandi locus. Vereor tamen, ne commentitia quaedam ibi obtrudantur, quum Acta quae Surrenti adhuc ſervantur, non ſynchrona, ſed ab priſcis quibuſdam aliis (ut ferunt) monumentis eruta dicantur. Nec equidem Rodoaldus poſt Sclavorum expulſionem aliud potuiſſe adverſus Graecos bellum, Surrenti obſidione, ſuſcipere cenſeo: eo magis quod hujus fort. obſidionis Paulus aliquid innuiſſet, aut Chronologi alii, qui Langobardorum geſta deſcripſerunt. Ipſi haec viderint Surrentini, qui ut res ſuas extollant, fabellis multis Hiſtoriam ſuam diſtribuunt. Sed haec parumper attigiſſe ſufficiat.

alia quoque Capitula Legis, quae ei utilia viſa ſunt, adjecit. Paulus Diac. lib. 5. cap. 12. ſive 33.

Juxta Pauli normam praeſens annus fuiſſet Chriſti 677. cui adjecti characteres minime competunt. Sed juxta Regum intervalla, tradita ab ipſomet Paulo, ſi rite exponantur, ipſe fuit a me demonſtratus annus

Nempe in anni ſui Regni VI. menſe Julii Indict. XI. Ut eſt in Legibus Langobard. editionis Baſileënſis anni 1557. excuſis cum legibus Salicis, Alamannorum, Saxonum &c. qui fuit Chriſti annus 668.

668. Rex enim Rotharis condidit Edictum, ut ibi notatur *VIII. anno ſui Regni*, *Indictione XII. menſe Novembris* (nempe producta Indictione ſecunda, ut alias ſaepe, ad Januarium) *atque anno LXXVII. poſt adventum Regis Alboini*; quae temporis deſignatio, haud Paulum latuit lib. 4. cap. 15. ſive 44. iſque fuit annus Chriſti 644. Vixitque in Regno Rotharis, eodem Paulo teſte lib. 4. cap. 16. ſive 48. annos in ſolidum 16. menſes 4. ad annum perveniens 652. (a) haeredemque poſt ſe habens filium Radoaldum, cui Paulus lib. 4. cap. 17. ſive 50. imputat annos 5. dies 7. ſed eos fere, omnes computandos communes cum annis patris; ita ut filium deceſſiſſe intelligamus eodem anno 652. quandoquidem ſubſecutus Rex Aripertus regnavit ann. 9. quod Paulus perhibet lib. 4. cap. 18. ſive 53. hoc eſt ad Autumnum fere anni 661. poſt cujus mortem, *expleto*, inquit Paulus, *anno*, *& menſibus tribus*, *Grimoaldus Langobardorum Regnum invaſit*: nempe in exordio anni 663. quod cum tempore conditarum ab Grimoaldo novarum Legum, & digeſta a me Chronologia, perbelle congruit (1).

RO-

(a) Aliter haec Regum tempora riti judicabunt. diſponit Sigonius; at quam bene, pe-

(1) Errat Sigebertus in Chron ad a. 661. & poſt eum Sigonius, qui ajunt a. 661. Grimoaldum e Benev. Ducatu ad Italiae Regnum fuiſſe evectum. Immo alio Sigebertus idem errore notandus eſt, qui Grimoaldum non Benev. Ducem, ſed Taurinenſium fuiſſe ait: ipſe quidem Grimoaldum cum

Gari-

ROMUALDUS I.

Sedit ann. XVI. Paulus Diac. lib. 6. cap. 1. ſive 2.

A Kal. Januarii ann.	672.	*Ab exeunte anno*	661.
In quo ejus pater Regis titulo uti coepit,		*In quo ejus pater Grimoaldus Regiam coepit ambire dignitatem*	
Ad Pr. Kal. Jan. an.	688.	*Ad exeuntem ann.*	677.

GRIMOALDUS II.

Sedit an. III. Paulus Diac. lib. 6. cap. 1. ſive 2.

Nempe una cum fratre Giſulfo, ut infra (1).

A Kal. Januarii an.	688.	*Ab exeunte anno*	777.
Ad Pr. Kal. Jan. an.	691.	*Ad exeuntem ann.*	680.

Sub hoc Duce floruit S. Barbatus Beneventanus Epiſcopus.

GISULFUS I.

Sedit an. XVII. Paulus Diac. lib. 6. cap. 1. ſive 2.

Scilicet una adnumeratis annis tribus, per quos ſederat cum fratre Grimoaldo. Igitur ſolus

A Kal. Januarii an.	691.	*Ab exeunte anno.*	680.
Ad Pr. Kal. Jan. an.	705.	*Ad exeuntem ann.*	694.

F 2 Dux

Garibaldo Taurinenſium Duce confudit, qui Benev. Ducem Grimoaldum ad Regnum Italiae arripiendum allecit, ut Paul. Diac. narrat. Sub hoc Grimoaldo Rege Beneventum a Conſtante Imp. obſeſſum fuit a. 663. ab eoque Graeci depulſi, ut alibi dictum. De hujus Imp. nece in Sicilia fuſe V. Cl. Aſſemanus Tom. II. c. 9. quem conſule.

(1) Undenam iſthaec Peregrinius? Pauli Diac. verba haec ſunt: *Romoaldus poſtquam XVI. ann. Ducatum geſſit ab hac. luce ſubtractus eſt: poſt quem ejus filius Grimoaldus III. annis Samnitum populos rexit*. Solus igitur, non cum Giſulſo fratre Ducatum geſſit. Sed infra plenius.

Dux iſte Romanam Campaniam vaſtavit ſedente Romano Pontifice Joanne VI. Paulus Diac. lib. 6. cap. 9. ſive 27.

Juxta ſupputationem Pauli, quem ſecuti ſunt Anaſtaſius Bibl. & Ado in Chron. ſedente Joanne Sexto, atque anno circiter 703. (1)

Juxta meam comparationem ſedente Joanne V. atque in anno circiter 685.

RO-

(1) Non utique ſedente Joanne PP. V. ut ajt Peregrinius, ſed VI. ut recte animadvertic Aſſemanus loc cit. c. 13. num. 10. & 11. Sub Joanne namque VI. Anaſtaſius Bibl. & Paulus Diac. lib. 6. c. 27. iiſdem pene verbis iſtam in Romanam Campaniam irruptionem accidiſſe ferunt: *Giſulfus Dux gentis Lang. Beneventi cum omni ſua virtute in Campaniam venit, incendia, & depraedationes multas, captivoſque permultos fecit . . . . denominatus Pontifex* (nim Joannes VI.) *miſſis Sacerdotibus cum donatiis, universos captivos de eorum manibus redemit, & illum ad propria repedare fecit*. Quod etiam a Joanne Diac. in Chr. Epp. Neap obfirmatur: *Horum diebus* (inquit loquens de Laurentio Epiſcopo ſub Joanne PP. VI.) *Giſulfus Dux Campaniam igne, gladio, captivitate vaſtavit. Apoſtolicus Papa Joannes, qui Sergio ſucceſſerat, miſſis ad eum Sacerdotibus, at denariis, captivos redemit, & hoſtes redire fecit; cui ſucceſſit alius Joannes*. Quiſnam alius, amabo, heic circumſcribitur, niſi Joannes VI. qui Sergio ſucceſſerat, eoque defuncto Joannes VII electus eſt? Iſthaec, ut in Pauli Diac. animadverſionibus to. I. hujus operis notavi, a. circ. 703. contigere. Quare fit, Giſulfum non quidem a. 697. ſed ultra annum 704. ſuam vitam produxiſſe; neque annis XVII. ſed XXIV. vixiſſe, ſicuti ex Catalogo Principum Sal. ſupra relato evincitur: aperte namque ibi legitur *Giſulfus ann. XXIV. menſ. V.* neque aliud fort. in Erchemperto, & in Catal Hiſt Anon. Salern. adnotatum cenſeo: *Giſulfus a. XIV.* quum facile ab amanuenſium oculis denarius numerus X. effugere potuiſſet, ut ſaepiſſime contigit, & XIV. pro XXIV. ſolummodo reponi. Hinc profecto Peregrinii allucinationis initium: iis namque catalogis fidem aſtruens *annis XVII.* Giſulfum vixiſſe adfirmavit, nempe III. cum fratre Grimoaldo, & XIV. ſolum Beneventanis praefuiſſe. At neque illi Pauli auctoritas penitus ſuffragatur: ipſe etenim lib. 6. c. 2. ait: *Defunctoque Grimoaldo, Giſulfus ejus germanus Dux effectus eſt* (a. ſcil. 680.) *praefuitque annis decem, & ſeptem*: non utique vivente germano, ſed poſt ejus obitum computandis, ut liquet. Stat igitur, Giſulfum ab a 680. ad a. 704 vixiſſe; atque (ut ſibimet ipſi Paulus concilietur) dicendum, ex librariorum errore *to decemſeptem* fuiſſe interpolatum, ibique numericis fort. notis XXIV. ſignatum fuiſſe ejus vitae decurſum, ſicuti in aliis Catalogis legitur, exciſa in quibuſdam denarii nota. Neque ipſum ſane ab a. 680. ad a. uſque 707. uti Aſſemanus opinatus eſt, regnaſſe dicendum eſt, quum nulla prorſus ratione niti queat Cl. viri adſertio: quoniam (ut alia omittam argumenta) chartae Mon. Benev. S. Sophiae, & S. Petri, necnon Cavenſis Archivi, Venuſini Mon. Sanctiſſimae Trinitatis, & Caſſinenſis in annis 706. conſignatae habent Romoaldi Ducis inſcriptum nomen Ind.

IV.

ROMUALDUS II.

Sedit an. XXVI. Paulus Diac. lib. 6. cap. 16. ſive 55.

Integros		*Non integros*	
A Kal. Januarii an.	705.	*Ab exeunte anno* (1)	694.
Ad Pr. Kal. Jan. an.	731.	*Ad Aeſtatem anni* (2)	720.

Circa haec tempora Petronax civis Brixianae urbis Romam venit, hortatuque tunc Gregorii Apoſtolicae Sedis Papae, Caſſinenſe Caſtrum petiit, ac Monaſterium B. Benedicti non poſt multum tempus in primum ſtatum erexit. Paulus Diac. lib. 6. cap. 13. ſive 40. (a)

Evolutis ferme centum, & decem annis a Langobardorum deſtructione. Leo Oſtienſ. in Prologo ſui Chronici ex fide Caſſinenſis exemplaris manu exarati, nec non editionis Venetae, & Pa-

Evolutis fere annis centum triginta, per quos a Langobardorum everſione Caſſinenſes Monachi Romae juxta Lateranenſe Palatium habitaverant. Petrus Diac. in Auctar. ad Oſtienſem lib. 4. cap. 91.

IV. quae utique huic anno reſpondet. Neque judicari poteſt annus 721. in quo etiam idem Dux Romoaldus regnabat, & IV. indictio decurrebat: in quadam enim monialium S. Petri Ben. charta apud Haeredes Joannis de Nicaſtro Archid. olim Benev. adſervara legitur memoratum nomen, & aſſenſus Joannis Papae, qui in a. 706. ſedebat, non autem a. 721. quo Gregorius II. Petri Cathedram regebat.

(1) Potius 704.

(2) Ad Autumnum 730.

(a) Tempora deſignata in actis S Rufini apud antiqu. Brev. Capuae huic competunt Romualdo; cujus nomen loco *Grimoaldi* eſt ibi reponendum, ſignantque an. 694. ſive 695. quo definite Audoaldi Campani Patritii filius e lethali morbo Divina ope convaluit, ut ibid. in Praefat. declaratur.

Recte Peregrin. noſter advertit ab Decoroſo Epiſcopo jam ſene haec peracta fuiſſe ſub Romoaldo II. ut patet etiam in Actis ſinceris adhuc ineditis S. Vitaliani Epiſcopi S. Decoroſi Succeſſoris, ap. me extantibus, quae alibi dabo notis aucta. *Prat.*

Pariſienſis; atque ad mentem Pauli Diac. loco relato, quem ſecutus quoque eſt Adrevaldus Floriacenſis libro de Miraculis S. Benedicti: verum congenitae inconſtantiae ne vitio, an alia occaſione in Oſtienſis Chronico anni modo pauciores Caſſinenſi ſolitudini imputentur, hujus non eſt loci expedire. Nec in praeſens dicam, cur idem auctor lib. 1. cap. 4. inſtaurationem a Petronace aggreſſam in anno 720. ad tempora retuliſſe videatur Papae Gregorii III. qui ſedit ab anno 731. nam Petronax certe ſub Gregorio II. Caſſinenſi praeſidere coepit Monaſterio, ut ex S. Vuillibaldi etiam peregrinatione apud Surium 7. Kal. Julii eſt intelligere.

91. ex fide Caſſinenſis exemplaris manu exarati, nec non editionis Venetae, & Pariſienſis, atque ad mentem Oſtienſis in eodem M. S. Codice; & editionibus l. 1. cap. 4. Quo loco, Petronacem tradit in Caſſinenſi Monaſterio habitare coepiſſe in anno 720 idemque adnotavit praefatus Petrus Diac. in confecto a ſe Regiſtro Num. 86. in Caſſinenſi Archivo adſervato; cum uterque antiquiſſimum ejuſdem Coenobii Monachum ſequeretur, qui in Chronico Langobardorum, ſeu Monachorum &c. a me inferius evulgando parem fecit epocham Petronacis, & Beneventani Ducis Gregorii, nulloque alio intermedio Duce, ipſum Gregorium poſt Romualdum II. (nempe Ducem Adelaum, quod Paulus antea fecerat, praeterient) atque adeo in anno 720. videtur collocaſſe; ut conſtabit ex dicendis infra.

A D E L A Y S

Aliis dictus Audelaus (1)

Sedit an. II. Anonimus Chronol. S. Sophiae (2).

Par.

(1) In Cavenſi Catalogo *Adilaus*.
(2) In Cav. Catal. ſedit a. uno m. X.

Par. I. Num. 10.

Hujus Ducis nomen, & tempus nullum Paulus demonſtravit. | *Ab Aeſtate anni* (1). 720. *Ad Aeſtatem anni* (2). 722.

GREGORIUS

Sedit an. VII. Paulus Diac. l. 6. c. 16. ſive 56. (3)

A Kal. Januarii an.	731.	*Ab Aeſtate an.* (4)	722.
Ad Pr. Kal. Jan. an.	738.	*Ad Aeſtatem an.* (5)	729.

GODESCALCHUS.

Sedit an. III. Paulus Diac. lib. 6. cap. 16. ſive 56. | *Sedit an. IV. Anonymus S. Sophiae Par.* I. *Num.* 12. (6)

Hos facile conciliabis, ſi Godeſcalcho imputaveris annos IV. non integros, quos Paulus rotunde, & ſuo more III. computavit. Anonymus tamen Caſſinenſis in Chronico Langobard. ſeu Monachorum &c. huic Duci adſignavit annos VI. ut tempora Ducum, & Abbatum exaequaret; nam annum epochae Adelai fecerat Gregorii, biennioque Ducum Chronologiam anteverterat. Sedit igitur Godeſcalchus (a).

A Kal.

(a) Quae quibus competant Beneventanis Ducibus poſt Adelaum geſta in epiſtolis deſcripta Romanorum Pontificum Gregorii II. & III. Stephani III. & Pauli I. atque in Anaſt. Bibl. pluribus locis, ſecus ac Paulus prodidit, in fuſiori aperiam Chronologia.

(1) Ab Autumno anni 730.
(2) Ad Aeſtatem anni 732.
(3) Ex Catal. Cavenſi ſedit a. VII. menſ. IV.
(4) Ab Aeſtate a. 732.
(5) Ad exeuntem ann 739.
(6) Catal. Cav. ann. II. menſ. VIII.

Digitized by Google

A Kal. Januarii an. 738. *Ab Aeſtate anni* (1) 729.
Ad Pr. Kal. Jan. 741. *Ad exeunt. prope an.* (2) 732.

GISULFUS II.

Sedit an. XVII. dies X. (3) Anonymus Chronologus Sanctae Sophiae Par. 1. Num. 13.

Paulus lib. 6. cap. 17. ſive 58. nomen tantum hujus Ducis demonſtravit, quem libro eod. cap. 14. ſive 50. filium dicit Ducis Romualdi II. ac Nepotem Luitprandi Regis Langobardorum: nempe ex nepte Guntberga natum, filia Auronae ſuae ſororis; tempus vero ſedis non adſcripſit, quoniam ſuam Hiſtoriam clauſit in obitu Regis praefati, qui deceſſit, ut ex Anaſtaſio Bibl. diſco in Zacharia, ante diem Kalendarum Julii undecimae Indictionis, id eſt anni 743. At vixiſſe Giſulfum in Ducatu per hos annos ab Anonymo S. Sophiae deſignatos, cum Pauli ſupputatione aptiſſime congruit, quem proxime poſt illum collocaſſe Arichim II. atque adeo nec plures,

Non hunc, ſed ſubſequentem Ducem Luitprandum, nepotem adpellat Regis Luitprandi praeſens Anonymus. Et vero qui potuit Giſulfus iſte filius eſſe Ducis Romualdi II. ex Gumberga filia Auronae, cum Romualdum obiiſſe demonſtraverim in anno 720. Aurona autem, ut Paulus perbibet lib. 6. cap. 7. ſive 22. apud patrem Anſprandum, & matrem Theoderadam, hoc eſt innupta, ab Rege Ariperto, naſo, & auribus deciſis, deformis effecta fuerit in anno, ſive 704. ut ſupputat Baronius, ſive 705. ut notat Sigonius, ambo ſequentes traditam a Paulo de his Langobardorum Regibus Chronologiam? Paulus tamen hanc inconvenientiam vitaſſe ſibi eſt viſus, Romualdi II. obitum ſtatuens in anno

(1) Ab exeunte a. 739.
(2) Ad Aeſtatem a 742.
(3) Catal. Cavenſis ann. XII. m. II.

res, nec pauciores annos, quam 17. Giſulfo imputaſſe, dicendum eſt: quot ab anno 741. qui poſtremus fuit Godeſcalchi, praedeceſſoris Giſulfi, juxta ejuſdem Pauli comparationem ad annum 758. quo Arichis II. Ducatum ſuſcepit, dinumerantur.

no 731. ſed quam bene, ex mea hac comparatione facile intelligitur. Dux ergo Giſulfus II. quibuſvis ortus parentibus, annos ſedit XVII, dies X. (1)

Ab exeunte fere an. (2) 732.
Ad exeuntem an. (3) 749.

L I U T P R A N D U S (4)

Sedit an. VIII. menſ. III. Anonymus Chronolog. S. Sophiae. Par. 1. Num. 14. (5).

Hunc Ducem Pauli comparatio, & qui illum ſecuti ſunt, non admittunt: Auctor Indicis Ducum Beneventi in Codice Caſſinenſi 353. Erchempertus Num. 1. juxta priorem editionem, & Oſtienſis lib. 1. cap. 9. ex fide ſcripti exemplaris, atque editionum Venetae, & Pariſienſis. Erchempertus vero, & Oſtienſis haud palam hujus ſe eſſe ſententiae expoſuere; ſed hoc tanti non eſt, ut longiori demonſtrari debeat ſermone.

Luitprandum Beneventi Ducem agnoverunt, ne dum hic noſter Anonymus, ſed Anonymus alter Salernitanus longe antiquior Par. 1. Num. 3. itemque Anonymus ille, qui Ducum ſeriem ipſi Salernit. in M. S. Cod. praefixit, ac tandem firmiſſimo documento demonſtravit Falco Beneventanus in Chronico ad annum 1121. cum in lite quadam coram Summo Pontifice Calixto II. agitata apud Beneventum, productum fuiſſe dicit

G Pri-

(1) An. xii. menſ. iii. (2) Ab Aeſtate a. 742.
(3) Ad Autumnum a. 754.
(4) Al. *Leuprand*, vel *Aliprandus*.
(5) In Catal. Cav. *a. III. menſ. VII.* ſcil. ab Sept. ann. 754. ad Februarium a. 758. quo Arichis Liutprando, ejecto ab Rege Langob. Deſiderio, Dux Beneventi ſuffectus eſt, quamvis populi ſuffragio etiam proclamatus, ut alibi opportunius explicabo.

Privilegium Leoprand olim (a) Ducis Civitatis Beneventanae ; *qui ſane Leoprand , ſive Luitprandus , non fuit , niſi praeſens Giſulfi II. ſucceſſor ; nec tale Diploma , ſincerum tunc reputatum , credere nunc licet ſuppoſititium. Iſte igitur Dux quoniam ſedit ann. VIII. menſ. III. ab exeunte anno* 749. *qui poſtremus fuit praedeceſſoris Giſulfi , ad ineuntem annum* 758. *pervenit , ac definite ad menſem ejus anni Februarium , quo Arichim. II. ei ſubſtitutum fuiſſe a Rege Langobardorum Deſiderio docemur Epiſt.* 4. *Pauli I. Pontificis Romani ad Regem Pipinum data , & de menſe teſtantur alia monumenta ſuo loco producenda , nam modo pro loci opportunitate ſatis ad hanc primam partem* (b).

FRAN-

(a) Sigonius de Reg. Ital. l. 3. Paulo ſubſcribit , Arichim. II. collocans poſt Giſulſum II.

(b) Anonymus Salern. qui Arichim electum perhibet per ſuffragia populorum, qualiter ſit capiendus in diſſert. dicam quae inſcribitur . *Ducatus Beneventanus tranſibat ne ad haeredem*. Quae cum aliis Peregrinii diſſertationibus igne abſumta fuit , ut dixi . At aliqua ſaltem hac in re delibanda erunt , antequam opus abſolvatur . *Prat.*

FRANCISCI MARIAE PRATILLI

DE KALENDARIO, ET NECROLOGIO MONASTERII S. BENEDICTI CASSINENSIUM CAPUAE

PRAELOQUIUM.

PArvum hocce opuſculum (cujus ſupra meminimus in Chronico Comitum Capuae Tom. III. hujus operis, quod ipſi adſutum erat, ut ibi animadverteram), quamvis aliquibus aut inutile, aut parum ſaltem aptum videri poſſet, non erit profecto Literatis viris tam aſpernabile, quin boni aliquod, atque utilitatis expiſcari ab illo queant. Quandoquidem & Catalogus ille Capuae Principum, qui Necrologio facem praefert, & tot Comitum nomina, qui in Campanae noſtrae Dynaſtiae extenſione caſtella, oppidaque poſſidebant, e quibus iis familiarum cognomina dimanarunt (quorum innumera quidem Capuae, aliiſque in urbibus exempla proſtant), & cum Langobardorum Principum noſtratum ſanguine vel commune genus, vel cognationis, aut adfinitatis vinculum habuere; nobiliumque aliquot matronarum, Antiſtitum, Praepoſitorum, aliorumque illuſtrium virorum memoriam, multas ad hiſtoriae noſtrae agnitionem utilitates, commodaque ſubminiſtrant. Nec praetereundum cenſeo, Capuanae quoque Eccleſiae Kalendario, ſive veteribus illius Martyrologiis, quibus Sanctorum ejuſdem nomina deſcribuntur, lucem plurimam afferre Kalendarium iſtud, in eorum praecipue Sanctorum cultu, quorum vix modo nomina noſtris in faſtis adſervari conceſſum eſt. Quod ſane, ut arbitror, cauſae fuit, cur hocce opuſculum apographon in ſchedis V.Cl. Canonici Ajoſſae inventum a me fuiſſet apud heredes, quum ipſe Capuanum Sanctuarium ab Michaele Monaco pridem edi-

Digitized by Google

editum, novis ejus lucubrationibus recudere cogitaſſet, avunculi ſui gloriae, decorique conſulens, quod multa quidem in opere illo digeſta parum, mutila, aut obſcura, Auctor utique diligens, magno ſtudio collegerat, ſed morte praeventus quod meditatus fuerat, ob communis Patriae infortunium exequi nullatenus potuit: neque pariter ejus germanus, Silveſter Ajoſſa digniſſ. Capuae Parochus, qui huic operi manum admovere conatus fuerat. Non erit igitur dubitandum, quin commodi partem aliquam, perutiliſque acceſſionis appendiculam praeferat Kalendarium, & Necrologium noſtrum; quare nec me culpae alicujus inſimulandum, quod ipſum tot aliis neceſſariis opuſculis adtexuerim, quaſi pretioſam quandam Langobardicae Hiſtoriae diademati margaritam affixiſſem, quum ab eo tandem bonum aliquod afferri poſſe cenſendum ſit.

Ad Monaſterii ſiquidem Caſſinenſium Capuae uſum tam Kalendarium, quam Necrologium iſtud inſervire debuit: titulus namque id oſtendit *Kalendarium Sacri Monaſterii S. Benedicti Capuae*, cui adnexum *Necrologium* ex adverſo cujusque menſis, emortuales adnotans dies. Univerſis porro Caſſinenſium Coenobis Necrologiorum uſus invaluit, quibus & Sanctorum nomina, & benemeritorum defunctorum memoria inſcribebantur: plurima iſtorum jam edita, apud Scriptores inveniuntur, aliqua in tenebris adhuc, vel in pulvere ſordida deliteſcunt. Utinam codices hi omnes lucem aſpicerent! Quam Hiſtoriae lux magis augeſceret, quot Sanctorum, virorumque pietate, aliiſque meritorum inſigniis praeclariſſimorum monumenta reviviſcerent, quae tenebricoſum ignorantiae velum obfundunt! Gratias igitur civis noſtri Ajoſſae ſedulitati permultas habeamus, qui libellum jam pene ab hominum memoria demortuum in lucem revocavit, noſtraeque Hiſtoriae, rebuſque patriis ornamenta adgeſſit, quae fortaſſe cum Necrologio conſepulta jacuiſſent.

At, ut aliqua *S. Benedicti* Capuae Coenobii attingamus,

mus, humaniſſimum Lectorem admonitum primo loco vellem, hujuſce Monaſterii exordium quo anno, quove ſub Principe ceperit, incertiſſimum. V. Cl. Fabius Vecchionius Peregrinii noſtri fidiſſimus olim comes, & amanuenſis, ut alibi explicatum, in ſuis mm. ss. codd. Tom. XV. c. 2. adſerit: *Sub Capuae Comitibus a.* 879. *Cellam S. Benedicti extra moenia urbis, ortum verſus, Tiſatinos montes proſpicientem extructam fuiſſe ſupra Vulturni ripam, eo fort. loco, quo ſuperioribus annis* (ſcribebat a. circ. 1670.) *nova urbis moenia, ac pomaerium amplificatum, ubi dicitur* (lo ſperone), *quo in loco veteris S. Benedicti Eccleſiae, hoſpitiique adnexi, rudera effoſſa ſunt. Nec multo poſt* (*a. ſcil.* 903.) *ab Athenulfo I. Capuae, ac Beneventi Principe inde intra urbem Cellam fuiſſe translatam, eo videlicet loco, quo deinde in a.* 916. *Joannes Capuae olim Archidiaconus, & poſtmodum Caſinenſis Abbas, Eccleſiam, novumque ampliſſimum Monaſterium aedificavit, cujus adhuc monumenta ſatis praeclara conſpiciuntur, ejuſque patet Eccleſia, Patribus Societatis Jeſu poſtmodum conceſſa, translato in Majorem Eccleſiam Presbyterorum Saecularium Collegio, qui Metropolitanae Canonicis pro inferiori miniſterio inſervirent.* At unde hujus Cellae S. Benedicti exordium expiſcaverit Vecchionius non adſerit. Ab Cl. Peregrinio fort. illa praenoſcere poterat dum in vivis ageret, quae proinde feralis ignis abſumſit. Certiſſimum tamen eſt, tot inter Theſauri Capuani chartas, nunc majori ex parte aut ſublatas, aut peſſundatas, unam adſervari anni 906. in qua legitur: *finis ab uno latere* (cujuſdam horti Ragibrandi Sueſſolani olim Caſtaldei) *riba Ulturni fluminis, ab alio latere fovea de turri Monteroni, & cella S. Benedicti &c.* Qua ex circumſcriptione ſatis conjectari datur in a. 906. S. Benedicti Cellam Capuae jam fuiſſe aedificatam, & praeciſe illo eodem loco, quo Monaſterium, magnificamque Eccleſiam non multos poſt annos Joannes Abbas Caſinenſis a fundamentis excitavit, cujus rei teſtem habemus Oſtienſem lib. 1. c. 53. a quo etiam hujus cellae memo-

moria traditur his verbis: *Verum in eadem Civitate* (Capua) *monaſterium adhuc non erat aedificatum; ſed in eo loco, ubi nunc conſtructum eſt, juxta portam ſcil. S. Angeli, perparva nimium, & exilis erat Eccleſia, & parva, viliſque domuncula ſtabat de lignis contexta, ubi III. tantum, aut IV. fratres vetuli morabantur.* Neque profecto cella iſta vetus, *in qua tres, aut quatuor fratres morabantur* extrui potuit ante annum 890. quum in hocce Monaſterii S. Benedicti Cap. Kalendario, & Necrologio apertiſſime adnotetur ſub die *VIII. Idus Novembris* emortualis dies *Ragembrandi Abbatis Caſſ. fundatoris cellae S. Benedicti* Capuae. Si igitur juſſu Ragembrandi haec cella exaedificata, non utique ante a. 890. hoc exequi potuit: illo namque anno defuncto Angelario, electus eſt Ragembrandus, qui ſuum Praeſulatum uſque ad an. 899. perduxit. Quare hallucinatus eſt Vecchionius, illam fundatione per decennium, & amplius antevertens.

Heic igitur Joannes Abbas paulo poſt ejus aſſumtionem, novi Coenobii fundationem curavit A. nempe aut 916. aut 917. atque Teano (quo ſe Caſinenſes Monachi ab eorum S. Benedicti in Caſini monte Monaſterio pene deſtructo, retraxerant) Fratres ſuos quinquaginta Capuam tranſvexit, ibique Templum ornatiſſimum excitavit amplumque Monaſterium, ſuorum Langobardorum Dynaſtarum auxilio, ut fuſe idem *Oſtienſ. loc. cit.* eodemque Abbatem Caſinenſem Johannem, alioſque illius ſucceſſores Adelpertus, Balduinus, & Majelpotus ſedem habuiſſe idem *Oſtienſ.* teſtatur *lib. 1. cap 59.* ubi de Capuani Monaſterii reformatione ſub Agapeto Pontif. Max. verba facit: eoque temporis pauciores ibi Monachos incoluiſſe credendum eſt: quum ad Caſinenſe Monaſterium, ſub Aligerno Abbate reſtitutum, jam Monachi e proximis Campanae Provinciae Coenobiis revocati fuiſſent. Non defuere tamen, qui ad dies huic Capuae S. Benedicti Eccleſiae, ejuſque Monachis rerum mobilium ad ſacra pertinentium, agrorumque, ſylvarum, domorum copiam, fluminum ripas, piſcationes, molendina, aliaque do-

donaverint, quod videre eſt apud eundem Oſt. *lib.*2.*cap.*3. *lib.*3. *cap.*17. & alibi; & Gattulam *tom.* 1. *Hiſt. Caſſin.* Imo eidem poſtea Monaſterio, tanquam praecipuo inter alia, atque inſigniori, minores Cellae aliae S. Viti in Tifata: S. Nazarii, & S. Scholaſticae in Liburia: S. Mauri, & S. Viti in Cantia, aliaeque quamplurimae ſubjectae fuerunt; atque ipſum etiam celebre Monaſterium S. Angeli *in Formis*, vulgo *ad Arcum Dianae* adpellatum, huic ſubditum fuiſſe, non ignoramus, de quo aliqua in Appiae Viae deſcript. lib. 3.

At ſuas S. Benedicti Capuae Coenobium viciſſitudines ob Langob. Principum vel inconſtantiam, vel indigentias perpeti oportuit: nec bella defuere, Urbis obſidiones, inteſtinaeque calamitates, quibus ſub Langobardis primum, deindeque Northmannis Dynaſtis S. Benedicti Monaſterium exagitatum, impetitum, & pene ad extremam inopiam reductum fuerit. Nec minora quidem paſſum fuiſſet ab igne detrimenta (quum Capua pene tota flammis conflagraſſet) niſi D. O. M. adjutorium Monachis miniſtraſſet, Corporali ſacro in flammas immiſſo, quod incendium protinus retraxit, extinxitque, ut narrat *Petr. Diac. lib.*4. *cap.* 72. At ſub Deſiderio ejus Praepoſito, indeque Caſinenſi Abbate, decus ipſi maximum adcrevit, qui Monaſterium iſtud, atque Templum A. circ. 1080. renovare ſategit: *Dirupta namque priori Eccleſia* (ait Oſt. lib. 2. cap. 55.) *juſſit conduci artifices alios ad capitella columnarum miro opere facienda. Evocanſque ad ſe Benedictum ejuſdem loci Praepoſitum praecepit, ut in ejuſdem Eccleſiae renovatione, omnibus rebus poſtpoſitis, ſpecialiter invigilare ſtuderet. Cujus ille imperio parens; P. Benedicti Baſilicam, ſicut nunc cernitur, pulcherrimam ſatis conſtruxit*. In cujus abſide olim legebatur muſivo opere inſcripta haec carmina

Hoc Deſiderius, qui & Victor Praeſul & Abbas
Coepit opus, quod Oderiſius optimus Abbas
Complevit, Benedicte, tuum decorans ad honorem.

Deſiderius igitur hujus olim Monaſterii Praepoſitus, inde

de S. R. E. Cardinalis, & Caſinenſis Abbas Templi reſtitutionem curavit, in quo idem paucos poſt annos ad Summi Pontificatus apicem evectus, ſub Victoris III. nomine, Concilium congregavit (in quo Jordanus I. Capuae tunc Princeps, aliique Summi Viri, tam Urbis, quam Principatus, aliorumque locorum adſtitere) ibique Thiaram Pontificiam, omniumque adorationem providentiſſimo Dei Opt. Max. conſilio accepit, ut pleniſſime narratur in Chr. Caſſin. *lib.* 3. *cap.* 66. illudque etiam meminit Baron. A. 1087. Panvin. Platina, aliique. A Paſcbali deinde PP. II. Benevento Romam regreſſuro A. 1108. iſthaec S. Benedicti Baſilica, quae noviter reſtituta, amplificata, & exornata fuerat, juſſu Othonis Abb. Caſſ. & Cap. Principum Richardi, & Roberti ſubſidiis ſolemniter dedicata fuit, ut ex eodem Chron. *lib.* 4. *cap.* 33. Ibique etiam A. ſcil. 1118. Gelaſius PP. II. noſtrorum Principum auxilio fultus, Cajeta aufugiens, pacifice demoratus eſt (nam & Caſſinenſis erat familiae) eaque in Urbe Synodum celebravit, qua Pſeudo-Pontificem Mauricium Burdinum, Schiſmaticum Henricum Aug. ſuoſque omnes anatematizavit fautores, ex eodem Chronaco *lib.* 4. *cap.* 64.

Quamplures profecto hocce ex Coenobio prodiere illuſtres ſanctitate, dignitatibus, ſapientiaque viri, quos inter Paulus ille ſanctiſſimus, cujus meminit Oſtienſ. *lib.* 2. *cap.* 56. Mainardus, Ademarius, Roſſemannus Praepoſiti: Petrus de Atenulſo, Raynaldus de Colimento, Petrus de Capua, omnes S. R. E. Cardinales ampliſſimi, qui ipſius olim Coenobii Clauſtrales extiterunt: necnon Milo Praepoſitus, inde Epiſcopus Sueſſanus, Manſo Praepoſitus, & Abb. poſtea Caſſin. Joannes Praepoſitus inde Epiſcopus Aliphanus, aliique quamplurimi; quorum non eſt heic ocium monumenta retexere, quum alio haec in opere pertractanda erunt; ſicuti neque de Praepoſitorum hujus Monaſterii Catalogo, quem fere integrum ab Regeſt. Caſſin. aliiſque Chartis, & Scriptoribus jam collegeram: fort. Deo dante, alibi in vulgus editurum.

Ce-

Ceterum S.Benedicti Monaſterium uſque ad XIV. pene ſaeculum ſuis monachis incolatum praeſtitit, quod ex ejuſdem Chartis pateſit, in quibus Praepoſiti cum ſuis Monachis capitulariter congregati res Monaſterii peragebant. Poſt A. circ. 1290. non Praepoſiti tantummodo, ſed Monachi nimiae ſe libertati, opprobriiſque traditi, ab eorum ſanctiſſima inſtitutione deflectentes, parum Eccleſiae, oeconomiae nihil, aut Urbis exemplo attendentes, cuncta in peſſum ire coeperunt. Quo fuit, ut Andreas Caſinenſis Abbas Urbani V. PP. Max. juſſu, hujus reformationi Coenobii totus incubuerit; ſed quot ſuis ipſe induſtriis, curiſque adlaboraverit, nihil profecto aſſecutum fuiſſe ſcimus, quouſque pedetentim ſublatis Monachis, atque Caſinum revocatis, ibi Praepoſitus vel altero Fratre ſociatus plures per annos reſidere decreverint, uſque ad ſaeculi XV. initium quo penitus Monaſterium deſtitutum fuit, & a Martino V. Pont. Max. Praepoſitus hujus Coenobii ad Sedis Apoſtolicae beneplacitum conſtitutus Baptiſta Antonius de Angelis Capuae Patricius: qui deinde a Nicolao V. precibus Alphonſi Regis Neap. a. 1445. in perpetuum electus eſt Commendatarius ab omni ſubjectione Capuani Archiepiſcopi, & Caſſinenſis Abbatis exemtus. Leo deinde X. PP. Collegiatam inibi fundari juſſit, in qua Abbas Jo: Baptiſta de Angelis Junior, aliique decem fuiſſent Canonici, cujus fundationis ſingularem utique Bullam habes apud Gattulam Hiſt. Caſſ. Tom. 1. pag. 112. ſeq. At ſub Clemente VIII. juſpatronatum S. Benedicti pro familia de Angelis extinctum fuiſſe docemur ab noſtris chartis, illudque beneficium Eminentiſſimo Cardinali Roberto Bellarmino, jam Capuae Archiep. conceſſum, qui poſtea, Paulo V. annuente, translatis ad Metrop. Eccleſiam Canonicis, & Abbate in ſimplicem Beneficiatum converſo, Eccleſia cum adjunctis aedificiis Patribus Soc. Jeſu (quorum inſtituti erat idem Card. Bellarminus) conceſſa ſunt.

In hanc itaque celeberrimam Capuae Baſilicam ejuſque atrium inlata, & tumulata fuerunt permulta ſuo-

rum Principum cadavera (quorum apud Chronologos memoria, & adhuc aliqua ſervatur inſcriptio), eorumque conſanguineorum, adfinium, Palatinorum Comitum, aliorumque nobilium Patriciorum, qui aut hocce in Templo ſepulti, aut ipſius benemeriti in ejuſdem Monaſterii Necrologio adſcripti fuere, ut pro eis aut Miſſarum Sacrificium offerretur, aut ſolemne caneretur officium cum anniverſario ad animae expiationem. Qua quidem ex cauſa non omnibus par memoria deſignatur, ſed pro Legatorum Sacrorum ſort. diverſitate, vel miſſae, vel officii, vel utriuſque inſimul commentarii praeſcribuntur. Optandum tamen eſſet pro familiarum, & agnationum progenie, eorum generis, ſeu ſtirpis, & annorum ſpeciatim declarationes nobis tradidiſſe, quod utique multa quidem ad ſucceſſiones, & familiarum identitatem adjuvaſſet. Ceterum quas paucas notulas in Necrologio adjeci, eas pro majori intelligentia neceſſarias aliquando fuiſſe exiſtimavi: multas profecto additurus, ſi ad omnes Capuani Principatus Dynaſtias diſtinguendas, vetereſque iſtius Urbis praeclariſſimae familias, illuſtreſque ipſarum Viros adnumerandos, otium mihi aeque ac valetudinem Deus Opt. Max. conceſſiſſet, ſicuti ſpe aliqua antea ducebar. Ad Kalendarium autem nihil omnino adnotavi, quoniam in nova Sanctuarii Capuani editione, quae pene in promtu eſſet, Kalendarium hocce cum aliis tam Capuanae Eccleſiae, illiuſque Coenobiorum, quam aliarum Provinciae noſtrae Eccleſiarum explicanda ibi, & diſcernenda erunt, ſi propitius mihi Dominus animum ſervabit, vireſque adcreſcet, ut Patriae meae novum hoc munuſculum, pro meis viribus, offeram, ejuſque decus maxime illuſtrem.

Tranſponendum quoque poſt Kalendarium, & Necrologium (uti in apographo extabat) Catalogum Principum Capuae opere pretium duxi (eodemmet modo, quo Catalogum Capuae Comitum in Tom. III. produxi cum aliis illi adſimilibus opuſculis, qui in fronte hujus Codicis legitur; poſtque illum haec Principum om-

Digitized by Google

omnium ſeries) ut proxime ineſſet Stemmati praefatorum Principum a Peregrinio in expanſa tabula minutim deſcripto, & aliquibus appendiculis, notuliſque meis illuſtrato, cui adnexa de hoc Stemmate, ejuſdem Scriptoris Diſſertatio. Neque hoc ſane abſque rationabili cauſa: ut nempe prae oculis habuiſſet humaniſſimus Lector ſucceſſiones, epocaſque Langob. Principum Hiſtoriae complementum. Quod neutiquam, pro eorum aetate, obitu, ſucceſſione, propinquitatibus diſtinctius internoſcendis, abſque neceſſitate aliqua, & utilitate actum fuiſſe credo. Et quoniam Stemma etiam Northmannorum Principum illi adnexum dederat idem Peregrinius noſter, ipſum quoque heic recudi curavi (quamvis eorum parum hocce in opere mentionem feci, plenius fortaſſe D. O. M. annuente facturum exoptans) quod uno ſub aſpectu univerſam Capuanorum Principum ſeriem habeant, qui legerint. Atque haec praenotanda duxi,

Digitized by Google

JANUARIUS.

KAl. Octava Nat. Dom. S. Baſili Epiſcopi.
IV. Non. Oct. S. Stephani. S. Odilonis Abb.
III. Non. Oct. S. Joannis.
II. Non. Oct. Ss. Innocentium.
Non. Vigilia Epiphanie Dom. S. Simonis Mon.
VIII. Idus. Epiphania Dom. *Solemne Majus*.
VII. Id. Ss. Mm. Juliani & Baſeliſſe.
VI. Id. S. Severini Conf.
V. S. Marini Abb.
IV. Id. S. Pauli patr. Eremitarum.
III. Id. S. Leuci Epiſcopi.
II. Id. S. Ylari Ep. & Doct.
Idib. Octava Epiph. Dom. S. Potiti M.
XIX. Kal. S. Felicis Nolani Presb. & Felicis M.
XVIII. K. S. Mauri Abb. *Sol.*
XVII. K. S. Tammari Epiſcopi S. Marcelli Pape M.
XVI. S. Antonii Abb.
XV. S. Priſce Virg. M. S. Caſtule Virg. M.
XIV. Ss. Marte, Audifax, & Abacuh Mm.
XIII. S. Sebaſtiani M. S. Fabiani Pape M.
XII. S. Agnetis Virg. M. S. Eulogi M.
XI. Octava S. Mauri Abb. S. Dominici Sac. & Mon.
X. Ss. Vincentii Levite M. S. Anaſtaſi Mon. M.
IX. Dedicatio Eccleſie S. Laurenti *Sol.* S. Timothei Ep. M.
VIII. Converſio S. Pauli Apoſtoli.
VII. S. Policarpi Ep. M.
VI. S. Paule Monialis.
V. Translatio S. Sinoti Epiſcopi M. *Sol.*
IV. S. Sabine Virg.
III. Dedic. Eccleſie S. Andree Apoſt. in Caſino. *Sol.*
II. Ss. Mm. Ciri & Joannis. S. Pauli Mon. *Sol. Ma.*

FE-

Digitized by Google

O. *Landulfus* (1) *Princ. & Mon. Ugo Abb. & Prep.* 4.1201.
Joannes Abb. & Mon.
Joannes Sac. & Mon. S. Vincentii . Senioretus Abb. Caſſ. &
Prep. no. Mon.
Amicus Card. & Ab. S. Vincentii . Rao Miles & Dom. Nucelliti.
Berardus de Aquino Comes .
Petrus Mon. Cuſtos S. Rufi .
Euprasia Sanctimon. de Cingula .
Landulfus de Aquino Comes .
Lando Ep. & Mon. Robbertus de Roccbetta .

Guzelinus de Rocca Miles . Marinellus de Marczeno Com.
Richardus de Caleno .

Paldus Com. Venafri . Joannes de Vinea .

Gerardus Abb. Caſſ. Hugo de Caſolla .
Manſo Sac. & Praep. S. Angeli .
Gerbertus Archiep. & Mon.
Richardus Princeps . Petrillus de Sarczano Baro .
Ailulfus de Ailano Com.

Tadeus Decan. Cap. qui fecit heredem Mon. no. cum Miſſa
quot. & Ann. Sol.
Aymo Cap. Miles in bello occiſus .

Berteraymus de Rajano .
Joannes Archipr. Cap. & Cuſtos S. Marcelli .
Gelaſius II. Papa . Robertus de Citro , & Baſilla de Colemento . Off. Sol. cum Miſſ.
Juliana de Petra uxor Riccardi lu Francu mil. Off. & Miſſ.
quotidie cum Ann. *Leo*

(1) Fuit Landulfus, qui fuerat Princ. Salerni, & expulſus factus eſt Mon. a. 1004. obiit Kal. Januarii 1009.

FEBRUARIUS

KAl. S. Ignatii Epiſcopi M.
IV. Non. Purificatio S. Marie Vir. S. Simeonis. *Sol. Ma.*
III. Non. S. Blaſi Epiſcopi M.
II. N. S. Trifonis M. S. Karde monial. N.
Nonis Feſtivitas S. Agathes V. M. *Sol.*
VIII. Id. S. Dorotee V. M. S. Maximi Epiſcopi.
VII. Id. S. Aſtiberte Virg.
VI. S. Euboli M.
V. S. Savini Can. Epiſcopi.
IV. Feſt. S. Scolaſtice Virg. *Sol. Ma.* S. Silviani Ep.
III. S. Caſtrenſis Epiſcopi. *Sol.*
II. S. Modeſti Levite M. S. Benenati Epiſcopi Oct. S. Agathes.
Idib. S. Antonini Conf.
XVI. Kal. Mart. S. Valentini Epiſcopi M.
XV. K. Feſt. S. Decoroſi Epiſcopi *Sol.*
XIV. K. S. Juliane Virg. M.
XIII. K. Ss. Fauſtini & Jovite Mm. Oct. S. Scolaſtice.
XII. Dedicatio Eccl. S. Nicolai ad Diana. *Sol.*
XI. S. Barbati Epiſcopi Benev.
X. Ss. Mm. Fortunati Feliciani & Soc.
IX. Ss. Sergi & Jocundiani Mm.
VIII. Cathedra S. Petri Apoſt. ap. Antiochiam.
VII. S. Policarpi Presb. Conf.
VI. S. Mattie Apoſtoli. *Sol.*
V. S. Ademarii Abb. *Sol. Ma.*
IV. S. Auguſti Epiſcopi.
III. S. Hunulfi Mon. Conf. S. Saturnini M.
II. S. Romani Abbatis.

MAR-

Digitized by Google

Leo Sac. & Prior noſtri Mon.
Pandulfus Ep. Petrus de Limatulo fil. Com. Caſert. hic ſep. Miſ.
Albaſia de Surrento Vid. Petri de Citro de Cap. hic S.
Rainaldus Ep. Aquin. Landenulfus de Preſenzano.
Pyrrus de Briano miles, & Baro.

Landinus de Petramala mil.
Pandulfus Com. de Cajacza. Richardus de Acerra. Off. Miſ.

Landulfus de Calvo Comes.
Pandulfus Com. de Alifis Miſ.
D. Onorius II. Papa. Job. Archipresb. S. Marcelli.
D. Lucius II. Papa. Matteus Com. de Calvanello (1).

Bened. Ep. & Mon. Off. & Miſſ.
Jonatas de Calinio Com. (de eo plura in Chronologis, ut ſup.)

Pandulfus Princ. & Mon. (2).
Pandulfus Com. de Galluzio.
Radulfus de Caſerta.
Jacobus Ep. Sueſſan. Off. & Miſſ.
Joann. Ep. Venafri & Mon. hic ſep. Miſſa Ann.
Nicol. Caraczolus de Cap. Miles, & Caſtellanus Arcis.
Rogerius de Abenabulo Dux.
Rugerius Rex. Rao de Capua miles Off.
Fr. Petrillus Sac. & Mon. qui multa fecit bona in hoc Mon. anno 1205.

Gua-

(1) Nim. de *Cajanello*.
(2) Fuit Pandulfus III. Benev. Princ. qui Monachi habitum induit a. 1059. menſe Martio ob. X. Kal. Mart. a. 1063.

MARTIUS

KAl. Ss.Euri & Pardi Mm. S.Albini Epiſcopi Conf.
VI. Non. Mar. S. Rufini & Soc. Mm.
V. Non. Ss.Mm. Caſſii, Caſſiani, & Felici. Ss.LXXX.Mm.
IV. S. Luci Pape & M.
III. S. Ariſtonis Epiſcopi & M. S. Foce M.
II. Ss. Mm. Victoris, & Victorini. S. Zacarie Pape.
Non. Mart. Ss. Perpetue, & Felicitate Virg. & Mm.
VIII. Id. M. Ss. Mm. Philemonis, & Apolloni.
VII. Id. Ss. Quadraginta Mm.
VI. Id. Dedic. Eccl. S. Angeli in Adoaldis. *Sol.*
V. S. Joannis Primicerii. *Sol.* S. Ermeti M.
IV. S. Gregorii Pape. S. Bernardi Epiſcopi .. *Sol.*
III. S. Eupli, Nicanoris, & Soc. Mm.
II. S. Canioni Epiſcopi B. Joannis Abb. *Sol.*
Idib. Mart. S. Matronis Virg. S. Longini M.
XVII. K. Apr. S. Eugenie V. S. Ceriaci M.
XVI. K. S. Hilari Epiſcopi, & S. Gertrudis V.
XV. Kal. S. Patrici, & S. Alexandri Ep.
XIV. K. S. Joannis Anacorite.
XIII. S. Primi, & Vitalis Mm. Vigil. S. P. N. Benedicti.
XII. Nat. S. P. N. Benedicti Abb. *Sol. Ma.*
XI. Ss. Paulini, & Afrodiſi Mm.
X. Ss. Mm. Victorini & Soc. S. Benedicti Mon. *Sol.*
IX. S. Romuli, Seleuci, & Soc. Mm.
VIII. Annunciatio S. Marie Virg. *Sol. Ma.*
VII. Ss. Mm. Teodori Epiſcopi. Irenei, & Serapionis.
VI. S. Marciani Epiſcopi. S. Hermelandi Abb.
V. Ss. Mm. Priſci, & ſoc. Oct. S. P. N. Benedicti.
IV. S. Fotini Epiſcopi. S. Conſtantini Abb. *Sol.*
III. S. Domnini, & Agaſii Conf.
II. Ss. XXX. Mm. Mon. in Calabria. S. Joannis Abb. *Sol.*

APRI-

Digitized by Google

Guarinus Praep. S. Angeli , & Mon.Jac. de **Montanaro .**
Petrus Ep. & Mon. Off. & Miſ.
Jaquintus Guala Com. Paldulfus Pandonus **Com. b. ſ.** (1)
Ricardus de Galluczio . Colutius de Murrono . Off.
Adenulfus de Aquino Com. Landus de Roccaromana b. ſ.
Riccardus de Roſelle . Petrus de Dom. Landulfo .
Manſo Abb. Caſſ. Ciccus Cuſtos S. Marcelli . Off. & Miſſa.
Pandulfus Archiep. Joannes Presb. Card. & Abb. S. Pauli .
Sikelgaita Abb. Marcellus de Tora ſep. in Ecc.
Berardus Sangri Com. in no. Mon. Adelgarda de Caſerta Com.
Paldus de S. Eraſmo . Vairus de Abella Mil. et Baro. Miſſ.
Euſtaſius de Roccha Mil. Ermengarda Abb. Off. & Miſ.
Riccardus Com. de Aquila .
Petrus de Dragone Miles Cap. Tomaſius de Aquino C. Acerr.
Rainaldus Abb. S. Vincentii .
Baſſacius Abb. Caſſ. & Mon.
Joannes Abb. Caſſ. Raidulfus (2) *Com. Limatuli .* **Miſſ.**
Roffridus de Aquila Com. hic ſep. Miſſ.
Pandulfus de Sexto Com. hic ſep. Off. & Miſſa Sol.
D. Petrus de Capua Diac. Card. S. Georgii Off. Miſſ. ſol.
Mainardus de Vairano Com. h. ſep.
Roffridus Comes . Joannes Comes Venafri Miſſ.
Aldericus Praep. nos. M. & Abb. D. Todinus Colimentanus h. ſ.
Aymus de Argentio Com. & Miles . Miſſa .
Riccardus de Caleno Com. Rao de Rainulo **Com. b. ſ. Off.** *& Miſſa .*
Roffridus de Puczanello Com. poſtea Mon.
Adinulfus de Spinio , & ejus uxor, necati in **Gariliano a.** 1193. *Off. & Miſſa .*
Aydulfus Teani Com. Joannes Archid. Cap. & Abb. Caſſ. Fundator noſtri Mon. & hic tumulatus eſt. Off. ſol. cum Miſſ.

(1) Id. *hic ſepultus*, & ſic deinceps.
(2) Fuit fil. Paldulfi Com. Caſertae, ut ex chart. Mon. S. Joh. Monial. a. 1099.

APRILIS

KAl. S. Venantii Epiſcopi M. S. Theodore Vir. M.
IV. Non. S. Nonuli Epiſcopi. S. Marie Egiptiace.
III. N. S. Pancratii M.
II. N. S. Andronici M.
Non. Dep. S. Ambroſi Epiſcopi.
VIII. Id. Sixti Pape M.
VII. Id. S. Epifani Epiſcopi. Ss. Donati & Soc. Mm.
VI. S. Macari Abb. Ss. Papiri, & Marcialis.
V. S. Quinƈti Epiſcopi M. *Sol.* S. Procori Diac. M.
IV. Ss. Mm. Donati, Ilarii, & Soc.
III S. Leonis Pape Conf. Ss. Mm. Canciani, Cancianille & ſoc.
II. S. Julii Pape Conf. S. Pardi M.
Idib. Ss. Mm. Celerini, Magni, & Emiliani *Sol.*
XVIII. Kal. Majas Ss. Mm. Tiburti, Valeriani, & Macſimi.
XVII. Kal. Ss. Mm. Maroni, Eutices, & Viƈtorini. *Sol.*
XVI. K. Ss. Caliſti, Caſſiani, Urbani, & Marcialis Mm.
XV. Dedic. Eccl. S. Rufi. *Sol.*
XIV. Ss. Petri, & Ermogenis Mm.
XIII. Ss. Prefeƈti Presb. M. & Apollonii M.
XII. S. Viƈtoris Pape M.
XI. Translatio S. Priſci Epiſcopi. *Sol.*
X. S. Soteri Pape M. & Gaii.
IX. S. Georgi M. Ss. Felicis, & Fortunati Mm.
VIII. S. Marcellini Pape M. *Sol.*
VII. Nat. S. Marci Evangeliſte. *Orationes*, & *Sol.*
VI. S. Cleti Pape M.
V. S. Anaſtaſi Pape M. S. Modeſte, & Patricie Mm.
IV. S. Juſtini M. S. Vitalis M. S. Marci Ep. M.
III. S. Teodori Presb. M. S. Sicundini M.
II. S. Teodore Virg. M. Ss. Mm. Mariniani Leƈtoris, & Jacobi Diac. Dedic. Altaris S. Stefani cum Ss. Rel. *Sol. Ma.*

MA-

Marocta de Aquino Abb. (fort. ſoror S. Thomae) *Euſroſina de Algiſio Com.*
Antonella de Marchiſio Vid. Petri de Galluczio Com.
Pandulfus Pr. & Mon. (1).
Barth. de Meſſana Praep. S. Angeli in Formis A. D. 1373.
Riccardus Princ. (2). *Martinus de Sarczano.*
Maurus Canon. qui Mon. no. haer. fecit in 1198.
Laidolfus (3) *Com. fil. Landolfi. Landulfus Senior Princ.* (4).
Berardus lu Francu Miles b. ſep. Miſſ.
Ven. mem. D. Paulus Mon. Praep. Mon. noſtri A. 1197.
Rentius de Argentio Miſſ. Cubellus de Valle Mil. & Baro.
Placidus Praep. S. Laurencii.
D. Sichelgaita (5) *Duciſſa. D. Afrania Sanctim. S. Marie.*
Athenolfus Magnus Princ. Cap. & Ben.
Landenolfus Com. Caleni b. ſ. Sigefrida de Roſelle. Comm.
Laurentius Sac. & Mon. Rangarda Com. Venafri. Miſ.
Landenolfus Princ. a ſuis occiſus, & in Mon. no. ſep. Alexander II. Papa.
Siginulfus Com. Calatiae hic ſep.
Lucius de Comite Primic. Cap. b. ſep. Off. & Miſ.
Ector de Preſenzano Com. qui leg. multa pro Eriberga uxore, & omnibus ſuis & no. Mon. in pertin. Tiani. Off. & Miſ.
Lando (6) *Capuanus Com. de Prata.*
Alferada Abbatiſſa S. Mariae Cin.
Landus Comes, & Mon. (7) *Caſtulus Mon. & Sacriſta Miſ.*
Joannes Ep. & Praep. Mon. no. 1109. *Landolfus Francus Com.*

(1) Pandulfus II. Princ. Ben. & Capuae ab a. 1009. ad 1014. quo Monachus factus eſt. Obiit A. 1016.
(2) Ricardus I. ob. VIII. Id. Apr. a. 1078.
(3) Laidolfus Comes Mignani fil. Landolfi, ut in Stemmate.
(4) Scil. Landulfus I. fil. Atenolfi.
(5) Uxor Roberti Guiſcardi, ſoror Giſulfi II. Princ. Salerni.
(6) Eadem profecto familia Capuana, ac de Prata, e quibus Comitibus deſcenderat, ut ſup. notatum.
(7) Hunc Landum fuiſſe illum cenſeo Comitem Calaciae in exilium actum ab Othone Imp. ut in Stemm.

MAJUS

KAl. Nat. Ss. Apoſt. Philippi, & Jacobi. *Sol.*
In I. Dominica erit Translatio S.Stefani Prot.*Sol.Ma.*
VI. Non. S. Atenaſii Epiſcopi Conf.
V. Non. Inventio S. Crucis in Hieruſ. *Sol.* Ss. Mm. Alexandri & Soc.
IV. N. S. Antonie V.S. Quirici Epiſcopi. S. Benedicti Ep.
III. S. Adoeni Epiſcopi Conf. S. Eutimi Diac. M. S. Godebardi Ep. C.
II. Translatio S. Mattei Apoſt. S. Joannis in Porta Lat.
Nonis S. Domitille V. M. S. Juvenali M.
VIII. Id.Inventio S.Michael.Arcang.*Sol.Ma.*S.Victoris M.
VII. Id. Translato S. Nicolai in Barum. Ss. Quarti, & Quinti Cler. Mm. *Sol.*
VI. Ss. Gordiani, & Epimachi Mm. S. Cirilli Ep. S. Barbatii M.
V. S. Majolis Abb. S. Antimi Presb. M.
IV. Ss. Mm. Nerei, Achillei, Pancratii. S. Eufroſine V.
III. S. Servantii Epiſcopi. S. Mucii Presb. M.
II. S. Bonifacii M. S. Conſtantii Epiſcopi C.
Idibus. S. Iſidori M. S. Torquati, & Euſraſi.
XVII. Kal. Jun. Ss. Aquilini, & Victoriani Mm.
XVI. K. Dedicatio nove Eccl. S. Marie in Cingula. *Sol.*
XV. K. S. Maxime V. S. Felicis Ep. M. S. Dioſcuri M.
XIV. S. Potenciane V. S. Luſili Presb. M. *Sol.*
XIII. Ss. Mm. Teopiſti, Teopiſte, & Baſille V.
XII. Ss. Policti, Victorii, & Donati Mm.
XI. Ss. Caſti, Caſſi, Emilii, & S. Julie Virg. Mm. *Sol.*
X. Ded. Eccl. S. Joann. Sanctimonial. *Sol.*
IX. Ss. Donatiani, & Rogatiani Fratrum Mm.
VIII. S. Urbani Pape M. S. Dioniſi Ep. Conf.
VII. S. Canionis Ep.M.& Silvani M.& Eleuteri Ep.M.*Sol.*
VI. S. Reſtitute Virg. S. Elpidii Epiſcopi Conf. *Sol.*
V. S. Joannis Pape M. S. Sicundini Ep.*Sol.*
IV. S. Macſimi Epiſcopi C. S. Siſinni M.
III. S. Felicis Pape. Ss. Septem Fratrum.
II. S. Petronille V. S. Bertraimi Mon.

JU-

Rainulfus Com. Vincentius Sac. & Mon. S. Viti ſenex an. 113.
Vitus Epiſc. Gerardus de Ailano C.
Rogerius Dux (1). Thomaſellus de Acerra.
Audoaltus Com. Venafri, & Mineani.
Mag. (2) Caroſius Medicus. Off. M.
Petronax Abb. Caſ.
Nicolaos Ep. & Mon. hujus Mon.
Felix de Francu b. ſep.
Berardus Com. de Lauritu (3). Matteus de Algiſio.
Pandulfus Princ. & Dux (4).
Roſſemannus S. E. Card. a. 1109.
Millus de Pandone. Off. & M.
Pandulfus de Prata Com. hic ſ.
Bertraynus de Vinea Mil. Lando de Preſenzano fil. Landulfi.
Landulfus Mon. noſter, & Ep.
Lando Comes Sueſſae fil. Landolfi, & Ida ejus neptis Sanctim.
Jaquintus Mon. & Praep. S. Ang. in Form. A. 1126. *Miſ.*
Petrus Abb Caſſ. & Praep. S. Vincentii, qui reſtauravit Mon.
Ven. Benedictus Prepoſitus b. Mon.
D. Maurus Prep. no. Stephan. Can. Cap. & Rector S. Marcelli.
Aldemarius Comes Calvi, & Petruri. Off. & Miſ.
B. Greg. VII. Papa in Salerno.
Landulfus Princ. (5) Gundpertus Prior S. Angeli in Diad.
Offridus Com. (6).
Jaquintus Ep. & Mon. D. Berardus de Colim. ſep. in Par. Eccl.
Giſela de Marczano, & Thomas ejus fil. b. ſ.
Anſelmus Sacriſta no. Mon. qui multa fecit in Eccl. & Sacr. a. 1207.
Atenulfus Abb. Caſſ. & inſtaurator hujus Mon. a. 1019.

Rao

(1) Rogerius I. qui Comitis titulum, non autem Ducis obtinuit. De Rogeriis alibi dicendum.

(2) E quo fort. Caroſiorum familia, quae dudum Capuae illuſtris, multos peperit praeclariſſimos viros: poſtmodum paupertate vileſcens ſplendorem ſuum amiſit.

(3) Qui al. de Lauritello dicti, ut alibi notatum. To. 2.

(4) Nimirum Pand. I. Caputferreus.

(5) Landulfus II non V. Kal. Jun. ſed VII. Kal defunctus eſt.

(6) Hunc puto Joffridum fil. Jordani I. cujus memoria ap. Peregrinium in Stemm.

JUNIUS

KAl. Dedic. Altaris S.Marie in S.Joann. Eccl. *Sol.* S.Heraſmi M.
IV. Non. S.Panfili Epiſcopi M. Ss.Marcellini & Petri Mm.
III. N. Ss. Pergentini & Laurentini Fratrum Mm.
II. N. S. Quirini Ep. M. S. Blandine V. M.
Nonis S. Bonefacii Ep. M. Ss. Jovini & Eraclii Conf.
VIII. Id.Jun. Dedicatio Majoris Eccleſie cum Oct. *Sol.Ma.*
VII. Id. Ss. Mm. Vincentii Ep. & Benigni Diac.
VI. S. Pauli Conſtant. Epiſcopi, & Eracli Epiſcopi Conf.
V. S. Columbani Conf. Ss. Mm. Primi & Feliciani.
IV. S. Luciani, Getuli, & Soc. Mm.
III. S. Barnabe Apoſt. S. Onufri Anacor. *Sol.*
II. Ss. Mm. Baſilidis, Cirini & Soc.
Idib. Jun. Oct. Dedic. Major. Eccl. S. Tecle V.
XVIII. Kal. Jul. Ss. Rufi, & Valerii Mm.
XVII. K. Ss. Mm. Viti, Modeſti, & Creſcentie.
XVI. Ss. Diogeni, & Saturnini Mm.
XV. Ss. Nicandri, & Marciani Mm. *Sol.*
XIV. Translatio S. Bartolmei Ap. Ss. Mm. Marci, & Marcelliani.
XIII. S. Romani Ep. Ss. Mm. Gervaſi, & Protaſi.
XII. S. Silveri Pape M.
XI. Ss. Euſebi, Rufini, & Marcie Mm. S. Benedicti Praep. no. mon. *Sol.*
X. Translatio S. Caſti M. S. Paulini Ep.
IX. S. Joannis Presb. S. Febronie V. *Vigilia.*
VIII. Natalis S. Joannis Baptiſte Precurſor. Dom. *Sol.Ma.*
VII. S. Gallicani M. S. Amandi Conf.
VI. Ss. Mm. Johannis, & Pauli.
V. S. Creſcentii B. Pauli diſcipuli.
IV. S. Leonis Pape. *Vigilia Ss. Ap.*
III. Nat. Ss. Apoſt. Petri, & Pauli. *Sol. Ma.*
II. Commem. S. Pauli Ap. S. Marcialis Ep.

JU-

Digitized by Google

Rao de Miniano Com. Mattheus de S. Severino Com. Marſic. b. ſep. Off. & Miſ.
Giſulfus (1) *Prin. Sal. Andreas Can. & Epiſc.* (2) *Miſ.*
Tibaldus Abb. Caſſ. Oderiſius Abb. Caſſ.
Guaimarius Princ. (3) *Leucius de Cicala Com.*
Riccardus Princ. (4) *Todinus Praep. S. Angeli, & S. Viti.*
Ubertus Marchiſius ſep. in Parad. Eccl. N. Miſſa.
Nicol. de Fraxanella de Cap. Herimannus de Limatulo Miſ.
Robertus Com. Calac. Maſius de Hugone b. ſ.
Leo de Rigio Cap. Miles a. 1199.
Nardellus Cap. Theſaurarius. Miſſ.
Gualterius Gentilis Comes hic ſep. in Parad. Ecc. N.
Joannes de Vinea b. ſ. Miſ.
Landulfus Comes Sueſſ. Pamfilus de Trifiſco Judex Off. & M.
Henricus Cap. Princ. fil. Rog. R.
Guimundus de Roccarom. Cap. Mil. Riccardus Judex Of. & M.
Rannulfus Comes (5). *Ecaterina de Prata b. ſ. Miſ.*
Robbertus Com. Caſertae. Off. & Miſ.
Landus de Petruro. Phil. de Roccarom. poſtea Mon.
Joannes Capuan. Mon. & Abb. Tel. qui multa ded. Mon. no. 1125.
Atinolfus Com. Eſern. Off. & M.
Landulfus jun. frat. Pandulfi Pr. (6) *Miccus Ferrarius Miſ. Sol.*
Indulfus de Tiano Com.
Oddo de Aquila Mon. Praep. no. Mon. a. 1129.
Robertus Princ. ultimus (7). *D. Riſulus Mon. & Prep. S. Vinc.*
Bartol. Mon. Prior Cellae S. Viti an. 1106. Pro Arch. Cap. Pandono Off. & Miſſa annis ſingulis in alt. ſ. Crucis.
Joannes Marſicanus Praep. no. Mon. & Maurus de Aliſreda Prior multa aedificia fecerunt, & Cellas, & jardenum, & duas piſcarias in a. 1054. Pro eis Miſſa & Offic. Sol. in hoc menſe diviſa.

Rai-

(1) Non equidem alius quam Giſulfus II. qui Principatu exutus fuerat a Guiſcardo.

(2) Ab quo initium praeclariſſimae familiae de Epiſcopo, quae deinde de Capua adpellata, ut alibi explicandum

(3) Guaimarius IV. qui fuerat etiam Princeps Capuae.

(4) Hunc quidem Richardum III. fuiſſe dicendum eſt. Neque ſubſtineri poteſt opinio Peregrinii in Stemm. qua credidit, Richardum poſt Patris obitum vix biduo vixiſſe: ſed potius menſ. XI. dieb 27 ut alibi melius.

(5) Idem qui poſtea fuit Dux Apuliae a Lotario Imp. A. 1137.

(6) Scil. Landulfus III. Frater Pand Caputferrei.

(7) Robertus II. Ob. III. Kal. Jul. 1157.

JULIUS

KAl. Oct. S. Joan. Bapt. S. Domiciani Abb.
VI. Non. Ss. Mm. Proceſſi, & Martiniani.
V. S. Gregorii Ep. M. S. Eulogi Conf.
IV. Ss. Innocentie, Sebaſtie cum aliis XXX. Mm.
III. Ss. Agatonis, & Domitii Mm.
II. Oct. Ss. Apoſt. Petri, & Pauli. S. Tranquillini M.
Nonis. Ss. Mm. Nicoſtrati, & Soc. S. Dominice V. M.
VIII. Id. S. Procopii, & Aniani Mm.
VII. Translatio S. Nicandri M. *Sol.*
VI. S. Felicitatis, & fil. Mm. Ss. Rufine, & Secunde Mm.
V. Ss. Mm. Jaſonis, & Mauri, & S. Arſeni Abb.
IV. Ss. Januarii, & Pelagie Mm. S. Arnulfi Ep.
III. Ss. Naboris, & Felicis Mm. S. Margarete V. M.
II. S. Serapionis M. S. Anacleti Pape M.
Idib. Ss. Quirici, & Julitte Matris ejus M. & S. Florencii.
XVII. Kal. Aug. S. Vitaliani Epiſcopi. *Sol.*
XVI. Ss. Septem Dormientium Mm. *S. Alexii Conf.*
XV. S. Sinforoſe cum ejus fil. Mm. *S. Bruni Epiſcopi.*
XIV. S. Marine V. *Sol.*
XIII. Ss. Mm. Arſenii, & Teodori.
XII. S. Severini Epiſcopi. S. Praxedis V.
XI. S. Marie Magdalene Penitentis. *Sol.*
X. S. Apollinaris Ep. M.
IX. S. Criſtine V. M. *Vigilia.*
VIII. S. Jacobi Apoſtoli. S. Criſtofori M. *Sol.*
VII. S. Venere V.
VI. S. Simeonis Mon. & Felicis M.
V. Ss. Mm. Nazarii, & Celſi.
IV. Ss. Mm. Simplicii, Fauſtini, & Beatricis.
III. Ss. Abdoni & Senne Mm. S. Marte V.
II. Dedic. Eccl. S. Marcelli in Cappella Principum. Tranſlatio S. Germani Epiſcopi *Sol. Ma.*

AU-

Digitized by Google

Rainaldus de Vayrano Miles.
Paldulfus de Tiano Com.
Maſella de Acerra. Siginolfus de Dragono Com. Miſ.
Manſo de Sarczano hic ſep. Miſſ.
Joannes de Riccardo. Pirrus de Calvo fil. Joannis.
D. Petrus Abb. Caſ. olim Præp. noſt.
Raynerius de Argentio Mil. b. ſ.
Sylbius de Briano b. ſ. Miſſ.
Orſolina de Vinca uxor Jordani de Galluczio, hic S.
Nicolaus de Tuſculo Abb. Caſſ. Marinus de Riczio Cap. Miles.
Agneſſa de Antiniano Mon. Miſ.
Rogerius Comes. Andreas de Epiſcopo (1) *Magnæ Cur. Jud.*
Riczardus de Calazia, & ejus uxor Ricca de Vignanello. Miſ.
Rob. Guiſcardus Dux. D. Paulus Mon. & Prep. S. Laurencii.
Pandenolfus Com. Sexti hic ſep. Off. & Miſ.
Martinus de Tora fil. Landonis Com. Miſ.
Barthol. de Murrono Mil. Jacobus de Pandono b. ſ. in Capp. Sua
Rannulfus de Vairano Com.
Petrus Atenulfi S. E. Cardin. qui multa nob. ded. Off. & M.
Landulfus de S. Agata Princ.
Joannes de Caſerta Sac. & Prior Mon. S. Laurencii ad Judicum
Landulfus Princ.
Magenolfus Com. de Sernia fil. Atenolfi.
Siginulfus de Caſerta a. 1009. qui donavit partem Caſale in Puczanello. Off. & Miſ.
Rainaldus Teat. Com. Guibaldus Mon. & Prior no. Mon.
Tomaſius de Landulfo. Jordanus de Valle
Matthaeus Sac. & Mon. Rector S. Benedicti Min.
Joannes Com. Tianenſis. Pandulfus Com. de Sextu, & Maſtratii.

(1) Indubiè Pater Bartholomei de Epiſcopo dicti de Capua. Qua ratione adpellati ſic erant ii de Epiſcopo, & de Archiepiſcopo, alibi exponam.

AUGUSTUS

KAl. Vincula S. Petri Apoſt. & Ss. Mm. Machabeorum.
IV. Non. S. Stephani Pape M. S. Juſte M.
III. Non. Inventio S. Stephani Prot. *Sol. Ma.*
II. N. S. Tertullini M. S. Peregrini Presb.
Non. S. Paridis Ep. M. Sixti & Soc. ejus. *Vigilia.*
VIII. Idus Transfiguratio Dpni Salvatoris. *Sol.*
VII. Id. Donati Ep. M.
VI. Ss. Ciriaci, Largi, & Smaraldi Mm.
V. S. Romani M. *Vigilia.*
IV. S. Laurencii M. S. Caſſiani Ep. *Sol. Ma.*
III. Ss. Tiburcii, & Suſanne Mm. S. Laurini Ep.
II. S. Eupli Diac. M.
Idibus. Translatio S. Vitaliani Ep. *Sol.* S. Hipoliti M.
XIX. Kal. Sept. S. Euſebi Presb. S. Radegundis V. *Vigilia.*
XVIII. K. Aſſumcio S. Marie V. in Celis. *Sol. Ma.*
XVII. S. Arnulfi Epi. S. Urſacii Conf.
XVI. Oct. S. Laurencii. S. Simpliciani M.
XV. S. Agapiti M. S. Elene Matr. Conſtantini Imp.
XIV. S. Magni M. Dedic. Eccl. S. Naczarii in Traconaro. *Sol.*
XIII. S. Filberti Abb. S. Apollinaris. Ss. Andree, & Soc. Mm.
XII. S. Privati Ep. M. S. Bonifii & Soc. M.
XI. Oct. S. Marie V. Ss. Mm. Timotei, & Sinforiani.
X. Ss. Levigilli, & Criſtophori Monach. & Mm.
IX. S. Auree V. & CCC. Mm. *Vigilia.*
VIII. S. Bartholomei Apoſt. *Sol.*
VII. S. Rufini Ep. S. Herme M. *Sol.*
VI. Ss. Rufi Epiſ. M. *Sol.*
V. S. Rufi & Carpofori Mm. S. Auguſtini Ep. & Doct. *Sol.*
IV. Decollacio S. Joannis Baptiſte. S. Sabine V.
III. Ss. Felicis & Adaucti Mm.
II. S. Paulini Ep. S. Lufilli, & Pardi Mm. *Sol.*

SE-

Robertellus de Abinabulo (1) *Leardus de Rannifio Jud.*
Andreas Ep. & Praep. Miſ. Symon Can. Cap. & Cancellarius Miſ.
Fabricius de Antiniano Baro, & Mil. Off. & Miſſ.
Gregorius Abb. S. Vinc. de Vulturno.
Ancilla de Maraldo. Rad. de Accia Miles (2).
Quiritus Rect. Eccl. S. Ambroſi Off. & Miſ.
Landenulfus Com. Cajatiae b. ſ.
Ector de Argentio. Juſtina de Miniano.
Blacta uxor Joann. Princ.
Joannes de Calacia Mil. Cap. Miſ.
Lando Sac. & poſtea Abb.
Rainaldus Presb. Card. & Abb. Caſ. Off. & Miſ. D. Pandulfus Rufus fil. Land. Princ.
Joannicius de Marebiſio Com.
Adelaſia Abbatiſſa. Paris de Tiano Comeſtab.
Jeſulfa Comitiſſa (3) *Miſ.*
Leo Abb. Caſſ. Geſolfus, & Angarda Com. de Preſenzano. Miſ.
Rainaldus de Caſolla Baro. Off. & Miſ.
Barthol. de Surrento Miles hic ſepultus a. 1199. & ejus fil. Jacob. poſt annum.
Thomas de Palena hic ſep. a. 1200.
Ven. mem. D. Greg. IX. Papa.
D. Thomas Capuanus Presb. Card. S. Sab.
Philippus de Surrento.
Urania Abbatiſſa S. Mariae.
Verina de Pantuliano Vidua Paldolfi de Comite (4).
Germanus Mon. reformator Mon. S. Angeli. Thomaſius Primic. Cap. Miſ.
Robbertus de Monte, & Irene de Ebulo uxor ejus. Off. & Miſ.
Rentius de Antignano. Miſ.
D. Alexander PP. III. Oderiſius S.R.E. Card. & Abb. Caſſ.
Landulfus Cap. Mon. & Ep. Soranus. Sanctia de Epiſcopo.

K *Joan-*

(1) Alio in opere explorandum erit, num familia de Abinabulo, ſeu Avinaulo eadem ac familia de Vinea, quae a Marzanis ortum duxiſſet.
(2) Adhuc haec familia Capuae extat, extincto alio Neapoli ſtipite.
(3) Vide in Stemmate Peregr.
(4) Quum multi hujus familiae de *Comite*, *Comitum*, & *de Comitibus* Capuae nobiles inveniantur ab X. ſeculo, dubitarunt aliqui cum Vecchionio, Iſa, & aliis num eadem cum Comitibus Signiae, & Tuſculi. Alibi nodus exſolvendus.

SEPTEMBER

KAl. S. Priſci Ep. M. XII. Fratrum M. *Sol. Ma.*
IV. Non. S. Terentiani, & Egidii Abb.
III. N. S. Ariſtei Ep. M. & S. Antonini ejus pueri M. *Sol.*
II. S. Zenonis M. & Serapie V. M.
Non. S.Marcelli M.& Ss.Quincti, Arconti, Donati Mm. *Sol.*
VIII. Id. Ss. Donaciani, & Soc. M. S. Bertini Abb.
VII. Id. S. Panfili Epi. *Sol.*
VI. Id. Nativ. S. Marie V. S. Adriani M. *Sol.*
V. S. Gorgoni M. S. Lucii Conſ.
IV. S. Ilarii Pape. S. Quirini Ep.
III. Ss. Proti, & Hiacinti Mm.
II. Ss. Mm. Siri, Optati, Invencii, & Patricii.
Idib. S.Eugenie V. & Filippici ejus patris M. S.Amati Abb.
XVIII. Kal. Oct. Exaltatio S.Crucis. *Sol.* Ss. Cornelii, & Cipriani Mm.
XVII. S. Priſci Ep. Conſ. *Sol.*
XVI. S. Nicomedis M. S. Victoris Pape.
XV. Ss. Mm. Lucie, Geminiane, & Eufemie V.
XIV. S. Lamberti Ep. M. S. Metodii & Soc. Mm.
XIII. Ss. Januarii & Soc. Mm.
XII. S. Fauſte V. *Vigilia.*
XI. S. Mattei Apoſt. & Evang. *Sol.*
X. Ss. Mauricii & Soc. ejus Mm.
IX. S. Tecle V. M. Soſii M.
VIII. S. Liberii Epi. S. Conſtantie M.
VII. S. Firmini Ep. M. S. Cleoſe Diſcip. Dom.
VI. Ss. Cipriani, & Juſtine Mm.
V. Ss. Coſme, & Damiani Mm.
IV. S. Exuperii Ep. S. Nicaſii Ep. M.
III. Dedic. S. Michael Archang. *Sol.* Dedic. Eccl. B. P. N. Benedicti in Caſino.
II. S. Sofie & fil. ejus. S. Vindoni Epi. *Sol.*

OCTO-

Joannes Diac. & Abb. de Capua. Adinulfus de Puteolo fil. Giſolfi (1).
Ramundus de Pucillaro Praep. no. Mon.
Petrus de Abenabulo Mil. Off. & Miſ.
Ven. Marotta de Aquino Sanctim. S. M. a. 1269.
Radulfus Com. de Limatulo. Ebulus de Ebulo.
Pandulfus de Preſenzano Com. & poſtea Mon.
Silvanus de Quatrapane Jud. Miſ.
Landenolfus de Tiano fil. q. Laydolfi.
Riccardus de Galluczio Com. Rodulfus de Cicala Mil.
Maurus Mon. & Rector S. Bened. min.
Dopna Sichelgaita de Aquino, & Iſotta ejus ſoror.
Lando Com. de Aquino hic ſep. Miſſa.
Giſolfus Com. Tianenſis.
Landolfus de Miniano Com.
Panfilus Coriarius, qui Mon. reliquit her. Off. & Miſ.
D. Victor Papa, qui & Deſiderius Abb. & Praep. no. Mon. S. O.
Adinulfus Com. de Caſerta, & Limatuli ſep. in n. Mon. Miſ.
D. Philippus de Surrento ſenior multa donavit Mon. no. pro anima ſua a. 1131.
Giſulfus de Preſenzano fil. Pand. h. ſ.
Ramniſius de Capua Praep. S. Angeli.
Gregorius de Capua Ep. & Mon. Lando Com. Servienſ.
Guilelmus Com. de Franculiſo hic ſep. cum Fratre Ricc. de Carinula. Miſ.
Riccardus Com. de Bolturno, & Calinio occiſus a fratr.
Thomaſius de Montibus Miles a. 1241.
Lando Princ. & Mon. (2).
Marinus de Cajacia. Loyſius de Ebulo miles h. ſ.
Landulfus Can. & Ep. Aliſanus. Petrillus de Antiniano miles.
Magelporus Caſtaldeus. Dop. Mateus de Colimento.
Adinulfus de Algiſo Miles Cap. hic ſep. Bertrandus de Accia miles.
Comm. Fratrum noſtrorum in Capua. Reginaldus de Citro miles.

Otto

(1) Fort. Comitis Teanenſis, de quo Carta Mon. S. Laur. de Averſa anni 1007 in qua dicitur Adinofus Com. Putiolanus fil. 60. mem. Giſulfi Com. Tianenſis.

(2) De eo in Stemmate.

OCTOBER

KAl. Translatio Ss. Conf. Germani, & Remigii.
VI. Non. Leodegari Ep. & Eleuteri M.
V. N. Ss. Mm. Candidi, Stefani, & Victoris.
IV. N. Ss. Mm. Marci, Marciani, & Soc.
III. N.Nat.Ss.Placidi, & alior.XXX.Mm. *Sol.*S.Renati Ep.
II. S. Marci Pape. S. Sugacii M. Quarti Ep. *Sol.*
Nonis. Ss.Mm.Marcelli, Apulei, Sergi, Bacchi, & Julie V.
VIII. Id. S. Reparate V. M. & Pelagie Peniten.
VII. Id. Ss. Mm. Dioniſi, Ruſtici, & Eleuteri.
VI. S. Paulini Ep. S. Cerbonii Ep. *Sol.*
V. S. Roſii Epi. S. Nicaſi Ep. *Sol.*
IV. S. Firmini Ep. S. Euſtachii Presb.
III. Ss. Mm. Fauſtini, Januari, & Marcialis.
II. S. Caliſti Pape M. S. Fortunate V. M.
Idib. Ss. Mm. Lupuli, Modeſti, & Benigni cum aliis. *Sol.*
XVII. Kal. Nov. S. Heraclii, & Adjutoris Ep. *Sol.*
XVI. Translatio S. Elpidii Ep. S. Victoris Ep. *Sol.*
XV. S. Marci Ep. S. Ermelandi Abb.
XIV. S. Luce Evang. S. Maximiliane M. *Sol.*
XIII. S. Maximi M. S. Zoſimi Ep.
XII. S. Hilariónis Abb. S. Urſole cum aliis XI. Mm.
XI. Ss.Mm.Philippi Ep. Euſebi & ſoc. S.Simmachi Ep.*Sol.*
X. S. Severi Epi. S. Romani Ep. S. Berthari Abb.
IX. Translatio S. Theodori Abb. S. Marczi Solitar. Conf. *Sol.*
VIII. Ss. Felicis, & Audoani Mm. & Criſanti, & Darie.
VII. Ss. Criſpini, & Criſpiniani Mm.
VI. S. Demetrii M. S. Evariſti Pape M. *Vigilia.*
V. Ss. Apoſt. Simonis, & Jude Tadei *Sol.*
IV. Ss. Quincti, Feliciani, & Soc. Mm. S.Stefani Ep. *Sol.*
III. S. Germani Epi. *Sol.* Ss. Mm. Amadei, & Ruſtici.
II. S. Quinctini, & Nemeſi Mm. *Vigilia Omn. Ss.*

NO-

Otto Abb. Caſſ. Lando Com. de Preſenzano fil. Landulfi .
Dom. Aſterius Mon. & Praep. no. Mon.
Maria Pandona Comitiſſa b. ſep.
Comm. Fratrum noſtr. S. Laur. de Averſa . Bruno Abb. Caſſ. Off. ſol. & Miſ.
Henricus Imp. Frater no. Congreg. (1) .
Radelgiſius Sac. & Mon.
Bonus de Roma Sac. & Vic. Miſ.
Paldo Com. Venafri .
Margareta de Acerra Miſ.
Amfuſus Cap. Princ.
Conſtantinus de Adinulfo .
Atenulfus Princ. (2) .
Jonatas Com. Calinii .
Mariella de Vinea (3) .
F. Petrus Rufus de Cap. Prep. S. Angeli multa donat no . Mon. a. 1146.
Barib. de Epiſcopo (4) *Logoteta Miſſa ſol.*
Adinolfus Pandonis Com. de Prata (5) .
Nicol. Ep. & Mon. S. Laurencii de Cap.
Giſulfus de Burrello Com. b. ſ. Miſ.
Pandolfus Com. Tiani .
Stephanus Praep. S. Angeli a. 1161.
Sylveſtra de Petramellaria Comitiſſa Caſerte . Paulus Mon. & Prep. S. Laurentii .
Roffridus Praep. & Ep. Teani .
Barthol. Sac. & Praep. hujus Mon. Magelpotus Abb. no. M.
Maurus Tſernenſis Ep. a. 1169.
Nicolaus de lo Franco Miſ.
Indulfus Sac. & Mon. ſep. ante fores Eccl.
Rainald. de Colem. Card. & Abb. Caſſ.
Robertus Calacianorum Com. fil. b. m. Rainulfi Com.
Commem. Fratrum noſtr. in mon. S. Angeli Offic. ſol. & Miſ. Robbertus Com. Caſertae .
Benedictus de Ebulo , & Rita de Vineis ſueſor . Miſ.
Iſol-

(1) Scil. Caſſinenſis .
(2) Atenulfus III. Capuae Princ.
(3) Soror Petri Junioris uxor Jacobi de Abenabulo de Capua , ut ex Charta Theſ. Cap. A. 1361.
(4) Hic fuit Barthol. de Capua Magnus Altavillae Comes, & Magnus Regni Logotheta .
(5) Hinc fort. origo clariſſimae familiae *Pandone* de Capua .

Digitized by Google

NOVEMBER

KAl. Feſtivitas Omnium Sanctorum. *Sol. Ma.*
IV. Non. S. Ceſarii Levite M. S. Marcelli Epi. Commemoratio omnium defunctorum. *Sol. Ma.*
III. Non. Ss. Vitalis, & Agricole Mm. S. Amici Mon.
II. S. Amati Ep. S. Clari Presb. M.
Nonis. S. Felicis Presb. & Euſebii Mon. Ss. Euri, Pardi, & Soc. Mm.
VIII. Id. S. Leonardi Abb. S. Trofimene V.
VII. Id. S. Erculani Ep. M. *Vigilia*.
VI. Dedic. Eccl. noſtre S. P. Benedicti cum oct. *Sol. Ma.*
V. Ss. Quatuor Coronatorum Mm. S. Teodori M.
IV. S. Menne M. & Reſpicii.
III. S. Martini Ep.
II. S. Martini Pape M. S. Emiliani Presb.
Idib. S. Joanni Criſoſtomi Ep. S. Britii Ep.
XVIII. Kal. Dec. Ss. Serapioni, & Valentini Mm. *Sol.*
XVII. Kal. S. Felicis Ep. M. & S. Eugenii M. Oct. Ded. Eccl. noſtre.
XVI. S. Eucheri Ep. S. Auguſtini Ep. & Felicitatis ejus Matris MM. *Sol.*
XV. S. Gregorii Ep. mirac. inſign.
XIV. S. Dioniſi Ep. S. Odonis Abb. S. Amati Abb.
XIII. Ss. Mm. Severini, Exuperii, & Felicis.
XII. S. Ponciani Pape M. *Sol.*
XI. Dedic. Eccl. S. Marie Sanctimonial. *Sol.*
X. S. Cecilie V. M. S. Mauri M.
IX. S. Clementis Pape M. S. Severini Mon.
VIII. S. Chriſogoni, & S. Mercurii Mm.
VII. S. Caterine V. M. & S. Rufi M.
VI. S. Lini Pape, & Petri Alex. Ep. Mm.
V. S. Maximi Ep. S. Guarini M.
IV. Ss. Papinii, & Manſueti Ep. Conf.
III. S. Saturnini M. *Vigilia*.
II. S. Andree Apoſtoli. S. Trojani Ep. *Sol.*

DE-

Digitized by Google

Iſolda de Caſtro Ayrola Comitiſſa Caſerte.
Off. ſol. & Miſſa cum largitionibus (1).
Comm. omnium Mon. noſtr. Palamedes de Caroſio.
Andrillus de Ugo. Miſſ.
Mainardus Sac, & Praep. hujus Mon.
Ragembrandus Abb. Caſſ. qui fundavit cellam S. Bened. Cap. (2)
Jacobus de Lando Mil. b. ſ. F. Petrus, qui multa opera fecit in no. Eccl. & Mon. 1212. *Miſſ.*
Lando Ep. Aquin. Bertarius Sac. & Mon.
Stephanus Cancu. & Rector S. Marcelli b. ſ. Off. & Miſ.
Ademarius Can. Cap. & Mon. & S. E. Card. Maſius Pandonus.
Philippus de Surrento Miles. Marinus de Marezano Com.
Lutius de Abinaulo. Maſina de Vinea uςor Matt. Lufrancu.
Soror Margareta de Aquino Off. & Miſſ. A. 1320. *Manſo Abb. Caſſ. & Praep. no. Mon.*
Leoyſius de Caraczulo de Cap. Mil. Miſ.
Julius de Prata Capuan. b. ſ.
Gregorius Com. de Seſtu. Iſulfus de Miſina Com. (3)
Marcus de Fraxa. Landus de Caleno.
Jordanus Princ. Liſulus de Trajectu.
Nicolaus de Ebulo Mil. & Dux. Miſ.
D. Aligernus Ab. Caſs. poſt a. 37. *Guilulfus de Roccaroman. Com.*
Riccardus Capuanus Com. de Prata. D. Meus Mon. & Proc. Cellarum Mon. no. 1302.
Martinus Beutius de S. Eraſmo Can. & Cuſtos Eccl. in Landepaldo. Miſſ.
Grimoaldus Com. Palatii (4).
Algiſius de Petruro Miles. Anna de Galluczio.
Rogerius de Calinulo Comes, & Mon. Symacbus Caſtell. Turris major. (5).
Landulfus Com. de Aquino. Riccardus Com. de Cajanello.
Vilelmus de Tocco. Sylbius de Dracone b. ſ. Miſ.

(1) An fort. Panis, aut alterius ferculi diſtributionibus pro animarum ſuffragio, ut etiamnum moris eſt?

(2) En monumentum Fundationis Cellae S. Benedicti Capuae, ut ſup. adnotavi.

(3) Caſtri Meſini, adhuc *Rocca Monfina*, quod in Comitatu Teanenſi ſitum erat. Iſulfus iſte de Comitib. Teani ortum ducebat, a quibus in Feudum Caſtrum illud fuerat adtributum.

(4) Multa donavit Monaſt. Vide Chartam donationis apud Gattulam to. 1.

(5) Quaenam fuerit Capuae *Turris* haec *Major* haeret aqua. Turris fort. quae adhuc *Lapidum* appellatur, quae munita nimium, antiqua, & fortiſſima profectò tunc temporis putabatur.

DECEMBER

KAl. S. Eligii Ep. S. Proculi M.
IV. Non. Dec. Ss. Bibiane, & Dafroſe, & Fauſti Mm.
III. Non. S. Caſſiani M. *Sol.*
II. S. Barbare V. M. S. Oderiſii Abb.
Nonis. S. Sabbe Ep. Ss. Mm. Semproni, & Olimpii.
VIII. Id. S. Nicolai Ep. *Sol.*
VII. Id. S. Ambroſii Archiep. S. Agatonis M. S. Urbani Ep.
VI. Ss. Mm. Bonifacii, & ſoc.
V. S. Cipriani Abb. S. Eulalii Mon.
IV. Ss. Mm. Abundii, & Carpofori.
III. S. Melchiadis Pape. S. Eulalie V.
II. S. Damaſi Pape. S. Euſtraſi M. *Sol.*
Idib. S. Lucie V. M. S. Hermogeni, & alior. Mm.
XIX. Kal. Jan. S. Atanaſi Abb.
XVIII. K. S. Valerini Ep.
XVII. S. Pauli Ep. S. Ananie, & Soc. Mm.
XVI. S. Lazari Ep. S. Arſenii M.
XV. Ss Mm. Epimachi, & Alexandri. S. Gratiani Ep. *Sol.*
XIV. S. Emiſii M. Ss. Vv. Dioniſie, & Julie. S. Adjutoris Ep. *Sol.*
XIII. S. Ammonis, & Soc. Mm. *Vigilia.*
XII. S. Thome Apoſt. S. Maminii Ep. *Sol.*
XI. Ss. XXX. Mm. S. Teodoſie V.
X. S. Gregorii Presb. M. S. Berardi Ep.
IX. Vigilia Nativitatis Domini N.
VIII. Nativitas Dom. N. Jeſu Chriſti. *Sol. Ma. in nocte* S. Anaſtaſie V. M.
VII. Natal. S. Stefani Protom. *Sol. Ma.*
VI. S. Joannis Apoſt. *Sol. Ma.*
V. Ss. Mm. Innocentium puerorum.
IV. Ebrulfi Conf. S. Sabini M.
III. Ss. Mm. Manſueti, Venuſtiani & Soc. S. Perpetui Ep.
II. Sylveſtri Pape. S. Columbe V.

CA-

Digitized by Google

Conſtantinus Mon. & Praep. S. Angeli in Formis
D. Oderiſius Card. & Abb. Caſſ.
Angelarius Abb. Caſſ. Jacobutius de Anglono.
D. Angelarius Abb. & Praep. no. Mon. Off. & Miſ.
Orſolina de Capua Sanctim. Miſſ.
Bertrandus Regis Comeſtab. hic ſep. Miſ. ſol.
Riccardus de Citro ſep. in n. Mon.
Aldimarius Com. Aliſanus.
Richerius Abb. Caſſ. Martynus de Petra Cap. Miles hic ſep. 1207.
Riczolus de Riczio. Miſ.
D. Caliſtus II. Papa. Germanus de Quatrapan.
Aymo de Antignano Miles. Symon de Lando. Miſ.
Andreas de Epiſcopo de Cap. Off. & Miſ.
Barthol. Diac. Capuanae Eccl. hic. ſep.
Jordanus Princ. (1).
Jordanus Princeps (2).
Joanellus de Aquino. Ricardus de Lagoniſſa.
Berardus Com. Vilelmus de Argentio Com.
Sichenolfus Comes de Trajectu. Cryſobolus de Frajapan.
Landulfus de Aquino Com. hic ſep. Miſ.
Joannes Epiſc. Cajacie, & Primic. S. Steph. Miſ.
Giſa Comitiſſa de Calbo. Marinus de Surrento Mil. (3).
Adelpertus Abb. Caſſ. in hoc Mon. ubi ſepultus eſt. Off. Miſ.
Landonulfus Com. de S. Agata hic ſep. Miſ.
Nicolaus Sac. & Mon. S. Viti reſt. a. 1017. *Miccus de Lando.*
Madelma Comitiſſa de Calvo. Robbertus de Raone Judex.
Paldolfus Com. Tianenſis. Julius de Benenato Mag. Juſt. (4)
Debet celebrari Off. Sol. cum Miſ. per ſingulos menſes pro omnib. Benef. & Fratrib. noſtris. Deo Gratias.

L 2 CA-

(1) Jordanus II. Capuae Princ. obiit a. 1127.
(2) Jordanus I. Cap. Princ. obiit a. 1090. in Monaſt. Caſſin. ſepultus.
(3) Marinus hic filiam unicam habuit Albaſiam uxorem Petri de Citro Mil. de Capua, quibus omnia is in ſuo teſtamento bona reliquit, illaque ſita erant in pertin. Capuae, in Caſtro Mataluni, in Carinulo, in Tiano, & Murrono, multaque in praefato teſtamento legavit, ſuumque corpus ſepeliri mandavit in Eccl. S. Benedicti Capuae, ut ex charta teſtam. in Theſ. Cap. Eccl. ſub die XII. Kal. Jan. 1219. Hinc noſcant Surrenti Hiſtorici, quam malè ipſi, gratiſque adſerant familiam de Surrento, Surrentinam fuiſſe ex origine, eandemque cum *Seriſalibus* (quaſi e *Siri Saris* ortam) fuiſſe: quum iſthaec ab origine Capuae Principem Robertum II. tanquam fontem agnoſcat, de quo ſatis Peregrinius, & Cajet. Martucius in Diſſert. adverſus Cl. V. Anaſtaſium Archiep. Surrenti.
(4) Magiſter Juſtitiarius Regni.

CATALOGUS
PRINCIPUM CAPUE.

ATenulſus Magnus qui de Comite factus eſt Princeps.
Landulſus I. ejus fil. cum Patre ſuo.

Atenulſus II. ejus frater poſt mortem patris cum eo.

Atenulſus III. & Landulſus II. filii Landulfi cum patre.

Landulſus III. & Pandulſus Capiteferr. ejus frater ſimul; qui Capuam poſtea tenuit, & frater tenuit Beneventum pro diviſione.

Landulſus IV. qui poſtea fuit occiſus ab Agarenis in Calabria, & Paldulſus qui fuit Princ. Salerni cum Patre, & mortuus eſt ibi poſt patrem ſuum.

Landenulſus etiam fil. Capiteferr. qui fuit occiſus ab iniquis civibus ſuis per malam voluntatem Laydulfi ejus fratris minoris, mortua Alvara matre ſua valde ſancta, & pia Principiſſa, & ſepultus in Eccleſia noſtra in atrio tribune cum haſta, & gladio ſuo.

Laydulſus factus eſt Princeps poſt mortem fratris, ſed poſt annos ſex exiliatus eſt ab Otto Imp. Francorum.

Adimarius nepos Alvare Princ. factus eſt in ejus locum, ſed poſt paucos menſes pro malignitate ſua a Capuanis expulſus eſt; & electus Landulſus V. de S. Agata Comes fil. Princ. Ben.

Pandulſus III. ejus fil. ſimul cum patruo ſuo Princ. Benev. & Pandulſo IV. fil. Paldulfi de S. Agata.

Paldulſus V. de Tiano cum filio ſuo Joanne, ſed poſtea exiliati ſunt ſimul in Romaniam.

Landulſus VI. qui poſtquam regnavit per ann. 12. a Principe Normannorum Riccardo de Averſa expulſus eſt; nec amplius Langobardi in Capua dominati ſunt, ſed Normanni.

Riccardus Com. de Averſa primus Princeps Normannus, qui fuit fil. Aſclittini Com.

Jor-

Jordanes I. fil. Riccardi ſimul cum patre ſuo Princ. Capuanus II. & poſtea Dux Cagetanus; & regnavit etiam cum fil. ſuo Riccardo calbo.

Riccardus II. calbus fil. Jordani, qui per annos aliquot a Comitibus Langob. expulſus, Averſanus Princeps factus eſt, & poſtea Capuam iterum habuit, & regnavit cum Roberto fratre ſuo ſaginaro.

Robertus II. ſimul cum fratre Riccardo, qui poſtea ſolus regnavit.

Riccardus III. ejus fil. qui dicebatur Rombulus.

Jordanes II. frater Riccardi, & Roberti poſt eorum mortem regnavit.

Robertus II. fil. Jordani II. ſedit uſque ad Rogerium Regem Siciliae, qui dexpoliavit eum, & fecit Principem Anſuſum ejus filium in anno 1136.

Poſt eum fuit Vilielmus fil. Rogerii Regis, & inde Robertus fil. ejus, qui poſt annos tres mortuus eſt, & factus eſt Princeps Capue Arricus uſque ad annum 1172. ex quo tempore nullus fuit poſtea Princ. Capuanus, ſed ſtetit ſub Regibus ſuis.

Finit Necrologii S. Benedicti.

DE

Digitized by Google

DE STEMMATE
PRINCIPUM LANGOBARDORUM
Qui ex genere prodierunt
ATENULFI CAPUAE COMITIS
Et demum Principis Beneventi, cum animadverſionibus Franciſci Mariae Pratilli.

Obſcuriſſimam ſane, ac maxime implexam Principum Langobardorum, qui è Campano Comite Atenulfo, ſignato in Stemmate praemiſſo ad Erchempertum numero XVI. proceſſerunt, diligentiori, ni fallor, ac rationabiliori ordine, quam alii adhuc fecerint, quamque breviſſime, & in Tabula expoſiturus Geneologiam, de meo hoc conſilio, deque re ipſa non importunè placet aliquid praenotare. Quod autem monendum duco, tum eſt obpigneratam de dando hoc Stemmate meam me ſolvere velle fidem, tum cupere poſt expoſitam Primam, ad Tertiam quoque partem Anomymi Sanctae Sophiae qualemcumque praemittere facem (annos etenim in ipſo Stemmate adponam, per quos ſinguli Principes ſederint) qualem etiam ad Secundam ejus partem, adpictis Chriſti annis ad oram Hiſtoriae praefati Erchemperti, aliiſque in locis, ut occaſio permiſit, praeſtiti. Verum haec omnia, quia denuo, & ſubtiliori trutina expendam Libro ſecundo, ibidemque annorum collectiones in Quarta parte ejuſdem Chronici deſcriptas, qualiter accipere oporteat, ac reliqua omnis Principum Salerni, & Capuae ſucceſſio dilucide explicabitur, hac utique ratione ne dum integrum praedictum Beneventanorum Ducum, & Principum Chronicon, ſed univerſa noſtratium Langobardorum Chronologia, quae parcè nunc delibatur, abunde ibi tractabitur; nam Stemmata hic etiam dabo Salernitanorum Principum eodem ſtylo digeſta, quibus praemiſſum pariter Chronicon Salernitanum, ut promiſi, recenſebitur ſimul, & ut-

Digitized by Google

& utcumque elucidabitur. Adjungam vero & Stemmata alia Principum Capuae, Ducum Apuliae, & Regum Siciliae genere Nortmannorum, ſub quibus tergemina illa Dynaſtia a Langobardis inſtituta, diuque ſervata, ſenſim in unius Regni formam, additis nonnullis inſuper aliis, alterius juris & minoribus ditionibus, coaluit, atque adhuc manet: quam decentiſſima futura cum ſint praeſentis operis Parerga, ſuamque in nonnullis praeſeferant non injucundam novitatem. Sed Atenulfus, de cujus Stemmate eſt nunc breviter dicendum; ex Capuano Gaſtaldeo jam Comes *(ut inquit Leo Oſtienſis lib. 1. cap. 52. Editionis Venetae, & Pariſienſis, quae Caſſinenſis exemplaris genuinam exprimunt lectionem)* cum filio ſuo Landulfo, & caeteri deinceps per generationes ſuas in urbe Beneventi Principatum tenuere per annos circiter centum ſeptuaginta ſeptem. *Sicuti ex eodem certe auctore perhibet etiam Anonymus Sanctae Sophiae Par. 3. Num. 1. & 16. ſed hoc amplius habens, quod ipſas Principum generationes, & aetates exponit ab nemine tam clare, & continenti ſerie prius traditas, etſi Campanorum Principum ſucceſſionem, qui ex Atenulfo proceſſerunt, tanquam a ſuo inſtituto alienam, praetermiſit; nam Beneventanorum tantummodo Dynaſtarum ordinem componendum ſuſceperat: ſicuti pari ratione Oſtienſis ſui Monaſterii, & Abbatum Caſſinenſium condens Hiſtoriam, alienum a ſe eſſe putaverat, ſingillatim Atenulfi poſteros, conſimiliaque incidentia minutius recenſere. Utriuſque igitur defectum ſupplere, non tamen abſque amborum ope, meae eſſe partis cum indicaverim, in hoc ſane opere innumerarum inprimis Chartularum, quas pluribus in Archivis legi, multaque obſervatione examinavi, aliorumque Auctorum praeter modo laudatos, qui editi, ſive inediti habentur, ſimulque nonnullarum antiquarum Inſcriptionum, quae adhuc exſtant, ſum adjutus praeſidio; ex quo factum eſt, ut uno, eodemque labore nobiliſſimorum Principum Genealogiam, nec non Chronologiam è penitiſſima eruerim antiquitate, quam cum annis Chriſti, quod non vulgaris fuit diligentiae, comparavi: etſi nec*

omnem

omnem mei omnino ſenſum valui ſic adimplere, qui optaveram, ſicut Aeſerniae (1), *Sueſſae* (2), *& Teani* (3) *pleroſque Comites ex ipſorum Principum ſtirpe prodiiſſe certis cognoveram documentis, ita generationem quoque Comitum caeterarum urbium utriuſque Principatus non minoribus indiciis condiſcere, quos fere omnes per ea tempora, quibus Atenulfi poſteri imperarunt, ex eorundem genere exiiſſe, non dubito* (4). *Quam mihi ante omnes perſuaſit opinionem Erchempertus, perhibens Num.* 21. *&* 40. *filios, & nepotes Landulfi Capuae tunc Comitis, ex quo praeſens Principum emanavit Stemma, illo defuncto, avitae ditionis urbem quemque ſuam iterata diviſione obtinuiſſe, nempe tali exemplo nunc deſuetum exponens genus Politiae, nullos olim è magnorum Langobardorum Dynaſtarum filiis carere propriis, & peculiaribus Feudis* (5), *modo adeſ-*

ſet

(1) Ex Aeſerniae quidem Comitibus effluxere circ. ſeculi XI. initia Comites Marſorum tam in hiſtoriis celebrati, ſcil. à Landulfo Comite, ejuſque filio Landenulfo Aeſernienſi. Oſt. lib. 2. c. 2. & Charta Mon. Cinglenſ. anni 1060. in qua legitur: *Siginolfus Comes Marſorum fil. Berardi Comitis fil. Landenulfi Aeſernienſis &c.* Et ex iiſdem Comites etiam de Sangro, de Anglono, & Trivento, necnon de Fornello, & Rajano, ut ex Chartis Monaſt. Caſſ. & Cinglenſ. & Monialium quoque S. Mariae Aeſernienſis Civit. a quorum Comitibus fundationem agnoſcit ſuam illuſtre hoc Coenobium A. circ. 950. Neque dubitandum, quin ex iis progenitae familiae de Collimento, & Burrellorum Domini; ſive Comites. Sed in his non eſt heic magis immorandi locus, quum peculiare iſthaec opus exigant.

(2) Quorum indubiè ſoboles, & Comites de Trajecto, & ii qui de Carano, de Spinio, de Rocca Vantre ſive Evandri, aliique.

(3) Ex iis etiam prodiere Comites de Galluccio (qui diu Capuae conſitere, modò exincti) Comites Praeſentiani, Venafri, de Sexto, de Prata, de Rajnulo, de Mignano, Meſini, Cajanelli, Marzani, Petruri, Fauciani ſeu de Fauzano, de Roccaromana, de Conca, de Marzanello, de Montanaro, de Vairano, Maſtrati, Cerulani, de Montaquila, de Gallo, de Ailano, aliique, ut ex veteribus noſtris Chartis perquam clarè dignoſcitur.

(4) Et quidem horum ex genere Comites Aquini (e quibus inde Cajetani Duces, Fundanique Comites, Alveti, Arcis, Cryptae, Aſculi, Laureti, Acerrarum, Caſertae, aliique eorum ramuſculi) Comites Abellae, S. Agathae, Calatiae, Aliphiae, Limatulae, & Puteolorum; Vulternenſes itidem, ac Liternenſes, aliique quamplurimi Comites emanarunt, ut certiſſimum eſt.

(5) Hinc progeniti diverſis è Langobardorum Dynaſtarum ſurculis Comites de Dracuno, de Caleno, ſive Calinulo, de Calvo ſeu Calbo, de

Fran-

Digitized by Google

89.

DGFI

T

ſet facultas, ſolitum fuiſſe; quae tamen, ut conſtanti obſervatione facile eſt advertere, ipſorum Comitum haeredes eadem cupiditate praeſidendi aliis detenti, utque ſpecioſo illo Comitum titulo pariter condecorarentur, indiviſa dein poſſidere conſueverunt: ne ſcilicet illa in minima velut fruſta iterum, & iterum perpetua, ac multotiens importuna ſectione comminuerentur (a). *Atque hoc eſt apud Oſtienſem lib.3. cap.19.* Pandulfum Venafranum Comitem obtuliſſe B. Benedicto, & Caſſinenſi Monaſterio quartam partem de Caſtello, quod dicitur Sextum, & medietatem totius partis ſuae de Valle Venafri, & de Teano, & de Carinulo, & de Calvo, & de Cajatia, nec non & de omnibus, quae poſſidere videbatur in toto Principatu Capuano (b). *Nam Comes ille Capuae Principibus, & ex hoc Atenulfo, genus certe cum duxiſſet, ad quod univerſi etiam recenſitarum urbium Comites lineam ſanguinis referebant, utique in eas omnes, aliaque Principatus loca, non unius ſortis, ſed juxta multiplices gradus cognationis, quibus eos contingebat, partiaria conſervabat jura ſucceſſionis, ut patet* (1). *Me igitur arbitro,*

(a) An ex Davidica etiam admonitione in Pſ.132. *Ecce quam bonum* &c. ſicut pleraque alia obſervarunt ad Sacrae Scripturae quoque normam.

(b) Omnia haec alia a Pandulfo Venafr. poſſeſſa loca ex ejuſdem conceſſionis Chartula, in anno data 1064. cujus exemplum habetur in refecto Regeſto Petri Diac. p.263. declarantur fuiſſe: *de Limatula, de Caſerta, in Laneo, in Liburia, in Roſella, et Capuae, tam intus, quam foris.*

Franculiſo, Pizconi, Sarczani, Briani, Vignanelli, de Petra, de Rocca, de Murrono, de Caſolla, de Caſtro Argentio, Puczanelli, Ayrolae, de Toro, aliorumque minorum oppidorum Domini: quorum in noſtris Chartis, & in Mon. S. Benedicti Necrologio extant monumenta.

(1) Aliam profero chartam (quae utique plurimae) ex Reg. Petri Diac. in quâ legitur, *Landonem Aeſerniae Comitem* (a. 991.) *optuliſſe in Caſ. Beati P. Benedicti Monaſterio partes, quas ſibi ſpectabant in Comitatu de Valle Sangru, Furnellu, & Venafru, & in Calbo, & in Cajatio &c.* Sicuti & aliam Monaſterii S. Mariae Monialium Capuae, quae habet: *Landenolfum Comitem Cajacie Pandulfi Principis conſanguineum obtuliſſe in hoc Monaſterio* (quod tunc temporis e Cingla, & Aliſia Calatiam translatum extabat) *partem Caſalis Dracuni, & Campagnani; necnon partem Briani, & Puczanelli in Caſerta; & partem una in Bulturnenſi, & quartam partem in Civitate Calbo, que ſibi ſpectabant &c.*

ab expoſita hac conſuetudine Beneventani quoque Principes, nec hi tantum, de quibus eſt ſermo, ex Atenulfo deſcendentes, ſed quicumque alii, atque adeo etiam Salernitani, ſicut de Campanis dictum eſt, eos omnes filios, quos poſt primogenitos ſuſcepiſſent, Comites inſtituere (1), *ſuorumque Principatuum urbibus praeficere conſueverunt; idque, nè longius abeam, exemplo confirmo filiorum Radelchiſi Principis Beneventi, cujus uxor Caretruda, quae ut in Tumulo 7. legitur*

„ —— ſui magno fructus in culmine ventris
„ Ter quartum vidit fructificaſſe gradum,
„ Pontificem, & Comites genuit, Proceresque ſagaces (2).

Hoc nempe more Langobardi regendae, ſervandaeque ſuae Reipublicae bene eſſe conſultum, ex antiquiſſima inſtitutione perſuaſum habentes. Qua etiam providentia, ne dum exteros, ſed neque ſuae quidem gentis viros ex una in alteram migrantes Provinciam ad ullum admittebant honorem, ulloque donabant vitae ſubſidio, ſicut diſcere eſt ex Anonymo Salernit. in nondum edita Hiſtoria perhibente, Beneventanum Principem Grimoaldum Storeſaiz Siconi Spoletano, ſive Foro Julienſi, ut habet Joannes Diac. in ſcripto Chron. Epiſcop. Neapolis, Acherentiam novo exemplo ad obtinendum tradidiſſe; de quo Princeps (*inquit Anonymus*) non parvam maeſtitiam Beneventanis, ſimulque, & ſaevitiam invexit, & inter ſe plane muſſitantes, nam ipſam Civitatem (*Acherentiam*) non Proſeliti (*a*); ſed

(a) al. *Proſcipti* quod idem: nam licet ex Sacrae Scripturae uſu *Proſelitus* ſonet alienigenam, hoc tamen loco ſimplex eſt advena.

(1) Iſthaec clariſſime innoteſcunt in Stemm. Principum Salerni accuratiſſimi Peregrini noſtri, in Anon., & Romualdo Salern., in Chronologo Cavenſi, innumeriſque chartis, in quibus memorantur Comites S Severini, & Potentiae, Comites Marſicenſes, & Gifunenſes, Labelli, Montiſaurei, ſive Montorii, Corneti, Laurini, Malliani, Caputaquei, ſeu Capacii, Montis Piloſi, Tricarici, Sarni, Caſſani, de Angre, de Acerno, atque alii Salernitanorum Principum conſanguinei, quos brevitatis cauſa omitto.

(2) Ex iiſdem profectò prodiere Comites Boviani, Fricenti, Jeſualdi, Atrupaldi, Teleſiae, Ariani, Triventini, Trivicenſes, Venuſini, Abellinenſes, Compſini, de Potentia, de Acerentia, aliique quamplurimi, quorum in hoc opere multoties meminimus.

ſed Beneventi geniti obtinere quippe debuerant, & murmur magnum exinde inter eos erat. *Et alibi idem Auctor, indignatos Salernitanos ait, quod eorum Princeps Giſulfus, Landulfi Campani exulis filiis quaſdam urbes, illarumque pene omnia fiſcalia conceſſiſſet. Conſtare itaque ex his puto, me non temere ſuſpicari, ex praeclariſſimo hoc genere Atenulfi, praeter eos, qui per longa annorum ſpatia Principes Benevento, & Capuae praefuerunt, emerſiſſe etiam Comites in utroque Principatu perplures. Quod plane cum ſententiam, minime tamen adfirmaverim, perpetuo illos inter ſe coluiſſe, obſervaſſeque communis ſuae genealogiae conjunctionem, quandoquidem ſuam quiſque peculiarem conſtituiſſe videtur familiam, quae juxta connaturalem quandam imponendorum cognominum varietatem varias ſuſceperunt denominationes, vel ſcilicet ab nomine progenitorum, vel ab defuncto magiſtratu, tum eccleſiaſtico, tum laicali, vel ab vitio, ſive qualitate corporis, vel ab aliquo quocumque alio eventu, vel tandem quod etiam frequentiſſimum, a poſſeſſis urbibus, & oppidis; ita ut tractu temporis in multiplici adeo cognominum ſegete proclive ſatis fuerit ignorare, unum, idemque ipſarum omnium gentium extitiſſe primitivum ſemen* (1). *At qua ratione ex urbium, & oppidorum nomi-*

(1) Hinc Familiae illae illuſtres Capuae olim, aut proximis in Oppidis conſidentes (quarum vera exordia, monumenta, genealogicamque ſeriem, quamplura in Veteribus Archivorum chartis pervolutandis ſatis benè collegi) quae modò aut illic, aut alibi defecere, vel aliò demigrarunt, praeſertim Neapolim, poſtquam Regum ſedes ſub Andegavenſibus eff&ta eſt. Illarum praecipuae fuerunt Familiae de Aquino cum ejus ſurculis, nim. de Alveto, de Acerra, de Caſerta, de Crypta; Pandona, de Landulfo, de Colimento, ſive de Burrello, & de Marſis, & Sangria; de Marzano, de Galluccio, Cajanella, de Sexto, de Roccaromana, de Tora, Praeſenzana, de Prata ſive Capuana, de Forma, de Cajacia, de Petra, de Franco, Citella, de Turrepaldo, ſeu Landepaldo, de Roſella, de Algiſio, ſive Adelgiſia & Aloiſia; Antiniana, Petrura, Feramuſca, ſeu de Mignano, Rayma, Caudina, Atgentia, de Lando, de Caleno, de Quatrapane, Marchiſia, de Ugone ſive Moliſia, Atenulfa, Maralda, Audoalda ſive Ojalda, de Ebulo, de Raone, de Archiepiſcopo que ſort. eadem cum Pandona, de Epiſcopo ſive de Capua, de Aquila, Saracena; de Vineis, & Abenaula ſive Avinaula (quae facilè è Marzanis progreſſae, ut alibi dicam) de Gallo, de Arnono, de S. Heraſmo, ſeu Beutia, de Valle,

Digitized by Google

nibus gentilitia ſuis poſſeſſoribus plerumque acceſſerint cognomenta, ſicut in ſequenti Stemmate dominis Caſtri Praeſentiani inditum nomen fuit de Praeſentiano, *quod una cum gente videtur Capuae defeciſſe poſt tempora Regis Roberti, operae erit pretium ante omnia declarare. Quem ſane morem inde exortum mihi perſuadeo, quoniam talium locorum domini, & cuſtodes commiſſum ſibi munus obeuntes, ibidem vitam ducebant ſuam, de quo luculentum occurrit teſtimonium in Anonymo Salernitano de Principe Pandulfo Caputferreo ſcribente, deque Salernitani Principatus Comitibus, qui una ſimul omnes conſpiraverant in Salerni invaſorem Landulfum*. Dum Principi, *inquit*, Pandulfo ab illis nobilibus, qui per Caſtella manebant, nunciatum fuiſſet &c. *Et infra*. Princeps idem Pandulfus cum ſuis, & cum Salernitanis, qui per Caſtella manebant, omniaque oppida, quae ſub jure Salernitanae Civitatis fuerant, ipſamque Civitatem expugnabant. *Quocirca locum olim ab aliquo Dynaſta ad habitandum petere, vel obtinere, idem erat, atque ad poſſidendum, fruendumque illum ſuſcipere* (a) *vel poſtulare; ut obſervo in Ignoto Caſſinenſi, apud quem Num.*22. *&* 26. Magenolfus Ingenam neptem Imperatricis cepit conjugem; *& dein* pergebat Franciam, ut ſibi ab Imperatore glorioſo peteret, quo vivere loco, ſeu & habitare poſſet. *Et apud Paulum Diac. lib.*6. *cap.*13. *ſive* 42. Carolus Martellus Reginfrido unam, hoc eſt Andegavenſem, Civitatem ad inhabitandum conceſſit. *Apud Erchempertum quoque Num.* 50. *Athanaſius Epiſc. & Dux Neapolis conceſ-*

ſum

(a) Sanè ex antiquiſſimo gentium jure quem locum quis inhabitaſſet, etiam poſſidebat, ut in Sacris literis paſſim, & alibi; idque praecipuè cum aliquis populus novas quaeſiſſet, obtinuiſſetque ſedes, ſicut Langobardi ad nos è Pannonia immigrantes, qui primitivum perpetuo ſervarunt morem, fuereque apud illos alienorum praediorum, domorumque conductores ſervilis ſemper conditionis.

de Avella ſive Abella, aliaeque permultae, quarum heic breviter cognomina aliquot innuiſſe ſufficiat ad Lectoris fovendam curioſitatem; quum haec peculiari aequè ac plenâ indigeant hiſtoriâ.

ſum ſibi a Campanis Amphitheatrum Guaiferio ad cohabitandum tradidit, *qui* Praefectus Arenarum *dictus eſt Num.*74. *ideſt ipſius cuſtos Amphitheatri. Eſtque huc referendum, quod paſſim in antiquis Chartulis legitur, urbium, & oppidorum dici habitatores, quos eorundem dominos fuiſſe conſtat; ſicuti, ut domeſticum adferam exemplum, apud Petrum Diac. in Auctar. ad Oſtienſem lib.*4. *cap.*16. Adelgrima Comitiſſa, filia Pandulfi Principis Capuae, relicta Rainaldi Comitis, filii Berardi Comitis, *appellatur* habitatrix in territorio Carſeolano, in Caſtello, quod vocatur Auricola (1). *Hoc igitur pacto antiqui Dynaſtae loca, quibus praeſidebant, cum inhabitarent, factum puto, ut ii ex ipſis municipiis, ceu communes, caeterique alii municipes, ſed per quandam antonomaſiam, municipales deſumerent denominationes, quas poſtmodum eorum filii, & nepotes, qui poſt longum annorum ordinem avitas retinuerunt Dynaſtias, taliaque de aevo in aevum ſervarunt vocabula, in gentilitia tandem cognomina commutarunt, ſub tempore ſcilicet Normannorum, quando talem increbuiſſe cognominum conſuetudinem, facile eſt advertere. Atque ex hoc inter caetera intelligi etiam poſſe arbitror, cur poſſeſſarum ditionum nomina haud ſemper in gentilitia tranſierint poſſeſſorum, cum tamen, ut dicebam, Dynaſtae promiſcue omnes per tempora Langobardorum è ſubiectis locis conſueverint denominari; nam in Erchemperto Num.*26. Marinus *appellatur* Malfitanus, *qui Melfiae, ſive Amalfiae; & Num.*27. *&* 77. Landulfus *dicitur* Sueſſulanus, *qui Sueſſulae praeerat: & ab Oſtienſi lib.*1. *cap.*49. Gregorius *dictus eſt* Neapolitanus, *qui Dux fuit Neapolis, & lib.*2. *cap.*15. Landulfus de Sancta Agatha, *quem urbis cognominis Comitem fuiſſe, nemo inficiabitur. In quo ſane dicendi ſchemate multus hic fuit auctor,*

(1) Paſſim alia eorum exempla invenies apud Oſtienſ., & Gattulam Hiſt. Caſs., & in Chartis, in quibus legitur *Subenolfus Comes avitator in Civitate Cajacie. Landulfus Comes, et habitator in Caſerta.* Illarumque profectò Urbium erant Domini, & Comites. Mitto alia ſexcenta, quae afferre poſſem, ne legentes faſtidiam.

Digitized by Google

ctor, *Dynaſtas etiam Capuae*, *illorumque conſanguineos pluries ſub generali* Capuanorum *vocabulo demonſtrans*: *ſcilicet lib.*1. *cap.*23.24. & 40. *quod ex collatione Hiſtoriae Erchemperti Num.*17. & 46. *fit manifeſtum*, *deque hoc non nihil ſuperius adnotavi*. *Qua pariter mente idem Auctor lib.*2. *c.*16. *perhibet*, Capuanos valde infeſtum habuiſſe Caſſinenſem Abbatem Manſonem, conſobrinum Principis Pandulfi Caputferrei, quod ille quaſi non ſolum Abbatiam, ſed etiam Principatum ſibi vindicare ſatageret. *Et lib.*3. *cap.*16. Capuanos *item dicit* per decem circiter annorum curricula viriliter repugnaſſe, *ac tandem manus dediſſe Richardo Comiti Averſae*. *Verum Leo antiquiorem ſecutus videtur morem*, *praefato etiam Erchemperto*, *de quo alibi*, *nec non Romano Pontifici Joanni VIII. olim obſervatum in Epiſt.* 205. 206. & 207. *quibus locis Campanos Proceres abſoluto vocabulo* Capuanorum *Joannes appellavit*; *unde intelligimus*, *apud priſcos illos auctores idipſum demonſtraſſe nudum hoc nomen* Capuani: *atque conjuncta illa*: nobiles Capuani: & nobilis Capuanorum familia; *ejuſmodique ſermonibus indicatos*, *qui è genere Comitum*, & *Principum Capuae deſcenderant*: *videlicet quod pleraque nobilium Campanorum pars de una Comitum*, *Principumque erant cognatione*. *De qua etiam*, *ſed in plures familias jam diſpertita*, *reputandus mihi erit* Petrus, qui dicebatur Atenulfi patris cognomine, de nobilibus Capuanis, & *factus Romae eſt Cardinalis*, *ut Oſtienſis tradit lib.*2. *cap.*26. *Nec aliter exponendum judico eundem ſcriptorem lib.*2. *cap.*81. *tradentem*, quoſdam Capuanos nobiles pro Caſtro Conca (*fuit* Conca *in Comitatu Teanenſi*, *quem Comites è Capuae Dynaſtis Langobardis exorti iterum*, *iterumque obtinuerunt*, *ut ex ſubſequenti Stemmate conſtat*) multas cum Abbate Caſſinenſi Richerio, *intra annos ſcilicet* 1038. & 1055. contentiones habuiſſe, voluiſſeque aliquando terram Monaſterii praedatum ire; *quorum anteſignanus*, *ut eſt in Dialogis Abbatis Deſiderii ineditis*, *quidam extitit*, *nomine in hac* Capuanorum *gente ſaepiſſime uſurpato*, Pandulfus.

ſus. *Eſtque idem Oſtienſis cap.*84. *praedicti libri* 2. *in hanc quoque ſententiam capiendus, quo loco* Landenulſum, & Adenulſum germanos fratres, & eorum nepotem Petrum, nobiles Capuanae Civitatis ad Caſſinenſe Monaſterium gratia converſionis *ſub antedicto Abb. Richerio ſe receptiſſe perhibet, eidemque Coenobio obtuliſſe, tum alia multa*, quae in toto Principatu Capuano, & intra Capuam poſſidebant, cum integras portiones ſuas, quas habebant in Eccleſia S. Rufi, ſimiliter intra Capuam: *haec enim Eccleſia a Normanno Capuae Principe Jordano, hujus nominis primo, ſub Abbate Deſiderio (aequales fuerunt Jordanus ſolus, & Deſiderius ab anno* 1078.) oblata in eodem fuit Monaſterio, *ut habet Petrus Diac. in Auctar. ad Oſtienſem lib.*3. *cap.*46. Quae dudum (*verba ſunt Petri*) ſibi conceſſa, & per ſacramentum firmata fuerat ab his, quibus jure haereditario, juxta morem patriae, pertinuerat. *Sed primi illi poſſeſſores non alias utique, niſi partes ſuas Jordano permiſerant, nam alias partes praedicti fratres Caſſinenſibus pridem obtulerant, ut dixi; ex quo tum hos, tum illos ab uno, eodemque genere prodiiſſe aperitur. At hoc ſatis cum ſit manifeſtum, aeque certum quoque eſt, genus illud indefinito vocabulo* nobilium Capuanorum *ab Oſtienſi demonſtratum de fratribus loquente Landenulfo, & Atenulfo communi etiam* Capuanorum *nomine deſignatum fuiſſe in quodam Diplomate Principis Capuae Richardi II. filii praememorati Jordani, quod una cum pluribus aliis antiquis Chartulis Monaſterii, ſeu Eccleſiae S. Michaelis Archangeli* In Formis *nuncupatae extra Capuam, & Caſſinenſi Coenobio olim ſubjectae, ſervandum apud Clericos Regulares Campanae Eccleſiae S. Eligii meo rogatu tradidit praeſignis vir Cardinalis Hieronymus Vidonus ejuſdem Eccleſiae S. Michaelis Patronus, ſive dicas Commendatarius; in quo Diplomate praedictus Princeps nonnullas donationes a Patre, & Avo eidem Monaſterio factas, atque adeo hanc ipſam donationem de Eccleſia S. Rufi, nec non de duabus aliis Capuae pariter ſitis: nempe* S. Angeli de Odal-

Odaldiſci, & S. Benedicti Piczoli *(a)*, *ideſt minoris*, *pridem diverſis vicibus praefato Monaſterio conceſſis*, *confirmans*: *eas Eccleſias omnes ad ſe*, *& ad Patrem*, *Avumque pertinuiſſe ex occaſione quadam non aliis verbis*, *quam modo dicti Diplomatis exponenda*, *& ex conceſſione* Capuanorum, *adſerit in hanc formam*. Quae Eccleſiae, *inquit*, etiam fuerunt quorundam fratrum, Guidonis, & Landenulfi, qui fuerunt filii cujuſdam Landonis, qui dicebatur Caputi; qui videlicet tempore Richardi Principis Avi mei contra ejuſdem animam Principis cogitaverunt, & inimicos intus Provinciam ejus invitaverunt, caelaverunt, & annonam dederunt, ob quam culpam res illorum Fiſco praefati Richardi Avi mei, ſecundum Langobardorum Legem, devenerunt. Quae etiam & praefato Richardo Principi Avo meo, & Jordano Patri meo, mihique per conventionem a Capuanis dimiſſa, & ſacramento firmata fuerunt *(b)*. *Hactenus Princeps Richardus. De qua conceſſione a* Capuanis *facta Principi Jordano habetur etiam in conſimili fere Privilegio conceſſo ab eodem Richardo Monaſterio antedicto*, *quod exaratum inſpexi pag.29. antiqui Regiſtri ejuſdem Monaſterii in Archivo Caſſinenſi*; *inque binis bis monumentis* Capuanorum *nomine illos Campanos definite demonſtratos fuiſſe adparet*, *ad quos Petrus Diac. praememoratam dixit Eccleſiam S.Rufi* jure haereditario *pertinuiſſe*: *nempe ad eos*, *ſicut dictum eſt*, *quibus* Capuanorum *vocabulum peculiariter ex praeſcripta uſurpatione a Langobardis obſervata competebat*; *quoniam de genere erant Principum Capuae ex Atenulfo deſcendentium*. *Ipſeque etiam Petrus continuator cum eſſet Oſtienſis*, *ejuſdemque ſectator idiotiſmi*, *eadem hujus ver-*

(a) Minor, ſed antiquiſſima haec S. Benedicti Eccleſia, fuit juxta Cathedralem, ubi nunc ſunt hortus, & pars Monaſterii Monialium nominis Jeſu: Eccleſia autem S Angeli etiam num manet, & eſt Paraecia ſubdita Cap. Archiep. ab annis circ. 40. (*ſc. ab A. circ.* 1605.)

(b) Praeſens conventio facta eſt, ni fallor, hoc ordine: ut Campani Langobardi, qui in Pr. Richardum conjuraverant, bona ſua omnia ob initam proditionem amitterent, retentis ſolummodo minoribus aliquot Caſtellis, de quo fuſius alibi.

*verbi uſus videtur acceptione in laudato Auctario lib.4. cap.*10. Capuanorumque *nomine poſteros Atenulfi appellaſſe* ab Capuanis *perbibens dejectos è Capua praefatum Richardum & Nortmannos; quos* Capuanos *Nortmannus auctor Gaufredus Malaterra rem deſcribens eandem lib.4. cap.*26. *non ſic, ſed generaliori vocabulo dixit* Langobardos; *ſiquidem Nortmanni hunc magis amaverunt ſermonem, alterumque ſenſis antiquarunt, quoniam è Capuae Principatu, quo jam depoſuerant, minime tale* Capuanorum *amplius condecebat nomen. Quod manſit nihilominus in una de hoc Atenulfi genere familia, de qua ſupra verba feci gentilitio dicta vocabulo* Capuana (1). *Sed Nortmanni ſanè gentilitia cognomina frequentius, quam Langobardi è poſſeſſis locis deſumere cum ſolerent; ea tamen a minoribus ſaepiùs oppidis mutuati comperiuntur* (a). *Qui praeterea ipſa efferre haud praeſcripta, ſed diverſa omnino forma conſueverunt; dominos, exempli cauſa, oppidi* Praeſentiani *in Epiſcopatu Teanenſi, vel oppidi* Cajanelli *in eodem Epiſcopatu, cognomento dicentes* De Praeſentiano, *ac* De Cajanello: *& ſic quoque caeteros conſimilium oppidorum poſſeſſores. Iſtiuſmodi autem nuncupationis ſchema Langobardi nullatenus videntur uſurpaſſe; nam Erchempertus minime* Landulfum de Sueſſula, *vel* Marinum de Amalfia, *ſed alterum* Sueſſulanum, Amalfitanum *alterum appellavit; neque Oſtienſis* Gregorium *dixit* de Neapoli, *ſed* Neapolitanum: *niſi illa exceperis nomina, ex quibus derivativa minus commode deduci poterant; unde* Landulfus de Sancta Agatha, *non* Sanctagathenſis, *ut idem perhibet Oſtienſis, eſt dictus* (b). *Ex*

(a) Sic etiam ex antiqua illa conſuetudine abſolute cum dicerentur *Cajetani* qui Cajetae erant Duces, ut apud Oſt.l.2.c.35. natum eſt nomen nobiliſs. familiae *Cajetanae*, quae e Cajetanis Ducibus exorta putatur.

(b) Potuit etiam Oſtienſis ex Nortmannorum uſu, ſub quibus vixit, Landulfum dicere *de S. Agatha*, non *Santagathenſem*, quod meae nihilominus ſententiae favet.

(1) Quae ab Pratae oppidi Comitibus ortum accepit, & ab Capuae Urbe Amalfiam demigravit, ut alibi dictum eſt.

univerſis igitur è Principe Atenulfo deſcendentibus familiis unica ſolummodo nomen cum ſervaſſet Capuanorum, *reliquae interim omnes , ut dudum admonebam , novas , aliaſque ex aliis occaſionibus , & peculiares denominationes acceperunt , quas ſingulas noſſe , haud humana (certe non mea) valet diligentia : ex conjectura tamen nonnulla ſuperius indicavi . Quibus inſuper adnumerari poſſe dijudico has paucas : nempe familiam* De Atenulfo , *ſic dictam de nomine Atenulfi , qui praememoratum genuit Petrum S. R. E. Cardinalem ; & familiam* De Sexto , *ab dominio nuncupatam oppidi ejuſdem nominis in Comitatu Venafrano , deque Venafranis Comitibus , & è Pandulfo egreſſam* , cui cognomen de Sexto inditum eſt , *de quo Petrus Diac. in Auctar. ad Oſtienſem lib.4. cap.75. ipſamque familiam ſub Rege Guilielmo haud digniori quam militari munere decoratam obſervo apud Joannem Aloyſium Lellum in Elencho Privilegiorum Archiepiſcopalis Eccleſiae Montis Regalis Num.*44. *Atque his etiam addendas cenſeo tres alias* , De Franco , De Citello , & De Roſelle ; *quandoquidem* Landulfus (*verba ſunt Richardi I. Principis Capuae in Diplomate quodam de anno* 1066. 4. *Non. Julii , Indictione* 3. *in Regiſtro Petri Diac. in Archivo Caſſin. pag.*223.) qui dicebatur Francus , filius Landenolfi ; & Joannes , qui clamabatur Citellus , filius . . . . qui fuerunt Comites Cajatiae , & Petrus filius (a) Doferii , qui fuit Comes Volturnenſis , *ſicut gente fuerunt plane Langobardi , ita reputandi firmiter ſunt , nedum patria Campani , ſed ex eodem hoc Principis Atenulfi genere exorti , quos in antedictum Richardum Capuae novum Principem , & alienigenam conjuraſſe , in praefato adfirmatur Diploma-*

(a) Hic Petrus certe dictus eſt *De Roſelle* ab *Roſella* : Pagus qui fuit in *Cancia* , ut eſt in Oſtienſi l.1. c.23. atque in ea Campani agri parte , quae ad laevam Volturni ripam tribus fere Milliariis a Caſtro abeſt Volturnenſi : nunc dicto. *Caſtello a mare del Volturno* . Atque non abſimili etiam modo appellati ii de *Antiniano* ab pago, non longè a Capuae Urbe ultra Vulturnum *in Cancia* , ut ex eodem Oſtienſi , noſtriſque chartis evincitur.

mate ; quibuſcum , praeter ſupradictos Guidonem , & Landenulfum conſpiraſſe etiam Teanenſes , alioſque Comites (*omnes utique Langobardos , & de genere Principum , atque , ut expoſui ,* Capuanorum) *ex monumentis in eodem Regiſtro exaratis pag.* 47. *&* 222. *liquidiſſime conſtat . Sed Landenulfum cognomine* Francum , *Joannem* Citellum , *& Petrum filium Doferii , qui in anteriori ſuperius laudato Diplomate Richardi appellatur* De Roſelle , *totidem familiarum auctores , conſanguinitate invicem conjunctos , deque poſteris fuiſſe Atenulfi , admodum veriſimile eſſe exiſtimo , eodem hoc argumento perſuaſus , quod & Langobardi , & in Campano Principatu , vigente adhuc eximio illo* Capuanorum *genere , fuerint Barones , locorumque poſſeſſores , in quae etiam Comites aliarum urbium ejuſdem Principatus partiaria jura , è communi videlicet origine ſibi nata , habuerunt : ſicut ex conceſſione intellectum eſt, quam Pandulfus Venafranus fecit Monaſterio Caſſinenſi pridem relata , exque aliis conſimilibus donationibus inferri etiam poteſt , tum alibi , tum in ſaepe memorato Regiſtro Petri Diac. deſcriptis . Verum praeter expoſitas hactenus familias , quas omnes multis probantibus documentis manifeſtum eſt , urbem Capuam , diu etiam poſt exactos Langobardos Principes , agnoviſſe , coluiſſeque matrem, alias longe plures eadem de gente ibidem , nec non Beneventi aeque inclaruiſſe per integrum illud intervallum annorum centum ſeptuaginta ſeptem , quo , ut inquit Oſtienſis ,* Atenulfus , & caeteri deinceps per generationes ſuas in ea Principatum tenuere , *ultro conſentiet prudens omnis, ac peritus Lector ; etſi de iis vel in ipſis Beneventanis Archivis nil ultra repererim , de quo ſatis dolui* (1). *Et inſuper quod Capuae obſervatum fuiſſe expoſui , ibi quoque (cur non etiam Salerni ?)* (2) *quamſimillimo exemplo frequentatum , neminem puto denegaturum , namque Capua,*

N 2

(1) Pauca ex ipſis mihi collegiſſe conceſſum eſt , quae ſup. innui .
(2) Ex Cavenſi Archivo aliqua deſumſi quorum cognominum titulos Lectoribus proponere ſup. ſtudui .

Digitized by Google

pua, ac Beneventum, de quibus modo eſt ſermo, labentibus annis, proprios, peculiareſque ex Atenulfi genere obtinuere Principes, qui proprias quoque, & peculiares conſtituerunt familias eo ordine, quo ſubſequenti in Stemmate explicabitur; ſuiſque conſanguineis tum hi, tum illi urbes, & oppida, juxta expoſitam conſuetudinem, adjudicarunt, ſicque Beneventanorum Principum genus in plures apud Beneventum familias, ut Campanorum apud Capuam, fuit propagatum, & ipſas pari modo multiplicibus cognominibus, ſicut diverſa tulit occaſio, denominatas: idque alibi indicabam, dicens, ex clariſſimo hoc Stemmate quamlatiſſime explicato, diutiſſimeque vigente, innumeros per omnem Italiam Cis Tyberinam Comites prodiiſſe, viroſque nobiles, & Barones; de quo vel unum nunc libet adferre exemplum apud Regiſtrum Petri Diac. pag. 160. a tergo in quodam Diplomate Campani Principis Pandulfi VI. de anno ejus Principatus 2. *qui fuit Chriſti* 1023. *mihi lectum; ubi ſub uno, eodemque tempore fit mentio ſex, ſeptemve Comitum urbis Calium, nunc* Calui, *hoc ordine*. Lando, & Landenulfus filii quondam Landulfi; Atenulfus, & Pandulfus, & Landenulfus, & Guido, & Atenulfus filii Atenulfi *tunc viventis, quos de Atenulfi Principis genere fuiſſe reputo* (1): *tum quoniam temporibus Principum ex ipſo deſcendentium Comites extiterunt,*

tum

(1) Atque ex alia charta, ſeu Placito pro Monaſt. Cinglenſi anni 999. ſcil. *A.* 3. *Imp. Ottonis* (III.) *anno* 18. *Principatus Domni Paldolfi* (II.) *glorioſi Principis* (Beneventi), *&* 12. *anno Principatus Domni Landolfi* (V.) *filius ejus menſe Martio XII. Indictione. Ideoque nos hi ſumus Audoaldo Comes* (Aliſis) *filius bone mem. Aldemarii Comitis; & Aldemari Comes fil. quondam Audoaldi Comiti; & Audoaldus Comes* (fort. Sipicciani) *conſobrinus frater meus . . . . & Landulfus Comes* (fort. Ailani) . . . *in Comitatu Aliſie ejus conſanguinei . . . . de Ailano, Monte S. Viti, & S. Arcangeli, & Sepetiano, qui ſunt in pertinentia de ipſo Comitato noſtro Aliſano &c. Et ut nullus Comes de Comitato Tiano, & Calbenſe, & Comitato Bolturnenſe, & Calinulo, & Comitatu Sueſſano, Benafrano, Iſernienſe, Aliſano, atque Teleſino* &c. Qui quidem Comites e genere utique Atenulfi I. Principis omnes proceſſere, atque inter eos propterea conſanguinei, ut recte Peregrinius facem mihi praetulit, ex ſup. enarratis, iiſque quae hic proſequitur.

tum quod nomina uſurparunt in gente illa frequentiſſime repetita: eſſe namque hoc conjunctiſſimum indicium ad has conſanguinitates dignoſcendas peritiores perſuaſum firmiſſime habent. Quo etiam ductus, non verebor adſerere, primum Beneventi Archiepiſcopum Landulfum, Capuaeque Archiepiſcopos, binos Atenulfos, atque Paldulfum, qui regnantibus in utroque Principatu poſteris primi Atenulfi vixere, niſi de hac non fuiſſe cognatione. Idque altera etiam firmare poſſum conjectura, qua ſimul perſuaſum habeo, minorum quoque urbium Antiſtites plerumque ex hoc foecundiſſimo Comitum, & Baronum genere delectos fuiſſe; quoniam, ut facili lectione condiſcere eſt, ſecularem qui per ea tempora obtinuere poteſtatem, haud alienos evehi ad Epiſcopalem amarunt dignitatem, quibuſcum etiam ex communi Lege, mihi ſuperius adnotata & frequentiſſime tunc obſervata, uniti eſſe debebant pro pace, & ſalvatione in omnibus honoribus ſuis hominibus (1). *At hos omnes, vel uno, vel altero praeſignes honore, longiſſime anteceſſit qui* ex nobiliſſima Beneventanorum Principum origine ſanguinis lineam ducens, *& ex Abbate Caſſinenſi, atque Cardinali ad ſupremum omnis humanae majeſtatis faſtigium invitus ac diutius reluctans aſcendit, ut Oſtienſis perhibet lib.3. cap.1. & ejus continuator Petrus Diac. lib. eod. cap.64. & ſeqq.* (2) Deſiderius *inquam in ſummo Romano Pontificatu appellatus* Victor III. *dictuſque ante Monachatum* Dauferius, *ex innominato patre natus, filio, ut reor, Landulfi V. atque Salernitano Principi Guaimario IV.* conſanguinitate propinquus, *ni fallor, ob Gaitelgrimam, Beneventani Principis Pandulfi II. filiam, Landulfi V. ſororem, & Guaimarii matrem, quem de Monachatu dimovere enixè curavit* matris ejus, ac propinquo-

(1) Horum profectò Antiſtitum Catalogum non deſcribo: ſed patentia habes teſtimonia in veterib. Chron. & praecipuè in Necrologio ſup. edito, & in Ughellio, quos conſule.

(2) Quadere non Beneventani tantummodo; ſed & Capuani tot Langobardorum illuſtrium virorum dignitatibus, decoribuſque jactare ſe poterunt.

Digitized by Google

quorum orationibus fatigatus, Beneventanus Princeps Landulfus, *ſcilicet VI. vivente patre Pandulfo III. filius qui fuit praefati Landulfi V. Nec ambigendum eſt, hunc virum talibus ſignis ab Oſtienſi, tanquam penicillo, & coloribus ob oculos repraeſentatum, genus duxiſſe ab Atenulfo: quibus nec minimum obſtat primitivum, & genitale ejus nomen*, Dauferius *in Atenulfi gente peregrinum, & nunquam alias auditum* (1), *neminem cum lateat, in ſingulas alias familias, ſicuti noſtra etiam aetate fieri videmus, aliena nomina ſaepe ſaepius immigraſſe; de quo non unum in hoc ipſo Stemmate Atenulfi occurrit exemplum, in gratiam ſcilicet uxorum, idque frequentiſſime, illorumve* (a), *qui parvulos è ſacro ſuſceperunt Baptiſmate: cujus priſcae conſuetudinis obvius modo eſt mihi teſtis Guilielmus Brito in Philipp. l.2. apud quem Comes Flandriae Philippus, Galliae*

„ Qui Regem puerum ſacro de fonte levarat,
„ —— ſuum nomen, ſicut mos exigit, illi
„ Indiderat.

Sed Dauferius, ſive dicas Deſiderius, in Summum Pontificem ſummo ſui generis decore evectus fuit in anno 1086. *cum prius omni antiquo honore, ac poteſtate fere omni, univerſos ſuos gentilitios vidiſſet exauctoratos: quandoquidem ad extremum ſenium, & occaſum jam imperium devenerat univerſorum noſtratium Langobardorum, rerumque humanarum immutabili conditione, magis quam armis, devicti primo Principes Capuae, Principatum conceſſerant Averſae Comiti Richardo Nortmanno in anno* 1058.

(a) Alias non adnumero, quae nunc imponendorum nominum occaſiones eſſe etiam ſolent, tanquam a Langobardis vel infrequentius, vel penitus inobſervatas.

(1) Hoc neutiquam verum, cum memorentur ab Oſtienſ. a Chron. Vulturn., aliiſque Chartis Dauferii Comites Vulturnenſes, Dauferi Com. Venafri fil. Pandonis, Dauferius Comes de Sexto fil. Daiferi, Daiferius Comes Calbenſis fil. Landonis, & alii fortaſſe, quorum modo nomina memoria exciderunt.

1058. *(a)*, *& dein Principes Beneventi poſt omnem pene amiſſam ditionem, quam Nortmanni alterius generis, qua eis, qua Graecis tunc poſſeſſam, ſubtraxerant, ſine prole defecerant in anno* 1077. *atque ut rerum novus tulerat ordo, antiquiſſimam ampliſſimae Dynaſtiae Metropolim Beneventum, ſuburbano tantum agro non denudatam, in Romani Pontificis poteſtatem dimiſerant; quae praeſentiens, immo praeſentia habens Deſiderius ſuorum Langobardordorum infortunia, atque ut Caſſinenſis ſuae Abbatiae rebus bene conſultum iret, Nortmannis, proſperis rebus exultantibus, adhaeſit, apud quos plurimum valuit, ut perhibet Oſtienſis lib.*3. *cap.*8. *& in ejus Auctario Petrus Diac. lib. eod. cap.*49. *reliquis interim Langobardis, vel nullam, vel vix aliquam ſuorum Comitatuum portionem retinentibus.*

F I N I S.

Typo-

(a) Eodem hoc tempore, & ante Deſiderii Pontificatum, amiſere Langobardi Principatum quoque Salernitanum, qui una cum univerſa Italia Cis Tyberina Nortmannis etiam acceſſit.

(1) Ceterum heic monendum Lectorem humaniſſimum cenſeo, me huic Peregrinii noſtri de Stemmate Principum Langob Diſſertationi additorum promiſiſſe παρεργόν de variis, diverſiſque eorum ſurculis, titulisque; Et adjeciſſem profectò, niſi periculum aliquod incurſurum timuiſſem, familias nempe quaſdam offendendi, quae adhuc cognomine tenus non diſſimiles, eaſdem Langobardicas eſſe adfirmant, non autem nuperas, aut intruſas, quod mihi certiſſimum quidem eſſe, & validiſſimis propugnatum rationibus, teſtibuſque chartarum ineluctabilibus adſerere non ambigerem. At neminem in malam abire fidem exoptavi, mecumque ſort. ob arcana quaedam, figmentaque animo incitari, quod vera ad aliquorum offenſionem detegere praeſumſiſſem abſque hiſtoriae noſtrae utilitate. Nihil ad haec reponam: ſed nihil etiam penitus rationis, juriſque, ſilentio hocce meo, iis adcreſcens, qui iſthaec venditant, eorumque patrocinium pro viribus ſuſceperunt.

Digitized by Google

quorum orationibus fatigatus, Beneventanus Princeps Landulfus, *ſcilicet VI. vivente patre Pandulfo III. filius qui fuit praefati Landulfi V. Nec ambigendum eſt, hunc virum talibus ſignis ab Oſtienſi, tanquam penicillo, & coloribus ob oculos repraeſentatum, genus duxiſſe ab Atenulfo: quibus nec minimum obſtat primitivum, & genitale ejus nomen*, Dauferius *in Atenulfi gente peregrinum, & nunquam alias auditum* (1), *neminem cum lateat, in ſingulas alias familias, ſicuti noſtra etiam aetate fieri videmus, aliena nomina ſaepe ſaepius immigraſſe; de quo non unum in hoc ipſo Stemmate Atenulfi occurrit exemplum, in gratiam ſcilicet uxorum, idque frequentiſſime, illorumve* (a), *qui parvulos è ſacro ſuſceperunt Baptiſmate: cujus priſcae conſuetudinis obvius modo eſt mihi teſtis Guilielmus Brito in Philipp. l.2. apud quem Comes Flandriae Philippus, Galliae*

„ Qui Regem puerum ſacro de fonte levarat,
„ —— ſuum nomen, ſicut mos exigit, illi
„ Indiderat.

Sed Dauferius, ſive dicas Deſiderius, in Summum Pontificem ſummo ſui generis decore evectus fuit in anno 1086. *cum prius omni antiquo honore, ac poteſtate fere omni, univerſos ſuos gentilitios vidiſſet exauctoratos: quandoquidem ad extremum ſenium, & occaſum jam imperium devenerat univerſorum noſtratium Langobardorum, rerumque humanarum immutabili conditione, magis quam armis, devicti primo Principes Capuae, Principatum conceſſerant Averſae Comiti Richardo Nortmanno in anno* 1058.

(a) Alias non adnumero, quae nunc imponendorum nominum occaſiones eſſe etiam ſolent, tanquam a Langobardis vel infrequentius, vel penitus inobſervatas.

(1) Hoc neutiquam verum, cum memorentur ab Oſtienſ. a Chron. Vulturn., aliiſque Chartis Dauferii Comites Vulturnenſes, Dauferi Com. Venafri fil. Pandonis, Dauferius Comes de Sexto fil. Daiferi, Daiferius Comes Calbenſis fil. Landonis, & alii fortaſſe, quorum modo nomina memoria exciderunt.

1058. *(a)*, & *dein Principes Beneventi poſt omnem pene amiſſam ditionem, quam Nortmanni alterius generis, qua eis, qua Graecis tunc poſſeſſam, ſubtraxerant, ſine prole defecerant in anno* 1077. *atque ut rerum novus tulerat ordo, antiquiſſimam ampliſſimae Dynaſtiae Metropolim Beneventum, ſuburbano tantum agro non denudatam, in Romani Pontificis poteſtatem dimiſerant; quae praeſentiens, immo praeſentia habens Deſiderius ſuorum Langobardorum infortunia, atque ut Caſſinenſis ſuae Abbatiae rebus bene conſultum iret, Nortmannis, proſperis rebus exultantibus, adhaeſit, apud quos plurimum valuit, ut perhibet Oſtienſis lib.*3. *cap.*8. & *in ejus Auctario Petrus Diac. lib. eod. cap.*49. *reliquis interim Langobardis, vel nullam, vel vix aliquam ſuorum Comitatuum portionem retinentibus.*

F I N I S.

Typo-

(a) Eodem hoc tempore, & ante Deſiderii Pontificatum, amiſere Langobardi Principatum quoque Salernitanum, qui una cum univerſa Italia Cis Tyberina Nortmannis etiam acceſſit.

(1) Ceterum heic monendum Lectorem humaniſſimum cenſeo, me huic Peregrinii noſtri de Stemmate Principum Langob Diſſertationi additorum promiſiſſe παρεργόν de variis, diverſiſque eorum ſurculis, tituliſque; Et adjeciſſem profectò, niſi periculum aliquod incurſurum timuiſſem, familias nempe quaſdam offendendi, quae adhuc cognomine tenus non diſſimiles, eaſdem Langobardicas eſſe adfirmant, non autem nuperas, aut intruſas, quod mihi certiſſimum quidem eſſe, & validiſſimis propugnatum rationibus, teſtibuſque chartarum ineluctabilibus adſerere non ambigerem. At neminem in malam abire fidem exoptavi, mecumque fort. ob arcana quaedam, figmentaque animo incitari, quod vera ad aliquorum offenſionem detegere praeſumſiſſem abſque hiſtoriae noſtrae utilitate. Nihil ad haec reponam: ſed nihil etiam penitus rationis, juriſque, ſilentio hocce meo, iis adcreſcens, qui iſthaec venditant, eorumque patrocinium pro viribus ſuſceperunt.

Digitized by Google

CAM. PEREGRINIUS
LECTORI SAL.

Typographo inſuper commiſſa, & omiſſa, quae adverti, corrigas, & ſuppleas, rogo, in ſubſequentem formam: Orthographica autem non omnia obſervavi, quia vel in Opuſculis, in quibus ſuus ſingulis religioſe ſervatus eſt textus: vel mea, ipſeque, etiam ex induſtria, in his inconſtans eſſe volui: ratus doctiores nec invicem, nec ſibi plerumque metipſis conſtare; inutilemque reputavi ſolicitudinem iſthaec ſcrupuloſius perſequi, modo in barbaram, inobſervatamque non deflecterem ſcripturam. Et quidem antiquiores quoque, alii alias, variaſque tenuere ſcribendi regulas, ſemperque opiniones fuere: nec per longos annorum circuitus una perpetuo priſcis Latinis manſit loquendi, efferendique conſuetudo. Verum ſi in hoc me improbabis, haud admodum dolet: quin illud magis; ſi rerum, non verborum attentus ſcrutator, atque hujus antiquitatis bene peritus de Libro judices non bene; a quo (iterum hic moneo) abſtineat quiſquis majora, alienaque ſtudia ſectatur. Caeterum vocabulum Analecta *alicubi pro libro uſurpavi Collectaneorum; quia id pridem factum a Seneca legeram in Lexico Graecolatino Budaei, Tuſani, & Conſtantini, excuſo a Joanne Criſpino in anno* 1562. *Sed & ſcias velim, praeter alia multa ſtrictim nunc obſervata, quae fuſius explicabuntur Libro ſequenti, eſſe ibi iterum uberiori ſermone, & curioſiſſimè exponendum, Sipontinorum appellatione in Actis Adparitionis Sancti Michaelis Archangeli venire Langobardos Beneventanos, qui obſidionem Graeci Imperatoris Conſtantii in anno* 663. *Divina evadentes ope, Chriſti, Catholicamque fidem ſuſceperunt, ut inedita, ſed antiqua, & ſincera Acta perhibent S. Barbati Epiſcopi Benev. eandemque recentiſſimam Langobardorum Chriſtianitatem Langobardi Auctores aemulis imputarunt Neapolitanis. Nec non ibidem uberius ediſſeram, Campani Principatus dignitatem Imperiali auctoritate inſtitutam fuiſſe tempore Principis Pandulfi Caputfer-*

CAPU

na regnarunt,

pua, *ac Beneventum*, *de quibus modo eſt ſermo*, *labentibus annis*, *proprios*, *peculiareſque ex Atenulfi genere obtinuere Principes*, *qui proprias quoque*, & *peculiares conſtituerunt familias eo ordine*, *quo ſubſequenti in Stemmate explicabitur*; *ſuiſque conſanguineis tum hi*, *tum illi urbes*, & *oppida*, *juxta expoſitam conſuetudinem*, *adjudicarunt*, *ſicque Beneventanorum Principum genus in plures apud Beneventum familias*, *ut Campanorum apud Capuam*, *fuit propagatum*, & *ipſas pari modo multiplicibus cognominibus*, *ſicut diverſa tulit occaſio*, *denominatas*: *idque alibi indicabam*, *dicens*, *ex clariſſimo hoc Stemmate quamlatiſſime explicato*, *diutiſſimeque vigente*, *innumeros per omnem Italiam Cis Tyberinam Comites prodiiſſe*, *viroſque nobiles*, & *Barones*; *de quo vel unum nunc libet adferre exemplum apud Regiſtrum Petri Diac. pag.* 160. *a tergo in quodam Diplomate Campani Principis Pandulfi VI. de anno ejus Principatus* 2. *qui fuit Chriſti* 1023. *mihi lectum*; *ubi ſub uno*, *eodemque tempore fit mentio ſex*, *ſeptemve Comitum urbis Calium*, *nunc* Calui, *hoc ordine*. Lando, & Landenulfus filii quondam Landulfi; Atenulfus, & Pandulfus, & Landenulfus, & Guido, & Atenulfus filii Atenulfi *tunc viventis*, *quos de Atenulfi Principis genere fuiſſe reputo* (1): *tum quoniam temporibus Principum ex ipſo deſcendentium Comites extiterunt*, *tum*

(1) Atque ex alia charta, ſeu Placito pro Monaſt. Cinglenſi anni 999. ſcil. *A.* 3. *Imp. Ottonis* (III.) *anno* 18. *Principatus Domni Paldolfi* (II.) *glorioſi Principis* (Beneventi), & 12. *anno Principatus Domni Landolfi* (V.) *filius ejus menſe Marcio XII. Indictione. Ideoque nos hi ſumus Audoaldo Comes* (Aliſis) *filius bone mem. Aldemarii Comitis*; & *Aldemari Comes fil. quondam Audoaldi Comiti*; & *Audoaldus Comes* (fort. Sipicciani) *conſobrinus frater meus* . . . . & *Landulfus Comes* (fort. Ailani) . . . *in Comitatu Aliſie ejus conſanguinei* . . . . *de Ailano*, *Monte S. Viti*, & *S. Arcangeli*, & *Sepetiano*, *qui ſunt in pertinentia de ipſo Comitato noſtro Aliſano* &c. *Et ut nullus Comes de Comitato Tiano*, & *Calbenſe*, & *Comitato Bolturnenſe*, & *Calinulo*, & *Comitatu Sueſſano*, *Benafrano*, *Iſernienſe*, *Aliſano*, *atque Teleſino* &c. Qui quidem Comites e genere utique Atenulfi I. Principis omnes proceſſere, atque inter eos propterea conſanguinei, ut recte Peregrinius facem mihi praetulit, ex ſup. enarratis, iiſque quae hic proſequitur.

tum quod nomina uſurparunt in gente illa frequentiſſime repetita: eſſe namque hoc conjunctiſſimum indicium ad has conſanguinitates dignoſcendas peritiores perſuaſum firmiſſime habent. Quo etiam ductus, non verebor adſerere, primum Beneventi Archiepiſcopum Landulfum, Capuaeque Archiepiſcopos, binos Atenulfos, atque Paldulfum, qui regnantibus in utroque Principatu poſteris primi Atenulfi vixere, niſi de hac non fuiſſe cognatione. Idque altera etiam firmare poſſum conjectura, qua ſimul perſuaſum habeo, minorum quoque urbium Antiſtites plerumque ex hoc foecundiſſimo Comitum, & Baronum genere delectos fuiſſe; quoniam, ut facili lectione condiſcere eſt, ſecularem qui per ea tempora obtinuere poteſtatem, haud alienos evehi ad Epiſcopalem amarunt dignitatem, quibuſcum etiam ex communi Lege, mihi ſuperius adnotata & frequentiſſime tunc obſervata, uniti eſſe debebant pro pace, & ſalvatione in omnibus honoribus ſuis hominibus (1). *At hos omnes, vel uno, vel altero praeſignes honore, longiſſime anteceſſit qui* ex nobiliſſima Beneventanorum Principum origine ſanguinis lineam ducens, *& ex Abbate Caſſinenſi, atque Cardinali ad ſupremum omnis humanae majeſtatis faſtigium invitus ac diutius reluctans aſcendit, ut Oſtienſis perhibet lib.3. cap.1. & ejus continuator Petrus Diac. lib. eod. cap.64. & ſeqq.* (2) Deſiderius *inquam in ſummo Romano Pontificatu appellatus* Victor III. *dictuſque ante Monachatum* Dauferius, *ex innominato patre natus, filio, ut reor, Landulfi V. atque Salernitano Principi Guaimario IV.* conſanguinitate propinquus, *ni fallor, ob Gaitelgrimam, Beneventani Principis Pandulfi II. filiam, Landulfi V. ſororem, & Guaimarii matrem, quem de Monachatu dimovere enixè curavit* matris ejus, ac propinquo-

(1) Horum profectò Antiſtitum Catalogum non deſcribo: ſed patentia habes teſtimonia in veterib. Chron. & praecipuè in Necrologio ſup. edito, & in Ughellio, quos conſule.

(2) Quadere non Beneventani tantummodo; ſed & Capuani tot Langobardorum illuſtrium virorum dignitatibus, decoribuſque jactare ſe poterunt.

quorum orationibus fatigatus, Beneventanus Princeps Landulfus, *ſcilicet VI. vivente patre Pandulfo III. filius qui fuit praefati Landulfi V. Nec ambigendum eſt, hunc virum talibus ſignis ab Oſtienſi, tanquam penicillo, & coloribus ob oculos repraeſentatum, genus duxiſſe ab Atenulfo: quibus nec minimum obſtat primitivum, & genitale ejus nomen*, Dauferius *in Atenulfi gente peregrinum, & nunquam alias auditum* (1), *neminem cum lateat, in ſingulas alias familias, ſicuti noſtra etiam aetate fieri videmus, aliena nomina ſaepe ſaepius immigraſſe; de quo non unum in hoc ipſo Stemmate Atenulfi occurrit exemplum, in gratiam ſcilicet uxorum, idque frequentiſſime, illorumve* (a), *qui parvulos è ſacro ſuſceperunt Baptiſmate: cujus priſcae conſuetudinis obvius modo eſt mihi teſtis Guilielmus Brito in Philipp. l.2. apud quem Comes Flandriae Philippus, Galliae*

„ Qui Regem puerum ſacro de fonte levarat,
„ —— ſuum nomen, ſicut mos exigit, illi
„ Indiderat.

Sed Dauſerius, ſive dicas Deſiderius, in Summum Pontificem ſummo ſui generis decore evectus fuit in anno 1086. *cum prius omni antiquo bonore, ac poteſtate fere omni, univerſos ſuos gentilitios vidiſſet exauctoratos: quandoquidem ad extremum ſenium, & occaſum jam imperium devenerat univerſorum noſtratium Langobardorum, rerumque humanarum immutabili conditione, magis quam armis, devicti primo Principes Capuae, Principatum conceſſerant Averſae Comiti Richardo Nortmanno in anno* 1058.

(a) Alias non adnumero, quae nunc imponendorum nominum occaſiones eſſe etiam ſolent, tanquam a Langobardis vel infrequentius, vel penitus inobſervatas.

(1) Hoc neutiquam verum, cum memorentur ab Oſtienſ. a Chron. Vulturn., aliiſque Chartis Dauferii Comites Vulturnenſes, Dauferi Com. Venafri fil. Pandonis, Dauferius Comes de Sexto fil. Dauferi, Dauferius Comes Calbenſis fil. Landonis, & alii fortaſſe, quorum modo nomina memoria exciderunt.

Digitized by Google

1058. (a), & dein Principes Beneventi poſt omnem pene amiſſam ditionem, quam Nortmanni alterius generis, qua eis, qua Graecis tunc poſſeſſam, ſubtraxerant, ſine prole defecerant in anno 1077. atque ut rerum novus tulerat ordo, antiquiſſimam ampliſſimae Dynaſtiae Metropolim Beneventum, ſuburbano tantum agro non denudatam, in Romani Pontificis poteſtatem dimiſerant; quae praeſentiens, immo praeſentia babens Deſiderius ſuorum Langobardordorum infortunia, atque ut Caſſinenſis ſuae Abbatiae rebus bene conſultum iret, Nortmannis, proſperis rebus exultantibus, adbaeſit, apud quos plurimum valuit, ut perbibet Oſtienſis lib.3. cap.8. & in ejus Auctario Petrus Diac. lib. eod. cap.49. reliquis interim Langobardis, vel nullam, vel vix aliquam ſuorum Comitatuum portionem retinentibus.

F I N I S.

Typo-

(a) Eodem hoc tempore, & ante Deſiderii Pontificatum, amiſere Langobardi Principatum quoque Salernitanum, qui una cum univerſa Italia Cis Tyberina Nortmannis etiam acceſſit.

(1) Ceterum heic monendum Lectorem humaniſſimum cenſeo, me huic Peregrinii noſtri de Stemmate Principum Langob Diſſerrationi additorum promiſiſſe παρεργόν de variis, diverſiſque eorum ſurculis, tituliſque; Et adjeciſſem profectò, niſi periculum aliquod incurſurum timuiſſem, familias nempe quaſdam offendendi, quae adhuc cognomine tenus non diſſimiles, eaſdem Langobardicas eſſe adfirmant, non autem nuperas, aut intruſas, quod mihi certiſſimum quidem eſſe, & validiſſimis propugnatum rationibus, teſtibuſque chartarum ineluctabilibus adſerere non ambigerem. At neminem in malam abire fidem exopravi, mecumque fort. ob arcana quaedam, figmentaque animo incitari, quod vera ad aliquorum offenſionem detegere praeſumſiſſem abſque hiſtoriae noſtrae utilitate. Nihil ad haec reponam: ſed nihil etiam penitus rationis, juriſque, ſilentio hocce meo, iis adcreſcens, qui iſthaec venditant, eorumque patrocinium pro viribus ſuſceperunt.

CAM. PEREGRINIUS
LECTORI SAL.

TYpographo inſuper commiſſa, & omiſſa, quae adverti, corrigas, & ſuppleas, rogo, in ſubſequentem formam: Orthographica autem non omnia obſervavi, quia vel in Opuſculis, in quibus ſuus ſingulis religioſe ſervatus eſt textus: vel mea, ipſeque, etiam ex induſtria, in his inconſtans eſſe volui: ratus doctiores nec invicem, nec ſibi plerumque metipſis conſtare; inutilemque reputavi ſolicitudinem iſthaec ſcrupuloſus perſequi, modo in barbaram, inobſervatamque non deflecterem ſcripturam. Et quidem antiquiores quoque, alii alias, variaſque tenuere ſcribendi regulas, ſemperque opiniones fuere: nec per longos annorum circuitus una perpetuo priſcis Latinis manſit loquendi, efferendique conſuetudo. Verum ſi in hoc me improbabis, haud admodum dolet: quin illud magis; ſi rerum, non verborum attentus ſcrutator, atque hujus antiquitatis bene peritus de Libro judices non bene; a quo (iterum hic moneo) abſtineat quiſquis majora, alienaque ſtudia ſectatur. Caeterum vocabulum Analecta *alicubi pro libro uſurpavi Collectaneorum; quia id pridem factum a Seneca legeram in Lexico Graecolatino Budaei, Tuſani, & Conſtantini, excuſo a Joanne Criſpino in anno* 1562. *Sed & ſcias velim, praeter alia multa ſtrictim nunc obſervata, quae fuſius explicabuntur Libro ſequenti, eſſe ibi iterum uberiori ſermone, & curioſiſſimè exponendum, Sipontinorum appellatione in Actis Adparitionis Sancti Michaelis Archangeli venire Langobardos Beneventanos, qui obſidionem Graeci Imperatoris Conſtantii in anno* 663. *Divina evadentes ope, Chriſti, Catholicamque fidem ſuſceperunt, ut inedita, ſed antiqua, & ſincera Acta perhibent S. Barbati Epiſcopi Benev. eandemque recentiſſimam Langobardorum Chriſtianitatem Langobardi Auctores aemulis imputarunt Neapolitanis. Nec non ibidem uberius ediſſeram, Campani Principatus dignitatem Imperiali auctoritate inſtitutam fuiſſe tempore Principis Pandulfi Caputfer-*

CAPU

na regnarunt,

Digitized by Google

rei, etſi nomen pridem coeperat uſurpari, nempe ſub Beneventi Principe Atenulfo primo, qui Capuae ſedem fixit, & obiit. Qui quidem Caputferreus haud Beneventanum Principatum filio ſuo Landulfo IV. contribuit poſt mortem fratris ſui Landulfi III. quoniam, ut ambigue ſuperius conjectabam, abſque liberis ille deceſſerat; ſed quoniam impotenti dominandi libidine percitus, veritus non eſt, legitimo praefati Landulfi III. filio, ac ſucceſſori, Pandulfo II. nuncupato, debitam ex jam inita diviſione Dynaſtiam praeripere; quam tandem ipſe Pandulfus II. ejecto inde praedicto Landulfo IV. in an. 981. *recuperavit, atque ad poſteros etiam tranſmiſit.*

FRANCISCI MARIAE PRATILLI

AD CHRONICON MONACHORUM S. BENEDICTI, SEU DUCUM BENEVENTI, A PEREGRINIO EDITUM.

PROLUSIO.

PArvum hunc potius dicam Indiculum, quam Chronicon Monachorum, ſive Abbatum Caſſinenſium, Ducumque & Principum Beneventi, ſub quibus Abbates illi Caſſinenſi praefuerunt Coenobio, in primam Partem ſuae Langobardorum Princ. Hiſtoriae intulit Cl. Peregrinius: in locum profectò, ut ita dicam, extra ludum; quum Seriem Caſſinenſium Abbatum deſcribere cogitaſſet, quam antè aptiùs collocare debuiſſet. At quoniam ipſe quae promptiora ſibi ad diem offerebantur opuſcula, Typographo, ſicuti plurièsipſemet teſtatus eſt, ad cudendum conſignabat, nullus propterea ibi ordo, aut Chronologiae perfecta methodus ſervari potuit: quod quidem excuſabile, quum in altero fortaſſe ejus Hiſtoriae Tomo (qui nullam niſi ignis lucem aſpexit) meliori chronotaxis ordine repraeſentare, ac diſponere excogitaſſet. Hoc itaque parvum Chronicon heic recudere volui (quippe facem ad Abbatum Caſſinenſium Seriem praefert) jam ſuperiùs Ducum, atque Principum Beneventi Chronologiâ pleniſſimè explicatâ. Quae quidem cauſae fuit, ne notas illi adjicerem, quas nullimodo neceſſarias exiſtimavi. Ad Seriem tamen Caſſinenſium Abbatum explendam operepretium duxi benevolum Lectorem praemonere, Monaſterium Caſs. a B. Benedicto exſtructum poſt annos circ. ab ejus obitu quinquaginta (ut ipſemet, dum in vivis egiſſet, praedixerat) a Langobardis tunc temporis, aut Paganis plerumque, aut Arianiſmo infectis ſub Zotone eorum Duce expoliatum, ac penè deſtructum fuiſſe, Monachis vix igne, gladioque ereptis Romamque confugientibus, ibi a Pelagio Pontifice benignè exceptos, iiſque ad

ad incolendum Lateranenſe Patriarchium conceſſum, ubi ad Petronacem uſque (a quo Series Peregrinii exordium ducit) Monachi inhabitarunt, atque alii D. Benedicti ſucceſſores Abbates praefuere, quorum inferiùs nomina referre curavi. De everſione hujus Monaſterii praeter ea, quae Peregrinius heic, & ſuperiùs adnotavit, plura ſi exoptet benevolus Lector, conſulat quae Cl. Blancus in Not. Paul. Diac. l.4. C.18. Mabillon. in Ann., Bacchinius, aliique proferunt. Ceterum quas leves quaſdam Peregrinius noſter hallucinationes in iſthac Serie admiſerit, breviter caſtigavi, notuliſque meis ea addere, aut corrigere curavi, quae neceſſaria eſſe noſcebam ad Hiſtoriae complementum, quod quidem amicos Lectores monere volui.

Digitized by Google

CAMILLI PEREGRINII

DE CHRONICO LANGOB. SEU MONACHORUM

DE MONASTERIO SANCTISS. BENEDICTI.

SI exactam temporum cognitionem neglexerimus, haud certè verendum, ne coeca in caligine omnis non verſetur Hiſtoria, eademque exindè ut minimum utilis reddita, humi non reſideat inhonora, quae jure magiſtra vitae reputatur. Ego planè, qui rectè procedant geſtarum rerum narrationes vellem, bipedes eas incedere debere pronuncio; ut dextero ſcil. pede per annos ſuo ordine, ſeriatimque decurrant; ſiniſtro autem, ut exploratâ notitiâ per loca vadant demonſtrata. Et ſanè nonne clara res eſt complura vetuſta, remotaque Acta, quae non admodum diligenti a majoribus tradita fuere obſervatione, ni duplici hâc vigili perveſtigentur indagine, nullam jucundam, utilemve praeſtare poſſe rerum notitiam? Quinimmo ab eis omnis neceſſe eſt, ut recedat, abſtineatque ſtudioſus lector, vel indigeſtam pertaeſus lectionem, vel implexâ fatigatus. Iterumque nonne ex binis bis facibus (quatenus opus exigat alterutrâ quandoque adhibita) multa contigit, vel prorſus obſcura, vel ambiguitate obfuſcata identidem illuſtrari, totidemque vicibus fieri clariora? Non igitur niſi congeminatam hanc regiam viam ingrediendam cenſeo, perque eam attentâ curâ procedendum, quibus eſt animo res geſtas inoffenſo pede exponere. Iſtique ſanè bono, ſed quo ſi partem dumtaxat, quae chronologiam ſpectat, praeſens Chronicon ab Anonymo ductore ſuo, Monacho certè Caſſinenſi, elucubratum apparet, quo plures reſtitui poterunt annorum epochae a recentioribus, qui de rebus egerunt Langobardorum, perturbatae, modo & ipſum cura adhibeatur non incauta. Exemplar verò ex quo exſcripſi, aderat in Biblioth. Caſſinenſi in membranaceo ſcripto Codice ſignato num. 353. illud planè antiquum, epigraphen & ipſam a me inditam praeſeferens. IN-

INCIPIT CHRONICON LANGOBARDORUM, SEU MONACHORUM DE MONASTERIO SANCTISS. BENEDICTI.

Gregorius	Petronax.	II.	XXXII.
II.	II.	III.	Optatus
III.	III.	IV.	II.
IV.	IV.	V.	III.
V.	V.	VI.	IV.
VI.	VI.	VII.	V.
VII.	VII.	VIII.	VI.
Godelſcalcus	VIII.	Arechis	VII.
II.	IX.	II.	VIII.
III.	X.	III.	IX.
IV.	XI.	IV.	Ermerich.
V.	XII.	V.	Stephanus.
VI.	XIII.	VI.	II.
Giſulfus	XIV.	VII.	III.
II.	XV.	VIII.	IV.
III.	XVI.	IX.	Thomichis
IV.	XVII.	X.	II.
V.	XVIII.	XI.	III.
VI.	XIX.	XII.	IV.
VII.	XX.	XIII.	V.
VIII.	XXI.	XIV.	VI.
IX.	XXII.	XV.	Poto
X.	XXIII.	XVI.	II.
XI.	XXIV.	XVII.	III.
XII.	XXV.	XVIII.	IV.
XIII.	XXVI.	XIX.	V.
XIV.	XXVII.	XX.	VI.
XV.	XXVIII.	XXI.	VII.
XVI.	XXIX.	XXII.	Theodemar
XVII.	XXX.	XXIII.	II.
Luidprand.	XXXI.	XXIV.	III.

XXV.	IV.
XXVI.	V.
XXVII.	VI.
XXVIII.	VII.
XXIX.	VIII.
XXX. Carol. ad Monaſt. Ind.xI.	IX.
Grimoald.	X.
II.	XI.
III.	XII.
IV.	XIII.
V.	XIV.
VI.	XV.
VII.	XVI.
VIII.	XVII.
IX.	XVIII.
X.	XIX.
XI.	Giſulfus
XII.	II.
XIII.	III.
XIV.	IV.
XV.	V.
XVI.	VI.
XVII.	VII.
XVIII.	VIII.
XIX.	IX.
XX.	X.
Grimoald Storeſaiz	XI.
II.	XII.
III.	XIII.
IV.	XIV.
V.	XV.
VI.	XVI.
VII.	XVII.
VIII.	XVIII.
IX.	XIX.
X.	XX.
XI.	XXI.
Sico	Apoll.

II.	II.
III.	III.
IV.	IV.
V.	V.
VI.	VI.
VII.	VII.
VIII.	VIII.
IX.	IX.
X.	X.
XI.	XI.
XII.	Deuſdedit.
XIII.	II.
XIV.	III.
XV.	IV.
XVI.	V.
Sichard.	VI.
II.	Audpert.
III.	II.
IV.	III.
V.	Baſſac.
VI.	II.
VII.	III.

Reliqua pars hujus Chronici continuat pagina ſequenti; namque haec prae anguſtia non eam admiſit.

Radelch.	Siconol.		IV.
II. Diviſio	II. terrae.	Reges Saracenorum Cal-	V.
III.	III.	II. ſon de Bari	VI.
IV.	IV. Siconol-	III. ſus tulit aurum de Mon.	VII.
V.	V.	IV.	VIII.
VI.	VI.	V. & menſes v.	IX.
VII.	VII.	Alii Sarac. in Aquino	X.
Saraceni			
VIII.	VIII.	II.	XI.
IX.	IX.	III.	XII.
X.	X.	Ferraci.	XIII.
XI.	XI.	II.	XIV.
XII.	Sico	III. & menſes VI.	XV.
XIII.	II.	Seodan om̃.	XVI.
Radelgar.	III.	II.	XVII.
II.	Ademarius	III.	XVIII.
III.	II.	IV.	XIX.
IV.	III.	V.	Berthar.
Adelchis	IV.	VI.	II.
II.	V.	VII.	III.
III.	VI.	VIII.	IV.
IV.	VII.	IX.	V.
V.	VIII.	X.	VI.
VI.	IX.	XI.	VII.
VII.	Dauferius	XII.	VIII.
VIII.	II.	XIII. Hludovicus Imp.	IX. (a)
IX.	III.	XIV. II.	X.
X.	IV.	XV. III. capiens omnes civit. . . . à Sarac.	XI.
XI.	V.	XVI. IV.	XII.
XII.	VI.	XVII. V. & menſ. II.	XIII.
XIII.	VII.	VI.	XIV.
XIV.	VIII.	VII.	XV.
XV.	IX.		XVI.
XVI.	X.		XVII.
XVII.	XI.		XVIII.
XVIII.	XII.		XIX.

Hujus Chron. explanationem dedi ſup. in Chronol. Princip. Benev. & infra in Serie Abbatum Caſin.

SE-

(a) Vide me in Chronolog. Com. cap. num. 5.

CAMILLI PEREGRINII

ALEX. FIL. CAMPANI

SERIES ABBATUM CASSINENSIUM

Ab Abb. Petronace, & ab anno DCCXX. Ad Abb. Rainaldum Calamentanum ad Ann. MCXXXVII.

In qua omnis temporum ratio de iis tradita a Leone Card. Oſtien. a Petro Diac. Caſs. & aliis antiquis expenditur: illaque ſtatuitur, quae ordine procedit imperturbato.

Cum notis Franciſci Mariae Pratilli.

EMINENTISSIMO PRINCIPI

FRANCISCO BARBERINO

S. R. E. CARD. ET VICECANCELLARIO.

SPinoſam, horridamque Hiſtoriae Langobardorum ſylvam, ſylvam, inquam, Eminentiſſime Princeps, ob difficilem temporum confuſionem, ac denſiſſimam rerum obſcuritatem aliis hactenus inacceſſam, aliis non plenè (neſcio an etiam dicam, non benè) luſtratam, nec illuſtratam, hac etiam adhibita providentia ſtylo excolendam, è ſentibus errorum expurgandam, atque Lectoribus magis perviam, facilioremque reddendam eſſe ſemper dijudicavi: nempè ſi ei conjunctiſſima minus culta, captuque aſpera quaeque antiqua literis tradita monumenta, uno, eodemque in tempore tum congenitis, tum ſuperinductis tricis, ac fallaciis omnibus emendentur; quibus niſi longiſſimè depulſis, ac funditùs extirpatis, nunquam non in ipſa, ſicut in confinibus ſolet locis, noxiarum opinionum aliena ſemina, alienaeque radices eſſent defuturae, immenſam planè, inextricabilem, indeficientemque ambagum novam ſylvam germinaturae. Quo ego conſilio

lio Caſſinenſis Monaſterii Chronicon, quod Leo Cardinalis Oſtienſis ab Abb. Petronace Brixiano deſcribere exorſus, Petrus ejuſdem Coenobii Monachus, & Diaconus ad Abbatem uſque Rainaldum Calamentanum perduxit, ac noſtratium Langobardicarum rerum maxime refertum, commixtumque eſſe conſtat, ſedulâ operâ cum obſervaſſem, diſpunxiſſemque permulta inibi in temporum deſcriptione a ſuis Auctoribus, atque ab his, qui ipſum iterato edendum curarunt (utroiumque pace dixerim) tum minus diligenter, tum minus ſincere, vel deſcripta, vel repraeſentata, operae pretium facturum me putavi, ſi una cum Principum Langobardorum Hiſtoria, Tibi jure dicata, eorundem Abbatum Seriem per annos ductam in vulgus emitterem, Tuo ſimul nomini etiam quam juſtiſſime conſecratam: es enim, & omnis antiquitatis, & Caſſinenſis Congregationis praecipuus, & beneficentiſſimus Patronus, mihique conſtantiſſime ſuſpiciendus. Quam ſane eo libentius in hoc temporis inſtanti publicis typis committendam conſtitui, ne quae e Caſſinenſibus ſcriniis ad eandem Hiſtoriam acceperam, non facile dictu, quam proficua, adjumenta, diutius irremunerata, quantum mea mihi praeſens res permittit, manerent; quin meae non vulgaris reverentiae, qua religioſiſſimos, nobiliſſimoſque Caſſinenſes Monachos colo, hanc ſcriptiunculam teſtem eſſe perpetuum apud Te, Eminentiſſime Princeps, ante omnes ſtatuo. Cui Deus Opt. Max. caeteros omnes perpetua antecedere felicitate donet, perpetuo ut bonis artibus ſuus decor, & honor maneat, & bonis.

Eminentiae Tuae Reverendiſſimae

Humillimus, & deditiſſimus Servus
Camillus Peregrinius Alex. Fil.

CAſſinenſe Monaſterium antiquitate (1), rerumque ibi geſtarum magnitudine, &, quod praeſtantius eſt, ejus conditoris, Coenobitarumque ſanctitate, ac dignitate clariſſimum, ab occidentalium Monachorum inſtauratore Divo Benedicto primitus fuiſſe conſtructum, exploratiſſima, receptiſſimaque Scriptorum omnium atteſtatione conſtat. Cujus tamen conſtructionis definitus annus levicula quadam Auctorum diſcrepantia traditus cum habeatur, antequam Caſſinenſium Abbatum ſeriem ab Abb. Petronace Brixiano ad Abb. Rainaldum Calamentanum per tempora, ut eſt animus, ducam, abs re non erit de eo paucis diſſerere, remque, quantum ſat eſſe poteſt, minutius explicare. Et quidem tanti Monaſterii initia, Divique Benedicti diſceſſum e Sublacenſi Monaſterio, & ad Caſtrum Caſſinum adceſſum, alii in annum Chriſti retulerunt 527. alii in annum 528. alii tandem in annum 529. Quam poſtremam ſententiam Ignotus Caſſin. num. 1. protuliſſe videtur; ſed eam apertis expoſuit verbis Gordianus, ſive quiſquis ille Gordiano longè recentior, idemque Caſſinenſis ſanè Monachus Actorum S. Placidi, Gordiani tamen nomine, Auctor apud Surium die 5. Octobris; cujus textus neſcio ex librarii ne errore, qui apud alios alibi non infrequens, an ex falſa ſupputatione incongruè habet, Sancti Patris profectionem contigiſſe in anno praenotato, *temporibus vero Juſtini Monocratoris*: ubi legendum *Juſtiniani*, qui certe tunc imperabat. A quo PſeudoGordiani dicto ſtetiſſe etiam Petrum Diaconum cenſeo in Auctario ad Oſtienſem lib.3. c.71. perhibentem, Abbatem Deſiderium, qui Victor fuit Papa III. obiiſſe in anno Chriſti 1007. *a Patris autem Benedicti anno* DLXXIX. quae annorum ſumma, etſi ex fide ſit Caſſinenſis manu exarati exemplaris (illius nempe, quod ſimul continet Oſtienſis, & Petri utrumque Chronicon, exque eo quoniam proceſſerunt ejuſce operis variae editiones, erit mihi prae

(1) Caſſinenſis Mon. pleniſſimam deſcriptionem habes apud Gattulam in Hiſt. Caſs. tom. 1.

prae altero ibidem adſervato magis attendendum, & frequentius laudandum) nullo ſane ſtare poteſt modo; verumtamen binos ex ea ſi demas denarios numeros, optime conſiſtet; namque a ſuſcepta a D. Benedicto Caſſinenſis Monaſterii conſtructione, & ab anno Chriſti 529. ad annum 1087. dinumerantur anni DLIX. ipſo videlicet anno inceptae aedificationis una adnumerato; qua ſola ratione corrupti reſtitui poterunt numeri, atque Petri mens capi, ut facile intelligent peritiores. At conſtructionem illam rurſus in annum 528. notulae quaedam conjiciunt ad calcem poſitae Chronici Caſſinenſis Venetae editionis pag. 191. a tergo his verbis: *Anno Domini* DXXVIII. *fundatum fuit Monaſterium Caſſinenſe a Beato Benedicto*. In annum vero 527. eam retuliſſe videtur antiquus Chronologus Siconi Beneventano Principi aequalis, qui collectiones annorum deſcriptas in Quarta Parte Chronici Anonymi S. Sophiae ſubduxit; tradens num. 5. *A B. Benedicto uſque ad Gregorium Papam* (his ille nominibus tempus conſtructi Caſſinenſis Monaſterii, & obitus S. Gregorii Magni deſignabat) *annos fluxiſſe* 78. nam Sanctum Pontificem, manifeſtum eſt, deceſſiſſe in anno 604. a quo anni plane ſunt 78. ad quem dixi annum 527. ipſo nempè primo conſtructionis ſimul connumerato: Eſtque ab eadem hac mente idem Auctor ibid. num. 9. qui ſupputavit *a B. Benedicto ad* 15. *annum Siconis Principis* (is fuit Chriſti 833.) *annos* 407. etſi num. 8. annos dinumerans 205. *a B. Benedicto ad Giſulfum juniorem*, hoc eſt ad annum Chriſti 732. videri poſſit epocham conſtructi Monaſterii retuliſſe in annum 528. Sed inconſtantem ei ſententiam temerè non affigam, qui, fortaſſis, non annos CCV. ſed CCVI. adnotaverat, librarii autem ex incuria notam detraxerunt unitatis. Ejuſdem tamen Auctoris comparationem num. 10. deſcriptam, qua D. Benedictus aequalis ſit Juſtiniano Majori, Joanni Papae, ſcilicet primo, & Regi Theodorico, nullo pacto ſuſtineri poſſe, minimè inficior: Verum ſi textum dixerimus detruncatum, quem planè mancum eſſe, adnotata ibi ad oram varians, ſed nec ipſa integra, probat le-

lectio, utique Auctor ille imperitiae accuſandus non erit; nam plenam ejus ſententiam fuiſſe, non eſt dubitandum, quam Oſtienſis lib. 1. cap. 1. expreſſit verbis illis: *Claruit*, inquit, *D. Benedictus temporibus Imperatorum Juſtini Senioris, & Juſtiniani. Romanorum vero Pontificum Joannis I. & IV. Felicis: Theodorico apud Italiam Ariano regnante*: quam etiam Pſeudo idem ille Gordianus in praeſcripta S. Placidi Vita, paucis tantummodo ſyllabis immutatis, expoſuit; quà non annus conſtructi Caſſinenſis Monaſterii, ſed aetas conſtructoris deſignatur, ut patet. Coenobium autem a D. Benedicto conditum, cum ſtetiſſet per annos fere 60. (1), ſubverſum poſt fuit a Longobardis tempore Papae Pelagii, hoc eſt non multo ante annum Chriſti 590. (2) ſed ſi Paulum Diac. attendis, in anno id contigit 605. de qua diſcrepantia in Hiſtoria Principum Langobardorum, ubi de Comparatione Ducum Beneventi cum Aera Chriſti, eſt dictum (3).

Igitur Divo Benedicto Monachorum Occidentalium Patriarcha ad coeleſtem gloriam evocato, Anno circ. 543. *ei Abbas ſubſtitutus eſt Conſtantinus*, qui Coenobio praefuiſſe fertur annos XVII. ad A. ſcil. 560. *ut verbis utar Cl. P. Gattulae in Hiſt. Caſs. tom.* 1. 8. *Hunc* valde Reverentiſſimum virum *fuiſſe ait*, *S. Gregorius Magnus in Prol. Vit. S. Bened.*, *unumque ex quatuor illis S. Patris diſcipulis, a quibus Praeceptoris eorum praeclariſſima, planeque admiranda didicerit geſta. Ejus corpus ad pedes S. Benedicti tumulatum*, XI. *ſaeculo inventum a Deſiderio Abbate, initio ſaec.* XVIII. *in Sacellum S. Bertharii Abb. translatum fuit*: *nunc vero ad aliud D. Gregorio, Conſtantino, ac Simplicio dicatum colitur. Ejuſdem meminit Wion, & Menardus ad diem* 29. *Martii, Mabillonius, Petrus Diac. de Ortu, & vita Juſtor. c.* 10.

Con-

(1) Potius per annos paulo ſupra 50.
(2) Immo non multo poſt A. 580. ut optime probat V. Cl. Mabillonius in Ann. Bened. lib. 7. ubi aliorum argumenta validiſſimis exſolvit rationibus, quem conſule.
(3) Quae ſequuntur adjunxit Pratillus.

Coſtantino ſucceſſit Simplicius, unus etiam e quatuor S. P. Benedicti diſcipulis, cui innocens vita, ſanctique mores, atque geſta, nomen ſancti ex antiquiſſima Monachorum traditione attribuerunt, quamvis ejus Acta deperdita, quae vidiſſe ſua aetate fatetur Odo Glannafolienſis noni ſaeculi Scriptor, in Epiſt. Actis S. Mauri praefixa, quae videſis Lector ap. Gattulam loc. cit. Quo anno fatis ceſſerit Simplicius, omnino incompertum: ſicuti de ſubſequentibus Monaſterii Abbatibus, videl. Vitali, & Bonito; qui quidem Caſs. tres Abbates intra ſpatium annorum viginti, ab anno nim. 560. quo Conſtantinus defunctus eſt, uſque ad ann. circ. 580. quo Caſſinenſis Mon. devaſtatio contigit.

Vitalis itaque Conſtantino ſubſtitutus, cujus Paul. Diac. Leo Oſt. aliique ap. Gattul. loc. cit. meminere.

Poſtremus, qui in Caſſinenſi Coenobio Abbatis inſignia geſſerit, antequam a Langobardis vaſtatum fuiſſet, Bonitus Vitali ſubrogatus eſt, qui S. P. Benedicti diſcipulus fuit. De ipſo etiam Diac. Oſtienſis, aliique. Nihil praeterea de ipſo traditum fuiſſe ſcimus, quam ſub ejus regimine Caſſinenſe Coenobium evertiſſe Langobardos Zotone Benev. Duce A. circ. 580. ut ſupra ex Mabillonio notavi. Ex iſtorum manibus vix fuga Monachi evadentes, majori ex parte Romam conceſſere, ubi prope Laterani Baſilicam, novas Sedes fixere, opitulante Pelagio Summo Pontifice, ut dixi.

Bonito, qui Romano quoque Monaſterio praefuit, ibique diem clauſit extremum, ſuffectus fuit Valentinianus, qui annis multis, *ut ait S. Greg. M. in Prol. l.2. Dial.* Lateranenſi Mon. praefuit. *Ipſum etiam memorat Petr. Diac. aliique ap. Mabill. tom.1. Act. 55. Ord. & Ann. to.1.*

Poſt hunc electus Gregorius, cujus vix nomen tempus poſteris reſervavit.

Indeque S. Theodorus, qui ann. circ. DC. *Monaſterium Lateranenſe regebat, de quo aliqua habes ap. laudatum Gat. p.13.*

Apud Arn. Wion. lib. 1. Ligni vitae p.12. ſeq. non omnium

omnium S. Theodori Succeſſorum nomina recenſentur; ſed tantummodo iſtorum, quorum heic mentio repetitur, nimirum:

Joannes V. *Lateranenſis Abbas.*
Leo VI. *Later. Abb.*
Urſus VII. *Later. Abb.*
Agapitus VIII. *Later. Abb.*
Leo II. IX. *Later. Abb.*
Joannes II., *quem Anaſt. Bibl. Romanum vocat,* X. *Later. Abb.*
Theophilus XI. *Later. Abb.*
Adrianus XII. *Later. Abb.*

At de his omnibus, ut Scriptores etiam Caſſinates adfirmant, nullam prorſus certam memoriam veteres tradidere. Quare fides omnis ſit penes Authores, meque incolumem, a falſi crimine dii boni ſervent, ac teneant; quum neminem aut improbè adulaturum, aut caecè nemini ſerviturum ſpopondiſſem.

P E T R O N A X.

C*Ivis Brexianae urbis* (verba ſunt e Pauli Diac. Hiſtoria Langobardorum libro 6. cap. 13. ſive 40. quae huc faciunt, excepta) *Romam venit, hortatuque tunc Gregorii Apoſtolicae ſedis Papae Caſſinum Caſtrum petiit, atque ad ſacrum corpus Beati Patris Benedicti perveniens, ibi cum aliquibus ſimplicibus viris jam ante reſidentibus habitare coepit; qui eundem venerabilem virum Petronacem ſibi Seniorem ſtatuerunt. Hic non poſt multum tempus, jamque evolutis ferè centum, & decem annis, ex quo locus ille habitatione hominum deſtitutus erat, multorum ibi Monachorum, nobilium, & mediocrium ad ſe concurrentium Pater effectus, ſub ſanctae regulae jugo, & B. Benedicti inſtitutione, reparatis habitaculis, vivere coepit, atque ſanctum Coenobium in priorem ſtatum erexit.* Sic quidem Paulus, qui Monaſterii deſolationem quoniam in an-

annum retulerat 605. certoque noverat ipſius inſtaurationem peractam hortatu Gregorii II. (1), qui ſedit ab anno 714. ad an. 731. ejus ſolitudini non plures, quam 110. annos imputavit: quot etiam Oſtienſis, a Paulo alias quoque ſeductus, adſcripſit in Prologo ſui Chronici, ut Caſſinenſe manu exaratum exemplar, ejuſdemque operis Veneta, & Pariſienſis habent editiones; qui ſane fuerunt 130. nam Langobardi Sacrum devaſtarunt locum paulò antè quam D. Gregorius Magnus Dialogorum libros ſcripſiſſet, hoc eſt ante annum 593. de quo alibi dixi. Idem verò Oſtienſis dum lib.1. cap.2. Monaſterium deſtructum permanſiſſe perhibet, non per annos 110., ſicut prius expoſuerat, ſed per annos 130., ut in praefatis eſt editionibus, & in M. S. Codice, valde vereor, nè illius continuator Petrus Diac. ſivè quiſquis alter, ad Petri tamen mentem, talem de ſuo Oſtienſi affixerit ſententiam; quam idem Petrus lib.4. cap.91. juxta earundem editionum, & ſcripti codicis lectionem deprehenditur amplexatus: Nec ſanè praeſens Caſſinenſe exemplar reputandum videtur ipſum eſſe Oſtienſis autographum, quod Petri ſimul Auctarium, haud nuper quidem; ſed unica manu deſcriptum continet, quodque indicia complura tum alibi ſervat commixtae alienae dictionis inferius opportunius denotanda, tum lib.3. cap.16. quo loco de Roberto Guiſcardo iterum ſcribendum, ac latius eſſe promittitur. Quin nec Petri eſſe autographum apparet, in quo annorum ſummam a B. Benedicto ad obitum Abbatis Deſiderii, ſive Victoris Papae III. ſuperius deſcriptam, niſi ex librarii non credam culpâ haberi depravatam. Oſtienſem igitur expoſitae modo inconſtantis ſententiae, minimè reputo auctorem, quem tamen annos vaſtitatis Caſſinenſis Monaſterii non plures, quam centum, & decem cum Paulo Diac. ſupputantem non defendo; ſed Petronacem centeſimo, decimoque poſt anno

(1) Greg. Pp. II. ab anno 715. ſedit, non 714. ut contra Baronium oſtendit Carol. Cointus in Annal. Francor. ad ann. 715. num.54. & ſeq.

no ab Chriſti 605. in quo Paulus ſtatuit ipſius Monaſterii direptionem, ut alibi eſt dictum ad Caſſinum Caſtrum perveniſſe, tempore Papae Gregorii; videlicet ſecundi, conſtantiſſime ab illo proditum, non dubito; qui eundem Petronacem *Anno Domini* 720. *a Fratribus in Abbatem fuiſſe praelatum* his ipſis palam teſtatus eſt verbis in ſaepe laudatis ſcripto, & editis Codd. Idque ſimul ibidem adſtruit; perhibens Monaſterium S. Vincentii juxta ortum Vulturni conſtrui coeptum ante Caſſinenſis inſtaurationem, annis circiter 15.; nempe in an. 705. quod a Saracenis devaſtatum anno ab ejus aedificatione 165. & in anno Chriſti 870. inferius exponam in Abb. Berthario. Nec ab alia mente fuiſſe videtur Auctor Chronici Langobardorum, ſeu Monachorum S. Benedicti, pares faciens (1) epochas Abb. Petronacis, & Beneventani Ducis Gregorii, quem ipſe Duci Romualdo II. nullo alio intermedio Duce, ſucceſſiſſe putavit, atque in anno 720. de quo alibi diſſerui. Idipſum etiam perſuadet S. Uvillibaldi Itinerarium apud Surium die 7. Julii; *Is* (ſtrictim do verba Itinerarii) *veniens ad S. Benedictum*, hoc eſt ad Monaſterium Caſſinenſe, *ibi reperit paucos Monachos*, & *Abbatem nomine Petronacem*, *apud quem per decem annos manſit*; *quibus exactis*, *perrexit Romam*, *ſedente Summo Pontifice Gregorio III.* Hic Romanam rexit Eccleſiam ab anno Chriſti 731. ad annum 741. ſcilicet undecim non integris annis. Uvillibaldum igitur ad Caſſinenſe Coenobium a Petronace jam renovatum acceſſiſſe oportet tempore Gregorii II. proxime Gregorii III. anteceſſoris, atque non dum a magna Monachorum frequentia, ut procedente aetate ſub eodem fuit Petronace, inhabitatum; quem virum, etſi in ipſis initiis Gregorii III. illuc perve-

(1) Petronax, qui Abbatis munere functus eſt ab A. 718. per annos 34. incompletos non parem habuit epocam cum Duce Benev. Gregorio; ſed cum Romoaldo II. Adelay, Gregorio, Godeſcalco, & Giſulfo II. ſub quo decubuit. Ita quod a. 745, quo fundatum fuit Monaſterium Cinglenſe, utriuſque aſſenſus, ſc. Petronacis Abb. Caſs. et Giſulfi Ben. Ducis interceſſerit, ut Oſt. lib. 1. c. 7. Chron. Caſs. & Cinglenſe.

veniſſe , indeque exceſſiſſe ſub finem ejus Pontificatus conſentirem; ſub Gregorio tamen ſecundo, ejuſdemque ſuaſu Petronacem opus aggreſſum, non eſſet ambigendum; quocirca in univerſis Oſtienſis editionibus, ipſoque in M. S. exemplari lib.1. c.4. non temere dixerim, Caſſinenſem inſtaurationem haud ex Auctoris mente perhiberi peractam tempore Gregorii III. eodem ſanè Leone factam ſibi vim altis, apertiſque vocibus conclamante, ac Petronacis Abbatiam, ut expoſitum eſt ſupra, diſertis verbis in annum referente 720. atque adeo ad ſedentem Gregorium II. Nam quamvis ille cap.8. praefati libri 1. inter aequales Petronacis, binos tantum recenſeat Romanos Pontifices, Gregorium, & Zachariam; Gregoriique nomine non ſecundum, ſed tertium, qui Zachariam proxime praeceſſit, videatur demonſtraſſe; Gregorium certe II. minimè ex propoſito, ſed compendioſo, parumque attento cum uteretur ſermone, omiſit, quem Auctorem nec ſuppares omnes Petronaci Reges Langobardorum, nec Duces Beneventi omnes adnumeraſſe conſtat; praetermiſſis nempè Rege Ratchis, & Duce Godeſcalcho, ſibi, ut ibidem cap.5. & 8. alia manifeſtat occaſione, non ignotis. Reſtituti itaque Caſſinenſis Coenobii, reſtitutoriſque Petronacis epocha in annum referenda firmiter eſt 720. Cui Leo annos imputans 32. (ſcilicet rotundos) ut ejus ſcriptus Codex, & editiones praeſeferunt Veneta, & Pariſienſis, perveniſſe illum ſubindicat ad Prid. Non. Maii, anno 751., qua die vita functum, idem Auctor loco relato, ac M.S. Caſſinenſe Emortuale perhibent. Sed accipe verba Leonis: *Fuit*, inquit, *praedictus Abbas ſextus a B. Benedicto* (praedixerat cap.2. quinque Abbates ad Monaſterii uſque devaſtationem regimen ejus tenuiſſe) *temporibus Imperatorum Leonis, & Conſtantini, & Luitprandi Regis Langobardorum: Romanorum vero Pontificum, Gregorii, & Zachariae, & Gregorii Beneventani Ducis, atque Giſulfi junioris. Qui cum praefuiſſet huic Monaſterio annis XXXII. defunctus eſt Prid. Non. Maii*. Hactenus

 ille.

ille. Nec plures, paucioreſvè annos eidem aſſignat Chronicon Langobardorum, ſeu Monachorum S. Benedicti, Indexque Abbatum Caſſinenſium, praefixus qui adeſt alteri ſcripto, ſed recentiori exemplari ſolius Chronici Oſtienſis in Bibliotheca Caſſinenſis Monaſterii adſervato, ſignatoque Num.202. Indexque item alter eorundem Abbatum in antiquis membranis deſcriptum apud amicum, plurimeque patriae antiquitatis peritum Camillum Tutinum Neapolitanum (1). Sed praeſtat Petronacis annos cum annis Chriſti, & cum Indictionum cyclis comparatos in Tabula deſcribere, eandemque normam deinde in aliorum Abbatum periodis perpetuò obſervare, ut inita a me temporum ratio imperturbato ordine per annos quatuorcentum, & eò amplius ducenda, magis pateat. Tu attentè omnia expende; ſique tanti erit, meam diligentiam ama.

Petronax ſedit a Kal. Januarii ad Prid. Non. Maii per ſubſcriptos annos.

(2)An.Ch.	Ind.	Petr.	An.Ch.	Ind.	Petr.	An.Ch.	Ind.	Petr.
720	3	1	731	14	12	742	10	23
721	4	2	732	15	13	743	11	24
722	5	3	733	1	14	744	12	25
723	6	4	734	2	15	745	13	26
724	7	5	735	3	16	746	14	27
725	8	6	736	4	17	747	15	28
726	9	7	737	5	18	748	1	29
727	10	8	738	6	19	749	2	30
728	11	9	739	7	20	750	3	31
729	12	10	740	8	21	751	4	32
730	13	11	741	9	22	An.32. non exactus.		

OPTA-

(1) Qui adhuc adſervatur in publica Brancaciana Bibliotheca Neap. cum aliis ejuſdem Tutini MM. SS Codd.

(2) Cl. Gattula ait ab anno 718. Petronacem praefuiſſe, non ab A. 720. quod pleniſſimè evincit Mabillonius Saec. III. p. I pag. 694. ſeq. quod item Ann. To. II. p. 55. repetit. Corrigendus heic itaque Peregr. pro annis 34. annos 32. non exactos Petronaci tribuens.

O P T A T U S

Huic Oſtienſis lib.1. cap.9. ex fide ſcripti Codicis, & antiquiorum editionum, itemque Index Abbatum in Codice 202. tribuit annos decem. Chronicon vero Langob. ſeu Monach. S. Benedicti, Indexque alter dat annos novem: nempe utrique numeris uſi rotundis; quoniam Optatus expleto anno ſuae ſedis nono, decimum inchoaverat, qui electus fuerat menſe Maii, anno 751. diemque objerat menſe Junii anno 760. ut ex ſubjecta conſtabit Tabula. Sunt verba Oſtienſis: *Optatus Abbas ſeptimo loco a B. Benedicto ordinatus, ſedit annis decem. Hic fuit temporibus praedicti Conſtantini Imp. & Leonis filii ejus, & praefati Ducis Giſulfi, & Stephani II. Papae* (hic aliis eſt III.) *Quo videlicet tempore Aiſtulfus Langobardorum Rex, & Ravennam coepit, & Romam per tres menſes obſedit; qua de cauſa praedictus Pontifex Franciam ire compulſus eſt ad Excellentiſſimum Regem Pipinum*. Et caetera, tum aliis, tum Erchemperto in Deſcriptione Poſtremorum quinque Regum Langobardorum Italiae Num.4. deſcripta (1). Sed obſervandum eſt, Oſtienſem parem feciſſe Optatum Beneventano Duci Giſulfo juniori, qui illum potius comparare debuiſſet, ſicut Auctor fecit Chronici Langob. ſeu Monachor. cum Duce Luitprando, Giſulfi ſucceſſore; verum ipſe veſtigiis inhaerens Pauli Diaconi, nullum videtur admiſiſſe Luitprandum inter hunc Giſulfum, & Arichim ſecundum, ſicuti alibi expoſui; quod ſane demiror; namque etſi caetera de hoc omnia documenta eum fugiſſent, praefatum certe non latuit Chronicon, ut non uno doceor argumento. *Sed Abbas Optatus* (verba ſunt Oſtienſis ibidem) *completo ſui temporis curſu, defunctus eſt Prid. Non. Junii*: ſcilicet in anno 769.

Q 2 Opta-

(1) Sub hoc Abbate mortuus eſt Carlomannus anno ſc. 754. Vid. Baronium to.XII. pag.619. Ille prius ſub A.747. a Petronace Monachi habitum induerat, ut ex Annal. Fuldenſib. perhibetur. Atque etiam Ratchiſius Langob. Rex, Anaſt. in Zach. Oſtienſ. l.1. C.8. aliiq.

Optatus ſedit a Prid. Non. Maii ad Prid. Non. Jun. per ſubſcriptos annos.

An. Ch.	Ind.	Opt.	An. Ch.	Ind.	Opt.	An. Ch.	Ind.	Opt.
751	4	1	755	8	5	759	12	9
752	5	2	756	9	6	760	13	10
753	6	3	757	10	7	Annus 10. non exactus.		
754	7	4	758	11	8			

H E R M E R I S

QUi Oſtienſi lib. 1. cap. 8. & Indici apud Codicem 202. hoc nomine appellatur, alteroque in Indice dicitur *Hermerius*, eſt *Ermerich* in Chron. Langob. ſeu Monach. S. Benedicti: eidemque ſolidum omnes imputant annum, cui dies, ut ſummum, adſcribendi erant quadraginta quatuor; nam in Abbatia ille vixit a Prid. Non. Junii (1), quo deceſſerat Optatus, ad 15. Kal. Auguſti, eodem anno 760. En verba Oſtienſis: *Hermeris*, inquit, *Abbas octavus, ſedit anno uno: temporibus ſupradicti Conſtantini Imp. & Leonis filii ejus, & Stephani Papae II. obiit autem* 15. *Kal. Auguſti*. Iis autem omnibus unus impoſuit Auctor praefati Chronici Langob. ſeu Monach. qui Ermerich parem fecit anno quarto Ducis, & Principis Arichis II. (minus male comparaſſet cum tertio) nimiaque verborum parcitate, ac rotundis dumtaxat annorum numeris peſſimo conſilio inaequalia tempora compoſuit, unde etiam in ſequentibus nec unus, nec ſimplex ejus error manavit.

G R A T I A N U S

CAeteris omnibus dictus eſt, qui in Chronico Langob. ſeu Monach. nominatur, *Stephanus*; eique anni ibidem adſcribuntur abſolute quatuor: quot etiam imputant am-

(1) Ermeris a die 5. Junii ad diem 19. Julii ejuſdem anni 760., cui poſtea ſucceſſit Gratianus, *Chr. Cingl.*

Digitized by Google

ambo Indices, nec non Oſtienſis in exemplari Caſſinenſi, & in editionibus Veneta, & Pariſienſi lib. 1. cap. 10. ſed annis ſuperaddentes alios menſes quinque. Et quidem Gratianum, quintum in Abbatia inchoaſſe annum, inficiari haud poteſt; quem defunctum 11. Kal. Septembris idem tradidit Auctor. Ad quam tamen diem a 15. Kal. Auguſti, quo Hermeris ejus anteceſſor obiit, niſi menſis unus, & dies quinque cum non dinumerentur, hinc intelligere eſt, apud Oſtienſem, unde natus aliis error, ex librarii feſtinatione numerum, qui erat dierum, redditum fuiſſe menſium, intermediis vocibus prætermiſſis. Ipſe vero æqualem faciens hunc Abbatem Regi Langobardorum Aiſtulfo, vita functo, omnium Scriptorum conſenſu, in anno 756. memoriâ lapſus videtur; ait enim: *Gratianus Abbas à Benedicto nonus, ſedit annis quatuor, menſibus quinque; temporibus Imperatorum, quos ſupradiximus, & praedicti Aiſtulfi Langobardorum Regis: Arichis quoque Beneventani Ducis, & Principis*. Sane Arichis inſtitutus Dux fuit a Rege Langobardorum Deſiderio, ut ex Pontificis Pauli I. epiſt. 4. declaratur; qui Regnum obtinuit ab antedicto anno 756. ad annum 774.

Gratianus ſedit a 14. Kal. Aug. ad 11. Kal. Septembris per ſubſcriptos annos.

An. Ch.	Ind.	Grat.	An. Ch.	Ind.	Grat.	An. Ch.	Ind.	Grat.
760	13	1	762	15	3	764	2	5
761	14	2	763	1	4	Ann. 5. inchoatus.		

T O M I C H I S.

ROtundos ſex annos huic dat Chronicon Langob. ſeu Monachor. ſuo ſcilicet more; quibus Oſtienſis lib. 1. cap. 10. exactiori calculo, ſummâque concordiâ omnium ejus editionum, & ſcripti exemplaris, atque utriuſque Indicis, addit menſes 5. & dies 21. Sunt ejus verba: *Tomichis decimus Abbas, ſedit annis ſex, menſibus quinque diebus vigintiuno: obiit* 8. *Kal. Februarii*. Hoc pacto vixit ille ad Januarium uſque, & annum 771.

To-

Tomichis ſedit ab 10. Kal. Septemb. ad 8. Kal. Febr. per ſubſcriptos annos.

An. Ch.	Ind.	Tom.	An. Ch.	Ind.	Tom.	An. Ch.	Ind.	Tom.
764	2	1	767	5	4	770	8	7
765	3	2	768	6	5	771	9	Con-
766	4	3	769	7	6	tinuat annus 7.		

P O T O.

Huic etiam rotunde annos ſeptem aſſignat Chron. Lang. ſeu Monach. Sed Oſtienſis ſubtiliori ratiocinio, ex fide ſcripti exemplaris, & antiquiorum editionum, quibus concordat uterque Index, imputat ſupra annos ſeptem, menſes quinque; defunctumque perhibet 3. Kal. Julii (quarto habent editiones antedictæ) anno videlicet 778.

Poto ſedit ab 8. Kal. Febr. ad 3. Kal. Julii per ſubſcriptos annos.

An. Ch.	Ind.	Poto.	An. Ch.	Ind.	Pot.	An. Ch.	Ind.	Pot.
771	9	1	774	12	4	777	15	7
772	10	2	775	13	5	778	1	8
773	11	3	776	14	6	An. 8. non exactus.		

T H E O D E M A R.

Abbatiam adminiſtravit ſolidis annis 19. conſentientibus omnibus præfatis Chronologis; quibus inſuper accedit Chronicon S. Vincentii ad fontes Volturni lib. 1. his verbis: *Theodemar*, inquit, *decem, & novem annis peractis, Giſulfus præficitur Abbas*. Index tamen apud amicum virum Camillum Tutinum minutius tempora ſupputans, ei dat *anno XIX.* (certe reſtituendum XIIX.) *menſes XI.* cujus quidem computus eſt tenendus; nam electus Theodemar fuit extremâ die Junii, anno 778. obiit vero nonis ejuſdem menſis, ut perhibet Oſtienſis lib. 1. cap. 15. & in anno 797. ejus aevum cap. 11. his verbis rite deſcribit: *Theodemar* inquit, *undecimo loco a B. Be-*

Benedicto Abbatiam ſortitus, ſedit annis decem, & novem. Fuit autem temporibus Imperatoris Leonis, qui & Zacharis (dictus etiam *Iſauricus*, *Conon*, & *Iconomachus*) & *Conſtantini*, & *Hirenæ matris ejus*, *atque Hadriani Papae*: *Principum autem Beneventanorum*, *Arichis*, & *Grimoaldi filii ejus*. Hoc praeſidente Abbate, Carolus Magnus apud Capuam cum praefato Beneventi Principe Arichi foedere concordatus eſt; Romamque inde *revertens* (verba ſunt ejuſdem Oſtienſis cap. 12. praedicti lib. 1.) *cauſa orationis ad B. Patrem Benedictum aſcendit* : hoc eſt ad Monaſterium Caſſinenſe. *Tuncque* (pergit idem Auctor) *ab hoc primum Rege praefatus Abbas Praeceptum confirmationis de tota hac Terra recepit* . Eadem etiam repetuntur in ſuperius laudato Chronico S. Vincentii loco praedicto, hac ſententia: *Carolus Magnus inito foedere cum Principe Arichi apud Capuam*, *rediensque Romam*, *adiit Caſſinum*, *ubi plurima dona largitus*, *etiam quae poſſidebant*, *confirmavit*. Utrobique autem nullus rei geſtae denotatur annus. Sed Carolum Italicam expeditionem adverſus Arichim, ſive dicas *Aragiſum*, qui idem, ſuſcepiſſe in anno 786. Chriſtique Natalibus Florentiae celebratis, Romam cito curſu petiiſſe, indeque nulla poſita mora digreſſum, nempe in novo anno 787. Capuam proceſſiſſe, initoque foedere cum praefato Principe, atque exportato ejus filio Grimoaldo, Romam receſſiſſe, ibique Paſcha Domini celebraſſe, diſerte in Annalibus antiqui Poetae Saxonici de Geſtis Caroli Magni, metrice deſcriptis lib. 2. proditum eſt. In quam ſententiam capiendus quoque eſt Petrus Bibliothecarius in abbreviata Hiſtoria Francorum, ab anno ducta 715. ad annum 898. perhibens expugnatam a Carolo Beneventum in anno 786. *victo*, inquit (reſtituo. *ducto*. ſive. *abducto*) *Grimoaldo filio Aragiſi*. Nec ab his aliena tradidere Auctores a me laudati ad primam Partem Anonymi Salernitani; & praecipue Auctor Annalium Francorum, quos Pithoeus edidit; cum ad annum jam dictum poſt conſignatam ſolis eclypſim, factam 15. Kal. Octo-

Octobris (an rite eam notaverit, Aſtronomi judicabunt) mox ſubdit, Carolum ingreſſum Beneventum, hoc eſt in Provinciam Beneventanam, ſimulque Capuam veniſſe. Iſtaque ſcrupuloſius noto, ne inobſervatum praetercam ejuſdem Regis, qui diu poſt in Imperatorem a Pontifice Leone III. fuit coronatus, diploma, ſive dicas Praeceptum de confirmatione cujuſdam conceſſionis factae Monaſterio Caſſinenſi a Spoletano Duce Hildebrando, exaratum in libro Privilegiorum ejuſdem Monaſterii pag. 60. a tergo, ſeu dicas in Regiſtro elaborato a Petro Diacono, ut ipſe de ſe teſtatur lib. 4. cap. 66. Auctarii ad Chronicon Oſtienſis; quod datum aſſeritur 8. *Kal. Majas anno* 10. (*an.* 20.) *&* 14. *Regni Caroli Francorum, & Langobardorum Regis, & Romanorum Patritii. Indictione* 11. *in Civitate Capua*, cum hujuſmodi ſubſcriptione Regis *Carolus gratia Dei Imperator Auguſtus*. Quae temporum deſignatio anno Chriſti competit 788. nomenque *Imperatoris Auguſti* in multo poſteriores referendum eſt annos Carolus vero, ut ex Diplomate conſtat relato in Chronico S. Vincentii ad fontes Volturni lib. 1. Capuae aderat 9. Kal. Aprilis anno 19. & 14. Regni ſui, Francorum ſcilicet, & Langobardorum, qui fuit Chriſti 787. quo anno Paſcha incidit in 6. Idus Aprilis; nec iterum in anno ſequenti ad haec illum ſe contuliſſe, tacentibus caeteris omnibus antiquis, facile credam. Pro Diplomate ſtare tamen videtur Auctor Chronici Langob. ſeu Monachorum S. Benedicti, perhibens adveniſſe *Carolum ad Monaſterium Indictione XI.* quae Ind. cum anno congruit 788. Verumtamen quoniam ab eodem Auctore adventus ille cum poſtremo anno comparatur Principis Arichis, qui certe ipſe fuit Chriſti annus 777. ut alibi erit exponendum; itemque cum anno componitur nono hujus Abbatis Theodemaris, quem 3. Kal. Julii anno praedicto finitum conſtat, facile hinc inferri poteſt, Indictionem eo in Chronico male fuiſſe conſignatam, quae deſcribenda fuerat X. Ex quo errore antiquus alter Caſſinenſis Monachus ſeductus, majoremque fidem adhibens

de

depravatae Indictioni, quam ibi conſignato anno Principatus Arichis & Abbatiae Theodemaris, Caroli praeſcriptum adventum in primum annum retulit Principatus Grimoaldi, filii praefati Arichis, qui plane fuit Christi 788. ſed quam abſurde, non eſt hujus loci aperire. Notula autem ejuſce Ignoti Monachi in Codice 353. ſic habet: *Primo anno Principatus Grimoaldi, qui poſt Arichis Principem extitit Princeps, venit Carolus Rex Beneventum*. Verum tempore, quo Theodemar Caſſinenſi praeſidebat Monaſterio, *pulchro ſatis opere* (verba ſunt Oſtienſis lib. 1. cap. 15.) *conſtructa eſt Eccleſia S. Vincentii, quae appellatur major, juxta ortum Volturni fluminis, a Joſue Abbate ejuſdem loci*. Quod tamen opus Joannes Diac. in Chronico ejuſdem Monaſterii initio Libri 1. ab Joſue quidem excitatum perhibet; ſed tunc minime ſuperſtite Abbate Theodemari, cujus obitum, electionemque ſucceſſoris Abbatis Giſulfi ad finem antecedentis libri expoſuerat, qui ſane Prochroniſmus niſi ad ipſius Chronici conſuetum in annis denotandis errorem, frequenterque ibi perturbatum rerum ordinem non ſit adſcribendus, utique in Oſtienſis, ſive in ejus librarii, & cenſoris imperitiam, quod magis ſedet, erit referendus, qui haec reddiderit loco non ſuo. Caeterum hanc ipſam S. Vincentii majorem Eccleſiam conſtructam fuiſſe ſuper triginta marmoreas columnas e Capua exportatas, nempe ex antiqua non dum in ultimos cineres verſa, nec alio traducta, idem prodit Joannes ibidem his verbis: *Pater Joſue*, inquit, *ſimul cum univerſis Fratribus ſupplices ſe exhibentes Ludovico Imperatori, eum obnixe depoſcunt, ut illis concederet Templum antiquiſſimum in territorio Capuano, quod maximis columnis, & diverſis lapidibus ab antiquis fuerat inſtitutum in loco ubi Sedes Imperatoris* (forte, quod in ea regione Carolus Magnus in anno 787. conſediſſet, de quo ſupra, & nonnihil ad Primam Partem Anonymi Salernitani num.2. adnotavi ad oram) *vel Cryptae dicebantur*, &c. Dedicatam quoque illam addit Joannes a Romano

Pontifice Paſchali, praeſente Ludovico metipſo, ejuſque uxore, haud multo ante Conventum ab eodem Imperatore actum Aquiſgrani; in quo, plurimis totius Franciae Abbatibus, & Monachis convenientibus, ſeptuagintaduo capitula ſancita fuere Benedictini ordinis obſervationi valde proficua. De qua temporum convenientia ipſe viderit Joannes: de numero vero columnarum plures eas, ac quinquaginta fuiſſe, deſumptaſque e Templo Jovis, pridem in ejuſdem Chronici antiquiſſimo exemplari legit Campanus Archiepiſcopus Caeſar Coſta Maceratenſis, teſtatuſque eſt in Notulis in muro Aulae Archiepiſcopalis Palatii una cum invento a ſe veteris urbis ſitu depictis *in an. Chriſti 1595. ſuae aetat. 65. Pontif.* 23. hoc quoque beneficio, poſt multa, ac praeclara alia, univerſis civibus, & praecipue antiquitatis ſtudioſis, gratificatus (1).

Theod. ſed. a 3. Kal. Julii ad Non. Junii per ſubſcriptos ann.

An.Ch.	Ind.	Theod.	An.Ch.	Ind.	Th.	An.Ch.	Ind.	Theod.
778	1	1	785	8	8	792	15	15
779	2	2	786	9	9	793	1	16
780	3	3	787	10	10	794	2	17
781	4	4	788	11	11	795	3	18
782	5	5	789	12	12	796	4	19
783	6	6	790	13	13	797	5	Conti-
784	7	7	791	14	14	nuat annus cavus 19.		

G I S U L F U S.

NEmine ex antiquis diſcrepante, ſedit annos 21. ſed cenſendos non integros; ſiquidem electus fuit menſe Junii (certe non ante), deceſſit autem 9. Kal. Januarii, ut Oſtienſis tradit lib. 1. cap. 17. ex fide Neapolitanae editionis, & ſcripti Codicis; qua etiam die ejus obi-

(1) Sub hoc Abb Theodemaro circa A. 777. Monachus Giſulfus Caſini evaſit, ut ap. Mabillon. Ann. Tom. 2. p. 239.

obitus in antiquo Caſſinenſi Emortuali adnotatur. De anno tamen electionis haud eidem ſtandum eſt editioni, ſed Venetae, & Pariſienſi: quae conveniunt cum ſcripto exemplari, in quo haec leguntur: *Giſulfus Abbas tertiusdecimus a B. Benedicto, ordinatus tempore Hadriani I. anno Domini ſeptingenteſimo nonageſimo ſeptimo, praefuit annis* 21. Ipſe autem Oſtienſis eo loci memoria, ut puto, lapſus, aequalem Giſulfo fecit Hadrianum pro Leone III. & cap. ſeq. utrumque Pontificem cum Giſulfo comparavit, illum ſediſſe perhibens *tempore Beneventanorum Principum, praefati Grimoaldi, filii Arichis; & alterius Grimoaldi, cognomine Theſaurarii* (idem dictus eſt. *Storeſaiz*) *Romanorum autem Pontificum Hadriani, & Leonis III. Imperatorum vero ſupradictorum Conſtantini, & Hirenae*. Omnia rectè, ſi unum expunxiſſet Hadrianum (1). *Ultimo autem hujus Abbatis anno* (verba ſunt Oſtienſis) anno videlicet Chriſti 817. *Ludovicus Imperator, qui cognominatus eſt Almus, vel Sanctus, filius Caroli Magni quarto anno Imperii ſui* (hic idem eſt Chriſti praenotatus annus 817.) *in Aquiſgrani Palatio cum plurimis totius Franciae Abbatibus, Monachiſque religioſis Conventum faciens, valde utiliſſima noſtri ordinis obſervationi ſeptuaginta, & duo generalia Capitula conſtituit*. Hunc Conventum ad Chriſti annum jam dictum, & diem 6. Id. Julii caeteri Chronologi omnes cum referant, ambigendum ſane non eſt, ab Oſtienſi ad extremum annum Abbatis Giſulfi, ut repraeſentavi, relatum recto ordine fuiſſe: minime vero ad noviſſimum annum Abbatis Theodemaris, ſicuti luxatus textus editionis Venetae, & Pariſienſis praeſefert, nec

R 2 ad

(1) V. Cl. Ang. Nucaeus in Not. ad Chron. Oſtienſ. lib.1. c.18. nullam pro eo excuſationem profert; ſed Peregrinii ſententiae ſubſcribit. Certe Hadrianum I. pro Leone III. ſubrogaſſe clarum eſt: ille enim Pontifex obiit a. 795. (quo vivebat Theodemarus) cui ſucceſſit Leo III. ſub quo Giſulfus Abbas electus eſt a. nim. 797. ad annum uſque 818. ſub Stephano PP. IV.; etiam ultra ſub Paſchali I. ſub quo defunctus eſt in vigilia Nativit. Domini.

ad quartum annum Abbatis Apollinaris, ut editio habet Neapolitana, ſui ſcilicet perpetui fere erroris in annis denotandis funem ducens; quem tamen Conventum in Notula ibi deſcripta ad oram libri, recte, quo ad hoc, componit cum demonſtrato jam anno 817.

Giſulfus ſedit a Non. Junii ad 9. Kal. Januarii per ſubſcriptos annos.

An. Ch.	Ind.	Giſ.	An. Ch.	Ind.	Giſ.	An. Ch.	Ind.	Giſ.
797	5	1	804	12	8	811	4	15
798	6	2	805	13	9	812	5	16
799	7	3	806	14	10	813	6	17
800	8	4	807	15	11	814	7	18
801	9	5	808	1	12	815	8	19
802	10	6	809	2	13	816	9	20
803	11	7	810	3	14	817	10	21

A P O L L I N A R I S

HIc, ut in antiquis omnibus monumentis (una Oſtienſis Neapolitana editione excepta, quae ei imputat annos 17. & a ſincera ſcripti exemplaris lectione foedius diſcrepans, profert *in anno Domini creatum octingenteſimo decimotertio*) praefuit annis undecim. Sunt verba Oſtienſis: *Apollinaris Abbas quartodecimo loco, in Abbatiam praelatus ſedit annis undecim: fuit autem temporibus Romanorum Pontificum Paſchalis, & Eugenii, & Siconis, qui eodem anno Beneventi Princeps effectus eſt.* Haec ille; qui aequiparavit epocham Apollinaris epochae Principis Siconis, Chronicon ſecutus Langob. ſeu Monachor. S. Benedicti: quod ſane tenendum eſſe, chartula demonſtrat in Regiſtro Petri Diac. deſcripta p. 185. quae data habetur *Principatus Siconis anno primo, menſe Novembris, Indictione undecima*, hoc eſt Chriſti anno 717. quo Apollinaris Giſulfo fuit ſubſtitutus. Verumtamen ex ea dicendum cum ſit, ſublimationem Siconis, electionem praeceſſiſſe Apollinaris, quae poſt diem 9. Kal. Januarii, & exeunte ipſo anno 817. acta eſt, quid ad-

Digitized by Google

adverſus alteram Chartulam opponam, non habeo, in eodem Regiſtro exaratam (1) pag. 100. a tergo: atque tempore datam Principis Grimoaldi, ejuſdemque Abbatis Apollinaris; nulla tamen (2) adnotata nec die, nec indictione, nec anno Principis; quae de donatione eſt Caſſinenſi Monaſterio facta *a quodam Dachenaldo, Capuano genere, de ſua ſubſtantia in loco Canneto, et per alia diverſa loca, Comitatu Cajazzano*: niſi dixerim, Notarium ex ſupina oſcitantia nomen Principis haud multo ante demortui, pluriumque annorum ſpatio obſervatum, loco nominis novi Principis ex conſuetudine ibi deſcripſiſſe; quo etiam errore, parique negligentia ni alias antiquas Chartulas crediderimus exaratas, & in iis exactos jam annos Principum, & indictiones fuiſſe negligentiſſime repetitas, nullam plane poterimus conſtantem ducere temporum, quae ex chartulis formetur, ſupputationem. Nec priſcos Tabelliones tantam alere valuiſſe incuriam, negabunt, quibus ipſorum, non dicam ruditas morum, & imperitia linguae latinae (etſi munus illud excultioribus viris, & etiam clericis demandari conſuevit) ſed craſſa, & incauta ſimplicitas eſt bene cognita. Oſtienſis autem praefatae chartulae inconvenientiam cum non advertiſſet, donationem Dachenaldi ad tempora retulit Abbatis Apollinaris, cujus nomen minime ibi ſuppoſitum libet credere, ſed nomen Principis; quoniam, ut ex hactenus ducta Chronologia conſtat, Abbatiam ipſe ſuſcepit exeunte anno 817. annumque ſuae ſedis agebat tertium, quando *Saraceni*, (eodem perhibente Oſtienſi lib. 1. c. 23. ex fide ſcripti Codicis, & editionis Venetae, & Pariſienſis) *a Babilonia, et Africa venientes, Siciliam ingreſſi ſunt, et Panhormum ceperunt anno Incarnationis Dominicae octingenteſimo vigeſimo*. Nec te Neapolitana ſeducat editio, quae id accidiſſe in anno ſeptimo Apollinaris, eundemque Abbatem objiſſe profeit

(1) Corrige num 192. fol 84. at.
(2) Fallitur nam notatur annus X. Principis.

fert 5. *Kal. Decembris* , *anno Domini* 828. nullus cum deſcriptus habeatur in praefato exemplari , nec in laudatis antiquioribus editionibus Chriſti annus , ſed dies tantummodo ejus obitus , jam dictus .

Apollinaris ſedit a 9. Kal. Januar. ad 5. Kal. Decembr. per ſubſcriptos annos.

An.Ch.	Ind.	Apoll.	An.Ch.	Ind.	Apol.	An.Ch.	Ind.	Apol.
817	10	1	821	14	5	825	3	9
818	11	2	822	15	6	826	4	10
819	12	3	823	1	7	827	5	11
820	13	4	824	2	8	828	6cont.	11

D E U S D E D I T

Quintusdecimus Abbas , *praefuit annis ſex* . Oſtienſis lib. 1. cap. 21. ſumma concordia editionum omnium & ſcripti exemplaris ; cui antiqua etiam alia monumenta favent . Hunc idem Auctor cauſa pecuniae a Beneventi Principe Sicardo (hic paulo ante patri Siconi ſucceſſerat) captum , & cuſtodiae mancipatum tradit, Erchemperto inhaerens Num. 13. Cujus obitum in diem referens ſeptimum Idus Octobris , ſediſſe demonſtrat incompletis annis ſex , numerandis ut citius , a 5. Kal. Decembris .

Deusdedit ſedit a 5. Kal. Decembris ad 7. Id. Octobris per ſubſcriptos annos .

A.Ch.	Ind.	Deusd.	A.Ch.	Ind.	Deusd.	A.Ch.	Ind.	Deusd.
828	6	1	831	9	4	834	12	Con-
829	7	2	832	10	5	tinuat annus 6.		
830	8	3	833	11	6			

• H I L D E R I C U S .

Vel eodem menſe , quo electus , vel ſequenti obiit hic Abbas , cum ſediſſet diebus decem & ſeptem; nam Oſtienſis in exemplari Caſſinenſi , & in antiquioribus editionibus nec diem ejus obitus , nec annum , ſed prae-

praedictum tantummodo adminiſtratae Abbatiae ſpatium adnotavit; cui Index concordat in Codice 202. necnon alter; qui tamen depravate non dies, ſed annos notat 17. Adeo autem brevem praefecturam omittendam cenſuit Auctor Chronici Langob. ſeu Monach. S. Benedicti, nomenque ſimul ejuſdem Abbatis praeteriit, qui Novembrem utique non exceſſit.

A U T H P E R T U S.

Ordine *ſeptimusdecimus Abbas, ſedit annis tribus.* Sic Oſtienſis lib. 1. cap. 22. nulla editionum omnium, nec aliorum Auctorum diſcrepantia. Neapolitana tamen de ſuo addit, electum in anno 834. quod tamen verum: *Obiit* 10. *Kal. Martii*, ut idem Oſtienſis perhibet, atque in anno 837. cum ſediſſet quidem annis tribus, ſed non integris.

Authpertus ſedit a menſe Novembri ad 10. Kal. Martii per ſubſcriptos annos.

An.	Ch.Ind.	Auth.	An.	Ch.Ind.	Auth.	
834	12	1	836	14	3	
835	13	2	837	15		Continuat an. 3.

B A S S A C I U S.

Quem ducta hactenus Chronologia, omneſque Oſtienſis editiones, nec non Caſſinenſe exemplar in annum conjiciunt 837. ſumma etiam monumentorum omnium concordia praeſedit annis 19. (rotundo ſcilicet numero, nam aliis inſuper ſedit diebus 25.) teſtimonio etiam accedente Ignoti Caſſinenſis num. 19. ex quo corrigas oportet in Chronico S. Vincentii ad fontes Volturni lib. 2. Baſſacii ſedem fuiſſe annorum XIIX. Oſtienſis ſunt verba l. 1. c. 23. *Baſſacius Abbas a B. Benedicto octavusdecimus, ordinatus anno Dominicae Incarnationis octingenteſimo trigeſimo ſeptimo, ſedit annis decem & novem.*

Idem-

Idemque Auctor ſtatim: *Hujus tertio ordinationis anno, ſuperſtite adhuc praefato Principe Sicardo* (obiit Sicardus in anno 839. nec audiendus Sigebertus, haec geſta in annum referens 832.) *corpus B. Apoſtoli Bartholomaei de Lyparitana Inſula Beneventum translatum eſt*. Et iterum infra: *Fuit autem hic Abbas temporibus Romanorum Pontificum Sergii II. Leonis IV. Benedicti III. & Nicolai I. Principum vero Radelchis, & Siconulfi; ſub quibus Principatus Beneventanus Capuanorum factione diviſus eſt*. Omnia perite, ſed unum Gregorii IV. nomen, Sergio II. praeponendum, Oſtienſi eſt omiſſum; qui cap. 25. ſic pergit: *Septimo autem praedicti Abbatis anno* (ſcilicet anno decurrente 843. poſt Februarium) *praefatus Siconulfus ad B. Benedicti Monaſterium veniens, ſub praeſtationis nomine, Hiſpanis tribuendum Agarenis, univerſum fere theſaurum, quem plures ſeu Reges, ſeu Principes religioſi ibidem contulerant, abſtulit*. Baronius in annum haec retulit 844. pro ſe hunc eundem Oſtienſis locum laudans ad finem anni 843. *Decimo autem hujus Abbatis anno* (verba ſunt Oſtienſis lib.1. cap.16.) *Sergio Papa II. in ſede Apoſtolica praeſidente, a quo Ludovicus Imperator eſt coronatus, ingens Saracenorum multitudo ab Africa, claſſe Romam devecta, Eccleſiam Sanctorum Apoſtolorum Petri, & Pauli ex integro depraedati ſunt*: hoc eſt in anno 846. in quem etiam impia iſta facinora conferunt Annales Francorum editi a Pithoeo, Ignoto ſimul Caſſinenſi deſcripta num. 9. ſed nulla addita anni nota (1). *Praedictus vero Abbas*, inquit idem Oſtienſis lib.1. cap.31. *defunctus eſt 16. Kal. Aprilis*: nempe anno 856.

Baſ-

(1) In ſequenti anno, nimirum 847., ſive 848. Saraceni, qui Capuam, totamque ſimul Campaniam devaſtarunt, Monaſterium quoque Cinglenſe diripuerunt, flammiſque traditum deſtruxerunt, vix Monialibus, ejuſque Praepoſito, Aliſanam in Urbem prompto confugio exceptis. Ign Caſſ. & Oſt. l.1. c.28. Ejuſque Mon. Chron ineditum. Poſt annos inde novem, ſed incompletos, vivente adhuc Baſſacio Abbate, Moniales partim Calatiae Monaſterium extruxerunt, partim ad Cinglenſe earum Coenobium regreſſae ſunt, quod alibi opportunius dicendum erit.

Baſſacius ſedit ab 10. Kal. Martii ad 16. Kal. Aprilis per ſubſcriptos annos.

An. Ch.	Ind.	Baſſ.	An. Ch.	Ind.	Baſſ.	An. Ch.	Ind.	Baſſ.
837	15	1	844	7	8	851	14	15
838	1	2	845	8	9	852	15	16
839	2	3	846	9	10	853	1	17
840	3	4	847	10	11	854	2	18
841	4	5	848	11	12	855	3	19
842	5	6	849	12	13	856	4	Continuat an. 19.
843	6	7	850	13	14			

BERTHARIUS

SAcerdos Baſſacio ſucceſſit, cujus fuerat diſcipulus, ut Ignotus Caſſinenſis tradit num. 19. nec poſt multos ab Magiſtri obitu dies; namque ſupra annos 27. menſibus ſedit 7. a Saracenis caeſus 11. Kal. Novembris, qui Monaſterium tunc quoque devaſtarunt; quo circa electum dicendum eſt 12. Kal. Aprilis, caeſum vero in anno 883. menſe antedicto. Nec de ejus ſedis ſpatio variant Indices Abbatum ab Oſtienſi, vel ab Oſtienſis editionibus ſcriptum exemplar ad cujus annum 19. ſubſtitit Chronicon Langob. ſeu Monachorum S. Benedicti. Verum idem Oſtienſis rem turbare, omnemque a ſe hactenus traditam chronologiam, niſi apte explicetur, videtur ſubvertere; libro enim 1. cap. 43. mutuo conſenſu omnium Codicum, Berthari necem in annum 684. apertis refert verbis; hoc excepto, quod Veneta, & Pariſienſis editiones exactos notant *a Petronace uſque in illud tempus* (obitus nempe Bertharii) *annos* 166. nam ejuſmodi annorum collectio minime legitur in calamo exarato exemplari, nec in noviſſima editione Neapolitana: quot ſane anni a primo anno Petronacis, qui fuit Chriſti 720. non ad antedictum 884. ſed ad annum 885. dinumerantur (1). Eadem ve-

(1) Si Petronacis Praefectura ab A. 718. ut ſup. notavimus, initium cepit, jam calculus a Peregrinio rejectus ſuam acquirit certitudinis vim.

ro annorum ſumma deſcripta olim quoque fuit in quodam membranaceo antiquo Codice Monaſterii S. Mariae Monialium Campanae urbis, ſubductaque adſeritur *juxta computum Abbatum*. Haec nihilominus facile removebimus impedimenta, ſi Bertharii mortem relatam fuiſſe obſervabimus in annum 884. dinumeratoſque annos 166. ab Petronacis aera ad ejus obitum, haud ex alia rei geſtae majori ſcientia, quam ex praedicto calculo, ducto per annos Abbatum, atque juxta ordinem in Chronico Langob. ſeu Monachorum S. Benedicti obſervatum; in quo a primo anno Petronacis ad annum decimumnonum ſupputantur anni, certe cavi, pro ſolidis 157. quibus ſi addantur alii anni novem (nam Bertharius ad annum ſuae ſedis 28. non exactum pervenit) praedictam habebimus ſummam annorum 166. ſicut ex ducta hactenus Chronologia, & ex Abbatum intervallis rite digeſtis apparet. Bertharii vero caedes ad improbae praefatae ſummae normam in annum referenda cum fuiſſet 885. relata nihilominus apud Oſtienſem videtur in annum 884. quoniam annus Abbatiae Hermeris, qui non ſolidus, ſed paucorum fuit dierum, diligentiori ratiocinio detractus ex ea eſt, iſtaque ſumma reputata annorum 165. qui, ut dixi, computandi fuerant 164. illaque clades in annum rejicienda 883. A qua nec ipſe abhorret ſententia Oſtienſis in Proemio lib. 1. & lib. 2. cap. 1. annos dinumerans 67. ab hac Monaſterii everſione ad Abbatem Aligernum, quem electum conſtat 8. Kal. Novembris: nempe anno 949. ut ibi dicam; a quo retrocedendo ad annum 883. numerantur ſane jam dicti anni 67. ipſo ſcilicet anno patratae cladis in eadem ſumma collecto. Hanc autem, quam dico, germanam fuiſſe Oſtienſis mentem, hinc etiam liquet, quod ipſe peremptum a Saracenis Bertharium dicat 11. *Kal. Novembris*, *Indictione ſecunda*, quae Indictio ab antecedente menſe Septembri numerari coepta, annum 883. adeo certo argumento demonſtrat, ut nullus jam de hoc dubitandi reſtet locus; ſitque firmiter tenendum, annum ibi 884. ab recentiori aliquo, mu-

Digitized by Google

munus cenſoris non ſemel ſibi uſurpatum obeunte, fuiſſe ſuppoſitum; qui a praefata collectione annorum 166. a ſe ad annos redacta 165. fuerat male perſuaſus. Qua etiam cenſura olim quoque recognitam non dubito Hiſtoriam Erchemperti in omnium antiquiſſimo Vaticano Codice num. mihi 61. quo loco idipſum de Monaſterio S. Benedicti a Saracenis devaſtato in anno 884. perhibetur: tale namque Erchemperti exemplar minime Auctoris eſſe autographum ſuperius in Hiſtoria expoſitum eſt Principum Langobardorum; rem autem, ut opportuna hac occaſione magis confirmem, ex verbis demonſtro ejuſdem Erchemperti num. 27. *Non multum poſt*, inquit *Lando dira paralyſi percutitur* &c., quae Vaticanus, & ex illo caeteri Codices omnes, non hac forma, quam Latini ſermonis lex dictat, ſed legunt *poſt Landonem*, ex errore utique hinc nato, quod quiſquis ille cenſor to *poſt* putaverit ad Landonis mortem ſpectare, non autem ad mortem Landenulfi enarratam numero praecedenti: locum vide, & expende (1). Caeſo itaque a Saracenis Berthario, atque direpto, ſuccenſoque Monaſterio, ut Oſtienſis verba uſurpem loco jam relato, 11. *Kal. Novembris, Indictione II. Monachi quidquid ſupellectilis, vel theſauri, ſeu & muniminum* (Privilegiorum ſcilicet, & Chartularum) *Monaſterii ſurripere potuerunt, aſſumentes, una cum Donno Angelario tunc temporis eorum Praepoſito Teanum habitaturi proficiſcuntur; eundemque Angelarium ſibi conſtituunt Abbatem in Cella* (Monaſteriola, quae proprios, ac peculiares Abbates non habebant, ſed juris erant alterius Monaſterii, vel etiam praedia cum ad-

S 2 jun-

(1) Neqüe ab hac ſententia diſſentit Nucaeus in Not. ad Chr. Caſſ. l.1.c.44., qui addit, clara inveniri documenta in Caſſ. Archivo Angelarii Abbatis, Betharii ſucceſſoris deſcripta menſe Majo anni 884. Indict. II., quae cum decurrere caeperit ab Kal. Septemb. praecedentis anni 883., & Bertharii occiſio in Octob. ejuſdem Indict. II., jam certe non A. 884. ſed 883. Ind. II. Bertharii caedes ſecuta eſt. Immo Anon. Salern., qui Erchempertum indubii deflorat, non alio iſtam Caſſ. Mon. everſionem conſignat, tempore, quam A. 883. ſicuti verus fuit Erchemperti ſenſus, & Cinglenſis etiam Chronographi.

junctis Eccleſiis, hoc nomine demonſtrabantur) *quae ad Patris Benedicti honorem dudum ibi conſtructa fuerat, manere coeperunt*. Haec ille. Latere autem Lectorem non debet, in Chronico S. Vincentii ad fontes Volturni lib. 3. Berthariі obitum referri ad ann. 883. & ad Indictionem XV. *reſidente in ſede Apoſtolica Joanne*: *apud Conſtantinopolim imperante Baſilio*; *Italiae vero Hludovico filio Lotharii*, quae temporum comparatio, reique geſtae conſignatio, eſt prorſus reſpuenda, nam menſe Octobri, quo Bertharium caeſum non ambigitur, annoque jam deſcripto, haud Indictio 15. ſed cenſebatur 1. nec tunc Ludovicus in vivis agebat: taliſque plane aſſertio nec alium habet inter antiquos ullum Auctorem. Eodem autem in Chronico pari etiam negligentia aſſeritur, Caſſinenſe tunc ſimul Monaſterium devaſtatum, peremptumque Bertharium, *ac Monachorum praefati Monaſterii S. Vincentii caedem factam a Saracenis die* 10. *menſis Octobris*, *Feria* 3. *ab aedificatione ipſius Monaſterii anno* 165. (in Petronace monui primitus conſtructum fuiſſe hoc Monaſterium in anno 705.) Qui characteres anno competunt 870. minime vero conſignato ibi anno 882. nec 883. nec 884. In quo ſane anno 870. Baſilius Orientale, Ludovicus II. Lotharii filius, Occidentale obtinebant Imperium. Hadrianus autem, non Joannes Petri Cathedram tenebat, qui Hadriano ſuffectus eſt in anno 872. Et quidem de anno everſi Monaſterii S. Vincentii video antiquos parum aperte, nec concorditer loquutos; nam Oſtienſis lib. 1. cap. 34. Ignoto Caſſinenſi num. 30. inhaerens, devaſtatum illud tradit a Saracenorum Rege Seodamo; nempe ante noviſſimum in hanc Cis Tyberinam Italiam praefati Imp. Ludovici adventum, & annum 766. Erchempertus autem num. 44. id adſcripſit Saracenis, qui ab Athanaſio Epiſcopo Neapolis *exulato fratre proprio*, *Duce Sergio*, acciti fuere, hoc eſt non ante annum 879. ni magis placeat, Erchempertum univerſa illa immania facinora a Saracenis vel recentius, vel antiquius patrata in unum ſermonem contuliſſe; quod facile

le cum admittam, Oſtienſis tamen pronunciatum cum S. Vincentii Chronico manifeſte etiam pugnat. Sed de his ſatis (1).

Bertharius ſedit ab 16. Kal. Aprilis ad 11. Kal. Novembris per ſubſcriptos annos.

An.Ch.	Ind.	Berth.	An.Ch.	Ind.	Berth.	A.Ch.	Ind.	Berth.
856	4	1	866	14	11	876	9	21
857	5	2	867	15	12	877	10	22
858	6	3	868	1	13	878	11	23
859	7	4	869	2	14	879	12	24
860	8	5	870	3	15	880	13	25
861	9	6	871	4	16	881	14	26
862	10	7	872	5	17	882	15	27
863	11	8	873	6	18	883	1	28
864	12	9	874	7	19	Annus 28. non exactus, inchoata Ind. II		
865	13	10	875	8	20			

A N G E L A R I U S

ABbas a B. Benedicto vigeſimus, ſedit annis ſex. Oſtienſis lib. 1. cap. 45. omnium ejus Codicum, & utriuſq; Indicis conſenſu. De hoc Abbate idem Oſtienſis paulo poſt: *Fuit*, inquit, *temporibus Ajonis Principis Beneventani*, *& Stephani V. Papae*, *& ſucceſſoris ejus Formoſi*. Sic quidem, non autem *praedeceſſoris*, ut habent priores editiones ab ſcripto exemplari variantes. Et plane Angelarius ad Formoſi minime pervenit ſedem, aequalis cum fuerit Principi Beneventano Ajoni, & Stephano V. ejuſque etiam anteceſſori Hadriano III. Principiſque Radelchis II., qui in anno ejectus eſt 884. extremum tantummodo attigerit annum. *Poſt biennium autem* (nempe, inchoato tertio anno ab everſo Monaſterio, & a ſuſcepta ab Angelario Abbatia: hoc eſt in an-

(1) Ceterum hic Abbas ad Ludovicum Imp. miſſus eſt, ut in Saracenos bellum inferret, & in Caſſin. Mon. ipſum, ejus uxorem, & Lotharium Aug. Imp. fratrem, hoſpitio excepit, ut alibi dictum.

anno 886. ut Erchempertus quoque perhibet num. 61.) *hic Abbas coepit paulatim reſtaurare Monaſterium Domini Salvatoris, quod a Saracenis incenſum ſuperius diximus*. Haec Oſtienſis loco ante relato; ſed plane oblitus quae dixerat lib.1. cap.43. *Domini Salvatoris Eccleſiam diverſis in locis igne ſubmiſſo exurere Saracenos molitos, Dei judicio, id perficere nequiviſſe; eamque ſolum de tanto Monaſterio eorum flammis fuiſſe ereptam*. Erchempertus quidem ubi ſupra, *Monaſterium S. Benedicti coeptum reaedificari menſe Auguſti* tradit, a quo Oſtienſis iſta videtur mutuatus, qui diem obitus Angelarii ſic conſignat: *Praedictus*, inquit, *Abbas defuncto bis diebus Epiſcopo Teanenſis Eccleſiae, in eadem Civitate a Clero, & Populo electus, & ordinatus eſt; ubi etiam defunctus eſt, & ſepultus Nonis Decembris*, anno videlicet 889. deque die ejus obitus concordat antiquum Caſſinenſe Emortuale.

Angelarius ſedit ab 11. Kal. Novembris ad Non. Decembris per ſubſcriptos annos (1).

An.Ch.	Ind.	Angel.	An.Ch.	Ind.	Angel.	A.Ch.	Ind.	Angel.
883	1	1	886	4	4	889	7	Continuat annus 6. Abb.Angelarii.
884	2	2	887	5	5			
885	3	3	888	6	6			

RAGEMPRANDUS.

PRimo, & viceſimo loco Abbas electus, in eodem Monaſterio Teanenſi ſedit annis novem, menſibus decem. Sic Oſtienſis lib.1. cap.47. nulla Codicum ejus varietate; a cujus dicto nec diſcrepat Index in Codice 202.; verum alter addit alios dies quinque; ut hinc intelligamus hujus Abbatis annos numerandos a Kal. Januarii, & ab anno 890. ad 8. Idus Novembris, & ad annum 899. qua die defunctum illum, ſedemque vacaſſe ſpatio

(1) Prid. Non. obiit Angelarius, ut ex Necrol. S. Benedicti ſup. allato.

tio fere duorum menſium perhibet idem Oſtienſis lib. 1. cap. 49. *Hujus autem Abbatis ſeptimo anno* (praefati quoque Auctoris ſunt verba lib. 1. cap. 47. invicem conſentientibus ſcripto, & editis codicibus) *Indictione decimaquarta* (Chriſti ſcilicet anno 896.) *Monaſterium, quo in Teano Fratres degere coeperunt, occulto Dei judicio, ab igne crematum eſt* (1). Quae temporis conſignatio cum optime conſiſtat, exque ea cum conſtet, Ragemprandum in anno, ut dictum eſt, electum 890. annum minime eſſe ſupergreſſum 897. dilucidiſſime hinc quoque fit manifeſtum, deformiſſimam in omnibus Oſtienſis codicibus luxationem inſidere lib. 1. cap. 46. quo loco inconvenientiſſime nunc legitur, Erchempertum, qui poſt Paulum Diac. Hiſtoriam ſcripſit Langobardorum, Monachum induiſſe apud Teanum ſub hoc Ragemprando; quod, ut ſerius, ſedente Abb. Angelario contigiſſe pluribus ad ejuſdem Erchemperti Hiſtoriam eſt probatum. Eodemque ſane vitio laborare videtur, quod ibidem de privilegio dicitur a Papa Joanne IX. indulto Monaſterio Caſſinenſi, petente praefato Ragemprando; quorum diſparitas eſt perquam clara; nam Joannes in Petri Cathedra ſedit ab anno 901. quo Benedicti ſedem tenebat Leo, Ragembrandi ſucceſſor.

Ragemprandus ſedit a Kal. Januarii ad 8. Idus Novembris per ſubſcriptos annos.

An. Ch.	Ind.	Rag.	An. Ch.	Ind.	Rag.	An. Ch.	Ind.	Rag.
890	8	1	894	12	5	898	1	9
891	9	2	895	13	6	899	2	10
892	10	3	896	14	7	Annus Ragemprandi 10. non exactus.		
893	11	4	897	15	8			

LEO

(1) Ejuſque Fratres Epiſcopium interea inhabitarunt, uſquedum Coenobio reſtaurato, ibi etiam Monachi incoluerunt. Vid. Mabill. Ann. to. III. & Oſt. l. 1. C. 44. 48. & 55.

LEO.

HUjus etiam anni computantur a Kal. Januarii, & ab ineunte anno, qui proxime ſubſequutus eſt obitum Ragemprandi; quos numero quindecim, additis inſuper menſibus ſeptem, fecit Oſtienſis lib. 1. c. 50. & Index in Codice 202. ſed Index alter alios dies cumulat decem & ſeptem: quot plane in ſolidum computantur anni, menſes, & dies a praedicta die Kalendarum Januarii, & ab anno 900. ad diem 16. Kal. Septembris, qua illum defunctum idem Auctor tradit ex fide ſcripti exemplaris, & priorum editionum, & ad annum 915. Sunt ejus verba loco relato. *Leo vigeſimusſecundus Abbas, ſimiliter apud Teanum ſedit annis quindecim, menſibus ſeptem: temporibus Leonis Imperatoris, & Papae Chriſtophori, qui de Papatu expulſus, & monachus factus eſt; nec non & Sergii III. Papae*. Idem poſt: *Defunctus vero eſt praedictus Abbas 16. Kal. Septembris. Uterque autem, Ragemprandus videlicet, atque Leo, in ipſo Teanenſi Coenobio, ubi commorati ſunt, ibi & defuncti, & ſepulti ſunt*. Haec Oſtienſis, cujus indiligentiae minime adſcribendum puto, Abbatem Leonem Papae dumtaxat Chriſtophoro, & Sergio III. aequiparari, omiſſis Joanne IX. Benedicto IV. Joanne X. aliiſque; ſed ejus ſaepius dicto cenſori potius tribuo; ad cujus culpam nec refero, perhiberi loco jam dicto, *Leone quinto anno ordinationis ſuae* (ſcilicet Chriſti 904.) *coepiſſe reaedificare Monaſterium Caſſinenſe, quod per XXVII. annos penitus fuerat deſtitutum*. Sicut ſcriptus Codex, & editio Veneta, & Pariſienſis praeſeferunt; nam anni ejuſce vaſtitatis, qui non plures fuerunt, quam XXII. quot ab anno dinumerantur 883. ad modo dictum annum 904. ex librarii firmiter culpa in eam ſummam exceſſere, numerali nota V. importune ſuper addita. E qua mendoſa, & antiquitus corrupta ſcriptura ſimilis annorum collectio in codicem alias dictum S. Mariae Monialium urbis Capue manavit, ipſum quidem ſub aetate exaratum ejuſdem

dem Monaſterii Abbatiſſae Sikelgardae de Petruro, quae ab anno ſedit 1123.

Leo ſedit a Kal. Januarii ad 16. Kal. Septembris per ſubſcriptos annos (1).

An. Ch.	Ind.	Leo.	An. Ch.	Ind.	Leo.	An.Ch.	Ind.	Leo.
900	3	1	906	9	7	912	15	13
901	4	2	907	10	8	913	1	14
902	5	3	908	11	9	914	2	15
903	6	4	909	12	10	915	3	16
904	7	5	910	13	11	Annus Leonis		
905	8	6	911	14	12	16. non exactus.		

J O A N N E S I.

CUm eſſet Capuae Archidiaconus, & ut alibi expoſui, Principum Landulfi I. & Atenulfi II. conſanguineus, *cumque aliquanto tempore* (dicam cum Oſtienſi lib. 1. cap. 52.) *Congregatio Monachorum, quae Teani conſiſtebat, paſtore eſſet proprio deſtituta, nec inveniretur inter eos aliquis hujuſmodi, qui tantae praelationi eſſet idoneus, tunc praedicti Capuani Principes ineuntes conſilium, illum adierunt, ac tum monitis, quam precibus, ut ejuſdem Congregationis regimen reciperet, compulere. Quo tandem annuente, mox Monachus factus, nec multo poſt a Fratribus univerſis juxta morem electus, atque a Donno Joanne Papa X. honorifice conſecratus eſt.* Hactenus Oſtienſis; hoc ſermone non ambigue declarans a Leonis obitu ad Joannis electionem ſedem vacaſſe aliquanto tempore; cui tamen Joanni annos imputans *decem & novem, & menſes ſeptem*, quot pariter illi aſſignat Index in Codice 202. nec non Index alter, alios ſuperaddens dies decem; ejuſque ſucceſſorem Adelpertum ordinatum tradens, ut in M.S. eſt exemplari, & in editionibus Veneta, & Pariſienſi, *anno Domini* 934. *die ſexto poſt ipſius de-*

(1) Leo defunctus eſt Ind. II., ut ex emortuali Monial. S. Mariae. Quare non anno 915. ſed 914. ut in ſequenti Abb. Joanne I. notabimus.

depoſitionem, ſeu dicas obitum, qui in diem incidit Prid. kal. Aprilis, eodem teſtante Auctore lib. 1. cap. 53. tantum abeſt, ut Joannis electionem aliquandiu dilatam fuiſſe conſentiat, ut nec ipſos quidem annos XIX. & menſes ſeptem, a ſe ei aſſignatos; ſed annos tantum XIIX. (quae ſincera ejus loci erit lectio) & menſes, dieſque jam dictos illum ſediſſe admittat: numerandos ab 11. kal. Septembris; diebus ſcilicet quinque a Leonis morte delapſis. Quo propemodum tempore Saraceni ad flumen Garilianum, olim Lirim, ingenti noſtratium victoria caeſi, *& funditus*, ut idem perhibet Auctor, *de partibus iſtis eliminati ſunt, anno Incarnationis Dominicae 915. Indictione 3. menſe Auguſto.* Hujus autem Abbatis intervallum cum anno electionis ſucceſſoris ejus Adelperti ſuperius deſcripto quum aptiſſime congruat, pugnat ſibi Oſtienſis perhibens, *circa dies obitus Abbatis Joannis expulſum fuiſſe a Romanis ſupradictum Papam Joannem, invaſorem Apoſtolicae Sedis, & Leonem ſextum ordinatum*: quod in annum 928. rejiciunt Eccleſiaſticorum Annalium ſcriptores. At iſtam inconvenientiam in caput etiam referendam eſſe pluries dicti cenſoris, pro certo habeo (2): *Joannes autem factus Abbas* (inquit idem Auctor) *coepit monere Fratres, ut relicto Teano* CAPUAM *habitaturi ſecum pariter pergerent: Quae videlicet Civitas & circumpoſitarum Civitatum primaria eſſet, & in ipſa Domini ejuſdem patriae Principes habitarent. Qui obſecundantes ejus imperio, Capuam omnes ſimul habitaturi profecti ſunt*. Hanc ſane tranſmigrationem haud ad Monachorum dumtaxat, ſed ad Principum ſimul commodum, & utilitatem factam, in epiſtola declaratur Papae Agapeti II. ad Principem Landulfum II. in Re-

(1) Annis vero 19. Joannem ſediſſe utique conſenſerim, argumento ductus diplomatis, quod de commutatione eſt Eccleſiarum S. Vincentii, & S. Benedicti Urbis Capuae inita *Ind. II. menſ. Novemb.* anno ſcilicet 914. quando Joannem jam ſedere coepiſſe aſſeritur. At Leoni annus detrahendus erit; nam Adelperto non videtur.

Digitized by Google

Regiſtro exarata Petri Diac. pag.7. a tergo; qua ei exprobat Agapetus, *Monaſterium a Principe Landulfo* (ſcilicet jam dicto, ipſiuſque Landulfi II. patre) *intra Capuanam Civitatem aedificatum, non ob Dei reverentiam, ſed ob temporalis gloriae cupiditatem: & ut ipſe Princeps totius poſſeſſionem jam dicti Monaſterii ſuis, quaſi haereditario jure, relinqueret*: & caetera plura in eandem ſententiam.

Joannes ſedit ab 11. kal. Septembris ad Prid. kal. Aprilis per ſubſcriptos annos (1).

An.Ch.	Ind.	Joan.	An.Ch.	Ind.	Joan.	An.Ch.	Ind.	Joan.
915	3	1	922	10	8	929	2	15
916	4	2	923	11	9	930	3	16
917	5	3	924	12	10	931	4	17
918	6	4	925	13	11	932	5	18
919	7	5	926	14	12	933	6	19
920	8	6	927	15	13	934	7	Conti-
921	9	7	928	1	14	nuat an. 19. non exact.		

A D E L P E R T U S

V*Igeſimusquartus Abbas anno Domini nongenteſimo trigeſimoquarto, die ſexto poſt depoſitionem ſui praedeceſſoris ab univerſis Fratribus ordinatus, ſedit annis novem, ibique apud Capuam commoratus eſt, & defunctus. Fuit autem temporibus Stephani VII. Papae, & Joannis Papae XI. qui fuit filius Sergii Papae*. Haec Oſtienſis lib. 1. cap. 53. ex editione Veneta, & Pariſienſi, & ex fide ſcripti exemplaris; deque tempore ſedis Adelperti concordat etiam Neapolitana editio, & uterque Index. Pergit autem idem Auctor. *Quarto*, inquit, *ejuſdem Abbatis anno, Indictione X.* (ſic habet ſcriptus Codex, & priores editiones) *venientes innumerabiles Hungari ſuper Ca-*

(1) Emendandus eſt Peregrinius in Praefectura Joannis I. qui quidem ſedit ab III. Kal. Decembris A. 914. ad Prid. Kal. April. 934. ſcil. per Annos 20. incompletos, ut ex Chron. Cinglenſi alibi dicendum.

Capuam, omnia in circuitu ipſius depraedati ſunt. Qui characteres anno competunt 937. eſtque idem annus reſtituendus in Chronico Lupi Protoſpatae, aliis multis, variiſque etiam mendis depravato, in quo Capuae haec clades ad annum notatur antecedentem. At Oſtienſis aequalem faciens Adelpertum Pontificibus Stephano VII. & Joanni XI. ex eadem ſupputatione videtur ſeductus (ſi modo ei haec ſint tribuenda) qua ſibi perſuaſerat praedeceſſorem Joannem obiiſſe circa dies, quibus Papa Joannes X. expulſus e Romana ſede fuerat. Abbatiam igitur tenuit Adelpertus ab 8. Idus Aprilis anni 934. ad exeuntem annum 942. annis videlicet novem non integris, nam annum 943. non attigit, ut dicam infra.

Adelpertus ſed. ab 8. Id. April. ad extremum Decembrem per ſubſcriptos annos.

An.Ch.	Ind.	Adel.	An.Ch.	Ind.	Adel.	An.Ch.	Ind.	Adel.
934	7	1	938	11	5	942	15	9
935	8	2	939	12	6	Annus 9. non exa-		
936	9	3	940	13	7	ctus, exacto tamen		
937	10	4	941	14	8	anno Chriſti 942.		

B A L D O I N U S.

Abbatiae praeſidebat 3. *Kal. Februarii*, *anno* 43. *Principatus Landulfi*: 10. *anno Princ. Atenulfi filii ejus*: 4. *anno Landulfi filii praedicti Landulfi Indictione* 1. (hic eſt annus Chriſti 943. ut alibi) qua die a praefato Principe Landulfo, patre, bonorum Monaſterii poſſeſſionem, & Abbatiam confirmatam ei fuiſſe, ac ſimul reſtitutam Eccleſiam S. Sophiae, poſitam in urbe Beneventi, bina declarant Diplomata in Regiſtro Petri Diaconi deſcripta: alterum pag. 172. alterum pag. 116. a tergo. De qua reſtitutione habet etiam Oſtienſis lib. 1. c. 57. initio; ibi-

(1) Adelpertus Abb. Caſſ. obiit VI. Kal. Januar. ut ex Necrol. ſup. allato.

ibidemq; & capite antecedenti Baldoinum appoſite aequalem facit Papae Marino: verum ſediſſe illum cum dicat temporibus praedictorum a ſe Principum, *Landulfi, & Atenulfi*; illorum ſcilicet fratrum, ſub quibus vixiſſe Abbatem Joannem, pridem adnotaverat, auctoritate refellitur praefatorum Diplomatum, aliorumque monumentorum; ex quibus conſtat, Principem hunc Atenulfum, Baldoino parem, minime fratrem, ſed filium fuiſſe praememorati a ſe Landulfi, hujus nominis I. Quinimmo errore ſane majori eodem cap. 57. (ni ejus cenſori & haec quoque ſint imputanda) perhibet, Pontificem Agapetum, qui in anno, ut volunt 946. ſucceſſit Papae Marino, ob hujus Abbatis Baldoini conqueſtus, litteras dediſſe *praedictis Principibus* (eoſdem germanos fratres deſignans, praeter quos non alios meminerat) de reſtituenda iterum Caſſinenſibus praefata Eccleſia, ab ipſis rurſus pervaſa, *in anno videlicet* 32. *Imp. Conſtantini anno* 6. *Principatus Landulfi, &* 2. *Principatus Pandulfi filii ejus* (hic fuit Chriſti 945.) etiam cum cauſae cognitione, quae in Libello Judicii ſcripta, in Archivio praedictae Eccleſiae S. Sophiae adſervatur; quandoquidem in ſuperius dicta epiſtola praememorati Pontificis de ea re data ad Principem Landulfum, ipſe Landulfus dicitur filius ejuſdem Principis Landulfi, quo auctore Monachorum Caſſinenſium Congregatio Capuam migravit. Et ſane tempore Papae Agapeti, haud primus, ſed ſecundus Landulfus, hoc eſt primi filius, extitit Princeps, de quo ſuo loco fuſius: Abbas autem Baldoinus ſub Agapeto minime jam Caſſinenſi praeſedit Abbatiae, ut paulo poſt dicam. Diſſimulandum tamen non eſt, Petrum Diac. ſuo in Regiſtro pag. 31. pro hac a me exploſa ſententia aperto ſermone ſtare, quam nihilominus nullo alio, niſi ſimplicis ſuae aſſertionis, demonſtrat argumento. Sed Oſtienſis, vel ejus dicas antiquus cenſor, iterum lapſus videtur cap. 58. dicens, *Papam Agapetum per ſuggeſtionem Abbatis* (de Baldoino erat ſermo) *mandaſ-*

ſe

ſe praefatis Principibus (nec dum alios , quam germanos illos fratres Landulſum I. & Atenulſum II. demonſtraverat) *ut nullam in Caſſinenſi Monaſterio dominationem exercere praeſumerent : Monachis vero tunc Capuae degentibus , ut ad proprium Coenobium univerſi redirent.* Et inſuper perhibens , *praefatum Abbatem* (Baldoinum quoque indicans) *Privilegium acquiſiviſſe ab eodem Pontifice de Monaſterio juxta Terracinam* . Nam Agapetum Monachos ad Caſſinum revocaſſe , literaſque de ea re dediſſe ad Principem Landulſum II. filium Landulfi I. defuncto patre , atque ſedente Abb. Majelpoto , Baldoini ſucceſſore , eorumdem PP. rite diſpoſita convincit Chronologia : ſimulque annorum Romanorum Pontificum ordo cum ordine collatus Abbatum Caſſinenſium , maniſeſte probat ; aequalis cum fuerit Agapetus non Baldoino , ſed Majelpoto, qui ab anno 946. in Petri Cathedra ſedit ; Baldoinus autem in anno, ut ſummum , 944. a Pontifice Marino e Caſſinenſi Abbatia ad Abbatiam S.Pauli, ac Romam fuerit translatus: duobus enim annis Caſſinenſem Baldoinus rexit Abbatiam , ut prodit Neapolitana Oſtienſis editio, ſcriptum exemplar ſincere repraeſentans (priores editiones nullum illius notant tempus, nec Index in Codice 202.) ſed iis annis non integris , ut conſtabit in Majelpoto ; qui in praeſcripto anno 944. menſe Auguſto Abbatiam adminiſtrabat . Verum ſi Baldoini ſpatium ſex tantummodo menſium fuiſſe cum altero Abbatum Indice dixerimus , utique nec annum ille tranſgreſſus fuiſſet 943. atque ab Agapeti aera longius diſceſſiſſet , vacante interim Abbatia ad ſequentem uſque annum , ob res , forte , Principum inſolentia , & avara ambitione, perturbatas . Si quis autem Baldoinum putaverit ſex tantum menſibus Abbatiae munus praeſentem exercuiſſe , ac reliquo tempore , ad electionem uſque Majelpoti , abſentem ; degentemque Romae , donec eam omnino dimiſit , non equidem repugnabo .

Baldoinus ſedit a menſe fere Januario ad menſem

fere

fere Auguſtum per ſubſcriptos annos (1).

An.Ch.	Ind.	Bald.	An.Ch.	Ind.	Bald.	
943	1	1	944	2	2	annus 2. non exactus.

MAJELPOTUS

SIve *Magelpotus*, ut pleriſque etiam in antiquis Chartulis dictus reperitur, confirmationem bonorum Abbatiae ſuſcepit, quod ex Diplomate apparet exarato in Regiſtro Petri Diac. pag. 117. *a Principibus Landulfo* (ſcilicet II.) *& a Paldulfo ejus filio*, (idem poſtea appellatus eſt *Caputſerreus*) *interveniente Adelperto Capuae Epiſcopo*, *ſub die* 3. *Kal. Septembris*, *anno* 5. *Principatus Landulfi*: 2. *anno Princ. Paldulfi filii ejus*, *Indictione* 2. Hic fuit annus Chriſti 944. deceſſerat enim Landulfus I. in anno 943. in quam ſententiam reſtituendum eſt Chronicon Lupi Protoſpatae ad annum 942. eodemque vivente Principe, coeperat Landulfus iſte ſecundus ſimul appellari Princeps. Ex hoc autem redarguas oportet Oſtienſem lib. 1. cap. 59. editionis Neapolitanae, ſed cap. 63. editionis Venetae, & Pariſienſis, ſive ejus potius dicam cenſorem in M.S. etiam exemplari perhibentem, Principem hunc Landulfum, qui Majelpoto Abbatiam confirmavit, illum metipſum fuiſſe alia occaſione ſibi prius memoratum, nempe hujus nominis primum, ſecundi Landulfi patrem, Atenulfi primi fratrem, filiumque Atenulfi primi. Quae ſane inconvenientia adſcribenda minime videtur Oſtienſi, qui loco praedicto Landulfum hunc, Majel-

(1) In hac Baldoini epoche hallucinatus profecto eſt Peregrinius, quum ille ſub Agapeto PP. vitam ſuam produxerit, ſicuti patenter evincit Mabillon. Ann. To. III. A. 944., & 946., & Gattul. tom. I. pag. 90. ſeq.. Majelpotus quidem fuit Pro-Abbas Caſſ. Capuae, dum Baldoinus Romae degeret; neque hic obiit ante annum 947., quo Majelpotus Caſſ. Abb. effectus, ſeu confirmatus eſt. Neque ipſe a Peregrinio diſſentio, qui Majelpoto annos 6 (non tamen completos) dedit, quorum tamen annorum, uno, & menſibus aliquot praefuit ſolus Caſſ. Abbas; aliis quatuor, & menſ. tanquam Pro-Abbas, ſeu coadjutor Baldoini; qui Romae demorabatur. Conſule Gattul. & Mabillon. loc. cit.

jelpoto aequalem, fecit quoque parem Abbati Aligerno, atque hac ratione non a primo, ſed a ſecundo Landulfo Abbatiam Majelpoto confirmatam demonſtravit: ſecundus enim fuit Aligerno coaevus, ut dicetur infra, non primus. Caeterum ſitne eidem Auctori imputandum, quod in Caſſinenſi Codice vitioſe legatur, ſediſſe Majelpotum tempore Imperatorum Conſtantini, & Nicephori (ſolius Nicephori habent Veneta, & Pariſienſis editiones: Neapolitana ſolius Conſtantini: bene) conſtanter non dicam; cui tamen Abbati cum eodem Oſtienſi annos do ſex, quot pariter ei aſſignat uterque Index, ſed cenſendos non integros; ſic Aligerni epocha dictante, qui in Abbatem electus fuit 8. Kal. Novembris, anno 949. ut mox demonſtrabitur. Qua autem die praeſens Abbas vita diſceſſerit, nullus ex antiquis teſtatum reliquit.

Majelpotus ſedit a menſe fere Auguſto ad menſem fere Octobrem per ſubſcriptos annos (1).

An.Ch.	Ind.	Majel.	An.Ch.	Ind.	Majel.
944	2	1	947	5	4
945	3	2	948	6	5
946	4	3	949	7	6 ann. 6. non exactus.

A L I G E R N U S.

P*Oſt tranſitum ſupradicti Abbatis Majelpoti, cum conveniſſent in Capitulo Monaſterii Capuani Donnus Aldebertus egregius Praeſul Eccleſiae Capuanae, & Donnus Ardericus Epiſcopus, Leo quoque venerabilis Abbas S. Martyris Chriſti Vincentii, nec non & nobiliſſimi Judices praedictae Civitatis, Arechis, & Saldefrid, & Adenulfus Caſtaldeus, 8. Kal. Novembris, omnibus unanimiter annuentibus, atque laudantibus, electus eſt ab univerſis Fratribus cum maximo gaudio, atque laetitia in Abbatem.* Sic Oſtienſis lib. 1. cap. 59. qui dein lib. 2. cap. 1. illius ſpatium

(1) Obiit IX. Kal. Novembris, ut ex cit. Necr. Cap.

tium his verbis conſignat. *Aligernus Abbas*, inquit, *ſeptimo ac vigeſimo loco a B. Benedicto in hoc Monaſterio feliciter ordinatus, ſedit annis triginta ſeptem* (lectio haec eſt e M. S. Codice, & ex Veneto, & Pariſienſi) *Fuit autem temporibus primi, & Magni Ottonis Imperatoris, & filii ejus ſecundi Ottonis. Principum vero Capuanorum Landulfi* (nempe 2.) *& Pandulfi* (ſcilicet 3. qui cum praedicto Pandulfo communi nomine, ut alibi dixi, ſed diviſis ſortibus, videtur regnaſſe) *item filii Landulfi* (hujus nominis 4.) *Romanorum quoque Pontificum a Joanne* 13. *uſq; ad Joannem* 15. unus deeſt Pr. Landenulfus : caetera bene ; deque tempore ſedis Aligerni conſentit Index in Cod. 202. ſed alter addit dies XII. qui fuerunt XXIX. nam eodem tradente Oſtienſi lib. 2. cap. 11. *depoſitus eſt praedictus Abbas* 9. *kal. Decembris. Qui* (ſic idem Autor loco paulo ſuperius relato) *ſuper id, quod Leo, atque Joannes Monaſterii hujus Abbates olim inceperant, reſtaurare coepit hunc locum: 'qui nimirum a tempore Abb. Bertharii, quo a Saracenis incenſus eſt, per ſeptem, & ſexaginta circiter annos uſque ad ſe neglectus, ac deſtitutus, ac quaſi deſolatus penitus fuerat*. Haec annorum ſumma ductae a me Chronologiae aptiſſime quadrat. *Quinto autem hujus Abbatis anno*, inquit idem Oſtienſis lib. 2. cap. 5. juxta editionem Venetam, & Pariſienſem, atque ſcriptum Codicem) *qui eſt a Nativitate Domini nongenteſimus quinquageſimus quartus, Beatiſſimi Apoſtoli, & Evangeliſtae Matthaei corpus Salernum tranſlatum eſt*: die ſcilicet 6. Maii, ut in ejuſdem Tranſlationis Actis legitur. Iterum idem Auctor lib.2.c.9. *Hujus etiam Abbatis* inquit *nonadecimo* (1) *anno* (hoc eſt Chriſti 968.) *Joannes Papa* (ſcilicet XIII.) *de Roma exiliatus venit Capuam, & rogatus a praefato Principe Pandulfo, tunc primum in eadem Civitate Archiepiſcopatum conſtituit, conſecrato ibi Joanne, fratre ejuſdem Princi-*

(1) XVIII. legitur in Chron. Atinenſi, & Cinglenſi. Conſule quae ſup. in Chron. Cav. dictum To. IV. in fin.

pis, *Archiepiſcopo*. Ad haec Baronius in Annal. ad an. 968. num 67. ſic commentatur. *Porrò*, inquit, *conſignatum tempus*, *non ad Joannis exilium*, *quod longe ante contigit*. *ſed ad collatam illi Eccleſiae Archiepiſcopatus dignitatem*, *referri neceſſario debet*. Joannem vero e Romana Sede depulſum in anno 965. idem Baronius ad annum modo dictum rite obſervavit. Et quidem Pontifex ille ante annum Chriſti 967. exeuntem, ſubſequentemque annum 968., qui numeratus eſt decimusnonus Abb. Aligerni, hoc eſt in ſui Pontificatus primordiis (praedicto electus eſt Joannes anno 965.) *cum majores Romanorum elatiore animo*, *quam oporteret*, *inſequeretur*, *eos in brevi inimiciſſimos*, *& infeſtos eſt paſſus*; *nam ab Urbis Praefecto*, *& a quodam Rotfredo comprebenſus*, *& Urbe expulſus*, *in Campania cuſtodiae eſt mancipatus*, ut Auctor Appendicis ad Rhegionem, antiquus ſane, & rebus a ſe deſcriptis aequalis, his ipſis fere verbis expoſuit; ſimul addens, quod poſt haec *Romani*, *Imperatoris metuentes adventum* (primi ſcilicet Othonis, qui Italiam ingreſſus in anno 966. Romae Natalem Domini celebravit) *Rotfredo Urbis Praefecto*, *qui ab Urbe Joannem ejecerat*, *mortuo*: *a cuſtodia*, *qua tenebatur*, *Joannem Apoſtolicum abſolverunt*, *& veniam pro malis*, *quae ei ingeſſerant*, *poſcentes*, *in locum*, *& ſedem ſuam illum reſtituerunt*. Haec ille, ex quibus Baronius bene perſuaſus, exilium Joannis ante annum contigiſſe dixit 968. cui tum antiqui, tum recentiores, qui de his ſcripſere, adſtipulantur omnes; iiſque minime equidem obſto; cum nec putem, Oſtienſem verbis ſuperius relatis ſermonem feciſſe de Joanne Capuam profecto tempore ſui exilii; quo illum ſe tunc recepiſſe, ab omnibus adfirmari obſervo, nullum tamen alium, niſi eundem Oſtienſem & quos ipſius verbis ſcimus inhaeſiſſe, ſuae ſententiae habentibus Auctorem: cujus verba in confeſſo jam eſt, aliter capienda eſſe, ac ſonant: ſed de iis, inquam, quae anno 968. acciderunt, quo Joannes cum praefato Othone Capuae commorans, nempe menſe Januario, ut ex ejuſdem

ejuſdem Imperatoris Epiſtola quadam ad Germaniae Principes apud Witichindum lib. 4. conſtat, Campanam Eccleſiam in Metropolitanam ſublimavit. Quandoquidem Roma, propriaque ſede illum deturbatum (*exulare* enim, ut ſexcenta alia prolixiora omnis aevi exempla miſſa faciam, Servio ad Aenid. lib. 11. *proprie dicuntur, qui extra ſolum eunt*) in vinculis apud Campaniam, ſcilicet Romanam, indeſinenter manſiſſe, ex laudato praedictae Appendicis Auctore liquidiſſime apparet. A Pandulfo tamen Campano Principe, ſive ab Joanne dicas ejus fratre, qui poſtea in primum Capuae Archiepiſcopum conſecratus eſt (ipſi namque a pleriſque id adſcribitur) Rotfredum peremptum, non abnuerim; quem Romani factionis ſuae cum amiſiſſent anteſignanum, ſimulque adventantis Imp. Othonis timore eſſent perculſi, Pontificem in gradum ſuum vel inviti reſtituiſſe videntur; quo ſolo pacto Appendicis antedictae, ceteroſque alterius ſententiae Auctores conciliari invicem poſſe, eſt manifeſtum. A Joanne autem, non Romae in Othonis II. coronationis celebritate, ut Blondus nuperus ſcriptor tradit Dec. 2. lib. 3. ſed Capuae conſtituto, ampliſſima ea dignitate Campanam Eccleſiam decoratam, Oſtienſi adfirmanti credendum exiſtimo (1). Verum de his non eſt praeſentis loci uberius diſſerere; Sicuti nec de futili nunc dicam quorundam recentiorum argumentatione, qui neſcio quas etiam nullius, vel minimi momenti chartulas, nec ſibi quidem viſas, alicubi ſervari teſtantur, quibus ſe demonſtraſſe jactant, Campanam Eccleſiam non omnium antiquiſſime in Regno Neapolitano fuiſſe Archiepiſcopali honore exornatam, quod forte verum: ſed integras illas, ſolemnique pariter approbatione roboratas ad rem tantam, contradictoribus non vacuam, ſtabiliendam,

V 2 pro-

(1) De Campanae Eccleſiae Metropolia ſuper. aliqua delibavimus; ſed plenam hac in re diſſertationem (quam promptam etiam nunc haberem) Deo opitulante dabo, ad hujus Eccleſiae decus vindicandum, propugnandumque, quicquid abſque veritatis fundamento adſerere nitantur Beneventanorum patrocinatores.

produci oportuiſſe, negabit nemo; cum interim Campana Metropolis luculentiſſimo, graviſſimoque teſtimonio ingentis ſane lectionis viri, Cardinalis Baronii ad tuendam ſuae antiquitatis praerogativam ſolidiſſime fulciatur; cujus ſunt verba in Annalibus loco jam pridem relato: ***Et quidem***, inquit, *prima omnium, quod invenerim, Eccleſia Capuana ea Archiepiſcopatus dignitate in Regno Neapolitano fuit illuſtrata* &c. Sed redeo ad Oſtienſem, qui Joanni omnium primo Archiepiſcopo ſucceſſiſſe perhibet ***Leonem***: huic vero poſt quatuor annos cum dimidio ***Gelbertum***, ſive *Gerbertum*, ſive *Gerebertum*, utrumque Monachum Caſſinenſem; continentique ſermone, ſed parum circumſpecte, ut ſuperius exilium Papae Joannis implexis etiam deſcripſerat verbis, ſic habet. ***Sequenti autem anno*** (poſt ejuſdem ſcilicet Gerberti obitum, qui in Emortuali Caſſinenſi, & in altero Monaſterii Monialium S. Joannis Capuae, notatur 12. kal. Februarii, anno videlicet 980 (1) atque integro fere anno ante Principis Pandulfi Caputferrei mortem) *defuncto I.* ***Ottone***, *Otto II. Imp. filius ejus, cognomento Rufus, venit Capuam, & abiit Tarentum, ac Metapontum, & deinde Calabriam*; *unde proſpere ad ſua reverſus*, & caetera de ejuſdem Othonis II. ad nos reditu, & re infeliciter cum Saracenis geſta in Calabria; de quorum temporum ordine in Hiſtoria dixi Langobardorum PP. Nunc vero addam, praeter laudatos ibi Auctores, in Chronico etiam Hildensheimenſe perhiberi, *Othonem Imper.* hoc eſt II. *in anno* 980. *firmata pace, in Italiam intraſſe, & in anno* 981. *Paſcha Romae celebraſſe. In anno autem* 982. *periculoſiſſime pugnaſſe contra Saracenos in Calabrorum partibus, ibique non paucos de ſuis optimatibus occubuiſſe* (2). Qui annus 982. reſtituendus eſt in Annalibus Hepidanni Monachi; nam male clades illa ad

(1) Vid. Oſtienſ. p. 347. in collect. Murator.
(2) Vid. quae ſup. de hujus praelii epoche dixi to. 3. & 4. hujus operis.

ad annum ibi notatur 988. in Tomo 3. Annalium Francorum. Et vero Landulfo Capuae Principi, qui tunc ſimul cum caeteris aliis, & ſtatre Atenulfo occubuit, ſucceſſor Principatus datus ab Othone eſt frater ejus Landenulfus, menſe fere, Septembris, jam dicto anno 982. quod ex antiquis chartulis eſt diſcere, alibi producendis.

Aligernus ſedit ab 8. Kal. Novembris ad 9. Kal. Decembris per ſubſcriptos annos.

An.Ch.	Ind.	Alig.	An.Ch.	Ind.	Alig.	An.Ch.	Ind.	Alig.
949	7	1	962	5	14	975	3	27
950	8	2	963	6	15	976	4	28
951	9	3	964	7	16	977	5	29
952	10	4	965	8.	17	978	6	30
953	11	5	966	9	18	979	7	31
954	12	6	967	10	19	980	8	32
955	13	7	968	11	20	981	9	33
956	14	8	969	12	21	982	10	34
957	15	9	970	13	22	983	11	35
958	1	10	971	14	23	984	12	36
959	2	11	972	15	24	985	13	37
960	3	12	973	1	25	986	14	Con-
961	4	13	974	2	26	tinuat annus 37.		

M A N S O (1)

Vigeſimus octavus Abbas, ſedit annis undecim. Oſtienſis lib. 2. cap. 12. ex fide ſcripti exemplaris; nam in editione Neapolitana decem ei imputantur anni; in Veneta autem, & Pariſienſi vacat integrum iſtud capitulum. Index vero uterque a praefata Oſtienſis lectione non diſcedit, quae tamen ejuſmodi excipienda eſt interpretatione, ut Manſonem undecimum in Abbatia annum inchoaſſe, haud abſolviſſe, intelligamus; qui ſacrilega Cam-

(1) Manſo iſte Capuanus fuit, & Pandulfi Cap. Principis conſobrinus, ut Peregr. in Stemm. & Gattula.

Campanorum proditione excaecatus 18. kal. Decembris, anno videlicet 996. obiit 8. Idus Martii, anno ſequenti, ut idem perhibet Oſtienſis lib.2. cap.16. & 19. *Huic nono ejus Abbatiae anno* (hic fuit Chriſti 994.) *Laidulfus Princeps Capuae Praeceptum*, ſive Privilegium, *fecit de Caſtrocaeli cum toto monte, qui dicitur S. Angeli in Aſprano* &c. eodem teſtante Auctore lib.2. cap.19. ac rem deſcribente ex Praecepto metipſo dato 4. *Idus Decembris Indictione* 8. (videlicet inchoata a Septembri dicti anni 994.) *anno* 2. *Principatus Laidulfi*, cujus exemplum extat in Regiſtro Petri Diac. pag.134. a tergo. Idem autem Abbas, ut Oſtienſis etiam prodit lib.2. cap.17. iis ſedebat diebus, *quibus Imperialem coronam de manu Romani Pontificis* (Gregorii V.) *III. Otto ſuſcepit*: hoc eſt in anno 996.

Manſo ſedit a 9. kal. Decembris ad 18. kal. ejuſdem menſis per ſubſcriptos annos.

An.Ch.	Ind.	Manſ.	An.Ch.	Ind.	Manſ.	An.Ch.	Ind.	Manſ.
986	14	1	990	3	5	994	7	9
987	15	2	991	4	6	995	8	10
988	1	3	992	5	7	996	9	11
989	2	4	993	6	8	An.11. inchoatus.		

JOANNES II

Hujus nominis ſecundus, *Abbas vigeſimus nonus*, *ſedit anno uno*, Oſtienſis l.2.c.20. & uterque Index, qui annus unus ſupputandus eſt ab excaecatione praedeceſſoris Manſonis. *Qui videlicet venerabilis Abbas Joannes* (pergit Oſtienſis) *cum jam ſenectute pariter, & infirmitate gravatus tanti regiminis pondus ſe ferre non poſſe perſpiceret, conſenſu, atque electione cunctorum Fratrum Abbatem ſibi ſubſtituit*, &c. Abbatia igitur ſe abdicavit in anno 997. menſe, fere, Septembri, ut ex ſequentibus conſtabit. Longe autem poſt, ac tempore Theobaldi Abbatis defunctus eſt *Prid. Idus Martii cum decrepitae eſſet aetatis*, eodem tradente Auctore lib.2. cap.21. & 42.

& 42. hoc eſt poſt annum Chriſti 1022.

Joannes II. ſedit a 18. kal. Decemb. ad menſem fere Septembrem per hos annos.

An. Ch.	Ind.	Joan.	An. Ch.	Ind.	Joan.
996	9	1	997	10	Continuat an. 1. non exactus.

J O A N N E S III.

TErtius hujus nominis, *ſed trigeſimus a B. Benedicto Abbas effectus, ſedit annis duodecim, menſibus ſex.* Oſtienſis lib. 2. cap. 22. A quo variant Indices; nam qui in Codice eſt 202. illi imputat annos *XI.* & menſes *VI.* ſed vicino errore, pro annis *XII.* &c. alter vero ſubtiliori, ut ſolet calculo, dat annos quidem *XII.* ſed menſes *IV.* & dies *XXIIX.* quae nihilominus diſcrepantia nil noſtram remoratur Chronologiam, quin recte procedat; nam ſive dicas, Joannem hunc tertium ſuſcepiſſe Abbatiam 14. kal. Octobris, anno 997. a qua die ad 15. kal. Aprilis & annum 1010. qua ipſe obiit, anni computantur cum Oſtienſi 12. & menſes 6. ſive Abbatem electum putes 7. kal. Novembris, praedicto anno 997. & cum Indice praefato imputes ejus ſedi uſque ad dictam diem 15. kal. Aprilis, annos 12. menſes 4. dies 22. in idem recurrit. Et vero Joannem jam deſcripto anno obiiſſe, teſtatus etiam eſt Anonymus Caſſinenſis in Chronico Neapoli edito, ad quem annum ſic habet: *Obiit Joannes Abbas Beneventi*, nec de alio, quam de hoc noſtro ſermonem ibi haberi verearis, quod videas ab Oſtienſi lib. 2. cap. 28. affirmari, ipſum apud Caſſinenſe Monaſterium praemorata die 15. kal. Aprilis a vivis diſceſſiſſe; ſiquidem in Anonymo *τὸ Beneventi* non locus decumbentis Joannis, ſed patria demonſtratur, *qui ex illuſtri Beneventanorum civium proſapia genus duxerat*, ut Oſtienſis tradit, ſimulque innominatus ille Chronologus, qui nec alios, quam Caſſinenſis Monaſterii Abbates ſuo admiſcuit operi. *Hic vero Joannes* (Oſtienſis etiam ſunt verba lib. 2. c. 22.) *primo anno ordinationis ſuae recepit* Prae-

Digitized by Google

Praeceptum confirmationis totius Abbatiae ab Ottone Imperatore (videlicet III.) *quo etiam tempore idem Imperator in Caſſinenſi Monaſterio per aliquot dies remoratus, duas coronas argenteas B. Benedicto obtulit* : in anno ſcilicet Chriſti 998. quo Otho in Italia adfuit , ac Beneventum ſe contulit , ut perhibet Robertus Tuitenſis apud Baronium : quique primus fuit annus Joannis , inchoatus ab anno antecedenti . *Hujus anno tertio* (verbis dicam ejuſdem Auctoris lib.2. cap.24.) *qui eſt milleſimus ab Incarnatione Domini , ſupradictus Imperator Beneventum venit , & cauſa poenitentiae , quam illi B. Romualdus injunxerat , abiit ad Montem Garganum ; reverſuſque conſequenter Beneventum , petiit ab eis corpus S. Bartholomaei Apoſtoli ; qui nihil tunc illi negare audentes , callide illi pro corpore Apoſtoli , corpus B. Paulini Nolani Epiſcopi , quod ſatis decenter apud Epiſcopium ipſius Civitatis erat reconditum , oſtenderunt ; & eo ſublato , receſſit, tali fraude deceptus : Quod poſtquam reſcivit , nimium indignatus , ſequenti tempore perrexit iterum ſuper Beneventum , & obſedit eam undique per dies multos : ſed nihil adverſus eam praevalens , Romam reverſus eſt .* Hactenus ille , rem enarrans apud antiquos ambigui ſermonis ; nam Otho Friſingenſis lib. 6. cap. 25. Gotfridus Viterbienſis Par.17. ubi de Othone II. & ex iis Blondus in Hiſt. Rom. Dec.1. lib.3. & Sigonius de Regno Italiae lib.7. aliique recentiores verum corpus S. Bartholomaei Romam quidem adſportatum ſcribunt , ſed ab Othone II. & in anno 983. cum Imperator ille ex cauſa alibi minutius exponenda in Beneventanos indignatus , eam urbem vi cepit , ac diruit ; quibus ſubſcribit Martinus Polonus in Chron. lib.4. nec tamen ab Oſtienſis narratione prorſus abit , & ipſe perhibens , Othonem III. e Monte Gargano redeuntem corpus S. Paulini Nolani a Beneventanis, ſed nullo deceptum dolo , accepiſſe ; hoc ſcilicet pacto diſcordes ſententias concilians , atque Romanis obſecundans , quibus cum Beneventanis de Oſtienſis dicto nec dum conſtat : quin nec cum ipſo conſtat Martino , ne di-

dicam cum Auctoribus jam laudatis; quippe uſque ab aetate Paſchalis II., & ab anno 1113. ut Romae tunc poſitum Epigramma in Eccleſia S. Bartholomaei Apoſtoli relatum a Baron. ad ann. 1000. manifeſtat, perſuaſum Romani habuerint, utraque praefatorum Sanctorum corpora ab III. Othone Benevento Romam fuiſſe translatam. His autem ſic diffidentibus, de quo in praeſentiarum nil quaero, conſiſtit tamen Abbatum Caſſinenſium noſtra Chronologia, annuſque Chriſti milleſimus cum tertio anno Abbatis Joannis aptiſſime ab Oſtienſi eſt comparatus. Qui Abbas, ut idem perhibet Auctor lib. 2. cap. 29. *eo quo defunctus eſt anno* (nempe 1010.) *quendam nepotem ſuum Joannem, cognomento Rotundulum, quem ante dies non plurimos Monachum fecerat, ad mortem veniens, in Abbatem ſubſtituit, paucis admodum ſuper hoc ſibi conſentientibus, vel potius coacte id ſufferentibus Monachis. Quorum autem pars potior, ac ſanior erat, nimis haec indigne ferentes, & Neophytum tantae Congregationi praeeſſe minime congruum judicantes, poſt menſes aliquot mandaverunt Pandulfo Principi Beneventano* (fruſtra viri docti hanc lectionem uno, alteroque modo ſolicitant, quae ex omnibus editionibus, & ex M. S. eſt exemplari, atque ex Beneventanorum etiam Principum Genealogia, & Chronologia quam ſolidiſſime firmatur) *ut veniret, filiumque ſuum Atenulfum illis in Abbatem ordinandum adduceret.* Quibus ad votum peractis (pergit Oſtienſis) *Rotundulus tali ordine pulſus, Beneventum rediit, atque patrocinio propinquorum, & conſenſu, ac conceſſione praefati Principis, Monaſterii Sancti Modeſti in eadem urbe Abbatiam recepit.* Per reſiduos igitur menſes praedicti anni 1010. quo deceſſerat Abbas Joannes III. perque menſes aliquot alios inſequentis anni 1011. praeſediſſe Joannem hunc Rotundulum, dicendum eſt, Monachis interim ſe ei ſubeſſe indignantibus, ac Principem Beneventanum occulta primum conſpiratione, dein etiam legatione advocantibus, reque haud dubie ſermonibus ultro, citroque habitis aliquantiſper, & ad exitum fere

veris anni 1011. dilata; quo tempore Atenulſum ſuffectum fuiſſe, ſtatim exponam. Silent autem tum Oſtienſis, tum ambo Indices definitum Rotunduli ſpatium; cujus nec nomen quidem in iis legitur, deque eo ad utrorumque exemplum nullus mihi peculiaris habendus eſt ſermo (1).

Joannes III. ſedit a 14. fere Kal. Octob. ad 15. Kal. Aprilis per ſubſcriptos annos.

An.Ch.	Ind.	Joan.	An.Ch.	Ind.	Joan.	An.Ch.	Ind.	Joan.
997	10	1	1002	15	6	1007	5	11
998	11	2	1003	1	7	1008	6	12
999	12	3	1004	2	8	1009	7	13
1000	13	4	1005	3	9	1010	8	Con-
1001	14	5	1006	4	10	tinuat an.13.non exact.		

JOANNES IV. Rotundulus nepos, & ſuffectus Joanni III. ſedit a 15. Kal. Aprilis anni 1010. ad exitum fere veris anni 1011.

A T E N U L F U S.

PAndulfi II. Principis Beneventani filius, quem Otho Imperator (ſecundus videlicet) puerum a patre obſidem, ut Oſtienſis perhibet lib.2. cap.29. ſuſceperat, ab Imperatoris cuſtodia cum evaſiſſet, Beneventum rediit; atque cucullam, ſub qua fugiens latitaverat, ex concepto in infirmitate, dum ad ſuos remeat, voto, abjicere nolens, Monachus factus, degebat Beneventi, quo tempore ad ſuſcipiendam Caſſinenſem Abbatiam fuit a Monachis invitatus. Illum, forte, Pandulfus pater, ut Otho-

(1) Miror tamen Peregrinium nullam nobis memoriam prodidiſſe de electione, ſeu (ut dicam melius) intruſione Docibilis Cajetani in Caſs. Abbatem, ut Oſtienſ. l.2. c.28. narrat, ea nimirum ex cauſa, quod qui Joannes iſte III. Abbas conterminorum Comitum praepotentia ſeſe oppreſſum cognoſceret, Capuam ad tempus aliquod conceſſit. Qua arrepta occaſione Monachi ejus ſeveritatis pertaeſi Docibilem Cajetanum *vitae ſimplicis virum*, Abbatem intruſerunt. Qui poſtea, regreſſo fort. in Caſſ. Mon. Joanne, Docibilis Cajetam regreſſus eſt, relicto Praeſulatu, cui jure competere noſcebatur.

Othonis arma in anno 982. a ſe repelleret, ac patrium Principatum Beneventanorum in anno antecedenti, expulſo Landulfo filio Pandulfi Caputferrei, adeptum retineret, in pignus promiſſae fidelitatis ei tradiderat. Qui jam dicto ordine *Abbas electus trigeſimusſeptimus*, *ſedit annis undecim*, Oſtienſi perhibente l.2. c.31. & utroque Indice. *Hujus anno ordinationis tertio* (verba ſunt ejuſdem Auctoris ibid.) *Domini vero milleſimo quartodecimo, quo tempore Paſchalis feſtivitas ipſa die S. Marci juxta calculi rationem extitit, Henricus Rex venit Romam, & coronam Romanii Imperii de manu Benedicti VIII. Papae recepit*. Quae Henrici coronatio, ut ex aliis conſtat monumentis, peracta cum fuerit 6. Kal. Martii; dicendum certe eſt primum annum Atenulfi numerari coeptum poſt Februarium anni 1011. & ſane ante aeſtatem; quandoquidem idem Oſtienſis lib. eod. cap.37. tradit, *hujus Abbatis anno ſeptimo* (nempe inchoato) *coepiſſe Normannos, Melo Duce, expugnare Apuliam*; quod Anonymus Caſſinenſis in annum refert 1017. ſimulque Lupus Protoſpata, hic per menſes aeſtivos id geſtum indicans, ambo autem Oſtienſi concordes; qui *ante hos circiter ſexdecim annos*, ſcilicet vergente anno Chriſti Milleſimo, Nortmannos numero quadraginta Salernum ab Saracenis obſeſſam liberaſſe prodit, idque nec in alium annum retulit praefatus Anonymus. Leo autem caute addidit τό: *circiter*, aperiens, ſe eam ſummam annorum ſexdecim ad exactiſſimi calculi rationem minime ſupputaſſe. Atenulfi itaque epocha ſtatuenda erit in Vere jam dicti anni 1011. vel ad exitum veris. Qui iram cavens praedicti Henrici, ex cauſis Oſtienſi deſcriptis lib. 2. cap. 39. *cupienſque Conſtantinopolim ad Imperatorem confugere, Hydruntum, mare ingreſſurus, perrexit; conſcenſaque navi, naufragium paſſus, atque demerſus eſt*: in anno videlicet 1022. ſicut ejuſdem ſedis ſpatium annorum undecim exigit, ac Anonymus Caſſinenſis, recentioreſque omnes una ſimul adfirmant. Ipſe quidem in vivis agebat, Abbatiam retinens menſe Majo, anno dicto; quando data re-

reperitur chartula in Regiſtro Petri Diaconi exarata pag. 157. a tergo, in qua ejus fit mentio, ſcilicet *anno ſeptimo Principatus Paldulfi* (in Regiſtro eſt, *anno tertio*, ſed manifeſto errore, ex repetitione anni 3. Paldulfi filii) *& tertio anno Principatus Paldulfi filii ejus*, *menſe Madio*, *Indictione quinta*. Sane Atenulfi tempore quinta Indictio haud in alium annum incidit, quam in 1022. Dies vero ejus obitus nemini adnotata, conjicienda videtur in menſem Junium, nam ſucceſſor Theobaldus in exitu ejuſdem menſis electus eſt, de quo ſtatim (1).

Atenulfus ſedit ab exitu fere veris ad menſem Junium per ſubſcriptos annos (2).

An.Ch.	Ind.	Aten.	An.Ch.	Ind.	Aten.	An.Ch.	Ind.	Aten.
1011	9	1	1016	14	6	1021	4	11
1012	10	2	1017	15	7	1022	5	Con-
1013	11	3	1018	1	8	tinuat annus 11.		
1014	12	4	1019	2	9	Atenulfi.		
1015	13	5	1020	3	10			

T H E O B A L D U S (3).

IN Abbatem ſublimatus eſt 4. Kal. Julii, eodem anno, quo Atenulſus tranſmarinum iter ſuſceperat, deceſſeratque, cum in Monaſterio Caſſinenſis adeſſet ſuperius dictus Imp. Henricus, & Romanus Pontifex Benedictus VIII. a quo *die altera Nativitatis Apoſtolorum Petri*, *& Pauli bonorabiliter eſt conſecratus*; ut Oſtienſis lib.2. cap. 42.

(1) In Chron. Caſſ. Oſt. l.2. c.35. habetur mentio litis inter Cajetae Duces, & Comites Trajecti, quae contra Monaſterium Caſſin. pro terris aliquibus, & ſylvis in confiniis Aquini compoſita inde fuit tempore Atenulfi Abbatis, ut ex Placito in Arc. Caſſin. ap. Gattul. diſſ. to.1. fol.110. in quo intervenit quoque Pandolfus Arch. Capuae. Unde corrigendus Monacus, & Ughel. qui To. VI Ital. Sac. de Arch. Cap. col.322. ait, Pandulfum Arch. obiiſſe anno 1008. ea quidem non ante ann. 1013. accidere potuit, cum compoſitio peracta fuerit in anno II. vel III. Abb. Atenulfi, qui electus fuit anno 1011. & Oſt. Chron. lib.2. c.30. ad 35. plura narrat huic compoſitioni antecedentia.

(2) Obiit Prid. Kal. Jun. ex Necr. ut ſup.

(3) In Necrol. S. Bened. Capuae dic. *Tibaldus*.

42. & ejus deflorator Anonymus Caſſinenſis teſtantur. Quo etiam tempore Odilo Cluniacenſis Abbas, eodem adfirmante Oſtienſi lib.2. cap.52. ad Caſſinum veniens, de B. Mauri ſacris reliquiis Caſſinenſibus ſe tranſmiſſurum promiſit; quod *poſt ſeptem annorum* vertigines re complevit (hoc eſt exacto Chriſti anno 1029.) ſed jam Theobaldo in Marchias digreſſo, perſecutionem Pandulfi Principis Capuae declinante. *Hic vero ſecundus, & trigeſimus hujus Coenobii Abbas* (verba ſunt Oſtienſis lib.2. cap.51.) *ſedit annis tredecim*, ſicut etiam habent ambo ſaepius laudati Indices. *Primo autem anno ejus Abbatiae* (nempe non dum exacto) *anno Dominicae Incarnationis* 1023. *praefatus Pontifex Benedictus duo argentea ſcrinia, plurima Sanctorum pignora continentia, ad Eccleſiam Caſſinenſem direxit*, quod ab eodem Auctore adnotatur lib. 3. cap. 30. Sed cum Pandulfus hujus nominis IV. Capuae Princeps, qui in anno 1022. ab Imp. Henrico carceri mancipatus; ipſoque Imp. in anno 1025. defuncto, vinculis ſolutus, Capuam per annum integrum, atque dimidium, ut perhibet Oſtienſis lib.2. cap.57. (per annum habet Anonymus Caſſinenſis) obſeſſam, & expugnatam iterum obtinuiſſet, nempe ante menſem Majum Indictione nona, anno videlicet 1026. quod ex antiquis chartulis conſtat a Michaele Monacho in ſuo Sanctuario pag. 640. & a Conſtantino Cajetano in Commentario in Vitam Papae Gelaſii II. pag.29. relatis; cum, inquam, Princeps ille Pandulfus Capuam jam dicto anno denuo recepiſſet (dicam cum Oſtienſi) *Theobaldum Abbatem, ſimulata benivolentia ſecum apud Capuam, quaſi pro utriuſque ſecuritate, remorari rogavit: immo coegit. Quod ille* (pergit idem Auctor lib.2. cap.59.) *cum per annos ferme quatuor ſuſtinuiſſet* (ad annum uſque 1030.) *clam mandavit Sergio Duci Neapolitano, ut conſtituto condicto die cum militibus ad locum deſignatum veniret, ſeque reciperet; quod & factum eſt*. Atque hoc pacto Neapolim incolumis ductus, *inde poſt dies aliquot in Marchias eſt profectus* (tunc S. Mauri reliquiae Caſſinum allatae fue-

Digitized by Google

ſuerunt) *ubi in Monaſterio S. Liberatoris per quinque circiter annos, uſque ad obitum, eſt honeſtiſſime converſatus*: Deſunctus vero eſt 3. Non. Junii, ut idem Oſtienſis perhibet lib.2. cap.62. decurrente ſcilicet anno Chriſti 1035. quod nulla haeſitatione affirmo; nec auctoritate moveor editi Chronici Anonymi Caſſinenſis; in quo maxima illa, celebriſque ſolis defectio in anno facta 1033. in feſtivitate S. Petri, caeteraque ſuperioribus annis geſta, in ſuos annos recto ordine cum fuerint relata, Theobaldi tamen obitus incongrue cum anno comparatus eſt 1034. Qui anticipationis perpetuus eſt in eodem Chronico error ab anno jam dicto 1034. ad annum 1152. ex errore ſcilicet olim commiſſo in exemplari Caſſinenſi, ſignato num. 47. ex quo illa ejuſce Chronici pars fuit deprompta. Quem ſimul errorem in alio Caſſinenſi exemplari, qui adſutus ſcripto eſt Chronico Oſtienſis, & Petri Diaconi, pariter inſidere obſervavi, & ad annum uſque cuſtoditum 1188. ad quem annum librarius commiſſi a ſe errati his verbis monendum lectorem duxit: *Uſque modo*, inquit, *anni Dominicae Incarnationis, & Indictiones, & caetera, quae debuerant nigrae ſcripturae praeponi, fuerunt poſtpoſita* (ſingulae enim annorum, caeterorumque temporum Notae ſingulas lineas occupantes, ex conſueto tunc more rubrica fuerunt depictae) *de hinc vero praeponuntur anni Domini, & caetera*: quod ſervavit. At in Codice ſignato num. 199. tempora cum fuiſſent bene digeſta; ſeu, ut verius dicam, in Codice illo perpetuus ejuſmodi error cum fuiſſet congrue recenſitus, hinc accidit, ut caetera pars editi Anonymi, quae ab anno 1154. ex eodem Cod. exſcripta fuit, nullo tali vitio laboret. Sed de his nunc ſatis.

Theobaldus ſedit a Nativitate Apoſtolorum, hoc eſt a 3. Kal. Julii ad 3. Non. Junii per ſubſcriptos annos.

An.

An.Ch.	Ind.	Theo.	An.Ch.	Ind.	Theo.	An.Ch.	Ind.	Theo.
1022	5	1	1027	10	6	1032	15	11
1023	6	2	1028	11	7	1033	1	12
1024	7	3	1029	12	8	1034	2	13
1025	8	4	1030	13	9	1035		3 Con-
1026	9	5	1031	14	10	tinuat annus 13.		

SEDES VACAT (a).

D*Efuncto Abbate Theobaldo*, inquit Oſtienſis lib. 2. cap. 62. *Monachi quidem nullam electionem abſque Principis* (Capuae ſcilicet) *nutu facere praeſumebant: cumque jam fere annus evolueretur, praefatus Princeps quendam Monachum tunc in Capuano Monaſterio Praepoſitum, Baſilium nomine, genere Calabrum, qui olim, non dum Monachus apud Epiſcopium S. Stephani Miniſterialis officium geſſerat* (redditus curaverat Eccleſiae Cathedralis cui ab antiquo titulus S. Stephani Prot. ad tributus, ob inlatas illuc hujuſce Sancti reliquias a S. Germano Capuae Epiſc. ut To.II. hujus operis adnotavi) *eligere complacet* &c.

Sedes igitur vacavit a 3. Kal. Junii anni 1035. ad eundem menſem anni ſequentis 1036.

BASILIUS.

A*Bbas trigeſimus tertius, ſedit annis duobus*. Oſtienſis, cui concordant Indices, lib.2. cap.63. ſcilicet ſupputandis ab anno 1036. menſe Junio ad Prid. Idus Maii anno 1038. quo Richerius ejus ſucceſſor eſt electus. Sed Anonymus Caſſinenſis in impreſſo Cod. ex errore ſuperius dicto, Baſilium figit ad annum 1037. nec non caetera omnia concurrenti tempore geſta perverſe notat. Chartula autem in Reg. Petri Diac. exarata pag. 143. quae data habetur *anno* 19. *Paldulfi* (ſcilicet 5.) *ejus filii*,

(a) *Sedes vacat ab ann.* 1035. *ad ann.* 1037.

lii, menſe Auguſto, Indictione 2. (hic eſt annus Chriſti 1034.) *in Sancto Germano*, nec depravatae Anonymi favet editioni, ut patet: nec ipſa per ſe conſiſtit; ni velimus ex unius negligentiſſimi Notarii notula omnem damnare Abbatum Caſſinenſium ex firmiſſimis documentis ductam hactenus conſtantiſſimam Chronologiam. *Anno autem Dominicae Incarnationis milleſimo trigeſimo octavo Conradus Imperator* (carptim Oſtienſis verba ex ipſius lib. 2. cap. 64. excerpo) *cum valido nimis exercitu tranſitis Alpibus, Italiam cum intraſſet, veniſſetque Mediolanum, ibi de hujus Monaſterii Prioribus aliquot illum adeuntes, univerſa, quae per tot annos a Principe Pandulfo mala pertulerant, retulerunt, orantes, ut tandem dignaretur venire, ac B. Benedicti Coenobium de tanti tyranni manibus dignaretur eripere*. Sic ille, de his, quae ad tempus expulſi Baſilii ſpectant, nam aliquanto poſt ſubdit: *Imperator Capuam eſt profectus, ut B. Benedicti Coenobium de ſervitute nequiſſimi Principis liberaret; quem Pandulfus praeſtolare minime auſus, una cum praedicto Abbate ſuo in Roccam Sanctae Agathae, arrepta fuga, ſe contulit; cum quo demum Conſtantinopolim adiit ad Imperatorem, cauſa adjutorii, ſive pecuniae*.

Baſilius ſedit a menſe Junio ad Kal. ejuſdem menſis per ſubſcriptos annos.

An.Ch.	Ind.	Baſil.	An.Ch.	Ind.	Baſil.
1036	4	1	1038	6	Continuat an. 2.
1037	5	2			

RICHERIUS.

Abbas Leodienſis Imperatorem Conradum in Italiam ſequutus, ad Abbatiam Caſſinenſem translatus eſt hoc ordine. Capuam intraverat Imperator in ipſis vigiliis Sanctae Pentecoſtes, quae eo anno 1038. celebrata eſt Prid. Idus Maii; alteraque die Civitatem egreſſus, apud Capuam veterem tentoria fixerat; eodemque in loco manens, eum Monachi Caſſinenſes adjerunt, rogantes,

Digitized by Google

tes, ut opere compleret, quae verbis promiſerat: Abbatem ſibi ante omnia conſtitui poſtulantes; quo annuente, Richerium elegerunt, ut pluribus tradit Oſtienſis lib. 2. cap. 64. Ipſe igitur *natione Bavarus* (verba ſunt ejuſdem Auctoris cap. 66.) *trigeſimo quarto ordine Abbatiam bujus loci ſortitus, ſedit annis decem, & ſeptem, menſibus ſex. Cui Conradus Imp. anno, quo Abbas ordinatus eſt, apud Beneventum Praeceptum aureo ſigillo bullatum de univerſis Monaſterii pertinentiis fecit*. De ſpatio illius ſedis concordat Index in Codice 202. ſed alter addit dies decem; atque hoc pacto electum demonſtrat kal. Junii; nam apud Aternum deceſſiſſe 3. *Idus Decembris, anno milleſimo quinquageſimoquinto*, idem perhibet Oſtienſis lib. 2. cap. 90. Editus Anonymus Caſſinenſis conſueto errore obitum Richerii notat ad annum 1054. Sed nec Oſtienſis abſque culpa (ni luxatus ſit ejus textus) dum tradit lib. 2. cap. 76. Laidulſum Teanenſem Comitem aliquanto poſt Nortmannos ejectos e Terra Caſſinenſis Monaſterii in anno 1045. de quo ibidem cap. 70. fraude captum fuiſſe a quodam Ardemanno, propinquo Abbatis Richerii. Nam Chartula apud Regiſtrum Petri Diaconi pag. 202. Laidulſum ex ea captivitate dimiſſum manifeſtat in *anno* 22. *Principatus Guaimarii, Principatus Capuae anno* 3. *Ducatus Amalfiae anno* 2. *Ducatus Surrenti anno* 1. *menſe Auguſto Indictione octava*: hoc eſt in Anno Chriſti 1040. qui tertius ſane fuit annus ab anno 1038. quo Guaimarius Princeps Salerni, eodem adfirmante Oſtienſi lib. 2. cap. 64. Capuae Principatum ab Imp. Conrado obtinuit, de quo fuſius alibi, (*& nos praecedenti Tomo in Cavenſi Chr.*). Omittendum autem hoc loco non eſt, B. Benedictum, ut apud eundem habetur Auctorem lib. 2. c. 71. ipſa nocte, quae diem memoratae expulſionis Nortmannorum praeceſſit, per viſum dicentem cuidam ruſtico viro, ſe in Caſſinenſi Monaſterio diu cum Fratribus habitaſſe, ſed ab illis ingratis ibi exiſtentibus dein receſſiſſe, ac Hieroſolymam abiiſſe; ibique per XL., & am-

plius annos cum B. Stephano commoratum (an per annos LX. ab obitu ſcilicet Abb. Aligerni, & ab anno 986. ad annum jam dictum 1045. poſt cujus aetatem res Caſſinenſium frequentibus actae fuerunt infortuniis ?) ipſa tandem die ad illos redire : praedictum , inquam , Divum videri ejuſmodi ſermone exponere ſimul voluiſſe , ob parem per eoſdem annos B. Protomartyris ab Capua diſceſſum , cujus ipſe antiquiſſimus habebatur , eſtque nunc etiam Patronus , ac praecipuus Tutelaris , eandem urbem poſt mortem Principis Pandulfi Caputferrei , & ab anno 981. ad eandem uſque diem aerumnoſas ſibi ſuorum Principum mutationes , aptiori loco enarrandas , pertuliſſe : illaſque prae omnibus aliis acerbiores , quibus ob impietatem Pandulfi IV. ſaepius , & acriter divexatam fuiſſe conſtat . Qui Princeps ſuorum tandem impiorum facinorum luctuoſiſſimas luit poenas , ad infernales damnatus cruciatus ; ſicuti viſione cujuſdam Pythagorae ab Abb. Deſiderio Dialogorum lib. 1. deſcripta declaratur ; quam etiam teſtatus eſt Oſtienſis lib.2. cap.60. ſe illam accepiſſe perhibens a quodam Pandulfo , qui eam ab Pythagora metipſo acceperat . Nec eſt , quod a Pandulfo illo talem hic Auctor audire nequiverit narrationem; quam vir doctus altero etiam parum firmo perſuaſus argumento minime ab illo deſcriptam , ſed in ejus Chronicon ab aliis inſertam putavit (utinam ſic feciſſet de ea viſione Solitarii , de qua dixi ſuperius , nec a Petri Damiani vel fide , vel diligentia iterato , longoque ſermone recedendum eſſe contendiſſet) ; Nam Oſtienſis ibi verbis illis, *cujus ſuperius memoriam feci , qui non longo ante tempore defunctus fuit* , &c. de Principe Pandulfo IV. loquebatur; cui ſi Deſiderius fuit aequalis , & ipſe , qui Deſiderio Chronicon ſuum dicavit , aetate ſimul propinquus haud dubie fuit .

Richerius ſedit a kal. Junii ad. 3. Idus Decembris per ſubſcriptos annos.

An.

An.Ch.	Ind.	Rich.	An.Ch.	Ind.	Rich.	An.Ch.	Ind.	Rich.
1038	6	1	1045	13	8	1052	5	15
1039	7	2	1046	14	9	1053	6	16
1040	8	3	1047	15	10	1054	7	17
1041	9	4	1048	1	11	1055	8	18
1042	10	5	1049	2	12	An. 18. non exactus.		
1043	11	6	1050	3	13			
1044	12	7	1051	4	14			

P E T R U S.

Q*Uintus & trigeſimus bujus Monaſterii Abbas*, *ſedit*, *anno uno*, *menſibus quinque*. Oſtienſis lib.2. cap.92. & Index in Codice 202. Minutiori autem calculo ſedit aliis diebus XII. ſupputandis a die obitus praedeceſſoris ejus Richerii ad electionem uſque ſucceſſoris Friderici. Nec dubito, hanc dierum ſummam reſtituendam eſſe in altero Indice Abbatum, in quo ſupra antedictos annum, & menſes Petro imputantur dies *XVII.* Ille vero electus cum fuiſſet, ut idem habet Oſtienſis lib.3.cap.7. per eos dies, quibus Victor Papa II. Florentiae commorans pergere ultra montes ad Imperatorem diſponebat Henricum II. ad quem perhibent illum perveniſſe in anno 1056. cumque ipſius electio celebrata fuiſſet inſcio praefato Pontifice, idque, *ille nimis indigne*, ut Oſtienſis uſurpem verba lib. 2. cap. 93. *tuliſſet*, eo tandem deventum eſt, ut Petrus Abbatia ſe abdicarit, *in quinta Feria poſt Pentecoſtem anno* 1057. hoc eſt. 11. kal. Junii; nam dicto anno Feſtum illud incidit in 15. kal. praedicti menſis, eodemque anno Pontifex Victor II. in Italiam reverſus fuerat.

Petrus ſedit a 3. Idus Decembris ad 11. *potius* 12. *Kal.* Junii per ſubſcriptos annos.

An.Ch.	Ind.	Pet.	An.Ch.	Ind.	Pet.
1055	8	1	1057	10	Continuat annus 2. non exactus.
1056	9	2			

Digitized by Google

FRIDERICUS.

EX Oſtienſis dicto lib. 2. cap. 94. *altera die poſt obdicationem Petri, ideſt ſexta Feria poſt Pentecoſtem, ingenti gaudio, & exultatione cunctorum de more Monaſterii Abbas electus eſt, Anno Domini milleſimo quinquageſimo ſeptimo. Qui natione Lotharingus* (ſic pergit idem Auctor cap. 95.) *trigeſimus ſextus Abbas hujus Coenobii, ſedit menſibus decem*; quod etiam ſpatium ei imputat Index in Cod. 202. ſed alter addit dies VIII. quos VII. fuiſſe meus me docet calculus: verum minutiora iſta minus curo. Cum autem Fridericus Abbatiam Caſſinenſem regendam ſuſcepiſſet, qua dictum eſt, die; nec multo poſt ab antedicto Pontifice Victore II. Presbyter Cardinalis titulo S. Chryſogoni fuiſſet ordinatus, eodem Papa defuncto 5. Kal. Auguſti ejuſdem anni 1057. in Papam electus ipſe eſt, atque appellatus Stephanus X. *quoniam Feſtum S. Stephani Papae* (inquit Oſtienſis lib. 2. cap. 96.) *eo die celebrabatur*, hoc eſt 4. Non ejuſdem menſis. Advixit vero Abbas ſimul, & Pontifex ad diem 4. Kal. Aprilis inſequentis anni 1058. cum jamdudum circa Natalis Domini Feſtivitatem, anni ſcilicet antecedentis, gravi languore detentus, in Monaſterio degens Caſſinenſi, poteſtatem feciſſet Prioribus novi Abbatis eligendi, qui Deſiderium praeficiendum eſſe conſtituerunt, ipſomet Stephano electionem comprobante: ſed tali conditione, ut ille Abbatiam non antea ſuſciperet, quam e Conſtantinopolitana legatione eodem tempore ei commiſſa, fuiſſet reverſus. Pontifice autem poſt tres menſes vita functo, Deſiderius, qui ex Italia non dum diſceſſerat, a ſuſcepto deſiſtens itinere, deſignatam Praefecturam ſtatim adivit, ut mox declarabo.

Fridericus ſedit ab 10. kal. Junii ad 4. Kal. Aprilis per ſubſcriptos annos.

An.Ch.	Ind.	Frid.	An.Ch.	Ind.	Frid.
1057	10	1	1058	11	Continuat an. 1. non exactus

DE-

DESIDERIUS.

UT Oſtienſis perhibet lib. 3. cap. 1. & ſeqq. *ex nobiliſſima Beneventanorum Principum origine ſanguinis lineam ducens*, juxta inferius deſcriptum annorum ordinem, primum Monachus, dein Abbas Caſſinenſis, ac tandem Romanus factus eſt Pontifex, nomine dictus Victor III. Hic natus in anno fere 1027. vocatuſque Dauferius, atque *in anno circiter vigeſimo ſuae aetatis*, Chriſti 1046. patre a Nortmannis perempto orbatus, e ſolitaria, quam eodem tempore delegerat, vita a matre vi abductus, *perque annum pene integrum*, nempe 1047. ſub arcta cuſtodia ſervatus, exque ea in anno dilapſus 1048. aetatis ſuae 22. *Salernitanumque ad Principem Guaimarium, conſanguinitate ſibi propinquum, accedens, petenſque, ut quoniam in patria vivere Monachus non ſibi permittebatur, Deo quiete ſervire apud illum liceret*, voti compos, ad Monaſterium Sanctae Trinitatis, quod ad Cavam nuncupatur, ſe volente, ab eodem Principe tranſmiſſus fuerat: cum mater filium a propoſito dimovere non valens, ab illo impetravit, patrocinio etiam fulcta Beneventani Principis Landulfi, ſcilicet VI. (mallem. *Pandulfi*: nempe III. patris ejus) ut ſaltem Beneventum rediret, atque apud Monaſterium S. Sophiae ſub Monaſtica, ut expetebat, profeſſione degeret; quae ipſe non recuſavit, *ſicque tunc primum mutato nomine, Deſiderius appellari coepit, nam uſque ad id tempus Dauferius vocabatur*. Ibi autem *per aliquot annos* commoratus (puta tres, & ad annum uſque aetatis ſuae 25. Chriſti 1051.) ad Monaſterium Tremitenſe, in Inſulis Diomedeis (*quae e Dauniae conſpectu in Hadriatico mari, nomine adhuc* Tremiti, *retento, viſuntur* Prat.) ſitum, ſe contulit; ubi *non parvum tempus* (haud quidem diuturnius ſeſquianno, vel circa) exegit; unde abiens in exitu fere anni 1052. aetatis ſuae 26. *& aliquandiu apud Traſimundum Comitem*, Theatinum videlicet, ejuſque uxorem *ſibi affinem* hoſpitatus: hoc eſt uſque ad initium menſis Februarii anni 1053.

Digitized by Google

1053. aetatis ſuae 27. *ab ea die ad tertiam Dominicam poſt Paſcha per tres circiter menſes* apud montis Majellae Solitarios manſit; ac tandem iterum ad S. Sophiae Monaſterium rediit. *Poſt vero non multos dies*, Papa Leone IX. e partibus ultramontanis regreſſo, ac Beneventi degente, eidem factus valde familiaris, *in Altaris etiam officio illi adhaeſit, & Evangelium ad ejus Miſſas legit*: eo ipſo ſcilicet anno 1053. quo idem Pontifex menſe Junii a Nortmannis in Apulia bello victus, poſt novem circiter menſes Romam repedavit, & in anno obiit 1054. At Deſiderius deinde in languorem decidens, Salernum petiit, ibique aliquantiſper commoratus, Beneventum ad S. Sophiam remeavit, & *aliquantulo tempore exacto*, quoniam rumor increbuerat, Victorem Papam II. ab ultramontanis partibus Romam advenifſe (advenit Victor in anno 1055. aetatis Deſiderii 29.) ad illum Florentiae tunc degentem acceſſit, eodem ſcilicet anno Synodum celebrantem Florentinam; ibique *per aliquantulum tempus manens*, ad Petrum non ante multos dies, id eſt in exitu praefati anni 1055. electum Abbatem Caſſinenſem, literis ejuſdem Papae illi commendatus, receſſit, ineunte videlicet anno 1056. aetatis ſuae 30. *a quo decenter ſuſceptus, ac Monaſticam conſecrationem adeptus, in eodem Monaſterio aliquandiu honeſte eſt converſatus; nec multo poſt ad Capuanum Monaſterium eſt tranſmiſſus Praepoſitus. Sed cum Pandulfus ipſius Civitatis Princeps* (nempe V., quem hinc adparet non antea defunctum) *indigna quaedam, juxta priorum temporum conſuetudinem, ei vellet injungere*, ipſe Capua ſecedens, ad Richardum ſe contulit, Averſanum Comitem, *tunc praefatam urbem obſidione expugnantem; ſicque in obedientiis*, ſeu dicas Eccleſiis, ac praediis ſitis extra urbem, eidemque Campano S. Benedicti Monaſterio ſubjectis, *aliquandiu* ſe continuit. Verum Friderico Caſſinenſem Abbatiam obtinente in anno 1057. atque in Summum Pontificem eodem anno ordinato, ad illum *in menſe Auguſto* praefati anni, aetatis vero ſuae 31. perrexit; a quo *paucis diebus*

elapſis

Digitized by Google

elapſis infirmus Caſſinum rediit, quo *poſt quatuor circiter menſes* idem Pontifex ſe contulit, deque novo Abbate eligendo circa ipſam Natalis Domini feſtivitatem Monachis poteſtatem fecit; qui Deſiderium conclamarunt, ipſi Pontifici jam pridem apud Beneventum, tempore Leonis IX. & nuper in Caſſinenſi Monaſterio *ante non plenum biennium*, tempore Abbatis Petri, etiam familiarius notum. Abbatiae tamen adminiſtrationem haud ille ante obitum praefati Papae ſuſcepit ex cauſa ſuperius in Friderico expoſita; coepitque ſedere a die Paſchatis, anni 1058. quae tunc incidit in 13. kal. Maii. Romanum poſtea Pontificatum cum in Penteco ſte anni 1058. quae tunc incidit in 13. kal. Maii. Romanum poſtea Pontificatum cum in Pentecoſte anni 1086. hoc eſt 9. kal. Junii, recuſſaſſet; ſuſcepiſſet autem, fuiſſetque conſecratus *anno* 1087. 13. *Kal. Aprilis*, *die Dominico in Ramis Palmarum*, nomen ſortitus Victoris III. Abbatiam nihilominus ad praedeceſſoris exemplum non dimiſit, ſed ad obitum uſque retinuit; qui, ſi Petro Diacono in Auctario ad Oſtienſem lib.3. cap.71. juxta fidem ſcripti exemplaris, & editionis Neapolitanae ſteterimus, *migravit ad Dominum* 16. *Kal. Octobris*, *anno Domini* 1087. *a Patris autem Benedicti anno DLXXIX.* (reſtituo *DLIX.* ut declaratum eſt, ubi de conſtructione Monaſterii Caſſinenſis) *cum praefuiſſet in hujus Monaſterii regimine annis* 29. *menſibus* 4. *diebus* 16. *In ſede vero Apoſtolica ab ipſo ſuae electionis exordio*, *anno uno*, *ſacrationis menſibus quatuor*, *diebus ſeptem*: Sin autem diligentiorem ſequemur calculum, deſcriptum in Indice praefixo Codici 202. ſedit Abbas (tempora ipſius Pontificatus praeterita ibi fuere, quae nec Petrus diligenter admodum computavit) ſupra jam dictos annos 29. integris menſibus quinque. Sed omnium diligentiſſime Auctor alterius Indicis illi dat *annos XXIX. menſes IV. dies XXIIX.* (ſic enim ibi dierum numerus reſtituendus eſt, qui modo habet dies *XXII.*) quod ſane annorum, menſium, & dierum intervallum defluxiſſe deprehenditur a 13. kal. Maii, & a Paſchate

anni

Digitized by Google

anni 1058. ad 16. kal. Octobris antedicti anni 1087. Edi-tus Anonymus Caſſinenſis ex conſueto errore annum ſuſceptae a Deſiderio Abbatiae anticipat, ac pariter dimiſſae; ſicuti intermedia etiam tempora, & geſta omnia antevertit, excepto anno Dedicationis majoris Eccleſiae Caſſinenſis, in anno celebratae 1071. in quo cum Oſtienſi bene convenit, hoc ipſo anno illam actam perhibens: ſic nempe eo loci ab ejuſdem editionis Auctore recenſitus, qui praefatae celeberrimae conſecrationis annum memoriter, ac prompte retinebat; ſcriptumque exemplar, numero ſignatum 47. ex quo, ut in Theobaldo dixi, natus eſt ejuſmodi anticipationis error, ipſi ſolummodo in Chriſti anni haberi adverterat depravatum. Sed praeſtat nunc nonnullos Abb. Deſiderii actus, deſcriptos ab Oſtienſi, ad ejuſdem Auctoris normam, ſeriatim, & per tempora exponere. Qui lib.3. cap.12. inter priora ejus geſta notat, quod *ille Adenulſo Cajetano Duci gratiam Principis conciliaverit*: nempe Richardi I. qui ex Comite Averſae Campanum Principatum limitata quadam poteſtate in anno obtinuit 1058. pleniſſime autem in anno 1062. poſt quem annum, in anno videlicet 1063. atque exacto menſe Majo, qui Deſiderii fuit annus 6. Richardum cum Adenulſo concordaſſe, eique Ducatum Cajetanum retinere, ignotis nunc conditionibus, permiſiſſe, intelligere eſt ex innumeris antiquis Chartulis; in quibus ipſe una cum filio Jordano, aeque Principatus dignitate inſignito, Dux etiam Cajetae ab anno jam dicto 1063. appellari coepit: quo ſimul tempore Romanam Campaniam pervaſerat, de quo fuse alio loco. *At Deſiderius*, inquit Oſtienſis lib.3. cap.28. *anno ordinationis ſuae nono, Divinae Incarnationis milleſimo ſexageſimo ſexto, menſe Martio, Indictione quarta, Beati Benedicti Eccleſiam tam parvitate, quam deformitate theſauro tanto, tantaeque Fratrum congregationi incongruam, evertere a fundamentis aggreſſus* (editus Anonymus Caſſinenſis haec figit ad annum 1065. ſuo more) ipſam magnificentius inſtaurandam ſuſcepit; quam *intra quinquennii*

ſpa-

ſpatium abſolutum, ut idem perhibet Auctor cap.30. ſolemnitate maxima dedicandam a Summo Pontifice Alexandro II. curavit, *die Kalendarum Octobrium*, *anno Incarnationis Divinae* 1071. *Indictione* 9. (pro 10. quae cepta erat kal.Sept. niſi Indictionem ipſe incepiſſet enumerare a kal.Jan. *Pratill.*) *die Sabathi*. *Tranſactis vero* (verba pariter ſunt Oſtienſis, ſed in Deſcriptione conſecrationum Eccleſiarum Caſſinenſium una cum Quatuor antiquis Chronologis Neapoli ſub Ignoti Auctoris nomine edita) *a praefata Dedicatione tribus annis*, *totidemque menſibus*, *anno videlicet a Salvatoris Nativitate* 1075. *incipiente*, *tertio Nonas Januarii Eccleſiam B. Bartholomaei Apoſtoli*, *quae ad occidentalem partem Majoris Eccleſiae ſatis decenter ſita erat*, *cum grandi iterum laetitia dedicari fecit a Joanne Epiſcopo Sorano* (hic fuerat ejuſdem Coenobii Monachus, ut Petrus Diaconus habet in Auctario ad Oſtienſem lib.3. cap.34. eandem deſcribens conſecrationem). *Quo etiam anno* (nempe 1075.) *poſt octo circiter menſes*, *reliquae duae Baſilicae in extremis exterioris Atrii*, *Turrium modo*, *hinc inde locatae*, *pari ſtudio*, *& honore ſacratae fuerunt* 4. *Idus Septembris*, &c. quae etiam repetit idem Petrus loco praedicto. Atque haec de Deſiderio. Ceterum idem Petrus injuſte a viro docto reprehenditur, quod lib.3. cap.42. praepoſtero ordine quandam a Campanis Clericis, ſeu dicas Canonicis cum Monachis Caſſinenſibus diſceptationem Capuae habitam coram Gregorio VII. *in anno*, ut ipſe putat, *ſui Pontificatus primo*, Chriſti ſcilicet 1093. quo ſane anno fuit Capuae Gregorius, retulerit poſt Synodum ab eodem Summo Pontifice Romae coactam. Nam Petrus de ea Romana Synodo eſt ibi locutus, in qua ſtatutum eſt (ejuſdem Auctoris ſunt verba) *ut ſi quis a Laico Eccleſiae inveſtituram acciperet*, *dans*, *& accipiens anathemate plecteretur*. At illam in anno Chriſti 1078. 6. Pontificatus Gregorii, 13. kal. Decembris, Indictione 2. celebratam conſtat; cujus Acta habentur lib.6. epiſtolarum ejuſdem Papae poſt epiſt. 5. Quo ſimul anno, kal. Junii, Indictio-

ctione 1. Gregorius Capuae adſtitit, ut ex ipſius epiſt. 1. praedicti lib.6. aperitur: nempe, ni fallor, cum Principe tunc agens Jordano de comprimendo Duce Roberto Guiſcardo bonorum Romanae Eccleſiae invaſore; in quem eodem tempore etiam conjuraverunt plurimi ejus Comites; nam dicto anno 1078. Jordani pater Richardus, & ipſe Pontifici olim infenſus, ab excommunicatione ſolutus deceſſerat 8. Id. Aprilis, quinta Feria in Coena Domini. Petrus vero poſt deſcriptam Romanam Synodum ſtatim de Clericis, & Monachis invicem altercantibus verba fecit; nempe tempus non motae, ſed deciſae litis attendens, quae definita videtur in eadem Synodo; extat enim in ipſius Petri Reg. pag. 21. Gregorii VII. privilegium, *datum Romae anno 6. ſui Pontificatus 7. Idus Decembris Indictione 2. quo cenſuit praefatus Apoſtolicus* (verbis etiam dicam Petri) *tam Archiepiſcopum, quam & Capuanos Clericos in perpetuum ab illa quaeſtione quieſcere* &c.

Deſiderius itaque ſedit a 13. Kal. Maii ad 16. Kal. Octob. per hos annos.

An.Ch.	Ind.	Deſid.	An.Ch.	Ind.	Deſid.	A.Ch.	Ind.	Deſid.
1058	11	1	1069	7	12	1080	3	23
1059	12	2	1070	8	13	1081	4	24
1060	13	3	1071	9	14	1082	5	25
1061	14	4	1072	10	15	1083	6	26
1062	15	5	1073	11	16	1084	7	27
1063	1	6	1074	12	17	1085	8	28
1064	2	7	1075	13	18	1086	9	29
1065	3	8	1076	14	19	1087	10	30
1066	4	9	1077	15	20	Ann.30. non exa-		
1067	5	10	1078	1	21	ctus.		
1068	6	11	1079	2	22			

ODE-

ODERISIUS

TRiduo antequam Deſiderius, qui & Victor III. vita deceſſiſſet, omnium Monachorum unanimi voto, ut Petrus Diaconus tradit lib.3. cap. 71. Abbas ab eodem Pontifice fuit conſtitutus, ſive ut minutiori ſermone idem habet Auctor lib.4. cap.1. *Cum Papa graviter infirmaretur, in Capitulo Fratrum ſe deferri in lecto praecepit; ibique admonuit Fratres, ut juxta quod B. Benedicti Regula praecipit, Abbatem ſibi de ipſa Congregatione eligerent. Inter Fratres vero babito conſilio, omnes pari conſenſu praedictum Oderiſium, qui ex Marſorum Comitum origine lineam ſanguinis ducebat, ad tantum ordinem recipiendum dignum proclamantes, elegere. Quod cum praedicto Papae Victori retuliſſent, ipſe voluntatem eorum, & electionem valde laudavit, eundemque protinus vocari faciens, omnino invitum per Virgam, & Regulam de Abbatia inveſtivit; in qua ſedit annis decem & octo, menſibus duobus, diebus decem & octo*. Sic Petrus ibi. Sed Index in Codice 202. praeſcriptos quidem annos, & menſes Oderiſio adſignat, nullos tamen addit dies, ex librarii forte incuria; quos alter Index levi varietate notat 17. nam hic Abbas obiit, eodem teſtante Petro lib.4. cap.24. quarto Nonas Decembris, ſcilicet anno 1105. Etſi Anonymus Caſſinenſis in Codice edito annum electionis ipſius, aeque ac obitus, non ſuo, ſed alieno, ut ſolet, anticipat errore. *Porro cum ab hac Dedicatione* (ſic pergit Oſtienſis in ſuperius laudata Deſcriptione poſt expoſitam conſecrationem binarum eccleſiarum noviſſime actam, curante Abbate Deſiderio in anno 1075.) *annus jam quartusdecimus, & ab Incarnatione Dominica milleſimus, & nonageſimus volueretur* (annos ſupputat 14. neſcio qua deceptus fallacia, qui ex ipſiuſmet calculo fuerunt quindecim, menſes duo, & dies octo) *tribus jam annis, & tribus ac ſexaginta diebus a tranſitu Reverendae memoriae Deſiderii Abbatis elapſis, praeſidente, atque jubente Domno Oderiſio Reverentiſſimo ſucceſſore ipſius, de-*

dedicata eſt Eccleſia S. Confeſſoris Chriſti Martini, *quam praedictus Abbas Deſiderius mirifice*, *ac pulcherrime in ſexdecim marmoreis columnis erexerat* (totidem columnas numerat Petrus Diac. lib.4. cap.8. qui lib.3. cap.34. decem & octo fuiſſe declarat): *Dedicata eſt autem* 14. *Kal. Decembris*: *ipſa videlicet die Octavarum ejuſdem Confeſſoris Chriſti Martini*, *Feria ſecunda*. Haec ille, ipſiſſimiſque verbis Petrus l.4. c.8. ex fide M. S. Codicis, & utriuſque antiquioris editionis; hoc tamen excepto, quod *annos* 14. *a Dedicatione Majoris Eccleſiae*, hoc eſt ab anno 1071. elapſos tradit; quos Oſtienſis, ut dictum eſt, ſupputaverat ab recentiori conſecratione minorum eccleſiarum in exteriori atrio ſitarum, atque ab anno 1075. Ex quo manifeſte intelligimus, haud hunc ipſum Petrum, ut alii ſibi perſuaſerunt, ejuſmodi Deſcriptionis fuiſſe Auctorem; ſed quem dixi Oſtienſem, qui palam id teſtatur, cum ibidem ſpondet, ſe *alio loco*, nempe in grandiori Chronico, quod re complevit lib.3. cap.28. & ſeqq. *cum reliquis operibus praedicti Domni Abbatis Deſiderii latius expoſiturum*, *quanta gloria*, *quantaque frequentia major illa Eccleſia fuerit conſecrata*. Et vero quiſquis ejuſce deſcriptionis putandus ſit Auctor, ille quidem *propriis oculis viſa* ſcribere ſe adfirmat, haud cum Petri aevo comparanda; qui in anno Chriſti 1115. primum ſuae aetatis agebat luſtrum, eodemque tempore B. Benedicto fuit oblatus: de quo dicam infra in Abb. Girardo. *At annis poſt iſta tribus* (ſic Oſtienſis ubi ſupra poſt deſcriptam conſecrationem eccleſiae S. Martini, in anno actam 1090.) *& tribus inſuper*, *ac ſeptuaginta diebus exactis*, *anno ſcilicet Incarnationis Dominicae* 1094. *Indictione ſecunda*, *menſis Januarii die trigeſima*, *ſecunda Feria* (Characteres hi omnes jam dicto competunt Chriſti anno) *dedicata eſt eccleſia B. Andreae Apoſtoli*, *praeſidente Abbate Oderiſio*: *ea nimirum die* (hoc eſt recurrente) *qua Caſtrum*, *quod Frattae dicitur*, *recepimus*; *quod videlicet triennio ante* (in anno 1091.) *a vicinis Normannis furatum nobis fuerat*, *atque perſuaſum*, *ſed die* . . . . . .

(ſup-

(ſuppleo 3. *Kal. Februarii*) *Domino auxiliante*, *receptum*, *atque ob ſempiternam illius triumphi memoriam in eadem die* (anniverſaria, ut dixi, ac tranſacto triennio) *conſecrationis hoc ſolemne ſtatutum*. Sic ibi. Nec in alium annum hanc Dedicationem retuliſſe videtur editus Anonymus Caſſinenſis, conſueto anticipationis errore eam notans ad annum 1093. ad quem etiam & ad Indictionem nihilominus ſecundam, diemque Januarii trigeſimam eam refert Petrus Diaconus lib.4. cap.9. in univerſis editionibus, & in manu exarato exemplari; ſed mente certe lapſus; nec advertens Indictionem II. haud competere anno a ſe deſcripto, ſed anno 1094. cui rite aſſignat Oſtienſis; ipſeque ſuo ſe gladio confodit Petrus, conſecrationem actam conſentiens triennio poſtquam Caſtrum Frattarum fuerat recuperatum; ipſius autem amiſſionem, & recuperationem certis temporum characteribus circumſcriptam, in annum rejiciens 1091. perhibet enim Caſtrum deperditum *in Feſtivitate S. Priſcae*, hoc eſt 15. kal. Februarii, *perque integram hebdomadam*, ad diem ſcilicet 7. kal. ejuſdem menſis, invaſorem commonitum ab Abbate, ut illud redderet, *& quarta tandem die*, tertio videlicet kal. menſis antedicti, fuiſſe a Monachis receptum; *ſeptima vero die*, nempe ab tranſacta hebdomada illa, hoc eſt 4. Non. Februarii, *dum praefatus Abbas cum Papa Urbano Capuae eſſet*, *Rainaldum Ridellum Caſtri uſurpatorem publice eidem Abbati ſatisfeciſſe*; qua die Purificationis B. Mariae feſtum colebatur: Urbanus autem Beneventum tunc pergebat ad Synodum ibi jam dicto anno 1091. celebrandam. Ceterum *hoc praeſidente Abbate* (Petri ſunt quoque verba lib.4. cap.23.) *anno Domini milleſimo centeſimo tertio*, *ſeptimodecimo anno promotionis ſuae*, *dedicata eſt Eccleſia S. Stephani*, *Nonis Decembris*, *&c.*

Oderiſius ſedit a 16. kal. Octobris ad 4. Non. Decembris per ſubſcriptos annos.

An.

An.Ch.	Ind.	Oder.	An.Ch.	Ind.	Oder.	An.Ch.	Ind.	Oder.
1087	10	1	1094	2	8	1101	9	15
1088	11	2	1095	3	9	1102	10	16
1089	12	3	1096	4	10	1103	11	17
1090	13	4	1097	5	11	1104	12	18
1091	14	5	1098	6	12	1105	13	19
1092	15	6	1099	7	13	An. 19. non exact.		
1093	1	7	1100	8	14			

O T T O

EX nobiliſſima Fundenſium Conſulum proſapia ortus, Abbas hujus Monaſterii triceſimus nonus, ſedit anno uno, menſibus decem; electus eodem tempore, quo Princeps Capuae Richardus (ſcilicet II.) *infirmitate graviſſima laborabat: qua ingraveſcente, vita deceſſit. Quo etiam tempore defuncto IV. Imp. Henrico, Henricus V. filius ejus Romani Imperii gubernacula regenda ſuſcepit*: Sic Petrus Diaconus lib.4. cap.26. epocham, & ſpatium Abbatiae Othonis probe conſignat, quem dein cap.30. perhibet obiiſſe Kal. Octobr. nempe anno 1107. exactis, quos ei imputaverat, anno uno, & menſibus decem, ab 4. Nonas Decembris, anni ſcilicet 1105. quot etiam illi imputat uterque Abbatum Index. At cum vides a Petro Othonis electionem comparari cum anno obitus Principis Richardi, & Imperatoris Henrici IV. qui aliis dicitur III. ſic ejus verba accipienda eſſe adverte: ut Richardum intelligas tempore praedictae electionis, atque initio menſis Decembris, anno 1105. infirmitate detentum, diem obiiſſe in exordio ſequentis anni 1106. ſicut aptiori loco declarabitur, quo etiam anno, menſe Auguſti Henricum vita deceſſiſſe, Auctores adfirmant omnes. Refellas hinc oportet editionem Anonymi Caſſinenſis, in qua conſueto errore Othonis electio notatur ad annum 1106. Principiſque Richardi II. obitus ad annum 1105.

Otho ſedit ab 4. Nonas Decembris ad Kal. Octobris per ſubſcriptos annos.

An.

Digitized by Google

An. Ch.	Ind.	Oth.	An. Ch.	Ind.	Oth.
1105	13	1	1107	15	Continuat an. 2. non exactus.
1106	14	2			

B R U N O

E*X illuſtri Aſtenſium civium proſapia ortus, & ex Epiſcopo Signino Monachus factus Caſſinenſis, eſt tandem electus Abbas ejuſdem Monaſterii quadrageſimus, quadrageſimo quarto die ab Ottonis Abbatis depoſitione extante; ſeditque annis tribus, menſibus decem.* Petrus Diaconus lib.4. cap.31. Abbatiam igitur ſuſcepit Bruno Idibus Novembris, anno 1107. vel die ſequenti; a qua die computatis ejus ſedis annis & menſibus antedictis, illam ad Idus uſque Septembris retinuiſſe videtur. Verum Indices ſupra tres annos ei adſignant menſes undecim, ita ut Brunonem Abbatia ſe abdicaſſe innuant menſe Octobri: ad Pontificis enim Paſchalis II. imperium, ipſam dimiſit, ut pluribus tradit idem Petrus lib.4. cap. 42. qui diem ſilet abdicationis. De hoc autem quidquid ſentias, edito Anonymo Caſſinenſi haud adſentiri poteris, exordium hujus Abbatis in anno ſtatuenti 1106. exitum vero in anno 1110. qui ſuo more haec tempora antevertit.

Bruno ſedit ab Idibus Novembris ad Idus vel Septembris, vel Octobris per ſubſcriptos annos.

An. Ch.	Ind.	Bru.	An. Ch.	Ind.	Bru.	An. Ch.	Ind.	Bru.
1107	15	1	1109	2	3	1111	4	Continuat an. 4. non exact.
1108	1	2	1110	3	4			

G I R A R D U S

E*X nobiliſſima Marſorum Comitum progenie originem ducens, hujus Monaſterii Abbas quadrageſimus primus, ſedit annis undecim, menſibus tribus.* Petrus Diac. lib.4. cap.43. Index vero in Codice 202. nudum hujus, & ſequentis Abbatis nomen exhibet, nec ulterius progreditur.

Digitized by Google

tur. At alter levi a Petro diſcrepantia ei aſſignat annos undecim, menſes duos, dies viginti octo; quem obiiſſe 16. Kal. Februarii, anno videlicet 1123. idem Petrus ſcribit lib.4. cap.77. quo pacto electum demonſtrat 16. kal. Novembris, anno 1111. quando praedeceſſorem Brunonem Abbatia ſe abdicaſſe, expoſitum eſt ſupra. *His porro temporibus* (verba ſunt praefati Auctoris lib.4.cap.66. Monachatus ſui initia enarrantis) *Petrus Diaconus anno Dominicae Incarnationis quintodecimo, centeſimo, atque milleſimo, primo aetatis ſuae luſtro* (reſtitue *ſecundo*, ut conſtabit in ſubſequenti Oderiſio) *a parentibus ſuis B. Benedicto oblatus, & a jam dicto Girardo ſuſceptus, ſub eodem per annos bis quatuor eruditus eſt*: ſcilicet ad exitum uſque praedicti Abbatis; & ad annum 1123. Ex quo etiam apparet conſuetus in editione Anonymi Caſſinenſis error, ubi Girardi electio, & obitus integro anno citius figitur.

Girardus ſedit ab 16. kal. Novembris ad 16. kal. Februarii per ſubſcriptos annos.

An. Ch.	Ind.	Gir.	An. Ch.	Ind.	Gir.	An. Ch.	Ind.	Gir.
1111	4	1	1116	9	6	1121	14	11
1112	5	2	1117	10	7	1122	15	12
1113	6	3	1118	11	8	1123	1	Con-
1114	7	4	1119	12	9	tinuat an. 12. non		
1115	8	5	1120	13	10	exactus.		

O D E R I S I U S

Hujus nominis II., atque *a B. Benedicto quadrageſimus ſecundus Abbas, ex Sangrorum Comitum proſapia ſuae originis lineam ducens, ſedit annis tribus, menſibus quatuor, diebus quindecim*. Petrus Diaconus lib.4. cap.78. A quo nonnihil diſcrepat Index, qui reliquam Abbatum ſeriem repraeſentat, dans Oderiſio II. ſupra annos, & menſes praedictos, alios dies viginti ſex. Sed haec diſcrepantia paucos dies, non annos proturbat illius ſedis; quem de Abbatia expulſum aliquanto poſt

Pa-

Paſcha, in anno ſcilicet 1126. eo anno celebratum 3. Idus Aprilis, idem Petrus tradit lib.4. cap.83. parumque refert, an ille ad Prid. Kal. an 3. Idus Junii ſederit, vel ob id praecipue, quod varia haec ſupputatio ad concordiam redit in ſubſequenti Abbate Nicolao; exque ea nullum ſane procedit incommodum. Idem autem Petrus deſignatam a me Oderiſii II. epocham demonſtrabat, Meteora illa in anno viſa 1123. Prid. Non. Aprilis (in Chronico Anonymi Caſſin. conſueto errore notantur ad annum antecedentem) & a ſe deſcripta lib.4. cap. 79. ad ipſius Abbatis tempus referens, haud quidem multo ante electi; quandoquidem addit, *tunc temporis Pandulfum Comitem de Sexto jurejurando firmaſſe eidem Oderiſio totam ex integro Abbatiam*, &c. quae confirmatio, ex conſueto more, in exordio ſuſcepti muneris acta videtur. Parique ratione idem Auctor cap.92. ea, quae geſta fuerant in anno 1124. ad aetatem retulit ejuſdem Abbatis; unde nec ejus electionem apud editum Anonymum Caſſinenſem ad annum 1122. expulſionem vero ad annum 1125. congrue repraeſentatam intelligimus; nec ipſum Petrum lib.4.cap.66. ſine mendo eſſe, dicentem, ſe in anno 1115. *primo ſuae aetatis luſtro*, hoc eſt quinquennem, B. Benedicto fuiſſe oblatum, & in *vigeſimo primo anno* ſuae vitae ſcripſiſſe Paſſionem B. Martyris Marci, & Sociorum ad Abb. Oderiſium; nam ſic ille, ſibi pugnans, Oderiſii ſedem produxiſſet ad annum Chriſti decimum ſextum ſupra milleſimum centeſimum decimum quintum: hoc eſt ad annum 1131. quo, ut manifeſtum eſt, vigeſimum primum ſuae aetatis egiſſet annum, in ipſis etiam Actis S. Marci manu exaratis iterum a ſe inculcatum. Reſtituas igitur oportet loco jam dicto, *ſecundum* luſtrum agentem, ac decennem, Petrum Sacro Monachorum coetui aggregatum, ceſſabitque omnis inconvenientia, ut conſideranti patet.

Oderiſius II. ſedit a 16. Kal. Februarii ad Prid. Kal. ſive ad 3. Idus Junii per ſubſcriptos annos.

An.Ch.	Ind.	Oder.	An.Ch.	Ind.	Oder.	
1123	1	1	1125	3	3	
1124	2	2	1126	4	4	Non exactus.

N I C O L A U S

N*Atione Tuſculanus ſedit anno uno, menſe uno, diebus ſexdecim* Petrus Diac. lib.4. cap.89. Hujus ſedem, ſive cum eodem Auctore, ut ſuperius indicabam, ſupputes a Prid. Kal. ſive cum Indice Abbatum, a 3. Idus Junii, anni 1126. diem plane 17. Kal. Auguſti anni 1127. non eſt tranſgreſſus, nam Index ille ad Petri rediens concordiam, imputat ei poſt annum, & menſem dies non plures, quam ſex. Dies tamen electionis ſucceſſoris ejus Senioreti ſi attendatur, ceſſiſſe Abbatiae dicendum erit Nicolaum 4. Idus Julii; ſed his nimis ſcrupuloſe non inſiſto. De Anonymi autem Caſſinenſis male curata editione magis curo, de qua nil addam nunc amplius: cum ex hactenus dictis, annorum errorem in Theobaldo expoſitum, perpetuo in ea inſidere, jam facile deprehendi poſſit. Sed utinam nec uno modo, nec frequentiſſime ibi quoque peccatum.

Nicolaus ſedit a Prid. kal. ſeu a 3. Idus Junii ad 4. Idus Julii per ſubſcriptos annos.

An.Ch.	Ind.	Nic.	An. Ch.	Ind.	Nic.	
1126	4	1	1127	5	2	non exactus.

S E N I O R E T U S

H*Ujus Coenobii Abbas a B. Benedicto Quadrageſimusquartus, ſedit annis novem, menſibus ſex, diebus decem, & novem: electus* 4. *Idus Julias* Petrus Diac. lib. 4. cap.94. cui concordat Index Abbatum. Sed ſemetipſum refellit Petrus lib.4. cap.104. in Caſſinenſi exemplari, & in antiquioribus editionibus, tradens, Senioretum deceſſiſſe *quinta Feria*, *Idus Februarii*, anno videlicet 1137. a qua die retrocedendo ad 4. Idus Julias anni 1127. di-

nu-

numerantur anni 9. menſes 7. dies 4. Sique contra fidem ſcripti Codicis cum editione Neapolitana praedicto cap. 104. ſive 103. pro *Idus* legas; *Nonis Februarii*, *Feria quinta*, ſex quidem ille poſt novem annos ſediſſet menſibus, ſed diebus inſuper vigintiquatuor, ut ratiocinanti patet. Cujus nihilominus noviſſimae editionis lectionem ad Petri mentem magis accedere, non inficior; qui electum ſucceſſorem Rainaldum poſt ſex dies ab obitu Senioreti, cum Feſtum S. Scholaſticae celebraretur, ſcilicet 4. Idus Februarii, diſerte docet lib.4. cap.104. ſive 105. Verum anno 1137. quo obiit Senioretus, haud dies Nonarum, ſed Pridie Nonas Februarii in quintam incidit Feriam; ad quam plane diem adnotatur ejus mors in Emortuali Caſſinenſi omnibus Auctoribus praeferendo; nec idem Petrus in alium annum Senioreti obitum retulit, tradens cap.100. ſive 101. tunc tertium diem poſt Feſtivitatem Epiphaniae, hoc eſt 6. Idus Januarii, in ſextam Feriam incurriſſe.

Senioretus ſed. a 4. Idus Jul. ad Pr. Non. Februarii per hos annos.

An.Ch.	Ind.	Senior.	A.Ch.	Ind.	Senior.	A.Ch.	Ind.	Senior.
1127	5	1	1131	9	5	1135	13	9
1128	6	2	1132	10	6	1136	14	10
1129	7	3	1133	11	7	1137	15	Con-
1130	8	4	1134	12	8	tinuat an. 12 non exact.		

DEFUNCTO SENIORETO, inquit Petrus Diac. lib.4. cap. 104. *jam ſex dies tranſierant, cum ad Feſtum S. Virginis Chriſti Scholaſticae Fratres undique ad Monaſterium convenientes, & de electione Abbatis inter ſe tractantes, dividuntur in partes: & una quidem Rainaldum Calamentanum, qui poſt Abbas extitit, alia Rainaldum Etrurienſem eligere diſponebant*. Sic Petrus, qui poſt haec alterum ex his duobus a ſe dictis Rainaldis tandem electum, ſed adeo implexo expoſuit ſermone, ut qui ejus Chronici Venetam, omniumque primam editionem curavit, minus bene Auctoris mentem aſſecutus,

Calamentano tunc per ſchiſma commiſſam Abbatiam, ſibi perſuaſerit; in quam ſententiam Petri etiam textum reformavit; ſed illum editio Neapolitana in primitivam, ſcriptoque exemplari concordiorem reſtituit lectionem; nullatenus tamen ab iis, qui Seriem Abbatum Caſſinenſium poſtea deſcripſerunt, attentius examinatam. En Petri germana verba: *Cum inter ſe*, inquit, *Fratres plurima conferrent, viſum demum Prioribus eſt, ut electio differretur, uſquequo ad Regem Rogerium, Romanumque Pontificem, tunc Piſis remorantem, Nuntios deſtinarent; per quos Caſſinenſis Coenobii fortunam notificare, & ſuper tali negotio illorum conſilium praeſtolari valerent. Sed cum ad hoc alteram partem flectere nullo modo poſſent (contradicentibus, & renuentibus aliis, qui ſupradictum Rainaldum Calamentanum eligere diſpoſuerant) eundem Rainaldum apprebendentes, in Patris Benedicti Cathedra illum locantes, ſibi in Abbatem conſtituunt.* Docti itaque viri perſuaſum habentes, τό: *eundem Rainaldum*, ad Calamentanum proxime quidem, ſed in parentheſi haud ſibi obſervata, deſcriptum referri; non autem ad antecedentem Etrurienſem, non hunc, ſed illum tunc per ſchiſma Abbatem conſtitutum putaverunt; quorum interpretationem a Petri mente, & a vero quam longiſſime aberrare, manifeſta auctoritate probatur editi Anonymi Caſſinenſis; qui ad annum 1136. (jam noſtri reſtituendum eſſe 1137.) defuncto Abb. Senioreto, ſubrogatum in ejus locum ait Rainaldum Tuſcum: iſtoque eodem anno depoſito, ſuffectum Guibaldum: ac Guibaldo ſe abdicante, Rainaldum alterum fuiſſe ſubſtitutum; quod etiam perhibet in binis ſcriptis exemplaribus: quin ſententia clariori Rainaldum Tuſcum, ſive Etrurienſem, Guibaldi anteceſſorem, ſucceſſorem vero Rainaldum facit Calamentanum, in Codice ſcilicet 47. his verbis. *Obiit Senioretus Abbas. Rainaldus Tuſcus fit Abbas*, &c. *Rainaldus hujus loci electus deponitur. Guibaldus ordinatur, qui poſt XLIV. dies recedit. Rainaldus Colemt. fit Abbas*: In Cod. autem 199. eadem ſic: *Rainaldus hujus loci electus deponi-*

ni-

vitur; *Guibaldus ordinatur*, *qui poſt XL. dies recedit. Rainaldus Colimt. ſit Abbas*. Nec compendiata illa verba. *Colimt. Colemt.* aliud exprimunt vocabulum, quam. *Colimentanus*, ſicut in Italica Diſſertatione de Colimentanae familiae origine a me ante triennium habita expoſitum eſt: qua Auctores alterius opinionis perſuaſos ſententiam mutaſſe, ac per me profeciſſe (ſuntque de hoc mihi tum Neapolim, tum alibi teſtes plurimi, & locupletiſſimi) non poſſum non laetari. Sed redeo ad Rainaldum, qui in ſchiſmate electus, ipſeque Anacletiani ſchimatis fautor, a Pontifice Innocentio II. eodem anno 1137. Caſſinenſi in Monaſterio una cum Imp. Lothario III. commorante, canonice depoſitus eſt, ut Petrus Diac. prodit lib.4. cap.123. Venetae, & Pariſienſis editionis: ſcilicet die poſt ſextam feriam quatuor temporum, menſe Septembri; cum per Cardinales, eodem tradente Auctore cap.121. & 122. ipſius cauſa examinata fuiſſet *per quartam*, *& quintam Feriam tertiae hebdomadis*, *menſis praedicti*, *ſecundo poſt Feſtum S. Crucis die*, *& per ſextam quoque feriam quatuor temporum*, hoc eſt 17. 16. & 15. kal. Octobris, in quos dies praefatae feriae anno jam dicto inciderunt. Sedit igitur Rainaldus Tuſcus a 4. Idus Februarii ad 14. kal. Octobris, menſibus ſcilicet ſeptem, & diebus ſeptem. Nec his contraria habet editio Neapolitana, licet in multis extremo hoc loco contra fidem ſcripti exemplaris manca, quae plene exhibent priores editiones; illaque ſi cum Baronio apocrypha judicabis, non Petro, ſed ejuſce univerſi Chronici ſaepe dicto cenſori adſcribas par eſt; nam continenti textu, eademque manu, qua ſuperiora, nec non poſteriora, & quidem antiqua, exarata fuiſſe, apparet. Sed in praefata etiam Neapolitana editione multa alia poſt haec deſunt, nulla cenſura a Baronio notata, nullumque in ſcripto exemplari aſſertae novitatis indicium praeſeferentia.

GUI-

G U I B A L D U S

EX Abbate Stabulenſi Abbas Caſſinenſis, poſt depoſitionem Rainaldi Etruſci, electus eſt, commorantibus adhuc in Caſſinenſi Monaſterio Innocentio, & Lothario praedictis; qui illinc diſceſſerunt octavo, poſtquam advenerant, die; ac Feſtum S. Martyris Mauritii, quod agitur 10. kal. Octobris, in Eccleſia S. Petri Apoſtoli apud Aquinum celebrarunt. Iſta pluribus Petrus Diac. lib. 4. cap. 125. & 126. juxta priores editiones, & ſcriptum exemplar; quae, & plura alia his conjuncta, deſunt in editione Neapolitana. Abbatiam igitur Guibaldus ſuſcepit 13. kal. praedicti menſis, quam ſponte dimiſit 4. Non. Novembris ejuſdem anni, ut idem Auctor perhibet lib.4. cap.110. ſive 128. cum ſediſſet diebus 44. quot etiam dies ei aſſignat Anonymus Caſſinenſis in M. S. Codice 47. ſed in Codice 199. diminute ſolos dies 40. verbis ſuperius relatis in Rainaldo Tuſco.

R A I N A L D U S

CUm jam duodecim dies a Guibaldi diſceſſu tranſiſſent, a Monachis in Abbatem eſt electus, die videlicet Iduum Novembris, Petro Diacono referente lib.4. cap.111. ſive cap.129. Abbatiamque ad obitum uſque, cum eſſet ſimul Cardinalis, perpetuis tenuit annis 29. nam anno Chriſti deceſſit 1166. ut in Chronico habetur Anonymi Caſſinenſis, eo loci minime depravato, ut dixi in Abbate Theobaldo: *Hic autem Rainaldus* (ejuſdem Petri ſunt verba) *e nobiliſſimo Marſorum Comitum genere, in Valeria ſcilicet Provincia ſanguinis ſui lineam ducens, tertio aetatis ſuae luſtro ſub Oderiſio II. Beato Benedicto fuerat oblatus*, &c. Fuit igitur ordinatus Abbas in anno ſuae vitae, fere, viceſimo octavo; gentilitio nomine appellatus *Colimentanus*, ut ſuperius expoſui. Ex cujus gente quatuorcentum quinquaginta ab-

hinc

hinc annis praeſignis familia *Barilis*, nuncupata, Neapoli antehac, & etiamnum multijugi dignitate clara prodiit (1). Atque haec de Abbatibus Caſſinenſibus ſatis; namque nec Petrus Diacon. Chronicon ipſius Monaſterii poſt Leonem Cardinalem Oſtienſem ulterius produxit; ad cujus facem hic Chronologicus Canon eſt a me inſtitutus.

F I N I S.

(1) Rainaldus II. Colementanus praefuit ab Idib. Nov. 1137. ad V. Kal. Nov. a. 1166. ut ex S. Bened Necrol. Ipſi ſucceſſor datus eſt Theodinus ab prid. Kal. Novembtis ejuſdem anni ad XVIII. Octobris ſequentis a. 1167.

Digitized by Google

CAMILLI PEREGRINII

DISSERTATIONES

De Inſtitutione, Finibus, & Deſcriptione antiqui Ducatus Beneventani,

Quibus adjectae ſunt notae Franciſci Mariae Pratilli.

ILLUSTRISSIMO, ET REVERENDISSIMO DOMINO

CAMILLO MELZIO

CAPUAE ARCHIEPISCOPO

NUNTIOQUE APOSTOL. APUD CAESAREAM MAJEST.

QUi patriae amor humanis inſidere pectoribus, ſcriptoreſque vexare admodum ſolet, Illuſtriſſime Domine, haud ſua dulcedine animum adeo perfudit meum, ut ſuaviſſimo veri etiam amore non tenear, optemque praeclarum urbium hujus Regni laudes ſilentio premi, oblivionique tradi; quoniam iis Capuae decus, quae natale mihi ſolum, obſuſcari, vel minui videatur: Tuo nimirum exemplo edoctus, qui unus cunctis excultiſſimi, praeſtantiſſimique viri ornamentis redimitus, in praeclarorum virorum, geſtorumque laudibus continue, & cum voluptate verſaris, excellentis id eſſe virtutis peculiare munus quam convenientiſſime ratus. Namque cur aliis ſuas invideam laudes, minime quidem habeo; vel ſi meae urbis ſpectem uberis ſoli, benignique coeli, & naturae dona; vel ſi humanas quaſvis mente concipiam praerogativas, quibus affatim ea redundat, meritiſſimeque gloriatur. Eſt enim Capua ſingulari Dei beneficio hoc dignata munere, ut ab ejus incunabulis, & ante annos plus minus bis mille quingentos circumpoſitarum urbium obtinuerit principatum, pluresque poſtea paſſa cala-

lamitates, & excidia ad primitivam ſemper redierit dignitatem, aliiſque vel praeeſſe, vel praeferri, interruptis licet vicibus, perque temporum intervalla bis, & tertium ſuorum civium virtute freta, minime vero ex ſupremi alicujus Regis arbitrio, obtinuerit; nec noſtra hac aetate ſuper caeteras omnes Regni Civitates praefigni non etiam fulget decore; quippe quae poſt clariſſimam Neapolim Metropolim primas in generalibus Regiis Comitiis facile obtineat, ac tueatur. Alienae itaque gloriae cum non ſit mihi invidendum; nec Campanos meos magnopere de hoc, ſed de praecellenti illa Avorum noſtrorum dignitate recentibus meritis, clariſque operibus conſervanda, augendaque ſolicitos eſſe velim, communem noſtratium Langobardorum Hiſtoriam, qua praecipuarum urbium hujus Regni pateſient primaevi honores, carptim exponendam ſuſcepi, ut per quos rerum caſus Cis Tyberina haec Italia in praeſentem poſt Romani Imperii occaſum devenerit ſtatum, liquido cognoſcatur; viciſſimoque exemplo moneantur, qui nunc vel proſpera, vel adverſa utuntur fortuna, nec inſolentia ferri, nec deſperatione dejici: ſed alteram ſortem vel caute timeant, vel ſperent tandem non defuturam. Et Capua quidem Te Archiepiſcopum cum obtinuit, a benigniori ſydere aſpici viſa eſt; qui acri ingenio, miraque dexteritate, & quod praeſtantiſſimae Tuae virtutis ſpecimen eſt, eximia morum gravitate, & innocentia, atque animi in primis moderatione, multimodaque doctrina, & juris praeſertim prudentia praeditus (Tua nunc mitto Hiſtoricae, ac caeterarum amoenarum ſtudia facultatum) ſola Tui nominis majeſtate, quod totius Romanae Curiae favor ex diutino, nec uno experimento concelebrabat, collabentes mores erexiſti, ordineſque Eccleſiaſticos ſuae dignitatis memores reddidiſti, ſpemque feciſti, caetera quoque omnia in laetiorem, decentioremque faciem brevi eſſe reditura. Sed, & Tu, Illuſtriſſime Domine, poſtquam digniſſimo iſto munere Pontificiae Legationis ad Caeſaream Majeſtatem feliciſſime fueris fun-

ſtus, ad nos laetus redeas, & incolumis, quod unanimi bonorum omnium voto a D. O. M. ſummis precibus efflagito; meumque juge obſequium, devotioniſque in Te meae exiguum hoc monumentum benigne excipe, atque ſi tanti eſt, ipſum etiam fove. Vale.

Illuſtriſs. & Reverendiſs. Dominationis Tuae

Deditiſſimus Servus
Camillus Peregrinius Alex. F.

AMI-

Digitized by Google

AMICO LECTORI

Haud magnam de meis me hiſce ſtudiis confidentiam alere, Langobardorumque antiquitatem, aliis neglectam minime ad vulgi guſtum exponentem, falli etiam potuiſſe, cur modo negabo, Amice Lector, qui priorem Librum, cum ejus editionem aggrederer, nimia feſtinatione congeſtum, ac procuſum fuiſſe, non ignoraverim, nec tacuerim? At in ipſius operis limine perquam deformiter me offendiſſe, vanaque jactantia, atque ut autumant, aſſentandi ſtudio anguſtos terminos antiquae Provinciae, ſeu Ducatus Beneventani, quem cum Carolo Sigonio de Regno Italiae lib.7. perſuaſum habent, antiquo ferme Samnio incluſum, *finibus praeſtantiſſimi hujus Regni Neapolitani aequiparaſſe, hoc ſane exploratiſſima ſcientia, maturaque obſervatione cum pronunciaverim, nullo aequanimiter animo ferre poſſum. Et qui meus in Beneventanos cives amor, apud quos antehac ne notus quidem fueram, valuiſſet immeritam genti laudem, in hac praeſertim curioſiſſima, peritiſſimaque omnis eruditionis aetate, impellere, ut adſcriberem: cum in pangendis cariſſimae, nobiliſſimaeque meae Patriae laudibus, ſic ubi locus fuit, durior, nimiſque ſobrius, quinimmo & injuſtus, meis municipibus ſim viſus; ſuſceperimque non urbium, vel populorum encomia in Declamatorum morem congerere; ſed penitiſſimam vere, & ſevere exponere antiquitatem; quam fucis, & coloribus artificioſe obumbratam nec gratiam, nec fidem ullam apud ſolidae doctrinae peritos demereri me poſſe non ignorabam? Secundum itaque Langobardicae meae Hiſtoriae Librum, cujus editionem maturabam, cum de prioris Epigraphe iniquum, quod dixi judicium, accepi, in tres diſpertiendum partes eſt viſum; primamque a Typographo opportune jam abſolutam, quae Ducatus Beneventani inſtitutionem, priſcoſque latiſſimos ejus fines, obſervatamque in eo a Langobardis Dynaſtis deſcriptionem exponit, nulla mora evulgandam, inuſtamque mihi maculam*

ſeſtinato diluendam eſſe conſtitui : *ne ſcilicet dilata aliquandiu defenſio majori mihi eſſet praejudicio futura* ; *cenſorque meus ex Libri titulo feliciter* , *ut ſibi perſuaſurus foret* , *proſternato audentior factus* , *pari fiducia in reliquum opus acrius deſaeviret* , *putaretque caetera quoque omnia ſimplici hoc dicendi genere ibi* , *vel alibi a me enunciata ex animi ſimul levitate* , *& imperite fuiſſe conficta. Cui laus etiam omnis* , *quae urbis non ſit ſuae* , *dolere quoniam ſolet* , *haud dubito* , *quin viſurus ſim etiam ei immodice in praemiſſa nuncupatoria Epiſtola Capuae extuliſſe dignitatem* , *quam vel ipſe ignoret* , *vel aliis ſummopere expetat ignorari* . *Sed ſciat profecto* , *neminemque latere ſimul debet* , *me patriae meae encomia quamſobriiſſime* , *& ſummatim eo loco delibaſſe* , *quae ab omnis aevi Scriptoribus honorificentiſſimis fuerit titulis celebrata* ; *dictaque* Alta *Silio Ital. lib.*12. *& Prudentio in Hymno* 11. Ampliſſima *Ciceroni cont. Rull.*2. Ἀρχαῖον κάστρον , Antiqua urbs *Conſtantino Porphyrog. de Adm. Imp.cap.*27. Aurea *Anonymo Hiſtorico Salern. a me edito* . Caput urbium *Floro lib.*1. *cap.*16. *Eutropio lib.*2. *& Iſidoro Etym. lib.*15. *cap.* 1. (Κεφαλὴ ἡ οὖσα κατὰ τὴν ἐτυμότητα τοῦ ὀνόματος , Caput exiſtens juxta proprietatem vocabuli , *inquit Strabo lib.*5.) Circumpoſitarum primaria *Leoni Oſtien. lib.*1. *cap.*52. Clariſſima *Livio lib.*26. Colonia Julia Felix *Frontino de Coloniis* ; *idque idem Strabo ibidem de Campanis ſui temporis loquutus innuebat* : Νυνὶ inquit , μέν τοι μετ' εὐπραγίας διάγουσι , Nunc autem cum felicitate vitam agunt (*a*). Dives *Virgilio Georg. lib.*2. *& S. Paulino Nolano in Nat. S. Felicis* 3. Florens *Ciceroni Philipp.*2. Florentiſſima *Plutarco in Hannib. ſi tamen ejus* . Illuſtriſſima *Alexandro Teleſino lib.*2. Ὑπερμεγέθης Ingens *Conſtantino Porphyr. loco jam dicto* . Maxima *Livio lib.*7. *& Floro lib.*1. Πασῶν ποτὲ μακαριότης . Omnium olim feliciſſima

Po-

(a) Tu te , Lector , hos Auctores , eorumque haec dicta per aetates congrue diſpone; quod abſque prolixo , & importuno admodum ſermone mihi non licuiſſet.

Polybio l. 3. in Catalogo clararum urbium Campaniae. Μέγα κάςρον, Magna urbs *praefato Conſtantino ubi ſupra.* Μέγιςη Ampliſſima *Svidae in* Καπύη. Nobilis *Livio lib.* 26. Nobiliſſima *eidem ibi, Paulo Diac. Hiſt. Romanae lib.* 15. *& Sabellico Hiſt. Ennead.* 11. *lib.* 1. Nobiliſſima urbs Campaniae *Pandulfo Collenucio lib.* 1. Opibus valens *Auſonio in Catal. urbium.* Opima *Sidonio Carm.* 5. Opulenta *Livio lib.* 25. *& Bartholomaeo Fatio de geſt. Alfonſi lib.* 4. Opulentiſſima *Livio lib.* 7. *&* 26. *& Paulo Diac. de geſt. Langob. lib.* 2. *cap.* 11. *ſive* 17. Opulentiſſima omnium, quae procul a mari habitantur ad dexteram Italiae, Roma excepta *Pomponio Melae lib.* 2. *cap.* 2. Ornatiſſima *Ciceroni cont. Rull.* 2. Pervetuſta *praedicto Fatio lib.* 2. Pinguis *Columellae lib.* 10. Potens *Livio lib.* 26. Potens Pelago, Cultu, Penu, Delitiis, Opibus, Fama *Auſonio ubi ſupra.* Praeclara *Ciceroni cont. Rull.* 3. Praevalida *Livio lib.* 26. Πρῶτον κάςρον, Prima urbs (*omnium ſcilicet Italiae cis Romam*) *Conſtantino Porph. loco laudato.* Pulchra *Beniamino Tudelen. in Itinerar.* Pulcherrima *Livio lib.* 7. Pulcherrima ex Italia *eidem, & Ciceroni cont. Rull.* 2. Regia urbs *Joanni Antonio Campano in Vita Brachii lib.* 5. Romae aemula *Auſonio in Catal. ſaepius dicto.* Roma altera *eidem ibi.* Specioſa *in Bullis, quibus Campani Principes Nortmanni ſua Diplomata muniebant.* Sublimis *Silio lib.* 17. Validiſſima *Plutarco in Hannibale; & ut majora ejus etiam elogia prolixioribus verbis pleriſque auctoribus concepta praeteream,* Uberrima *Alexandro Teleſino lib.* 2. *Deſinat itaque cenſor meus moleſtus mihi eſſe, deque alienis praerogativis contriſtari; Tuque, Amice Lector, ex tui animi in laudabilia omnia propenſione, exque praeclaro etiam monito ſapientis viri Plinii Caecilii lib.* 8. *epiſt.* 24.

Reverere gloriam veterem, & hanc ipſam ſenectutem, quae in homine venerabilis,

IN URBIBUS SACRA EST.

Et inſuper: Recordare quid quaeque civitas fuerit, non ut deſpicias, quod eſſe delierit. *Vale.*

DIS-

DISSERTATIONES

Quae hac prima parte continentur.

I. Ducatus Beneventanus quando inſtitutus.
II. Ducatus Beneventanus cur inſtitutus.
III. Ducatus Beneventanus quam late patuit.
IV. Fines Ducatus Beneventi ad Occidentem.
V. Fines Ducatus Beneventi ad Meridiem.
VI. Fines Ducatus Beneventi ad Orientem.
VII. Fines Ducatus Beneventi ad Septemtrionem.
VIII. Ducatus Beneventi in antiquas Provincias an tributus.

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO I.

DUCATUS BENEVENTANUS QUANDO INSTITUTUS.

ITaliam olim haud humani conſilii arbitrium, ſed ipſamet inhabitantium populorum multiplex varietas, congenita veluti deſignatione, varias diſcriminabat in partes, quam tandem univerſam cum priſci obtinuiſſent Romani, ante omnes Auguſtus Caeſar, qua magis libuit, uſus deſcriptione, in undecim regiones diſtribuit: quod prodit Plinius lib. 3. cap. 5. Auguſtique placitum adeo ſubſecutis Imperatoribus ſedit, ut quamvis plerique eorum nova ratione, ut hominum varia ſunt ingenia, eandem iterum, iterumque duxerint deſcribendam; nullatenus tamen primigeniam illam reſtituerunt unquam Topographiam. Poſt quos haud ſecus geſſère ſe Langobardi, qui e Pannonia in anno Chriſtiano 568. egreſſi, Gentium hanc Dominam Romano Imperio adimentes, diuturnaque poſſidentes aetate, ſicut inſolentem ut plurimum invexerunt Politiam, ſic pariter novam deſcribendarum regionum normam uſurparunt: ditiones ſcilicet, ac Dynaſtias non antea obſervatas, interque eas cis Tyberim Ducatum inſtituentes Beneventanum. Cujus ad praeſens longam, integramque Dynaſtarum ſeriem, eorundemque per ſpatia quingentorum annorum explanandam cum ſuſceperim Chronologiam, congruas plane tum alias, tum de Inſtituti ejus Ducatus Tempore, & Cauſa, deque Finibus praemittere ſtatui Diſſertationes, etſi non omni, qua potuiſſet, diligentia elucubratas; ſiquidem res acta maximopere eas depoſcit, Teque Langobardarum rerum Studioſe Lector, non prorſus inutili excepturum confido lectione.

Pau-

PAulus igitur Diaconus, quo nec antiquior, nec de his, quae Langobardorum facta tractamus, diſertior habetur auctor, in Hiſtoria ejus gentis lib.3.° cap. 16. editionis Frobenianae; capite autem 33. editionis Plantini, & Lugdunenſis, Beneventanum Ducatum inſtitutum fuiſſe a Rege Langobardorum Authari, ſive Anthari his verbis demonſtraſſe videtur: *Circa haec tempora*, inquit, *putatur eſſe factum, quod de Authari Rege refertur; fama eſt enim, tunc eundem Regem per Spoletium Beneventum perveniſſe, eandemque regionem cepiſſe, & uſque etiam Rhegium, extremam Italiae Civitatem, vicinam Siciliae perambulaſſe. Et quia ibidem intra maris undas columna quaedam eſſe poſita dicitur, uſque ad eam, equo ſedens, acceſſiſſe, eamque de haſtae ſuae cuſpide tetigiſſe, dicens: Uſque hic erunt Langobardorum fines. Quae columna uſque hodie dicitur perſiſtere, & columna Autharis appellari*. Haec Paulus, qui ſtatim poſt iſta capite ſequenti cum non alio antea loco Beneventani Ducatus meminiſſet, Zottum dicit, ſive Zottonem *primum fuiſſe Ducem in Benevento annis viginti*. Quae ejus dicti interpretatio placuit tum aliis, tum Volſango Lazio lib.12. De migrat. gent. qui ex producto Pauli, quem laudat, loco, ait Zottonem ab Rege Authari conſtitutum ibi Ducem. At Rex ille firma omnium adſertione Regnum inivit non ante annum 583. obiitque anno 590. Ergo per intermedios annos Ducatus exortus eſt iſte, quod Sigonius lib.1. de Regno Italiae ſubſcribit, figitque ad annum 589. ea, forte, ductus ratione; quoniam Paulus adventum Regis Beneventum recenſet inter noviſſima ejus geſta. Ab Sigonii vero, & a Lazii pronunciato longe abiere plerique, ac praecipue Antonius Caracciolus in Propylaeo ad Quatuor Chronologos a ſe editos, qui primus hanc ex propoſito exagitavit controverſiam, credidítque doctus vir, ne dum Paulum eis non favere, ſed rerum actarum ſeriem, & Chronologiam ejuſmodi adſertioni firmiſſime refragari. Verba ſunt Caraccioli: *Non dicit Paulus Autharim cepiſſe Bene-*

ve-

neventum, ſed Beneventanam regionem: alioquin ſi ex eo, quod Beneventum veniſſe dicitur, colligi debet eam Civitatem expugnaſſe, & occupaſſe, profecto, & Spoletium expugnaſſe, & cepiſſe intelligere oporteret, quia Spoletium Autharis venit, & per Spoletium Beneventum. Atqui Spoletium diu antea a Langobardis fuerat occupatum, & Ducis ſedes factum, &c. Alterum, quod Caracciolus in eandem ſententiam contorſit argumentum, ex ipſa, ut dixi, rerum & annorum ſerie, atque ex ſubſequenti Ducum pendet Chronologia. Zottonem igitur voluit factum Ducem, Ducatumque Beneventanum jam pridem inſtitutum ante Regis adventum, & in anno 571. quod a Leone Oſtienſi lib. I. cap. 48. editionis Neapolitanae demonſtrari perſuaſum habuit, tradente a Zottone ad annum Domini 891. quando Graeci Beneventum Langobardis ademerunt, tercentos viginti annos tranſiiſſe: ſenſitque, ni huic adſentiatur dicto, omnem corruere temporum rationem ab ipſomet Paulo traditam, aliiſque priſcis Scriptoribus conſonam. Sed hanc, quam Caracciolus adverterat inconvenientiam, forſan quoque viderat Scipio Ammiratus in Diſſertationibus Ducum, & Principum Beneventi, eamque ut declinaret, indicatum Oſtienſis locum ſolicitavit, eſtque opinatus, a Zottone, quem Ducem factum tradit in anno 573. ad praeſcriptum annum 891. revolutos fuiſſe annos 318. ac adventum Autharis poſtmodum contigiſſe; cum Regnum ille obtinuerat Langobardorum. Quod extremum ejus pronunciatum Caraccioli adſertioni quam maxime congruit, atque placuiſſe oportet cuivis Chronologo, qui Zottonem velit ante adventum Regis obtinuiſſe Beneventum. Inter quos cenſendus eſt Ignotus quidem, ſed non admodum novitius Auctor Indicis Ducum, & Principum ejuſdem urbis, qui praefixus adeſt ſcriptis Codicibus Hiſtoriae Anonymi Salernitani, de quo dixi, cum de eodem Salernitano diſſerui, initio: ille enim ſic habet: *Anno ab Incarnatione Domini quingenteſimo ſexageſimo octavo Principes coeperunt principari in Principatu Beneventano,*

quorum primus vocabatur Zotto. Opinatus igitur eſt Ignotus ille, eodem anno Langobardos Benevento, & circumpoſita regione potitos, quos eos e Pannonia egreſſos, Italiamque per Venetiam intraſſe, obtinuiſſeque adfirmat idem Paulus Diac. lib.2. cap.6. ſive 7. atque recentiorum omnium firma eſt adteſtatio. Nec Horatius Turſellinus, qui in Epitome Hiſtoriarum lib.6. adſerit conſtitutum Beneventi Ducatum a Rege Agilulfo, ſucceſſore ſcilicet Autharis, ac proinde in anno circiter 591. aliam ab antedictis tulit opinionem; nam vel a Caracciolo non diſcrepat, Zottonis Ducatum connumerare oblitus, qui, ut dictum eſt, viginti annis Dynaſtiam tenuit, primuſque qui poſt illum Dux eſt ſubſecutus, anno exorſus certe eſt 591. vel Agilulfum dixit pro Authari, atque Sigonio, & Lazio adhaeſit, ad illorum exemplum Pauli textum interpretatus. Verumtamen hoc quolibet ſeſe habeat modo, haud magni credimus faciendam Turſellini adſertionem, rati illum, ut ipſe initio lib.1. de ſe fatetur, *non aurificis ſtatera, ſed populari trutina tempora examinare*.

Atque haec ſunt de Anno inſtituti Ducatus Beneventani Scriptorum ſententiae, quae mihi ad hanc diem innotuerunt. Quarum diſcrepantiis etſi valde crucior, magis tamen angit me, quod Paulus omnium antiquiſſimus (iiſdem quamvis rebus biſcentum, & eo amplius annis aetate minor) non ſuam, hoc eſt quam veriorem reputaverit, ſed vulgi expoſuerit opinionem; quam, ni fallor, a Beneventanis Beneventi aliquando poſitus didicerat, ut pote qui Langobardica ſcripſit Monachus in Caſſino, ſicuti intelligere eſt ex ejus Hiſtoria lib.1. cap. 26. & lib.6. cap.1. ſive 2. & cap.13. ſive 40. Monachuſque redditus eſt poſtquam Benevento diſceſſit, ut Oſtienſis tradit lib. 1. cap. 15. Et quidem non eſt, qui neſciat, Scriptores ſi quando res parum, aut nil ſibi exploratas enarrare contingat, famae tunc illas tribuere, ſuamque ſolere deponere fidem; quem morem a Paulo ſervatum (ut interim alterum ejus conſilium diſſimulem, de quo

pau-

paulo poſt) haud difficili divino conjectura; certo enim certius noluit ille conſtanti ſententia adfirmare, quod de columna Autharis vulgo blaterabant Beneventani figmentum, quae quovis alio caſu, ſive a Regis, ſive ab alterius viri nomine cum tale obtinuiſſet cognomen, ejuſmodi fabulam ſomniarunt, anſam nacti opportunam, quoniam Langobardi univerſam fere poſſidentes Italiam, ultra Fretum in Siciliam non trajecerunt unquam, atque ſuarum Dynaſtiarum terminos defixis demonſtrare conſueverunt columnis; aliquandoque ad Rhegium poſita columna fines praeſcripſit regionis (1); ſicuti multo prius factum tradit Strabo lib.3. Nec pariter de peragrata CisTyberina Italia ab Authari Paulus ſuo probare potuit adſenſu, qui probe noviſſe potuit Langobardos diu cum Graecis de ea decertaſſe: quam ſenſim, nec tamen omnem, obtinuiſſe proprio ediſſeram loco. In haec igitur abſurda ex incompoſita Beneventani vulgi narratione deveniendum eſſe haud ille ignorans, eam perite quidem auctori adſcribendam cenſuit ſuo; deque Inſtituti Ducatus tempore exploratiorem, ſive non callens, ſive callide celans ſententiam, primum Ducem Zottonem ſub eo Rege factum non ex alio, quam ex eodem hauſit rumore, ac definite in annum rejecit 585. a quo, licet immani temporum perturbatione, ſubſequentium Ducum ſeriem videtur per annos duxiſſe, ſicut dixi in expoſitione Chronologiae. Cum ergo vetuſtus adeò auctor hujus Ducatus exordia, tum infirma, tum inrationabili expoſuerit fide, quis recentior de re admodum ardua, & antiqua poterit prae illo eſſe nobis ſatis luculentus teſtis? Et Leonis ſane Oſtienſis teſtimonium, qui tercentum annis Paulo tardius vixit, admitterem tamen; ſed vah quantum ejus antigraphum in Archivo Caſſinenſi ſervatum ab Neapolitana diſſonat editione, quam ſecutus eſt Caracciolus, & ab Ammi-

(1) De hac Autharis columna vide quae dixerim To.1. in Exc. Pauli Diac.

rati commento! ſiquidem a Zottone ad annum 981. non 320. nec 318. ſed trecentos triginta interceſſiſſe annos habet; qualem quoque annorum collectionem Veneta ejus operis editio, & ex ea Pariſienſis, utraque in annis conſignandis ſemper Neapolitana melior, atque archetypo conſonantior, praeſeferunt. Quae ſincera Leonis adſertio, ſicut Caraccioli dicto minime favet, ita nec alio quovis pacto conſiſtere poteſt; nam juxta talem ſupputationem Zotto Ducatum accepiſſet in anno 561. hoc eſt ſeptennio priuſquam Langobardi e Pannonia fuiſſent egreſſi, Italiamque adveniſſent. Neque fas eſt eam calamo exarati Codicis lectionem ſolicitare, traditamque annorum ſummam cenſere depravatam, quam pridem intuliſſe ſcimus Anonymum Beneventanum in Fragmento Hiſtoriae modo a me edito num.1. ex quo eandem mutuatus nec aliis eſt verbis Anonymus Auctor, qui Catalogum Ducum Beneventi in Caſſinenſi Codice ſignato num.353. deſcripſit, & ex utroque Oſtienſis, pariterque Anonymus Chronologus Ducum, & Principum par.2. num.14. Quem quidem Oſtienſem haud Fragmentum illud, praeſcriptuſque latuit Ducum Catalogus; alterum enim in Codice antiquae Hiſtoriae Principum Langobardorum, ſive dicas Hiſtoriae Erchemperti inſpicere valuit, ut ex dictis ad Anonymum Salernit. eſt manifeſtum: alterum certe vidit in demonſtrato Codice Caſſinenſi, quo Hiſtoriolam Ignoti Caſſinenſis deflorans, praeter omnem dubietatem eſt uſus. Ejus igitur germana adteſtatione cum inſtituti Ducatus Beneventani epocha fiat magis implexa, nec aliud praeſto ſit vetuſtum documentum, quo res ſine errore explicari queat, jam nos de ea ex multis retro ſaeculis ſive ignorata, ſive fabellis immiſta, inutili labore eſſe ſolicitos, videtur inferendum. Quocirca non temere crediderim, Auctorem Indicis Ducum, & Principum Beneventi nulla exploratiori notitia inſtitutum Ducatum tradidiſſe in anno 568. quam quod ſuo arbitrio communem in annum, atque aeram Italici Regni Langobardorum, depoſitis ambiguitatibus, id referre

re delegerit. Cujus dicto nec pluris faciendas putabo conſimilium minutorum Chronologorum ſupputationes, qui obſcura hujus Dynaſtiae primordia ſubtiliori diligentia minime indagantes, ſimplicem, nudamque Dynaſtarum Beneventi ſeriem, & Chronologiam unus poſt alium, velut per manus traditam, non diſſono adnotarunt tenore.

At nullatenus praetereundus erit mihi Conſtantinus Porphyrogenneta ab annis fere ſeptingentis antiquus, etſi parum cautus Auctor, qui libro de Admin. Imper. cap.27. de Langobardis Beneventum invadentibus indictam aliis habet narrationem, probatiſque, ac receptis Hiſtoriis oppido quam pugnantem. Sunt ejus verba ad rem noſtram ex interpretatione Meurſii: *His auditis*, inquit, *a Narſete, qui eos ad Italiam invitabat, perſuaſi Langobardi cum familiis Beneventum venerunt; cumque intra urbem illam illos admittere Cives nollent, extra eam prope murum ad flumen habitarunt, aedificata urbe parva, quae* Τζιτὰ νόβα: hoc eſt. Città nuova, *appellatur, extatque etiam bodie. Intrabant vero etiam urbem, & Eccleſiam, doloque ſuperiores facti, habitatoribus omnibus occiſis, urbem tenuerunt: gladiis enim intra fuſtes occultatis, Eccleſiam ingreſſi, pugna excitata, univerſos interemerunt; & inde excurſione in omnem ditionem facta, ſubjecerunt eam Themati Langobardiae, & Calabriae uſque Papiam: excepta Hydrunte, Callipoli, Ruſiano, Neapoli, Cajeta, Surrento, & Amalphe*. Hactenus ille anilem, ut videtur, ſecutus fabellam, qua nil excogitari poſſe fabuloſius quiſquis, levi licet hiſtorica lectione imbutus, facile adfirmabit. Namque Langobardi ex Paulo Diac. lib.2. cap.7. ſive 8. & ſeqq. hoc eſt ex germaniſſimo rerum Langobardicarum Auctore, Italiam e Pannonia, *cum omni exercitu, vulgique promiſcui multitudine* per Venetiam advenere, ſolaque excepta Papia, quae trium annorum, & aliquot menſium obſidionem paſſa eſt, caeteras SubAlpinas urbes haud magna armorum vi primo impetu invaſere, in reliquam

poſt

poſt regionem uſque Tuſciam excurrentes , *atque obtinentes omnia , praeter Romam , & Ravennam , vel aliqua Caſtella , quae erant in littore Tyrrheni maris conſtituta*. At Conſtantinus eos , velut de coelo lapſos , Beneventum perhibet primum perveniſſe , ac ne virtute quidem, nec numero admodum validos : & Benevento Papiam progreſſos , ſolaque CisTyberinas ad mare poſitas ſeptem numero urbes , non obtinuiſſe . Nec quod ille de Civitate Nova ad moenia Beneventi condita habet , ex alio mutuatus videtur Auctore , quam ex vulgi , ſive Graeculi , ſive Beneventani rumore ; quandoquidem , ut adfirmat ex noſtratibus de re noſtra utique doctior Oſtienſis lib.1. cap.12. eam *Princeps Arichis Francorum* , hoc eſt Caroli Magni , *metu perterritus Benevento addidit* ; poſt annos ſcilicet ab communi Langobardorum in Italiam adventu plus minus biſcentum ; idemque innuit Erchempertus num.3. eidem Arichi ab annis centum aetate proximus , tradens eum Principem a Carolo ſibi praecaventem *Beneventum ſic* (nempe ut Erchemperti habebatur aevo) *fortificaſſe* . Quocirca haud priſcis illis Langobardis , ſed Arichi opus Novae Urbis eſt contradendum , qui amplioribus , firmioribuſque muris Beneventum munivit , & loca novo concluſa ſepto *Novae urbis* nomine adpellavit . Quod ne dum ad Conſtantini tempora , ut ipſe declarat , ſed ad Falconis Judicis Beneventani , & quod excurrit , manſit aetatem , ſicut obſervare licet in ejuſdem Chronico ad annum 1119. Perſpicue igitur liquet quod ingerebam , majores noſtros parum explorata notitia calluiſſe , tradidiſſeque primordia Ducatus Beneventani , atque ex hoc vulgus interim in varios , ac fabuloſos abiiſſe ſermones . Verum enim vero cum fabellae ſaepenumero aniles nihilo ſecius , ac Poetarum figmenta ex non fabuloſis emerſerint , ſuccreverintque ſeminibus , operae erit pretium in hac Conſtantini enarratione adhuc ſubſiſtere , ac perveſtigare , an veri aliquid in ea latere poſſit , quod ſomniantis vulgi deliramentis obfuſcatum fuerit , alioque detortum .

Et

Et quidem non immerito interpretari poſſemus, *Arichim Novam urbem Benevento addidiſſe*, quam non ipſe exſtruxiſſet, ſed novo, ſimplicique murorum ambitu utramque concluſiſſet. A qua explanatione videtur ſtare Erchempertus, tradens *Beneventum ab eodem Principe ſic fortificatam*: ideſt ab hoſtium incurſu ſecuriorem redditam, quibus gemina cum eſſet urbs, pervia certe fuiſſet magis. At ſi iſthaec interpretatio congrue rei quadrare cenſebitur, jam Novam Urbem a Langobardis conditam, qui primum illuc pervenere, caeteraque ea ratione contigiſſe, qua Conſtantinus facta perhibet, cur negem, non habere me argumenta profiteor; uno illo excepto, Beneventanos Langobardos inde in reliquam Italiam uſque Papiam excurriſſe, quod ſtare nulla poteſt ratione. Verumtamen hoc quoque ſi apta pariter explicatione exciperetur, integram rem geſtam multa hactenus caligine obductam lucide nobis declarare poſſe non diffido. Namque opinari quid prohibet, vere aliquam Langobardorum centuriam ad Beneventum coiviſſe, atque invaſiſſe urbem aliquanto prius quam gens illa omnis a Narſete advocata adveniſſet, ex quo emerſiſſet fermo, factam hinc excurſionem in reliquam ad Occidentem Italiam? Profecto talis expoſitio perbelle congruit annorum ſupputationi ab Oſtienſi, aliiſque productae, quos alioquin in re clara per quam foede caecutiſſe foret aſſerendum, atque neſciviſſe ab anno 891. ſi tercentum triginta anni detrahantur, annos remanere 561. quam ejuſmodi calculi ducendi rationem eos latuiſſe, nullum ſanae mentis hominem admiſſurum puto. Langobardos autem ante communem in Italiam tranſmigrationem, ac annum 568. quo e Pannonia diſceſſerunt, cis Alpes viſos haud indicta, novaque eſt enarratio; Procopius enim tradit in Hiſtoriae Gothicae libro extremo, cui accinit Hiſtoria Miſcella lib. 16. Paulus Diac. lib. 2. cap. 1. & Ignotus Caſſinenſis a me editus num. 2. Narſetem Graecum Patritium ad delendos in Italia Go-

thos

thos auxiliares eos adſciviſſe, habuiſſeque complures (a); quos ille non dum omni confecto bello dimiſit, anno ſcilicet, ut ex eodem Procopio varie computant recentiores vel 552. vel 553. Eodem igitur tempore accidiſſe opinandum eſt, ex militari illo coetu palantes aliquot Langobardos regionis amoenitate detentos, ad patriam redire recuſaſſe, atque aliquandiu praedonum more hac illac oberrantes tandem ſive ſponte, ſive Narſetis imperio coercitos, ejuſdemque permiſſione ad Beneventum conſediſſe, & in anno poſtmodum 561. eam urbem occupaſſe (1), atque ad annum uſque 891. indeſinenter detinuiſſe; perpetuis ſcilicet annis tercentum triginta, ut Oſtienſis, ejuſque tradunt collegae. Quo pacto Langobardos Beneventani Ducatus auctores utique a Narſete fuiſſe accitos, urbemque obtinuiſſe Beneventum ante communem gentis tranſmigrationem, & Oſtienſi, & Porphyrogennetae concedendum eſſet: etſi iſte priorem hunc adventum ab altero inepte non diſcriminavit; ille vero non ab pervaſa Beneventana urbe, ſed a Zottone inſtituto Duce, quod interjecto aliquo temporis ſpatio accidiſſe putandum videtur, ut mox dicam, annos enume-

ravit

(a) Grégorius Turon. Hiſtor. l.4. c.35. Alboinum dicens cum 4. mill. Langobardis petiiſſe Italiam, ni ſit in numeris depravatus, haec auxilia Narſeti praeſtita, totiuſque gentis adventum in unum foede miſcuit.

(1) In villis fort. aut Pagis Urbi proximis domicilium habuiſſe uſque ad a. 568., quo alii Langobardi e Forojulio tranſverſa Italia Beneventum profecti ſunt ad eorum compopulares inviſendos. Quo factum, ut ad dies adjuncti ſocii ad Urbem proximam occupandam excogitaſſent, eo magis quod tunc temporis nulla Campaniae Urbs munita erat, quum ex Gothorum, Wandalorumque incurſionibus pene ad ſolum proſtratae videbantur. Quid ſi dicas, nomine *Civitatis Novae* appellata olim Civitatis ſuburbia novis muris cincta, vel omnino de novo excitata ad ſuſtinendos primos hoſtium impetus, diſtinendoſque? Nam Panormus etiam apud Gaufredum Mal. lib.2.c.45. ex conſimili Civitate conſtabat exteriori, quae a Guilielmo Apulo l.3. *Nova Civitas* nuncupatur: & Salernum quoque duplex fuit, aliaeque urbes perplures. Quid, inquam, ſi Beneventi *Nova Civitas* ejuſmodi etiam fuit? Ipſe viderit Porphyrogenneta, & qui annos 330. a Zottone ad annum 891. ſuppuiarunt.

ravit 330. At eam Conſtantini narrationem praeſcripto expoſitam modo actis tunc rebus mirifice conſonare, ejuſdem Procopii teſtimonium ſatis opportune demonſtrat, ſcribentis Langobardos feſtinato a Narſete dimiſſos, quoniam ſociorum tum aedificia incenderent, tum mulieres ad Templa refugientes conſtuprarent. Qua quidem ratione Beneventani Langobardi ab eo anno 561. aliquandiu obtemperantes Graeco Imperatori, qui Italiam obtinebat, eiſque ex antiquo erat foederatus, ſub proprio non fuiſſent Duce; ſed tunc ſibi ex propria gente Zottonem praefeciſſent, cum Langobardi omnes ad Italiam advenerunt: atque tunc quoque ſive numero plures, ſive audentiores redditi a Graecis rebellaſſent, & in conterminam excurrere coepiſſent regionem; hoc eſt in exitu anni 570. nam Paulus Diac. cui de ſingulorum Beneventanorum Ducum intervallis ſtandum eſſe non ambigo, non ex vulgi rumore Zottonem perhibuit omnium primum Dynaſtiam hanc tenuiſſe annis viginti, quos enumerandos eſſe ab exordiente anno 571. ſubſecutorum Ducum exigit Chronologia.

At ſermo iſte ſi rationabili reputabitur inniti conjectura, conſentiendum quoque erit Regem Autharim in extremam, CisTyberinamqne Italiam adveniſſe (nam adveniſſe haud quidem video cur negem) ut cum Zottone, qui ſuae tunc Dynaſtiae plures trānſegerat annos, de ſolvendo ſibi cenſu componeret, quem caeteri omnes Duces ei pendere tunc coeperant, atque inſtituerant: & quidem Langobardorum Reges etiam poſt longa annorum ſpatia vectigales habuiſſe Beneventanos Dynaſtas, vel unus, ut alios praeteream, abunde probat Erchempertus num.6. Autharim vero, nec incongruum eſt, tunc Beneventum ſibi adſerere, vel novo contradere Duci renuiſſe, morem nempe ſuae gentis, opportunumque ſane conſilium ſecutum, namque eodem Paulo Auctore lib.2. cap.6. Langobardi Italiam poſſeſſuri ſocios advocarunt, habueruntque aliquantiſper Saxones, quibus demum, ut idem perhibet lib. 3. cap. 3. ſive 6. cujus do

verba: *Quoniam permiſſum non eſt in proprio jure ſubſiſtere, ideo aeſtimantur ad ſuam patriam repedaſſe*. Itemque idem Paulus lib.5. cap.11. ſive 29. tradit, Bulgaros Langobardorum *Regi Grimoaldo ſe ſervituros promittentes, in Beneventanam regionem ab eo directos fuiſſe, locaque ad habitandum ſpatioſa, ſed tunc deſerta, ab Duce ejus filio Romualdo obtinuiſſe: ſcilicet Sepianum, Bovianum, & Iſerniam, & alias cum ſuis territoriis Civitates*. Cum igitur Langobardi peregrinos in ſocietatem adſcire, modo eos haberent obnoxios, conſueverint, utique Autharis lege Zottoni, ejuſque Populo, nec quidem alienigenis, de more indicta, ne dum utriſque partam propria virtute Dynaſtiam permiſiſſe videtur, ſed auxiliares quoque copias contradidiſſe, putandus eſt, ut inſtituti ſcilicet Ducatus aeque tueri, ac propagare valerent fines. Verumtamen an hoc pacto conciliari, exponique non inepte poſſint diſcordes invicem, receptiſque hiſtoriis pugnantes Pauli Diaconi, Oſtienſis, & Porphyrogennetae ſententiae, indicare erit peritiorum; quorum judicare erit pariter, num Paulus cenſeri debeat iſta ſic peracta conſulto reticuiſſe, confictamque a Beneventanis fabulam ſubpoſuiſſe; idque eo perſuaderi valeat argumento, quoniam, teſte Erchemperto num.1. ille putaverit, *Hiſtoriographi doctoris eſſe, maxime de ſua ſtirpe diſputantis, ea tantummodo retexere, quae ad laudis cumulum pertinere noſcuntur*. Quem ſane ignominioſa ſuae gentis facinora praeteriiſſe, & olim Erchempertus ibi, & recentiſſime Bernardus Saccus in Hiſtoriae Ticinenſis lib.10. cap.17. qui Erchempertum haud vidit, atque Baronius ad annum 585. num.2. perite obſervarunt. Nec alio ille quidem conſilio perſuaſus, quam ut Beneventanis Langobardis placeret, quos ſuae Dynaſtiae parum decora ſenſerat pudere principia, Ducum, ac Zottonis epocham deformiſſimo metachroniſmo, ſicut patet in Chronologia, in anno fixit 585. namque hac ratione viſus haud dubie ſibi eſt, omnem actae rei ordinem obfuſcaſſe, nullumque tam praecocis inſtitutionis ve-

Digitized by Google

veſtigium reliquiſſe, quod nihilominus, ſed non advertentes, Auctores prodiderunt recentiores. Verum ſin minus haec mea probabitur divinatio, haud iniquo id feram animo, qui rationabiliori interpretationi ſubſcripturus ſum non invitus, nil antiquius habens, quam in nullum meae mentis ſenſum jurare. Nam egometipſe jam olim credidi Oſtienſem, caeteroſque aſſertae ab eo ſupputationis Chronologos, ab Zottonis Ducatu ad annum Chriſti 891. annos quidem 330. computaſſe, nec tamen ſenſiſſe Beneventanae Dynaſtiae primordia fuiſſe exorta in anno 561. atque priuſquam Langobardorum gens univerſa ad Italiam perveniſſet; quippequi eam annorum ſummam ex ſingulorum Dynaſtarum intervallis collegiſſent, qui multoties annos habuere communes, nec eos, ut decebat, advertiſſent intercalare; atque hac ratione contigiſſe, ut qui 320. computandi fuerant, 330. dinumerati ſint anni. Sed poſtmodum opinionem abjeci, judicans nequiviſſe eos omnes deformi adeo oſcitantia in re hallucinatos eſſe tam clara alteramque praemonſtratam concordandarum diſcrepantium opinionum viam ingrediendam eſſe duxi, ſique tuus adſit favor, minime poenitendam. *Quae ad Ducatus Benev. inſtitutionem heic addi debuiſſent, plenius ſupra, atque To. I. bujus operis expoſuimus* Prat.

DISSERTATIO II.

DUCATUS BENEVENTANUS

CUR INSTITUTUS.

Ducatus nomen a ducendo quod ſumat etymon, ipſum ductandi actum primitiva ſignificatione deſignat; ſicut pari ratione Dux dicitur is, atque ductor, qui alios ducit, arbitrioque ſuo regit, ac moderatur. Sed id quoque quodcunque, ſive animatum, ſive ſit inanime, quod regitur, & ducitur, Ducatus pariter nomine demonſtrari, adeo clara res eſt, ut probatione non egeat ulla: itemque Ducem dici, qui alios ducendi, regendique collatum ſibi munus firmiter obtinet, ac velut jus quoddam proprium ex gentium conſenſu, vel ex majoris Dynaſtae conceſſione transfert in filios. Ducatus igitur Beneventani vocabulo dum quaero, Cur ille fuerit inſtitutus, hoc volo: Qua ſcilicet de cauſa Langobardorum Reges omnem gentem ſuam Italiam incolentem CisTyberinam, eandemque latiſſimam regionem uni Beneventano Duci regendam, ducendamque permiſerint? Itemque cur Beneventanae potius urbi, quam alteri talis fuerit dignitas adtributa? Quae ſcitu digna, nec dum a quopiam decertata quaeſtio unico illo, eodemque pronunciato ſolvi facile poſſe arbitror, quo altera de tempore inſtituti Ducatus eſt reſoluta: caſu ſcilicet paucos numero Langobardos ad Beneventum convenientes, aeque caſu exigua magnae Dynaſtiae, qualis poſt fuit, primordia ſtraviſſe, nullo tunc nec ſapientiori ſuo conſilio, nec alterius celſioris poteſtatis arbitrio ductos, ſicut haud diſparibus initiis primariae urbes multae, ipſaque domina gentium Roma, ſua exordia ex parvis habuere. Super exigua autem iſta fundamenta ſenſim dein extructam fuiſſe Politiam, ac rationem regendi Ducatus, qui in dies amplior redditus fuerit, quiſquis facile conſen-

ſentiet, qui antedictis conſentiendum putaverit; idemque haud invitus adfirmabit, magnae Dynaſtiae ſedem in eadem urbe poſtmodum firmatam, quod ſic perſuaſerit, tum ejus loci amor, & conſuetudo, tum ubertas, atque opportunitas ad circumpoſitam pervadendam, adminiſtrandamque regionem (1). Quod ſane tunc firmius ſediſſe arbitror conſilium, cum ex SubAlpina in CisTyberinam Italiam per Spoletium novi advenerunt Langobardi, regnante Authari, ut apud Paulum Diac. relato lib.3. cap.16. ſive 33. verus in hoc populi rumor teſtatur. At cum iſta eo ordine, quo dictum eſt ſuſpicer contigiſſe, longe aliter alios ſenſiſſe comperio recentiores, qui vel ſtatum, vel conſuetudinem ſuorum temporum contemplantes, relatam, rejectamque jampridem Pauli narrationem non ancipiti adſenſu excepere, quinimmo eam paraphraſi quadam ſunt interpretati in hanc, quam Caroli Sigonii verbis de Regno Italiae lib. 1. ſententiam reddo: *Rex Autharis, inquit, exercitu ad has regiones ex improviſo adducto, cum alia oppida, tum caput ipſum Provinciae Beneventum ad deditionem adduxit; ubi Zottonem Ducem inſtituit, ac reliqua omiſſa Italia, Samnium in formam Ducatus redegit; ſicque ad duos Ducatus inſignes ForoJulienſem, & Spoletanum, tertius Beneventanus eſt additus*. Haec ille, Beneventum perhibens ſedem Du-

(1) **Capuam profecto, quamvis totius Provinciae Caput, neutiquam** eo temporis Sedem facere potuerunt: quippe Neapoli, ejuſque agro finitima, & quae muris, turribuſque ſuis a Barbarorum incurſibus, incendiis, quae penitus devaſtata, nullimodo aint ſeipſam defendere, aut alios offendere valuiſſet, immo ab Graecorum Praefectis perpetuo infeſtata, facileque reciperata fuiſſet. Neque revera tam cito Langōbardos Capua potitos fuiſſe cenſeo, niſi poſtea quam ipſi ulterius ſuam diſtendere potuerunt dominationem, nimirum poſt Autharis Regis in Campaniam adventum, qua occaſione, & Neapolis obſeſſa A. 580. & Capua deinde ſubacta. Id profecto ex Juſtinae Abbatiſſae marmore ſub Juſtino II. A 573. patere poſſe judico, quum eo utique anno Juſtina Capuae depoſita fuerit in ejus Monaſterio Graecarum Sanctimonialium ſub S Baſilii Regula militantium (non autem S. Benedicti ut aliqui cum Cl. V. Mazochio in kal. Neap to 1 ubi praedictae Juſtinae epitaphium expoſuit, credunt) quod adhuc exiſtebat, Graeciſque Monachis ejusdem Ordinis ſubditum, ut ex Charta quadam alibi depromenda patefaciam.

Ducatus inſtitutam a Rege, quoniam eadem urbs olim quoque fuiſſet Provinciae caput. Cujus dicto idem Paulus lib.2. cap.11. ſive 20. favere videtur, Italiam deſcribens in XVIII. Provincias ex antiquiori inſtitutione, quam adventus contigerit Langobardorum, tributam, Beneventanamque urbem in Samnio locans, quam *circumpoſitarum Provinciarum caput ditiſſimam* adpellat. Veruntamen hujus praeclarae quidem urbis dignitati cum ego haud detractum quidquam velim; quin potius hiſce meis lucubrationibus celebriorem eam reddere cum pro virili coner: aequi, bonique faciant Beneventanos cives exoro, qui ſuum in caeteras CisTyberinas urbes primatum non ab antiquiori, quam ab Langobardorum inſtitutione deducere me comperient. Quod plane ſic ſe habere non Pauli auctoritas inficiatur, qui Italiam relato loco ad eam fere normam deſcripſit, qua in notitia utriuſque Imperii, & ſub Theodoſio juniore, hoc eſt circa annum Chriſti 440. habebatur; nam de Benevento, quod prodidit, non ad alia, niſi ad ſua certum eſt convenire tempora, quando Ducatus ſedes ampliſſima, ditiſſimaque ea erat urbs, atque non unius, ſed, ut Paulus habet, circumpoſitarum Provinciarum caput exiſtebat: nempe Samnii, Campaniae, Apuliae, Lucaniae, & Brutiorum, ſive ex toto, ſive ex parte, quod in ſubſequenti Diſſertatione conſtabit. Samnio autem dum ille eam tribuit, haud ex coaeva Langobardis, ſed ex antiquiori id facit; & a priſcis Samnitibus obſervata deſcriptione; ſiquidem Plinius auctor eſt lib.3. cap.11. Auguſtum Apuliae contribuiſſe Beneventum, quam urbem a recentiori alio Imperatore, qui Italiam iterum deſcripſerit, idque non ſemel contigit, Campaniae contraditam fuiſſe ambigendum non eſt; quippe quae in Actis S. Januarii ejus Epiſcopi, qui paſſus eſt ſub Diocletiano, ad Praeſidis Campaniae regimen ſpectaſſe deprehenditur: Nec non ab Auſonio in De his, qui ſexum mutarint, *Campana urbs* dicta reperitur.

„ *Nec ſatis antiquum, quod Campana in Benevento*

„ *Unus*

„ *Unus ephoeborum virgo repente fuit*.

Qua etiam ratione in Itinerario, quod tribuitur Antonino, Campaniae Limes figitur ad Equum Tuticum, vulgo nunc *Ariano* (1), ex Philippi Cluverii obſervatione in Antiq. Ital. lib.4. cap.8. hoc eſt ad urbem Benevento ulteriorem. Verba ſunt Itinerarii: *A Capua Equo Tutico M. P. LIIII. ubi Campania limitem habet. Caudis M.P.XXI. Benevento M.P.XI. Equo Tutico M.P.XXI.* (*a*). Nec alia mente antiquus Horatii Scholiaſtes Porphyrio ad Satyr. 5. lib. 1. Trivicum eodem tractu ſitum in fine dicit eſſe Campaniae. Atque huc etiam referendum eſt Beneventanos ſua in urbe complura in lapidibus Elogia Conſularibus Campaniae poſuiſſe, ſicuti pari modo conſimilia monumenta iiſdem Praeſidibus Campani, Neapolitani, aliique ejuſdem regionis municipes dicaverunt, quae videre eſt in operoſiſſimo Inſcriptionum totius Orbis vere Theſauro. Ex quibus documentis aperte etiam conſtat, cur Januarius Beneventanus Epiſcopus, qui Concilio interfuit Sardicenſi in anno celebrato 347. ibi ſubſcripſerit, ſicut nonnulli habent editi Codices, hac forma: *Januarius a Campania de Benevento*, namque Epiſcopis ea tunc fuit ſubſcribendi conſuetudo, nomen ſcilicet propriae urbis, & Provinciae profitendo; qua eidem ſubſignaſſe Concilio comperiuntur: *Maximus a Tuſcia de Luca. Lucius ab Italia de Verona. Fortunatus ab Italia de Aquileja. Stercorius ab Apulia de Canuſio. Severus ab Italia de Ravenna. Urſacius ab Italia de Brixia. Protaſius ab Italia de Mediolano*, &c. Quibus in ſub-

(a) Itinerarium etiam Hieroſol. fines Apul. & Campaniae notat *ad Equum Magnum*, dictum; *Tuticum* Antonino. Atque hoc pacto Pelagianus *Julianus Epiſcopus Eclanenſis* depravate aliis dictus: *Atelanenſis* utique *Campanus* fuit: hoc eſt, *ex Campania*; nam *Eclanum*, ſive *Aeculanum*, modo *Frequentum*, in eodem Ariani, & Trivici eſt tractu ſitum. Eſtque ad Frequentum Ampſancti *vallis*, quam Servius *in latere Campaniae & Apuliae, ubi Hirpini ſunt*, locat.

(1) Fallitur Peregrinius, quum Equotuticum in Apulia ſitum fuiſſe prope Aſculum oſtendi in lib. III. Appiae Viae, quem conſule.

Digitized by Google

ſubſcriptionibus, ut hoc obiter notem, Italiae adpellatione non omnis demonſtratur Italia, Supero, Inferoque mari, & Alpibus circumcluſa, ut eſt manifeſtum; ſed ejus quaedam Provinciae, quae Magiſtratui parebant Vicario Italiae nuncupato; qua ſpeciali acceptione id vocabulum extat etiam apud Erchempertum initio num. 2. atque apud Anaſtaſium Bibl. in Zacharia, in Stephano II. & in Stephano III. alioſque; licet non ſemper omnimode eadem locorum deſignatione.

Sed his omiſſis, iterum ad Sigonium, ac ad Beneventi redeo primatum, qui plane ad Langobardorum inſtitutionem referendus ob id quoque videtur: quoniam ea urbs ſub illorum adventu haud priſcam tuebatur dignitatem, cujus muros a Gothorum Rege Totila dirutos fuiſſe teſtatut Procopius libro extremo. At reliquam Sigonii in praeſcriptis verbis ſententiam de triplici inſigni Ducatu a Langobardis conſtituto, cum nullius noverim nec antiqui, nec idonei Auctoris auctoritate fulciri, eam tamen pleroſque recentiores, quos praeterire juvat, amplexatos eſſe, comperio: quibus ſane peritius, ſicut aetate prior Matthaeus Palmerius in Chron. ad ann. 776. de Langobardorum imperio, & Ducatibus hiſce tribus, ſic habet: *Regia eorum*, inquit, *apud Ticinum conſtituta, varios praeterea Principatus per Italiam habebant, quibus gentium ſuarum praeponebant Duces: inter quos praecipui, & per ſucceſſiones obſervati ſunt, unus apud Forum Julii in ipſo Italiae ingreſſu: alius apud Spoletium, & in media pene Italia: tertius Beneventi ad inferiorem Italiae partem regendam*. Haec Palmerius, & quidem congrue (1) *hos praecipuos, ac per ſucceſſiones obſervatos* dicit, non autem eos ſolos inſtitutos: quoniam in ipſis Langobardorum primordiis multo plures fuerant Duces, & Ducatus, hoç eſt numerum çomplentes Du-

cum

(1) Immo male, & incongrue: Beneventanus namque Ducatus Spoleti Duc. praeceſſit, ut in princ. To. I. hujus operis clariſſime demonſtratum.

Digitized by Google

cum triginta ſex, totidem, quas perſuaſerant, obtinentes urbes, ut Auctor eſt Paulus Diac. lib.2. cap. ult. quippe quod aeque in totidem Tribus, ſive turmas gens illa omnis diſtributa haud dubie tunc habebatur. Verba ſunt Pauli: *Poſt mortem*, inquit, *Regis Cleph Langobardi per annos decem Regem non habentes, ſub Ducibus fuerunt; unuſquiſque enim Ducum ſuam Civitatem obtinebat: Zabam Ticinum, Uvallari Bergomum, Alachis Brixiam, Evin Tridentum, Giſulfus ForumJulii, ſed, & alii extra hos in ſuis urbibus triginta Duces fuerunt*. Haec ille. Ex quibus hoc habes amplius, non triginta ſolummodo, nec tunc primum mortuo Cleph, fuiſſe ordinatos Duces, quod Langobardi Regiam abominarentur poteſtatem, ſicut recentiores fere omnes perſuaſum habuere; ſed extra praeſcriptos ſex Duces, alios triginta, quos olim Rex Alboinus, atque Cleph pervaſis praefecerant urbibus, ad Comitia pro novo Rege eligendo convenire differentes, ſingulos interim ſingulas moderaſſe adtributas ſibi Langobardorum turmas, *Regem*, ut Paulus tradit, *per annos decem non habentes*: quibus tandem tranſactis, Autharim communi omnium voto Regem eſſe ſalutatum, idem habet Auctor lib.3. cap.8. ſive 16. qui addit *ad ejus, & ſucceſſorum Regum uſus Duces, qui tunc erant, omnem ſubſtantiarum ſuarum medietatem tribuiſſe*. At *Qui tunc erant*, dixit; namque ad praeſcriptum numerum haud diu permanſere, ſicut agnoſcere eſt ex eodem Paulo nullos alios Duces, nec Ducatus per ſubſecutos annos in reliqua Hiſtoria commemorante, praeter Tridentinum, Taurinenſem, Bergomenſem, Brixianum, Spoletanum, ForoJulienſem, atque hunc ipſum Beneventanum, quos nec omnes perennaſſe, certum eſt, ita ut verum probetur Palmerii dictum, poſtremos hos tres ſolos *inter plures Langobardorum Ducatus praecipuos, & per ſucceſſiones eſſe obſervatos*. At ille ſubmurmuraſſe quoque videtur, eos non caſu, ſed a Regibus, qui caeteros, ut par eſt credere, deſueviſſe voluerunt, praecipuo quodam conſilio fuiſſe ſervatos; nempe quod iis

univerſae Langobardorum Reipublicae bene iretur conſultum; quandoquidem ſic per Italiae longitudinem diſtributi haberentur, ut tum ad hoſtes repellendos, tum ad Regni fines producendos opportuniſſima futura eſſent propugnacula: hoc eſt ForoJulienſis ad externos repellendos incurſus: Spoletanus ad Romanos, atque Graecos ex Ravenna: Beneventanus autem ad eoſdem Romanos, & ad Graecos CisTyberinos, quibuſcum perpetua Langobardi exercuere bella, eorumdemque aſſidue incurſavere, perſtrinxereque regiones. A qua Palmerii ſententia recedendum minime puto; ſiquidem praeſcriptum triplicem Ducatum obnoxium iiſdem Regibus ſemper fuiſſe, notum eſt ſatis; atque adeo rationi maxime congruit, & Duces eos, & Reges, dum avita libuit foedera, & leges ſervare, in unam pariter conſenſiſſe Rempublicam, eaſdemque Dynaſtias hoc pacto magis, magiſque in dies firmatas, redditaſque eſſe celebriores, quas praeterea ſuos fines ſenſim dilataſſe, certa eſt Hiſtoria: noſque de Beneventana ſtatim aperiemus, ſecus ac Sigonius exiſtimaſſe videtur, ſubmurmurans eas incunabulis, & ex inſtitutione praeclaras ſemper fuiſſe, atque inſignes. Verumtamen ille ſuae inſiſtens opinioni aptius dixiſſet *Inſigniores*, qui noverat ex Paulo Diacono plurimos in ipſo Langobardici Regni exordio ordinatos Duces, tradideratque eodem lib. 1. *in omnibus receptis oppidis Duces, & valida praeſidia Langobardorum impoſita*. Ni, forte, hos voluit militaris tantummodo, ac temporanei muneris honore fuiſſe decoratos (1), ForoJulienſi excepto, atque Spoletano, & Beneventano; quorum *ForoJulienſem perpetuam in Italia ditionem primum eſſe adeptum*, perite obſervavit. Sed triginta ſex omnes illos primitivos Duces, inter quos Beneventanus perperam a multis ponitur, & quidem Pauli Chronologia repugnante, perpetuas pariter, & in diem vitae ſemel ſibi adtributas retinuiſſe

(1) Vere hos Duces, militares tantummodo Praefectos in Urbibus praeeſſe pene omnium eſt ſententia, tribus iis exceptis a Sigonio numeratis.

nuiſſe Dynaſtias, nec ratio ſane, nec Auctor ſuppetit, qui magnopere ſuadeat negandum. Pares igitur dignitate, ac ditione fere pares, ſicuti munere omnino haud diſpares, a primis Langobardorum Regibus trigintaſex fuere inſtituti perpetui Duces, qui gentem omnem, velut in totidem Tribus diviſam, perque pervaſas Italas urbes diſtributam, ducerent, regerentque; quorum praecipui lapſu temporis obſervati ſunt ForoJulienſis, Spoletanus, & qui ſeorſim ab omnibus ſua habuit initia, Beneventanus, ut eſt dictum.

Digitized by Google

DISSERTATIO III.

DUCATUS BENEVENTANUS QUAM LATE PATUIT.

TErminos Ducatus Beneventani vel ab ejus primordiis late protenſos, haud pauciores duodecim, ſive urbes, ſive oppida concluſiſſe, eopſe Ducatus, & Ducis vocabulo norit, qui Duces novit, velut ex lege quadam, totidem urbibus praefici conſueviſſe; quod praeclare Petrus Pithoeus ex Appendice ad Aimoinum obſervavit in Adverſ. ſubſec. lib. 1. cap. 8. Verba Auctoris ab eo laudati haec ſunt lib. 4. cap. 61. *Pipinus*, inquit, *domum reverſus Griſonem more Ducum duodecim Comitatibus donavit*, & lib. 5. cap. 11. *Baldrico Duci ForoJulienſi dum obiiceretur, & probatum eſſet, ejus ignavia, & incuria vaſtatam a Barbaris regionem noſtram fuiſſe, pulſus eſt Ducatu, & inter quatuor* (hoc eſt duodecim) *Comitatus eſt ejuſdem poteſtas diviſa*. Atque hoc adeo eſt verum, ut Robertus Guiſcardus, qui Apuliae, dum eam ſolam obtinebat, dicebatur Comes, poſtquam Brutiis, ſive Calabria potitus quoque eſt, ampliori ſque Dynaſtiae factus eſt compos, appellari voluerit Dux, ut tradit Oſtienſis lib. 3. c. 10. & 16. licet jam pridem potuiſſet hoc nomine decorari, quippe qui ſub ſe duodecim ad minus Dynaſtas habebat, quot pariter habuerant ejus deceſſores Comites, teſte eodem Oſtienſi lib. 2. cap. 63. ſed haud Duces nuncupati ſunt: quoniam, ut reor, ſive ejus nominis invidiam declinare elegerunt, minoris dignitatis alterum ſuſcipientes: ſive olim uſurpatum dimittere nefas putarunt, quod illorum I. Gulielmus acceperat a duodecim ſibi ſubjectis, at non magnarum copiarum Capitaneis, qui tercentos in ſolidum, nec plures milites, vel dicas equites ſub ſe habebant, ut eodem loco idem habet Auctor: viginti quinque ſcilicet militibus cuilibet Ca-

Capitaneo tributis (1); idque ex conſueto apud eam gentem more, ſi probe capio tum Leonem ibi iterum eundem militum numerum alia occaſione enunciantem, tum ejus continuatorem Petrum Diaconum lib.4. c.39. & 61. Atqui Duces quoque nil minus pluribus oppidis, quam pluribus Comitibus praepoſitos fuiſſe, qui ſingulas ſinguli adminiſtrarent, obtinerentque urbes, multis etiam probari poteſt exemplis; quorum unum Gregorii Turonenſis, ſive ejus Appendicis lib.11. c.78. dare ſat erit; qui innominatus Auctor Dagoberti Regis Francorum exercitum recenſens, in eo conveniſſe ait decem Duces, *exceptis Comitibus plurimis, qui Ducem ſuper ſe non habebant*. Ita ut congrue obſervaſſe quis dixerit Gulielmum Durandum iu Ration. Divin. offic. lib.2. cap.1. num.15. Duces Archiepiſcopis, Comites Epiſcopis reſpondere; atque Aimoinum in vita S. Abbonis Floriacenſis cap.16. juxta eandem hanc legem adpellaſſe *Guillelmum Sanctionis filium Burdegalenſem Comitem, ac totius Guaſconiae Ducem*, a qua plane interpretatione ſtat Jacobus Sirmondus in Notis ad Sidonii epiſt. 17. lib. 7. eamque aliis firmat exemplis: tu illum vide. Non igitur primus Beneventanus Dynaſta, qui ſub Ducis nomine, munere, & dignitate fuit inſtitutus, hac oportuiſſet adpellatione, atque titulo decorari, ni quae propria erant Ducum, hoc eſt duodecim ad minus urbes, obtinuiſſet. Verum cum ſatis conſtet, quod adnotavit T. Livius lib. 1. *urbes quoque ut caetera ex infimo naſci, deinde quas ſua virtus, ac Dii juvent magnas opes, magnumque nomen ſibi facere*, etſi omnis ſileret Hiſtoria, ex hoc ſolo communi rerum univerſarum ordine inferendum videretur, Beneventanum Ducatum haud ex aliis, quam ab exiguis primordiis in magnam excreviſſe ditionem.

At Hiſtoriae non deſunt multae, quibus poſt parva incunabula in dies majora incrementa eum ſuſcepiſſe doce-

(a) Nec olim quaelibet legio plures habuit equites in decem turmas tributos.

Digitized by Google

docemur, ut poſt dicam. Nec ſane Ducis, & Ducatus vocabulo multarum ſemper urbium demonſtrari conſuevit Dynaſta, nec Dynaſtia; ſicut in re noſtra clare eſt videre apud Paulum Diacon. enumerantem, ut dictum eſt, trigintaſex Langobardorum Duces, & Ducatus totidem utique urbibus attributos, tuncque non ultra Tuſciam porrectos (a), qui quidem ſinguli alias urbes ad duodenarium uſque numerum ſub ſe habere haud potuerunt; nam quadrigentarum triginta duarum Civitatum ſummam, quae ex 36. per 12. ductis conſurgit, nec ſcimus, nec putamus in ea unquam fuiſſe Italia. Qui igitur ſingulas urbes, gentiumque turmas regendas tnnc obtinuiſſent, Ducis nomine adpellati primitus fuere; ſique Blondo eſt fides Hiſtoriarum lib.8. id inſtituit Longinus Italiae Exarchus, eodem propemodum tempore, quo advenere Langobardi; namque, ut allegatus ait Auctor, *in adminiſtratione urbium, quae in Juſtini Imperatoris partibus cum Roma, & Ravenna duraverant, hunc primus ſervavit morem, ut non provinciae, aut regioni praeſſet Praeſes, ſive quiſpiam Magiſtratus; ſed ſingulae urbes, ſingula oppida a ſingulis cuſtodirentur; regerenturque Magiſtratibus, quos appellavit Duces; paremque faciens urbem Romam aliis Italiae urbibus, vel oppidis, hac una in re illam honoravit, quod impoſitum tunc Magiſtratum, Praeſidem appellavit, ſed qui ſucceſſerunt appellati ſunt Duces; ut poſtea per multos annos ſic Romanus appellaretur Ducatus, ſicut Narnienſis, &c.* Haec Blondus. Verumtamen ſive Langobardi hunc acceperint mòrem a Graecis, ſive hi ab illis, ſive altius ſit rei origo ducenda, plane conſtat poſterioribus quoque temporibus, quando uſus invaluerat, ut Duces dicerentur, qui pluribus praeſſent Comitibus, urbes tunc apud nos pleraſque haud admodum amplam ditionem obtinentes, Dynaſtis tamen paruiſſe Ducum nomine inſigni-

(a) Rex Alboin. non ulterius pervenit, ut conſtat ex eodem Paulo lib.2. c.12. ſive 26.

ſignitis: nempe Amalſim, Surrentum, Cajetam, & ipſam modo caput rerum Neapolim. Et Romani quidem Ducatus plurima eſt mentio in Anaſtaſio Bibl. qui & Firmani, & Auximani, & Anconitani in Hadriani vita; & Ariminenſis, & Ferrarienſis, & Nepeſini, & Peruſini, & Cluſini, & Firmani, & Ravennatis, aliorumque meminit aliis in locis; quos manifeſta res eſt, nec omnes duodecim ſub ſe, ſive plures, ſive pauciores habuiſſe urbes; ut hinc dilucide jam agnoſcere valeamus ſatis fuiſſe, ut quis Ducis nomine inſigniretur, ejuſque ſedes adpellaretur Ducatus, modo alios ducendi, regendique jus obtineret. Etſi, ut nihil diſſimulem, hoc quoque accedere oportebat amplius, ne in annum, vel ad nutum, ſive Populi, ſive majoris Dynaſtae, qua lege tunc Comitibus Civitates committi conſueverunt, praeficeretur Ducatui: ſed illum firmiter obtineret, pro quo alteri deſerviret quidem, ſed laxiori quodam imperio adſtrictus: Nomine autem Ducatus aliquando etiam dictam cogita cujusque urbis ditionem, quae licet minime ab ejuſmodi Duce poſſideretur, iſtud tamen vocabulum proportione quadam apte ei conveniret; ſicuti Comitatus quoque dici conſueverunt tum Civitates, earumque territoria, quibus Comites praeeſſent, tum caeterae omnes paris nempe conditionis, quae nullis Comitibus obedirent. At de his commodus praeſens non eſt latius diſſerendi locus, cumque iis alia, quae huc faciunt, omitto. Sed noſcant hinc opus eſt, qui aliter credidere, Ducis adpellatione non liberae tantummodo, ſed cujuſcumque urbis Praeſidem olim demonſtratum, quem Italicus vulgus ex affinitate litterarum, dialecto variante, de quo aliquid adnotavi ad Stemmata Principum Beneventi dixit, *Duca*, & *Doge*. At Beneventanae Dynaſtiae terminos in dies, ut praedixi, nova circummanentium urbium adjectione a ſuis Ducibus fuiſſe diſtentos, quibus tamen fuerit aliquando detractum, ex ſubſequentibus licebit obſervare; namque ſingillatim ejus adnotatum imus fines ut quam latiſſimos unquam extitiſſe arbitramur.

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO IV.

FINES DUCATUS BENEVENTI AD OCCIDENTEM.

BEneventani Ducatus quadrifariam diſpartientes deſcriptionem (ad caeleſtis aſpectus ſcilicet normam nec tamen exactam, nam illa cui eſſet bono?) ut Geographorum more ab occidentali plaga ducamus exordium, explorata conſtat obſervatione, illum ex hoc latere cum Romanae urbis ditione, cumque altero Langobardorum inſigni Ducatu concurriſſe, hoc eſt Spoletano, qui & ipſe Romanum, ſed a meridie Ducatum contingebat. Quocirca Anaſtaſius Bibl. in Gregorio II. utroſque Langobardos Dynaſtas haud dubie demonſtravit verbis illis: *Hinc inde Duces*, inquit, *Langobardorum circumdantes Romanorum fines*; & infra iterum: *Munera tunc hinc inde Ducibus Langobardorum, & Regi pollicentes plurima*. Quem quoque finem ad Occidentem innuiſſe videtur Conſtantinus Porphyr. De Admin. Imp. c.29. *Saracenos*, dicens, *a Bario Langobardiam omnem Romam uſque annos quadraginta*, (an caſtigandum *triginta*?) *tenuiſſe*, ſiquidem ille CisTyberinam Italiam adpellavit *Langobardiam*, ab incolentibus Beneventanis Langobardis, lateque regionem obtinentibus, de qua nominis uſurpatione infra uberior erit diſſerendi occaſio. At quam prope Romam hi ſuos protenderint fines, non ſatis conſtat. Nicolaus Alamannus in Diſſertatione de Parietinis Lateranenſibus reſtitutis cap. 15. non abnuit ad quatuor, & viginti ſtadia juxta eam urbem productos, hoc eſt ad milliaria tria: ad ſubnotata enim verba Romani Pontificis Gregorii II. ſcribentis Imperatori Leoni Iſaurico, quae in priori ejus ſunt epiſtola graece, & latine edita a Baronio ad ann. 729. *Scis*, inquit Gregorius, *Romam Imperium tuum ulciſci non poſſe, viſi forte ſolam*

Urbem

Urbem propter adjacens illi mare, & navigia. Sed ſi ad quatuor, & viginti ſtadia Roma fuerit egreſſus Papa, nihil tuas minas extimeſcit. Ad haec inquam verba ſic ille commentatur: *Hoc non de coemeteriorum latebris, ut docti viri opinantur, Gregorius dixit, ſed de Beneventani Ducis praeſidio, de quo in epiſtola meminit, quam ad Carolum Martellum dedit, & in hac ipſa ad Leonem declarat. Ad quatuor, inquit, & viginti ſtadia ſecedet in regionem Campaniae Romanus Pontifex, tum tu vade ventos perſequere.* Haec Alamannus. Et quidem, ut Pontificem locutum credamus de Beneventani Ducis praeſidio, qui eo tempore erat Romualdus II. ſi Pauli Diac. ſtat ſupputatio, ſin mea, quam ſuo loco aperiam, Gregorius Dux erat Papae cognominis, valide facit Campaniae, ſcilicet Romanae, deſignatio, ad quam manifeſtum eſt, Beneventanum perveniſſe Ducatum. Atqui tam arcte perſtrictam tunc Romam, quis credet? quae conſentit Hiſtoria? Numerum tamen ſtadiorum bis intente repetitum haud putare nobis licet a librariis corruptum ſive a Pontifice per quendam exceſſum prolatum. Nodum tamen facile ſolves, ſi 24. ſtadia non ab Roma, ſed ab Romanae ditionis finibus ad eam, quae primo occurrebat loco, munitaque habebatur hujus Ducatus urbs, dinumeranda eſſe cenſeas (1): namque Romam pro Roma-

(1) Cl. Peregrinii explicationem arguo: Quid enim vetat, quin eo temporis, quo Gregorius II. iſthaec ſcribebat, tam dire perſtrictam Romanam Urbem fuiſſe cenſeamus? Certum enim profecto eſt, epiſtolam illam Leoni Iſaurico poſt Septembrem A. 730 (quo Indictio XIII. coepta Sept. A. 729. decurrebat) inſcriptam, ipſaque XII. Ind. ut teſtis eſt Anaſtaſ. Bibl. Langobardi uſque ad Romae portas omnia circumquaque tenebant. Cur igitur nequiverat Pontifex inſequenti anno adfirmare: *Si ad quatuor, & viginti ſtadia &c.*? Rex namque Langob. Liutprandus, Duceſque Beneventi, ac Spoleti omnia circum Romam loca occupabant. Neque aliud ejus verba deſignaſſe autumo: *Si Roma egreſſus fuerit*; non autem (ut ipſe adſerit) *ſi e Romana ditione*. Quod autem ſubdit: *ſcis Romam ulciſci imperium tuum non poſſe, niſi forte ſolam Urbem propter adjacens illi mare, ac navigia*, non aliud utique praeſignat, niſi Romanum Ducatum eo modo arctatum undequaque fuiſſe. ut Tiberina verſus oſtia ſolummodo aditis iis patere libere potuiſſet, quum Langobardis pervius reliqui Romani Agri excurſus fere paſſim pateſieret.

no agro idem Pontifex uſurpavit in praeſcriptis verbis: *Scis*, inquit, *Romam Imperium tuum ulciſci non poſſe, niſi forte ſolam Urbem propter adjacens illi mare, & navigia*: ſicut Salernum pro Salernitano, Beneventum pro Beneventano, Capuam pro Campano, Neapolim pro Neapolitano, & ſimilia, tum Erchempertum num. 20. & 35. tum alios communi loquendi more dixiſſe, certa obſervatione eſt manifeſtum.

Verumtamen quae tunc noſtratium Langobardorum ea fuerit urbs, quae prae aliis ad Romanam adceſſerit ditionem, me nondum comperiſſe, ingenue fateor; nam ſilentibus antiquis, temere Soram fuiſſe adfirmarem; tametſi Beneventanum Ducatum non alibi legerim, nec Principis Radelchiſi Capitulare num. 9. conſentiat ulterius unquam productum; certeque Sora, & confinia nonnulla oppida, ut idem Erchempertus perhibet num. 21. & 25. Ignotuſque Caſſinenſis num. 23. aliquando a Campanis Langobardis adminiſtrata fuerint, quod perinde eſt, ac dicere ad Beneventanam ſpectaſſe regionem, a qua tandem ſubtracta, tranſierunt ad Spoleti Ducem genere tunc Francum: eaque jam olim invaſerat, ut Paulus Diacon. tradit lib. 6. cap. 9. ſive 27. Beneventanus Dux Giſulfus deceſſor praemorati Romualdi. Sunt ejus verba, ſicut excerpta habentur in ſcripto quodam, & antiquo membranaceo Codice Monaſterii Monialium S. Mariae Campanae urbis, atque ut ea recenſuit Philippus Cluverius in Antiq. Ital. lib. 3. c. 8. ubi de oppido Arce, ſive Arcano: *Hac denique aetate*, inquit Paulus *Giſulfus Beneventanorum Ductor Soram, Romanorum Civitatem, Arpinum, Arcem, atque Aquinum* (deficit *Aquinum* in praefato antiquo Codice) *pari modo oppida cepit*. Sed proceſſerant quoque jam pridem Langobardi: ac, ni fallor, himetipſi Beneventani ad loca circa Soram poſita pervadenda, quod S. Gregorius Magnus Dialog. lib. 4. cap. 22. his verbis demonſtrat: *Hoc Langobardorum tempore*, inquit, *in hac Provincia, quae Sora nominatur, quidam Monaſterii Pater vitae venerabilis Sora-*

ranus nomine fuit, qui captivis advenientibus, atque a Langobardorum depraedatione fugientibus, cuncta quae in Monaſterio videbatur habere, largitus eſt; & infra: *expenſis vero rebus omnibus, Langobardi ad eum ſubito venerunt, eumque tenuerunt, & aurum ab eo petere coeperunt*. Haec Sanctus Pontifex, qui tunc quoque Aquinenſem urbem eo deveniſſe tradit Dialog. lib. 3. cap. 8. ut poſt mortem Epiſcopi Jovini in ea, *nec quis Epiſcopus fieret, nec quibus fieret, inveniretur*, immani tunc quoque lue in ejus populum graſſante, quae eodem Paulo Diac. Auctore lib. 2. cap. 4. & 12. ſive 26. univerſam delevit Italiam. Per quae etiam tempora, & ſub Romano Pontifice Pelagio, qui diem obiit anno 590. Langobardi non admodum inde diſſitum *Coenobium B. Benedicti Patris* (verba ſunt praefati Pauli lib. 4. cap. 6. ſive 18.) *quod in Caſſino Caſtro ſitum eſt, noctu invaſerant, ac diripuerant*; ſicut recte tempora adnotavit Oſtienſis lib. 1. cap. 2. quamvis Sigebertus in Chronico id factum ponat in anno 596. ejuſdemque Pauli ſupputatio poſt annum ſexcenteſimum contigiſſe expetat, de quo dixi in Chronologia. Devaſtationem vero tam praeclari Coenobii a ſancto viro conſtructore adhuc inter vivos agente praeviſam, ibique direpta tunc omnia, ſed ne unum quidem hominem detentum fuiſſe, praedictus Gregorius teſtatur Dial. lib. 2. cap. 17. ſuper quam amariſſime illum fleviſſe tradit: etſi, ut eventus docuit, ea futura erat minor altera, qua idem Monaſterium a Petronace reparatum iterum *invaſum deſtructum, atque incenſum eſt a Saracenis Prid. Non. Septembris Anno Incarnationis Dom. 884. Abbate quoque Berthario juxta Altarium B. Martini gladio tunc trucidato*, ut Oſtienſis habet lib. 1. cap. 43. revelata namque caeleſti viro fuit calamitas loco inferenda a ſe conſtructo, non altera, quia Petronacis opus erat periturum, deque ea indolendum illi eſſe haud congruum duxit Divina Sapientia.

At Langobardi, ut unde diſceſſeram me reducam, ea forte tunc non retinuerunt, ſed popularunt tantum

loca, utpote ſuam exuperantia non habendi cupidinem, ſed facultatem ſervandi, dum gens deficiebat, nec adhuc ſuccreverat, ut poſt fuit, quae ampliſſimas regiones cuſtodire, atque incolere ſat eſſet. Immania autem iſta in Caſſinenſe Monaſterium, in Aquinenſem Urbem, & in Soranam Provinciam noſtratibus Langobardis ea ratione adſcribere me cogita, ut ſi quis a Spoletanis potius, ſive docuerit, ſive putaverit fuiſſe commiſſa, haud valde ſim pugnaturus: etſi recentiores nonnulli direptum Caſſinenſe Coenobium a Beneventanis firmiter crediderunt, hac, ni fallor, conjectura perſuaſi, quoniam illud intra hujus Ducatus fuit confinia. At id utcumque ſe habeat, certe Giſulfus Beneventanus Dux centeſimo poſt anno ab Zottone Soram uſque & ad proxima oppida terminos ſuae Dynaſtiae promovit; *qui tempore Joannis Papae* ulterius quoque eos producere eſt aggreſſus, & *cum omni ſua virtute* (verba ſunt Pauli Diac. lib. 6. cap. 9. ſive 27.) *Campaniam venit, incendia, & depraedationes faciens, & uſque locum, qui Horea dicitur, caſtrametatus eſt, nulluſque ei reſiſtere potuit. Ad quem Pontifex miſſis Sacerdotibus cum Apoſtolicis donariis, univerſos captivos de eorum manibus redemit, ipſumque Ducem cum ſuo exercitu ad propria repedare fecit*: Nempe obtinuit, ne Giſulfus, cui nullus obſiſtere valebat, ulterius progrederetur, ſed Beneventanos teneret, ſervaretque fines. Poſt quae damna Romanos Pontifices, Beneventanoſque Duces qui Joannem, & Giſulfum ſubſecuti ſunt, mutuam coluiſſe amicitiam, inferendum videtur ex Caſſinenſis Coenobii reſtauratione, de qua Paulus Diaconus lib. 6. cap. 13. ſive 40. & Oſtienſis lib. 1. c. 4. namque eam curavit Petronax Brixianus civis ſuaſu Gregorii II. ab anno Chriſti 720. ut in Chronologia; ſacerque ille locus intra fines erat Beneventanos, ut dixi. Quo etiam foedere, & amoris vinculo idem Pontifex fretus, ſecurum ſe fore confidebat ab Imperatore Leone Iſaurico, ut in epiſtola ad eum data poſt annum 726. de qua actum eſt paulo ante. Quocirca cenſendum videtur, hujus Dyna-

naſtiae terminum cis Hoream (1) conſtitiſſe, quae trans Soram certe fuit, ut ex eo intelligimus, quod hanc noſtrates Langobardi, ut ſuperius obſervatum eſt, longa aetate obtinuerunt, qua noviſſime amiſſa ſub Ludovico Lotharii filio, fines retroceſſerunt ad proximam Aquinum, urbem ſub jure adhuc perſeverantem Capuae Comitum, ſicut aperte docemur ab Ignoto Caſſinenſi num. 26. Atque huc referendum putamus, apud Erchempertum num. 32. praefatum Imperatorem *Beneventi fines per Suram*, hoc eſt Soram, non autem *ad Soram* intraſſe. Sed hic quoque nobis claudetur terminus iſte, Romanos contingens fines.

DIS-

(1) Adhuc oppidum ibidem extat, qui *Morrea* vocatur.

DISSERTATIO V.

FINES DUCATUS BENEVENTI

AD MERIDIEM.

MEridionale Beneventani Ducatus e finibus Cajetanis ad Orientem longe porrectum latus, ac velut pectinatim Tyrrheno finitum mari, ordine nunc deſcribam ejuſdem maritimae orae ſervato. Cajetam ſane noſtratibus Langobardis nunquam ceſſiſſe Conſtantinus Porphyr. tradit de admin. Imp. cap. 27. verbis alias relatis: *Langobardi*, inquit, *e Benevento excurſione in omnem ditionem facta, ſubjecerunt eam Themati Langobardiae, & Calabriae uſque Papiam excepta Hydrunte, Callipoli, Ruſiano, Neapoli, Cajeta, Surrento, & Amalphe*. Ejuſque dictum verum arguit Auctor Itinerarii S. Willibaldi apud Surium die 7. Julii; qui Sanctum illum virum Roma digreſſum (a) *Tarracinam in Oriente*, deinde ad *urbem Cajetanam*, & illinc marino itinere *Neapolim* perveniſſe dicens, addit: ***Iſtae civitates ſunt Romanorum: in Beneventanis ſunt, ſed tamen Romanis ſunt ſubditae***. Graecis nempe, quos Graecorum more ob novam Romam, ſcil. Conſtantinopolim, appellat Romanos. Et ſane Tarracinam, ad quam Procopius de bello Goth. lib. 1. ex obſervata ante Langobardorum tempora Provinciarum Italiae deſcriptione, fines ſtatuit Campaniae, & Romanorum, quorum Urbem tunc etiam Tuſciae adſcriptam ſcimus, Graecis à Carolo. Mag. ademptam, Romanaeque Eccleſiae contributam, iterumque ab iis conſilio Arichis Princ. Beneventi receptam, ex Hadriani Papae ad eundem

(a) Sic ibi legendum: non *Daternam*, ut modo habet: ubi vel ipſe exterus Auctor, vel imperitus librarius in *Nebulem* etiam detorſit *Neapolis* nomen.

Digitized by Google

dem Carolum conſtat (*a*) epiſt. 64. Qui inſuper tum eam tum Cajetam Graecae partis diſerte faciat epiſt. 73. *Et hoc* , inquit , Carolum ſimiliter alloquens , *cognoſcat a Deo protecta Excelleentia Veſtra ; quia aliquantas civitates noſtras Campaniae* (Romanae) *operantes aemuli veſtri atque noſtri nefandiſſimi Beneventani , ipſi noſtro Populo perſuadentes ſubtrahere a noſtra ditione decertant , una cum habitatoribus Caſtri Cajetani , ſeu Tarracinenſium : obligantes ſe validis ſacramentis cum ipſo Patritio Siciliae , qui in praedicto Caſtro Cajetano reſidet ; & decertant a poteſtate , & ditione B. Petri , & noſtra eosdem Campanos uſurpare , & Patritio Siciliae ſubjugare* , &c. Patritio nimirum Siciliae ; qui unus tum Siciliam , tum pleraque alia citra Farum loca , ut aliunde conſtat , ſub poteſtate tunc habebat . At Cajetam , & perinde adjacentia ei oppida (ad oſtia ſcilicet Liris uſque & Trajectum , quod Joannis VIII. aperitur Epiſt. 69. & 74.) labentibus annis , nec ſane multis , Romano Pontifici plene , ac firmiter acceſſiſſe , ex Erchemperto dignoſcimus num. 65. Sed clariſſime ex Oſtienſi lib. 1. cap. 42. perhibente , Pandenolfum Capuae Comitem , ſive Gaſtaldum, rogaſſe modo dictum Joannem VIII. *ut ſubderet dominatui ſuo Cajetam ; nam Cajetani eo tempore Romano tantum Pontifici ſerviebant* : Ducem tamen habentes quendam Docibilem ; quem Joannes, ut Pandenolfum voti compotem faceret , e ſuo munere , ni fallor , haud amovit ; Quandoquidem Arichim quoque Princ. Beneventi non abſimili exemplo ab Imp. Coſtantino Irenis filio petiiſſe , obtinuiſſeque Ducatum Neapolitanum (ſed rem mors ejus turbavit) laudatus exponit Papa Hadrianus

epiſt.

(a) His ne putes obſtare ; quod Francorum Rex Pipinus Paulo Rom. Pontif. denunciarit, ſe *Deſiderium admonuiſſe Regem* , *Neapolitanos* , *ac Cajetanos conſtringere ob reſtituenda patrimonia* . &c. (ſic lege in Ep. 15. Pauli ad Pipinum non *Reges Neapolitanos* , *ac Cajetanos* ; qui plane nulli) Nam Langobardorum demonſtrabat Regem Deſiderium , amicitia tunc apud Graecos pollentem , ut ex ejuſdem Papae liquet. ep. 4. Qui etiam vi , & armis Arichis Ducis Benev. non ita pridem a ſe inſtituti , compellere illos potuiſſet , ſi renuiſſent.

epiſt. 44. etſi eundem tunc detineret Ducatum Stephanus Epiſcopus, & ſimul Dux, conſiliorum Arichis conſcius, quin etiam conſors, eique, ut ex præfata Hadriani epiſtola eſt intelligere, arctiſſime foederatus. Sed Cajetam haud prorſus amiſſam tunc Graecis fuiſſe Impp. antiquae docent chartulae, eorundem nominibus poſtea inſcriptae, quam tandem Duces alii poſſederunt, Campanis Dynaſtis conſimili ratione obnoxii, de quo opportunius alibi dicendum erit.

Sequens vero litus importuoſum Cumas uſque quod *in Capuana fine*, ut Capitulare habet Princ. Sicardi Num. 13. flumina accipit *Minturnum*, id eſt Lirim ad oppidum olim Minturnas; *Volturnum*; *& Patriam*, priſcis *Clanium*, Beneventanos manifeſtum eſt obtinuiſſe Duces; Siquidem ii & Capuam tenuere, perque Comites adminiſtrarunt vel ab tempore Ducis Grimoaldi: illius nimirum, qui ad Regnum Langobardorum ope, & opera Campanorum Comitum obtinendum eſt uſus, exercitumque Imp. Conſtantii attrivit. Quorum etiam facinore, ni fallor, *Cumanum* proxime poſt Patriam ſequens *Caſtrum a Langobardis Beneventanis, ſuperſtite adhuc D. Papa Gregorio Romanae ſedis, pervaſum eſt*; quod perhibet Paulus Diac. lib. 6. cap. 13. ſive 40. Beneventanorum ſane Langobardorum nomine eos, qui proximam Cumis Capuam tenebant, haud ambigue demonſtrans; quandoquidem Beneventanos frequenter etiam dictos fuiſſe quoſcunque in Beneventano Ducatu degentes, ſive indigenas, ſive Langobardos, certum eſt. Qua mente ſunt Anonymo Salernitano *Beneventani Epiſcopi, & Antiſtites*. Sed Cumas Anaſtaſius Bibl. in Gregorio II. pervaſas ait *per Indictionem quintamdecimam*, atque adeo in anno ſive 3. ſive 4. praefati Pontificis, qui ad ineuntem advixit annum Chriſti 731. Ex cujus dicto Paulus haud rectam videtur ſervaſſe temporum rationem, tradens id patratum *ſuperſtite adhuc B. Gregorio*: quod eſt, extremis ejus vitae diebus. Nam tametſi ad annum ille perveniſſet 732. quo novo Indictionem cyclo revoluto, quin-

tade-

Digitized by Google

tadecima rurſus Indictio cenſebatur, minime quidem paucorum dierum ſpatio peragere ea potuiſſet, quae pro memorati Caſtri recuperatione Anaſtaſius in haec verba fuſius ibidem narrat (a): *Cumanum*, inquit, *etiam Caſtrum ipſo fuerat tempore a Langobardis pacis dolo pervaſum. Quo audito, omnes ſunt redditi triſtes. Adhortans etiam ſanctiſſimus Pontifex, & commonens Langobardos, ut redderent, qui ſi non acquieſcerent, in iram ſe divinam incidere pro dolo, quem fecerant, ſuis ſcriptis deteſtabatur; vam & munera eis dare, ut reſtituerent, voluit multa; ſed illi turgida mente, neque monitis audire, neque reddere ſunt paſſi. Unde nimis idem ſanctus indoluit Pontifex, ſeſeque ſpei contulerat Divinae, atque in munitione Ducis Neapolitani, & Populi vocans Ducatum eis qualiter agerent, quotidie ſcribendo praeſentabat. Cujus mandato obedientes, conſilio initio, moenia ipſius Caſtri virtute ſub nocturno ingreſſi ſunt ſilentio; Joannes ſcilicet Dux cum Theodimo Subdiacono, & Rectore, atque exercitu; & Langobardos pene trecentos cum eorum Caſtaldione interfecerunt, vivos etiam amplius quingentos comprehenderunt, captos Neapolim duxerunt, & ſic Caſtrum recipere potuerunt; pro cujus redemptione ſeptuaginta auri libras ipſe ſanctiſſimus Papa, ſicut promiſerat antea, dedit*. Hactenus Anaſtaſius. At Langobardi nec proximum Miſenate Caſtellum a Sicardo Principe Langobardorum (verbis dicam Joannis Diaconi Neapolitani de Transl. S. Soſii apud Surium) *poſt innumera mala, quibus urbes noſtratium afflixit*, oppugnatione ſubverſum, tenuerunt. In quo notandum *noſtrates* dictos a Joanne urbium incolas, quae in Campaniae lit-

(a) Etſi Neapolitani Ducatus urbs erant Cumae, Langobardorum tamen progreſſibus contriſtatus Gregorius, ſuaeque etiam timens Romae, preces, & praemia multa fudit. Quem exemplo praeivit Gregorius Magnus de quo infra. Eſtque etiam ſubſecutus Ioannes VIII. qui aliena commiſeratus damna, inſtantiſſimis literis, donariis pluribus, praeſentiaque ſua de Saracenis hinc depellendis apud Dynaſtas cis Tyberim omnes vehementer egit.

littore ſub Neapolitano Ducatu diu permanſerunt.

Neapolitani autem, ad quos tranſeo, quamvis nec Beneventanis Dynaſtis, nec Campanis Comitibus unquam ceſſerint, Beneventano tamen Principi jam dicto Sicardo *Collatam*, & *Priſtinam* (hoc eſt tributi quoddam genus) *conſueti fuerunt dare*, & perſolvere, ſicut ejuſdem Principis aperitur Capitulari num. 2. ſolviſſeque tributa Impp. Occidentis Ludovico Pio, Lothario ejus filio, ejuſque nepoti Ludovico II. Erchempertus auctor eſt n. 10. ipſeque prodit junior Ludovicus in Epiſt. ad Imp. Baſilium, quæ ab uno ſervata inedito Anon. Salern. publici juris facta eſt a Baronio ad an. 871. num. 54. & ſeqq. ejuſque verba, quae huc faciunt, dabo infra. Neapolitanos autem Graecis Impp. per haec, quae tractamus Langobardorum tempora, ex directo, & antiquo jure ſubjectos fuiſſe, diuque ſic manſiſſe, teſtis eſt luculentus Conſtantinus Porphyr. De Admin. Imper. verbis ſupra relatis, (verba nec nunc repetam Itinerarii S. Willibaldi ibidem producta, rem quae iſtam & juvant) inſuperque his aliis: *Neapolis*, inquit, *Amalphe*, & *Surrentum*, *ad Romanorum Imperatorem* (Graecorum ſcilicet, ut jam expoſui) *ſemper pertinuerunt*. Sed hoc libet minutius demonſtrare, a Blondo male traditum, qui Dec. 1. Hiſt. lib. 8. ait, *ſe ſcire Langobardos haud multo poſt tempora trigintaſex Ducum in ſuis partibus habuiſſe Neapolim*. Atqui non ne ipſum nomen: *Magiſter Militum*, ut hinc exordiar, quo Neapolitanos Praeſides per omne Langobardorum aevum nuncupatos obſervamus, urbem eam probat Langobardis non ceſſiſſe unquam, quos nunquam ſive inter militares, ſive inter civiles Magiſtratus Magiſtros Militum habuiſſe, firmiter tenemus? idque ſane vocabulum frequentius audiri coepiſſe poſt Imperii declinationem, & ab Imperialibus potiſſime exercituum Ducibus uſurpatum, quando & *Magiſtri Peditum* quoque, & *Magiſtri utriuſque Militiae* apud eoſdem inualuere nomina? Equidem haud vereor ex hac Neapolitani Praeſidis nomenclatura conijcere me poſſe Neapolita-

nae

Digitized by Google

nae urbis Duces perpetuos fuiſſe in his maritimis Campaniae locis Graeci Imperii propugnatores, quos non *Magiſtros Militum Neapolis*, ut recentiores fere omnes credunt, ſed abſolute, *Magiſtros Militum*, a priſcis, probatiſque auctoribus nuncupatos ſcimus (1). Erchempertum vide num. 26. 27. 39. & 44. Capitulare Principis Sicardi num. 1. Epiſtolas Sancti Gregorii Magni, & Joannis Papae VIII. pluribus in locis, alioſque multos. Hoc autem de Graecorum Imperatorum in Neapolitana urbe dominatu adhuc firmat, ſed ut ſolet, vera falſis admiſcens, temporumque & rerum ordinem perturbans, idem qui ſupra Porphyrogenneta, tradens loco jam dicto, *poſt translatam Conſtantinopolim Imperii ſedem, ad Italiam miſſos ab Imperatore Conſtantinopolitano Patricios duos; quorum unus Siciliae, Calabriae, Neapoli, & Amalphae praeerat: alter vero Benevento, Capuae, Papiae cum reliquis; & tributa quotannis Fiſco Imperatoris pendebant*; & infra iterum: *Neapolis antiquum Praetorium erat Patriciorum, qui mittebantur: & illam qui tenebat, idem in poteſtate Siciliam quoque habebat. Cumque Patricius Neapolim appelleret, Dux Neapoleos in Siciliam abibat*. Haec Conſtantinus. Cui in his, quae probamus, conſentit Sanctus Gregorius M. lib. 2. Ind. 10. epiſt. 32. ad Joannem ſcribens Epiſcopum Ravennae; apud quam urbem Imperialis Exarchus, hoc eſt primarius tunc Graeci Imperatoris in Italia Magiſtratus, ſedem habebat. Verba ſunt Gregorii: *De Neapolitana vero Urbe*, inquit, *Excellentiſſimo viro Exarcho inſtanter imminente vobis indicamus, quia Arechis* (Dux ſcilicet Beneventi hujus nominis primus) *ut cognovimus, cum Arnulfo* (Duce Spoletii) *ſe fecit, & Reipublicae contra fidem venit, & valde inſidiatus eſt eidem Civitati; in quam ſi celeriter Dux non mittatur, omnino jam inter perditas habetur*. Sic Gregorii epiſtola, quae data cum fuerit Ind. decima, anno convenit 592. quo Neapolim Duce deſtitutam man-

 ſiſſe

(1) Confer quae dixi in Chron. Duc. Neap. tom. III.

Digitized by Google

ſiſſe docemur; ſed ex altera, quae eſt 74. lib. 7. Indict. 2. in anno ſcilicet data 599. intelligimus, haud multo poſt id muneris fuiſſe miſſum Maurentium, quem Pontifex ſcribit, adeo urbis cuſtodiae invigilaſſe, ut etiam *Theodoſium Abbatem in murorum vigiliis ultra vires ſuas vehementer affligeret*; adeoque eandem pariter urbem, ut ex epiſt. habetur 107. praefati lib. 7. Ind. 2. armatis militibus muniiſſe, ut eos in Monaſterio etiam hoſpitaretur Angelae Abbatiſſae. Neque hunc Ducem ab alio dices miſſum, quam ab Graeco tunc Imperatore Mauritio, qui Neapolitanorum jura ſuper poſſeſſione adjacentium Inſularum *elicita juſſione poſt alios retro Principes ita ſtricte muniverat, ut ii non haberent, unde juſte poſſent formidare*, quod certo ſe noſſe adſerit idem S. Pontifex lib. 9. Indict. 4. epiſt. 53.

Firmiter igitur tenendum eſt, Duces a Graecis Imperatoribus Neapoli datos; ad quorum utilitatem eam ſervatam ex eodem intelligimus Gregorio lib. 12. Ind. 7. epiſtola 24. qui pro communi tunc temporis quoque invigilandum eſſe ſentiebat, ne reliqua Graeci Imperii in Italia portio, ac ipſa tandem Roma Langobardis accederet, *Conſtantinum Tribunum cuſtodiae inibi cum deputaſſet*, *Epiſcopis* ſcripſit *Neapolitanis, ut praedicto Magnifico viro Tribuno omnem deberent pro Sereniſſimorum Dominorum utilitate, vel conſervanda Civitate obedientiam praeſtare*. Quo loco *Neapolitanos Epiſcopos* dictos putamus Antiſtites urbium Campani littoris, quas Dux Neapolis in unam velut Provinciam redactas, vulgo appellatam, *Campaniam*, pro Graeco Imperatore curabat: qua ſignificatione eidem Pontifici lib. 2. Ind. 11. Epiſt. 1. 2. & 15. dicitur *Scholaſticus Judex Campaniae*, & lib. 8. Ind. 3. Epiſt. 12. *Gudiſcalcus Dux Campaniae*; nec alio ſenſu Paulo Diacon. lib. 5. cap. 6. ſive 12. ſunt *Partes Campaniae* (a); neſcioque an eodem in epigraphe Epiſt. 3. Papae

(a) Sic quidem, nam laxior illa Equum Tuticum pertingens, ac Trivicum, haud jam manebat Campania, quae tum Langobardis ceſſerat, tum

pae Pelagii ſcriptae: *Dilectiſſimis, atque clariſſimis fratribus univerſis Epiſcopis, & cunctis ſpecialiter per Campaniae, & Italiae Provincias militantibus*: atque apud Acta Sancti Antonini Surrentini, de quibus infra. Sed Neapolis etſi poſt D. Gregorii M. tempora Graeco Imperio eſt aliquando amiſſa, tandemque omnino deperdita, eam plane non alii, niſi quibus ejus adminiſtratio demandata, ac concredita ab ipſis Imperatoribus fuerat, uſurparunt; de quo ſat eſſe poteſt unicum ex praememorati Pauli Hiſt. lib.4. cap. 10. ſive 35. depromtum exemplum, quod verbis referam Anaſtaſii Bibl. in Deusdedit, ut ea e mendo expurgem, & explanem: *Eleutherius*, inquit, *Patricius, & Cubicularius egreſſus Roma, venit Neapolim, quae tenebatur a Joanne Compſino intarta* (ſcribo, *antarta* (a), ut habet Abbo Floriacenſis: quae vox, aliis non intellecta, ſonat *rebellem*; unde apud eundem Anaſtaſium in Theodoro, *intartizare*). *Qui Eleutherius pugnando ingreſſus eſt Neapolim, & interfecit Tyrannum*. Ejus autem rebellis vindicem haud ſibi, ſed Graeco Imperatori, tunc Heraclio, apud quem Patriciali dignitate, & Cubicularii munere ille erat decoratus, eam adſeruiſſe urbem, opus non eſt, ut aliis probem documentis, quam hac una Hadriani Romani Pontificis Epiſt. 44. ad Carolum Magnum data, editaque a Gretſerio, qua aperitur, Neapolim adhuc ſub Graecorum Imperio manſiſſe, expetitamque eſſe a Beneventano Duce Arichi II. vel poſt annos biscentum ab triginta ſex Langobardorum Ducum tempore, ſecus ac Blondus opinatus, certoque ſe ſcire eſt profeſſus. Epiſtola vero Hadriani, qua Regi Carolo occultam conſpirationem ſibi proditam a Gregorio quodam Capuae Presbytero enarrat, ſic habet: *Cum a nobis*, inquit, *enucleatius*

tum retroceſſerat ad mare, quo regionis incolae, tanquam in loca tutiora ſeceſſerant, eamque (ſcrio dicam) contraxerant.

(a) Vide Feſtum in verbo *Antarium*, & Scalig. Gloſſas quoque, editas ab Henrico Steph. aliiſque.

tius ſciſcitatus fuiſſet Presbyter ille Gregorius, *retulit nobis dicens; quod dum Domnus Carolus Magnus Rex praeterito anno a Capuana Urbe reverſus fuiſſet* (hoc eſt in anno 787.) (*a*) *Arichis Dux ſuos ad Imperatorem, Deo ſibi contrario, emiſit Miſſos, petens auxilium, & honorem Patritiatus una cum Ducatu Neapolitano ſub integritate*, cum omnibus nempe integris locis ad eundem Ducatum ſpectantibus; ſive integre, atque omnimoda tradita poteſtate, ut non ſemel id verbi eſt apud Hugonem Falcandum, *ſimul, & ſuum cognatum Atbalgiſum* (filium Regis olim Italiae Deſiderii, qui capto ejus patre a Carolo Conſtantinopolim confugerat) *cum manu valida in adjutorium ſibi dirigi, promittens ei tam in tonſura, quam in veſtibus uſu Graecorum perfrui ſub ejuſdem Imperatoris ditione. Haec audiens autem Imperator, emiſit illi ſuos Legatos, ſcilicet Spatarios duos in ditionem Siciliae ad Patritium eum conſtituendum, ferentes ſecum veſtes auro textas, ſimul & ſpatam, vel pectinem, & forcipes, ſicut illi praedictus Arichiſius indui, & tonderi pollicitus fuerat: petentes Romualdum ejuſdem Arichiſi filium in obſidiatum* (ſive obſidem datum). & caetera digna quidem ſcitu, ſed a noſtro inſtituto aliena; ex quibus unum illud excerpere eſt viſum, Neapolitanos in ſuam urbem ſuſcepiſſe Graeci Imperatoris Legatos, ac duos praeſcriptos Spatarios *cum Bandis, & Signis*: hoc eſt procedentes obviam eis ſolemniſſimo apparatu, qui poſtulata Arichis adimplere nequiverunt, nam ille in fata conceſſerat eodem anno.

Sed ne in Neapolitanorum, ac perinde Graecorum rebus diutius, quam par eſt, dum Langobardorum tracto Hiſtoriam, immorari videar, en tandem promiſſa epiſtolae portio Ludovici II. ad Baſilium Macedonem, quae velut praedictorum epilogus eſt, atque confirmatio: *Poſtremo*, inquit Ludovicus, *de Neapoli nobis in Chriſto fraternitas tua monuit, quaſi miſerimus populum no-*

(a) Vide laudatos Auctores ad Anonym. Salern.

noſtrum ad incidendas arbores, & meſſes igne cremandas, & banc ditioni noſtrae ſubdendam; cum licet ab olim noſtra fuerit, & parentibus noſtris piis Imperatoribus tributa perſolverit. Verum nos, praeter ſolitas functiones, nihil exegimus, niſi ſalutem ipſorum, &c. Haec Ludovicus ad Baſilium. Sed ex iis dijudicare facile quoque eſt, proxime poſt Neapolim in ejuſdem Tyrrheni maris urbes, Stabias, Surrentum, & Amalfim nec Langobardis in eorum primordiis, nec per plures alios annos ceſſiſſe; ſiquidem eas ſub regimine Neapolitani Ducis diu fuiſſe, Pontifices Gregorius Magnus, & Hadrianus ſuis in epiſtolis, quas recitavimus, innuunt, & palam aperit Capitulare Principis Sicardi initio. Et Stabias quidem *cum Langobardorum feritas omnia fere Campaniae oppida igne ſuccenderet, ferroque devaſtaret, S. Antoninus*, cognomine dictus nunc *Surrentinus*, tanquam in ſecuriorem, nec obvium hoſtibus locum, qualis maritimis ille tunc habitus eſt omnis tractus, ſeceſſit; *ac Parthenopes*, ut ejuſdem S. habent Acta, *ingreſſus agros* (nempe ejus Ducatum) *ampliſſimo Stabienſis Eccleſiae Praeſuli, nomine Catello, adhaeſit*, quod contigiſſe non admodum poſt Langobardorum adventum, jure me opinari poſſe exiſtimo; quandoquidem ex ingenti illa clade, quae in univerſam fere Campaniam eſt ab eis illata, nempe in mediterraneam, fugiſſe Antoninum oportet ad littoralem, a bello tunc immunem, & a Graecis ſervatam: Ni velimus in iis Actis eadem ſupra expoſita acceptione, Campaniam demonſtrari littoralem (1), quam Princeps Sicardus plane omnem iteratis vicibus tum ſolus, tum una cum patre Sicone divexavit, a qua interpretatione libens quoque ſtarem. At Sanctum virum e direpto a Langobardis Caſſinenſi Coenobio ſub Duce Zottone fuiſſe digreſſum, ſi quis potius judicandum duxerit (modo non majus obſtet impedimentum) ab opinione ſeduci non debet ſua ex hoc, quod Latii, non Campa-

(1) De Surrento, & Amalphi ſuper notatum.

paniae, urbs olim fuit Caſſinum; namque *haec regio a Tyberi prima Italiae ſervata eſt ex deſcriptione Auguſti*, ut perhibet Plinius lib.3. cap.5. qui Caſſinum in ea manifeſto locat. Verumtamen ejuſmodi pugnat ſane magis adſertioni, quod Caſſinenſes tunc Romam unanimi voto, ac fuga, omnes ſe receperunt, ut ſubindicat Oſtienſis lib.1. cap.2. quodque laudata Antonini Acta Monachum eum haud produnt tempore Stabienſis ſeceſſus (*a*), ſed in clericali munere apud Epiſcopum Catellum primum manſiſſe, teſtantur: quae nihilominus tollit obſtacula Martyrologii Romani ſacra auctoritas ad diem 16. Kal. Martii: Antoninum adpellans Monachum Caſſinenſem, cui ſubſcribendum, adque ejus normam Sancti hujus viri geſta exponenda eſſe dijudico. Surrentum autem, quod proxime Stabias ſubſequitur, & poſt Surrentum in adverſo Promontorii latere Amalfim, ſub Graecis manſiſſe (1), ex Conſtantino Porphyrogenneta verbis ſupra relatis intellectum eſt; certeque ante ejus aetatem in Langobardorum jura conceſſiſſe haud proditum habetur; nam utramque ab iis olim, ſed fruſtra expetitam, noviſſime Salerni Princeps Guaimarius IV. armis ſubegit anno fere 1040. quod Oſtienſis adnotavit lib.2.c.64. atque in Chartis complura teſtantur monumenta: Surrentinamque ſane urbem a Principe Sicardo nullo profectu obſidione cinctam praeſcripta declarant Acta S. Antonini: nec non Amalfi ab Langobardo hoſte S. Gregorium Magnum timuiſſe, ſed timuiſſe tantum, epiſtola ejus docet 23. lib.5. Indict. 14. Adverſus quam nec pariter profeciſſe Arechim II. ex altera epiſt.18. Hadriani Papae ad Carolum Magnum aperitur, cujus verba ſunt: *Porro, inquit, veſtrae Regali potentiae innoteſcimus, quia*

Ari-

(a) Equidem ex S. Greg. M. aliiſque novi, Monachos ad clericalia munia aliquando tranſiiſſe: at id de S. Antonino Acta ſua non perhibent.

(1) Surrentum, Amalfia, Stabiae pluries a Langob. impetitae fuerunt, & aliquando ſubactae. Vid. To. IV. & III.

Arichis Beneventanus Dux juſtitias de hominibus ſuis quaerens, exercitum duxit ſuper Amalfitanos Ducatus Neapolitani, & undique eos circumvallans, incendit omnes poſſeſſiones eorum, atque habitacula foris poſita. Quo audito Neapolitani direxerunt in adjutorium ipſorum plures homines, vincentes eos, interfecerunt plurimam multitudinem Ducatus Beneventani; unde cum caeteros plures, tum optimates captivos apud ſe habent, &c. Iſta Hadrianus. Ex quibus firmari inſuper vides quod nec multo ſuperius obſervabam de Neapolitanorum Ducum diuturna prerogativa ſuper Amalfim, Surrentum, adjacenteſque alias hinc inde in ejuſdem maris ora ſitas urbes, quae nihilominus ſingulae peculiares interim obtinebant Praeſides, a quibus regebantur; ſed Neapolitanis Ducibus, dum antiqui juris norma cuſtodita eſt, haud dubie obnoxios, quos Amalfitani annuos habuerunt, Comiteſque (*a*) dixerunt (cur non ſic quoque Surrentini, ac caeteri?) ſi Anonymo Salernitano in Hiſtoria nondum edita habeatur fides. Per Sicardi autem Principis aevum, & quod excurrit, talem Politiae ordinem ſervatum adhuc fuiſſe, ejuſdem Sicardi declaratur Capitulari, a quo ſtat etiam Erchempertus num.26. & 27. tradens, Magiſtrum Militum, atque Neapolis Ducem Amalfitanos in bellum miſiſſe in Campanos, illorumque Marinum Praefectum, ac filium in vinculis detinuiſſe, ut foederato ſibi Principi Salernitano gereret morem. Nec ducendus alio eſt ineditus praefatus Anonymus, qui Sicardum tradit ex Amalfi ab incolis ſibi prodita, ac *ſine humani ſanguinis effuſione populata*, multos tum per vim captivos, tum volentes traduxiſſe Salernum; qui ejus donis corrupti reliquos populares ſuos ad transfugiendum ſollicitarunt, ſed tandem a Langobardis apud Principem delati fuerunt, quod *Duci Parthenopenſi quidam eorum flecterent caput*: veritos namque Langobardos

(a) Comitis Miſeni, ſive Meſſenae utique meminit S. Greg. M. l.11. Ind. 6. ep.31.

ſubindicat Anonymus ille parum ibi conſtans, nec apertus Auctor, ne Amalfitani Salernum proderent Neapolitano Duci, cui ex congenita ſubiectione animo adhuc faverent. Sed de his ſatis.

Cur vero tum praeſcripta, tum alia loca Langobardorum valuerint manus diutius, vel effugere, vel repellere, non inepta ea videtur ratio reddi poſſe; nempe quod antiquiſſimo more caeterarum urbium ad mare ſitarum, quae expoſitae alioquin fuiſſent ad obvios, ſubitoſque pyratarum incurſus, arduis in locis, validisque propugnaculis munitae habebantur, cum caeterum noſtrates Langobardos haud admodum validam aluiſſe, ſive comparaſſe claſſem putandum ſit, qui nihilominus eam qualemcumque habuerunt, ſicut ex Erchemperto conſtat num. 8. & 9. At eis ad invadendas mediterraneas urbes, & loca promptiorem fuiſſe facultatem, par eſt credere; quandoquidem eorum omnium fere muri, vel jam pridem a Gothis conſulto diruti, ac diiecti nulli extabant, vel aevitate ſeneſcentes, ac aerumnoſorum temporum infortuniis quaſſati tantum non deciderant: quorum quoque poſſeſſio cum longe laxior, fructuoſiorque maritima ora cenſeretur, potuit ſane hoſtes, quantumvis habendi cupidos abunde in illis rerum primordiis explere, nec numero adhuc, ſicut poſtquam apud nos ſuccreverunt, innumeros. Et quidem gens illa ab ſuo fere adventu interiorem Campaniam omnem, Capuamque metipſam totius regionis olim Caput, praeclaroſque ejus, ac latos campos, vel ſolo adceſſu obtinere valuerat, cum hic praeter Neapolim, Cumaſque non alia urbs, teſte Procopio Gothicae Hiſtoriae lib. 1. muris tunc munita eſſet. Sed Capuam, quam modo dixi (nam ad eam ex Amalfi recedo) Beneventani poſtquam occuparunt Langobardi (conſona enim Auctorum voce utique occuparunt) haud eam tranſactis ab Narſetis aetate annis centum, ſub triginta Ducibus deſtruxerunt, ut noſtratium rerum, poene dixerim, prorſus ignarus Blondus, & qui eum ſecutus eſt Leander Albertus ſuis in Italiis.

ubi

Digitized by Google

ubi de Campania, tradiderunt: Nec abuſque Vandalorum, ſive Afrorum incendio penitus deſolatam frequentare coeperunt, ſicut perhibet Conſtantinus Porphyrogenneta (a). De Admin. Imper. cap. 27. Sed illam minus quidem felici tunc forte utentem, eorundemque irruentium Langobardorum primis populationibus, nec negaverim, maxime attritam, novis paulopoſt inductis habitatoribus reſtaurarunt, validioremque reddiderunt, nempe aliquanto prius, quam Grimoaldus Beneventi Dux Regnum uſurpaſſet in anno 663. qui praeſignes Capuae Comites dedit, eoſque adminiſtros habuit validos, ac prudentes, ſicut declarat Paulus Diac. lib. 4. cap. 18. ſive 53. & lib. 5. c. 4. ſive 9. quos de more ex caeteris ſelectos libet credere tanquam ad proximos Graecos repellendos, debellandoſque deſtinatos. Quibuſcum quotidianas fere Campani Langobardi conſerentes pugnas, adeo praeclaram ex armorum ſtudiis gloriam reportaſſe cenſeo, ut manente adhuc antiqua urbe „ Autchar ejus Epiſcopus ſuo in Tumulo, non admodum nuper deperdito, cujus tamen integrum, quod ſuſceptum inde fuit exemplum, apud me extat, dictus jure merito ſit,

„ *Antiſtes Populi multa virtute potentis.*

Atqui eodem pervaſae Capuae tempore reliqua hinc inde mediterranea Campaniae loca, nec ullis tunc munita muris, Langobardis etiam ceſſiſſe, ambigendum non eſt: nempe ad Occidentem Teanum: ad Orientem vero Caudium (dictum alio nomine *Furculum* (1)) Sarnum, & Cimiterium, ideſt Nolam, hoc etiam celebriori tunc vocabulo demonſtrari conſuetam. Quarum urbium, & Capuae ſimul adpellatione omnem in Capitulari Principis Radelchiſi num. 9. venire exiſtimo antiquam Campaniam cum Latii parte uſque Aquinum, Liri, & Sarno flumi-

 nibus

(a) Vacuae urbi certe dicendum non eſt Epiſcopos clari adhuc nominis unum poſt unum praeſediſſe: *Tiburtium*, *Conſtantinum*, *Alexandrum*, *Germanum*, *Victorem*, & *Probinum*.

(1) Diverſum omnino a Caudio, Furculum erat.

nibus definitam, quae tandem, ut alio loco dicam, longe poſt praefatum Capitulare anno exaratum 851. atque ſub noſtris Regibus Nortmannis, nomen Terrae Laboris (1) obtinuit, quo ex vulgi conſuetudine modo indigitatur.

Quod noto, ne quis S. Martini Romani Pontificis maleſanam ad Elitherium epiſtolam, qualem editi hactenus Codices praeſeferunt, obiiciat his, quae modo de univerſis antiquae Campaniae mediterraneis locis a Langobardis pervaſis, pronuntiavi: nam ille enarrans quae paſſus ſit, cum Roma captivus juſſu Graeci Imperatoris Conſtantii marino itinere in anno 650. in Orientem duceretur, per terram quidem Laboris tunc ſubditam magnae Romanorum urbi, hoc eſt Conſtantinopoli, ſe tranſiiſſe declarat; verumtamen omnem aliam, quam hanc inter Latium, & Picentinos regionem, certo certius animo concepit. Sunt ejus verba: *Pervenimus*, inquit, *Kalendis Julii Meſſenam, in qua erat navis, ideſt carcer: non autem Meſſenae tantum, ſed in Terra Laboris, & non tantum in Terra Laboris, quae ſubdita eſt magnae Urbi Romanorum, ſed & in pluribus Inſularum, in quibus nos vel tranſmiſiſſemus, peccata impedierunt nullam compaſſionem adeptus ſum, excepto dumtaxat in Inſula Naxia, quoniam ibi annum fecimus*, &c. Haec Martinus; qui aperte cum ſeparet *Meſſenam*, ideſt *Miſenum*, ſive dicas *Miſenatem Urbem*, a Terra Laboris, ſeque ex illa ad hanc dicat perveniſſe, ac Inſulas tantummodo ea navigatione traſmiſiſſe, ad quas deſcendere vetitum ei fuit, nulla ambiguitate laborat, *Terrae Laboris* nomen in praeſcriptis ejus verbis haberi depravatum: quo non continens terra, qualis haec eſt, ſed conſimilis adpellationis Inſula demonſtrari, deprehenditur, per quam ex Miſeno Pontificem ſolventem, Naxumque ductum oportuit pertranſire? Siquidem *Meſſenae*, ut dixi, vocabulo, efferendi tunc recepto more, *Miſenum* indigitatum diſce-

(1) De hoc ſup. To. III. in Diſſert. de Liburia.

diſcere eſt ex S. Gregorio M. lib. 7. Indict. 2. epiſt. 26. & 27. & lib. 11. Indict. 6. epiſt. 30. & 31. quo etiam, ſed per ſimplex S dicta ea urbs reperitur in ejuſdem Sancti Martini Actis apud antiquum membranaceum Codicem Monaſterii Monialium S. Joannis Baptiſtae Campanae urbis; ſed afferam textum, in quo etiam eſt non obvia nominis Calabriae uſurpatio: *Non autem*, inquit, *Meſenae tantum, quae in Calabria eſt, impedierunt Beatum Epiſcopum, ſed & in aliis Inſularum civitatibus ſine humano ſolatio tribus menſibus eum retinuerunt, nullam compaſſionem ei adhibentes*, &c. Quibus verbis noluit Auctor *Miſenum*, ſive dicas *Meſenam*, vel *Meſſenam*, Campaniae urbem, eſſe *Meſſanam* Siciliae, Calabriaeque oppoſitam: nec Siciliam credidit aliquando Calabriam nuncupatam; ſed quoniam Calabriae nomine omnia quandoque adpellata fuerant; quae a Graecis in Cis Tyberina Italia detinebantur loca, ut plenius dicam infra, littoralem Campaniam, & Miſenum, a Graecis utique ſervatas, conſueto more *Calabriam* nominavit. Sed, ut redeam ad Martini epiſtolam, nomen ibi *Terra Laboris*, ex *Terra Liparis*, depravatum eſſe, non prorſus futili perſuadeor conjectura; namque Pontifex e Romano digreſſus portu; ac per Miſenum vectus Naxum, neceſſaria, & conſueta transfretatione ad Lipareas Inſulas haud dubie divertit, ſicut obſervare eſt, nedum ex locorum poſitu, ſed ex pari apud D. Gregorium M. navigatione Dial. l. 4. c. 30. Verum *Miſeni* genuino vocabulo cum *Meſſena*, & *Meſena*. *I.* in *E.* commutato, dicta ſit urbs; pari ratione Terra quoque, ſive Inſulae, olim, atque nunc (a) *Liparis* dictae, *Leporis* etiam, varianteque dialecto, *Leporis*, videntur fuiſſe nuncupatae; quod ſane imperiti librarii cum ignorarent, notiſſimum, quod jam increbuerat *Terrae Laboris* nomen ſubrogarunt, vel ex hoc

(a) Ex primaria Aeoliarum eas Inſulas omnes dixit *Terram Liparis*, pari acceptione, qua Erchempertus n. 29. *Barium tellus*. & num. 81. *Rhegium tellus*, noſque dicimus, *Terra di Bari*, *Terra di Otranto*. &c.

Digitized by Google

hoc etiam non aliam putantes Terram ibi indicari, quod ſcilicet Miſeni eſſet mentio in contextu. Nec diſpari a Narciſſi Medici hallucinatione, qui apud Sebaſtianum Munſterum in Coſmographia lib. 2. ubi de Campania, *Terram Laboris* perhibet aliquando dictam fuiſſe *Terram Leporis*, neſcius in antiquis a ſe inſpectis monumentis hoc vocabulo non Terram, quae olim Campania fuit, ſed Lipareas Inſulas demonſtratas: & ſane haud offendiſſe in hoc videtur, qui ex Graeco Latinam fecit epiſtolam Anaſtaſius (1).

Sed de Terrae Laboris nomine, ejuſque origine, quam abſurdas alias plerique recentiores, & prae aliis Blondus, quique illius perpetuus eſt comes Leander Albertus, tulerint ſententias, abſtineo nunc aperire: ſuſcepta enim Be-

(1) Multipliciter heic hallucinatus eſt Peregrinius (ut poſt Pagium advertit doctiſſimus aeque ac mihi amiciſſimus Joſ. Aſſemannus tom. II. Ital. Hiſt. Script. c. 2.) *Meſſenam* cum *Miſeno* confundens ex epiſtolae S Pontificis (quae non utique ad *Elitherium*, id. *Eleutherium*, ſed ad *Theodorum* inſcribitur) contextu male intellecto. Ea namque verba, quae a corruptis Codicibus Peregrinius exſcripſerat, erroris ipſum accuſant: haec itaque ex emendatioribus codd. ſunt verba ipſius S. Martini in Epiſt. IX. ad Theodorum, quae ordine eſt XV. *Et pervenimus* Kal. *Julias Meſſenam*, *in qua erat navis*, *ideſt carcer meus*. *Non autem Meſſenae tantum*, *ſed & in Calabria*; *& non tantum in Calabria*, *quae ſubdita eſt magnae Urbi Romanorum*; *ſed & in plurimis Inſularum &c.* Ea pene ipſa leguntur in Cod. Monaſterii Monial S. Joannis Baptiſtae Capuae, quae Peregrinius mendoſe recitat, ſcil. *& Kal Jul. pervenimus Meſſenam . . . Non Meſſenae tantum in quae* (intra) *Calabriam eſt*, *impedierunt B. Epiſcopum*, *ſed & in aliis &c.* Illud *in Calabriam* fort. *intra Prov. Calabriae fines* Meſſanam tunc temporis includi, ejuſque Regionis Praefecto ſubjectam fore, innuit. Revera autem Tò *Terrae Liparis*, aut *Leporis*, quod ipſe legerat, etiam in Cod. ipſius Monaſt. nullimodo habetur. Excuſandus tamen diligentiſſimus Scriptor, cui mendoſos codices pervolutare ſolummodo datum fuit, eiſque fidem praeſtans, in hunc errorem contra votum inciderit. At utinam ex hoc non alii errores effluxerint! Epiſtolam iſtam Martini PP. non A. 650. in Orientem juſſu Conſtantis Imp. abductam fuiſſe ut ipſe ait cum Baronio, habemus; ſed A. 653. ſicuti apertiſſime ex ipſius epiſtolae verbis indicari advertit Pagius ad A. 650. num. 8. *quod die XIX. menſis Junii qua A. 653. in Feriam IV. convenit*, *Sanctus Pontifex navi impoſitus eſt*, *& Kal. Jul. pervenit Meſenam*, *ſcilicet Meſſinam*, ſeu Meſſanam, *in qua erat navis &c.* Neque revera intra XIII. dierum ſpatium, tam breve e Romano Portu iter Miſenum uſque confici debuiſſe credendum eſt aeſtivo tempore, quo utique felicior, expeditiorque navigatio utplurimum experiri ſolet.

Beneventani Ducatus peragenda eſt deſcriptio : nec de Salerno, quae proxime poſt Amalfim in interiori ejus maris ſinu occurrit, eſt ſermo longius differendus. Quae quidem urbs, ſive quod in mediterraneis olim, & a mari nonnihil recederet, ſicut deſcribitur a Strabone lib. 5. itemque a Plinio lib. 3. cap. 5. ideoque minori ſtudio munita haberetur: ſive quod ex antiquiori clade minus frequens eſſet, haud ſero, ſicut proximam Amalfim, & Surrentum, ſed, ni fallor, eodem, quo mediterranea alia loca, exiguo labore eam Langobardi pervaſere: quam Caroli Magni aetate *Princeps Arichis*, ut auctor eſt Erchempertus num. 3. & ex eo Oſtienſis lib. 1. cap. 12. *in modum tutiſſimi Caſtri, opere mirifico munivit, & nova fabrica reparavit, ut eſſet ſcilicet futurum praeſidium Principibus, ſuperveniente exercitu, Beneventum*: hoc eſt in ipſo maris littore urbem refecit, ut evadendi hoſtis, ſiquando neceſſitas urgeret, marino itinere pateret via; qua eodem ferme tempore Deſiderius Rex Italiae, Arichis ſocer, cum a praefato Carolo Ticini obſideretur, deſtitutus, captus fuerat, vitamque exilio finierat; exemplo etiam ille doctus anteceſſoris Ducis, qui ab perſequente eodem Deſiderio Hydruntum ſe receperat; ac vitae diſcrimen evaſerat, ut alibi dicam. Ex quibus declaratur, cur Principes Arichi poſteriores ſummo ſtudio Salernum colere perſeverarunt; nempe quoniam in omni Beneventana ditione non alia habebatur opportunior navigiis ſtatio, Beneventoque vicinior, Graecis ad Inferum, quod propinquius erat mare, ſola importuoſa Campaniae littora non poſſidentibus. Arichis autem, ut hoc obiter notem, ſive reſtaurans, ſive univerſam denuo condens Salernum, non ab alio ſibi praecavebat hoſte, quam a terreſtri, qualem ſenſit Carolum, a quo, & ab ejus filiis, ut Erchempertus perhibet num. 2. 5. & 6. pluries tum ipſe, tum Grimoaldus ſubſequens Princeps, nunquam tamen claſſe fuerunt laceſſiti: qua Gallorum Reges, ut hinc intelligere eſt, non admodum valuere, ſed ea Graeci tunc praepollebant, & qui pyraticam

ticam exercebant Saraceni. Ludovicus ſane Lotharii filius, ut Barim obſidione magis arctaret, a Baſilio Macedone ſtolium (ſic claſſem adpellat) anxie expetiit eadem epiſtola, cujus ſupra meminimus, & obtinuit: Sed poſt Salernum ceteras quoque ad Orientem Conſentiam uſque longo, continuoque tractu poſitas urbes Langobardis aliquando ceſſiſſe, non uno conſtare poteſt documento; Acropoli tamen in excurrente Promontorio, vulgo dicto, *Capo della Licoſa*, excepta, & ſi qua alia illic ad mare, & Rhegium uſque ſita (a): quam Graeci ejuſdem Arichis, & Caroli Magni aetate adhuc ſervarunt, ſicut ex Romani Pontificis Hadriani diſcimus collatis invicem epiſtolis 44. & 48. ad eundem Carolum datis, quibus Hadrianus iterato habet de tranſmiſſis Legatis ab Imperatore Conſtantino ad dictum modo Principem: verba ſunt prioris epiſtolae: *Dum*, inquit, *ibidem Salerni Atto fideliſſimus veſter miſſus fuiſſet, Beneventani ipſos Graecos minime recipere voluerunt; ſed poſt reverſionem praedicti Attonis Diaconi tunc eos terreno itinere a finibus Graecorum deferentes, Salerno receperunt, & cum Athalberga* (Oſtienſi dicitur *Adelperga* lib. 1. cap. 15. ſicut etiam inedito Anonymo Salernitano) *relicta Arichis, ſeu optimatibus Beneventanis tribus diebus perſiſtentes conſiliati ſunt.* &c. Poſterior autem epiſtola ſic habet: *Dum Atto Diaconus ad veſtram reverſus eſt Excellentiam, ſtatim Miſſi Graecorum duo Spatarii cum Diucitin, quod latine Diſpoſitor Siciliae dicitur, in Lucaniae Acropoli deſcendentes*,

(a) Eccleſias, ſive Epiſcopatus *Veliae, Buxenti*, ſive *Uxenti*, *Blandae* littorales uni Epiſcopo Acropolitano Sanctus Graeg. Mag. lib 2. Indict. 10. epiſt. 29. commendavit, quo aeque, ni fallor, urbes illae ac Acropolis in Graecorum manerent ditione: *Sed an verum utique ſit, quod heic adſerit abſolute Peregrinius, nempe Acropolim nunquam Langobardis ceſſiſſe ipſe judicet Lector, qui ex Anon. Sal. & Cav. Chron. aliter fuiſſe legerit. Neque ſuperius verum teſtatus eſt de Miſeno, Puteolis, ipſaque Neapoli, quae nunquam a Langobardis ſubjecta fuiſſent, quum & Capuae Princeps Neap. tribus circ. annis imperaverit, & Comites aliquando Langobardi Puteolos tenuerunt, locaque iis finitima, de quo ſatis ſupra egimus. At haec Peregrinius de initio fort. Langobardorum Ducatus adſeruit*. Prat.

Digitized by Google

tes, terreno itinere Salernum ad relictam Arichis Ducis peragrantes 13. *Kal. Februarii pervenerunt, qui ibidem cum ipſis tres dies conſilíantes Beneventani, poſt tertium diem uſque Neapolim deduxerunt*. &c. Haec Hadrianus. Graeci igitur, non ſecus ac littorales Campaniae urbes, Acropolim quoque, a Langobardis licet circumfuſi, retinuerunt (1), quos aeque loci ſitus & munitio eximie protegebat: namque idem hoc *Acropolis* nomen Graeco fonte cadens probat manifeſto. Sed citra Acropolim poſt Salernum in eodem ſinu Langobardi Paeſtum poſſedere, vulgo nunc *Pieſti*, quam ex totius regionis nomine *Lucaniam* quandoque etiam dictam, Erchemperti declarat auctoritas num. 3. nam *Arichim inter Lucaniam, & Nuceriam Salernum inſtauraſſe* perhibet. Sed manifeſtius probat Capitulare Radelchili num. 9. in quo inter urbes quae Principi Siconolfo ex Beneventanae Dynaſtiae diviſione ceſſerunt (urbes, inquam, non autem Provincias, nec regiones, nullas priſcis nominibus deſignatas) eſt Lucania: hoc ſcilicet ordine: *Caſſanum, Cuſentia, Lainus, Lucania*. &c. Et ſane Lucaniae adpellatione non aliam, quae Salerno orientalior fuerit urbs, utrobique demonſtrari Paulus Diaconus praedicto Capitulari collatus, perſuadet; qui lib. 2. cap. 11. ſive 17. univerſam Italiam deſcribens in plures Provincias diſtributam, *Lucaniae, & Brutiae* dinumerat eſſe urbes, *Paeſtum, Lainum* (male alia editio, *Lanium*) *Caſſianum, Conſentiam, & Rhegium*, eaſque ſolas, utpote inſigniores, enumerat, nec alias addit ullas; quarum antecedentes quatuor iis deſcriptis in Capitulari, Lucaniam Paeſto perſpicuum eſt reſpondere; deque earum dignitate pariter conſtat Paulo, & Capitulari convenire; in quo nimirum earundem adpellatione omnis ad Orientem Lucanus, & Brutius Conſentiam uſque, & Caſſianum venit ager, ut mox patebit. Lucania igitur urbs fuit alio nomine etiam dicta *Paeſtum*, de qua capiendus

(1) Solum tamen Acropolis Caſtrum.

dus ſane eſt Dionyſii Scholiaſtes Euſtathius injuſte a Philippo Cluverio in Antiq. Ital. lib. 4. cap. 14. reprehenſus, quod aliquam urbem vocabulo *Lucaniae* nominaverit. Nec mirum debet eſſe, Paeſti nomen in novum vocabulum tranſiiſſe, iterumque fuiſſe reſtitutum, ſicut praeſens ejus (*a*) aperit uſus: ſiquidem nec aliter priſca Praetutiorum, ſive Praegutiorum Interamnia, dicta labentibus annis quoque eſt *Aprutium*, quod, praeteritis aliis, diſcere eſt ex Oſtienſi lib. 1. cap. 36. & lib. 2. cap. 26. quae tandem ex paulum detorta priori nuncupatione eſt modo *Teramus*; Eſtque nunc Nola, quae haud alio, quam hoc nomine dicta olim fuit; ſed media aetate *Cimiterium* nuncupata reperitur in praeſcripto Capitulari num. 9: & in Erchemperto num. 2. Volturnus quoque flumen adpellationem hodie retinet antiquam, & primitivam, etiamſi aliquando *Caſilinus* fuerit dictus, ſicut in Agathiae Hiſt. lib. 2. eodemque in Erchemperto num. 25. inque aliis eſt manifeſtum. Ex quo haud conſentienda antedicto Cluverio eſt ejuſmodi argumentatio, qua utitur lib. 4. cap. 13. praefati operis, negans priſcam Callipolim dici dein potuiſſe *Anxam*, *& plurali numero Ancas, quod ea etiam nunc vocetur Gallipolis*; cui caeteroqui de Anxae Livianae poſitu nil ſum moleſtus. Paeſtum autem ulterius, ſive urbem dicas Lucaniam, omnem Lucaniam regionem in mediterraneis, itemque Calabriae partem eam, quae per Lainum Conſentiam uſque porrigebatur, ipſamque Conſentiam in partibus Beneventanorum Ducum fuiſſe, ex praefato Radelchiſi intellectum eſt Capitulari; in quo ſingularium urbium deſignatione adiacentia etiam, eiſque ſubjecta, ac minora complura alia oppida, certum eſt demonſtrari. Sed de hac Calabriae portione haud aliter perhibuit Conſtantinus Porphyrogenneta De Admin. Imper. cap. 27. tradens

dens

(a) Sic contigiſſe putandum eſt, quoniam aeque primum nomen, ac recens promiſcue in uſu fuit; ſed priſco tandem manente, novum deſuevit.

dens, Principem Siconolſum, quem facili lapſu de fratris nomine adpellavit Sicardum, ex diviſa Beneventana Dynaſtia *obtinuiſſe Salernum*, *Capuam*, & *partes Calabriae (a)*, nimirum mediterraneas, nec Conſentia ulteriores: ſicut exponenda quoque ſunt Erchemperti verba num. 15. *Fretus*, inquit, *ille Siconolſus Landulſi Capuae Gaſtaldei, ac liberorum ejus auxilio, totam Calabriam ſuo ſubdidit ſamulatui, maximamque partem Apuliae*: ſiquidem totius Calabriae adpellatione haud ibi ea etiam venit Calabria, quae trans Conſentiam ad Siculum uſque porrigitur fretum, etſi eodem hoc nomine tunc dicebatur; ſed citerior Calabria omnis mediterranea a Langobardis detenta, quam ſupra non ii ditionem ſuam dilatarunt, ſicut ex ſubſequenti Diſſertatione conſtabit. De qua pariter accipi debet Hiſtoria Miſcella lib. 21. habens Sergium quendam Protoſpatarium, Imperatoris Leonis Iſaurici perduellem *e Sicilia confugiſſe ad propinquos Calabriae Langobardos in anno ejus Imperii ſecundo*, qui fuit Chriſti 718. Eouſque autem pervenerat Beneventanus Ducatus ab ipſis fere ſuis primordiis, & ab Sancti Gregorii Magni aetate quando Brutium agrum, *Brittios* tunc, poſtmodum Calabriam nuncupatum, obtinebat Dux Arichis, quod ejuſdem Pontificis epiſt. 25. lib. 10. Ind. 5. ad eum ſcripta declarat hoc tenore: *Indicamus*, inquit, *propter Eccleſias Beatorum Petri, & Pauli aliquantas nobis trabes neceſſarias eſſe, & ideo Sabino Subdiacono noſtro injunximus de partibus Brittiorum aliquantas incidere, & ut uſque ad mare in locum aptum trahere debeat. Et quia in hac re ſolatiis indiget, gloriam veſtram paterna charitate petimus, ut Actionariis veſtris, qui in loco ſunt, deputetis, ut homines, qui ſub eis ſunt, cum bobus ſuis in ejus tranſmittere ſolatium debeant*, &c. de-

(a) *In Graeco eſt* καὶ τὰ μέρη τῆς καλαβρίας, quod, niſi in meam ſententiam duci non poteſt, ut dicam in Diſſer. de Finib. Principatus Salerni.

que eadem hac re alias Neapolim ad Maurentium Magiſtrum Militum, & ad praefatum Sabinum dedit ille epiſtolas. Actionarios igitur ſi Arichis in Brutiorum tunc habebat agro, utique procurrentem ab Lao amne, nunc *Laino*, regionem detinebat, quam illi curabant. Caeterum vero aliis vicibus trabes ex Calabria Romam poſt fuiſſe ductas ad S. Petri, & Pauli Eccleſiarum uſus, Anaſtaſius tradit Bibliothecarius in Sergio, & in Gregorio II.

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIO VI.

FINES DUCATUS BENEVENTI AD ORIENTEM.

Langobardi, ſi verbis ſtandum eſt Pauli Diacon. lib. 3. cap. 15. ſive 23. quae de inſtituti hujus Ducatus tempore cum inquirebamus, ſunt relata, Brutiorum regionem trans Conſentiam Rhegium uſque, & Columnam atque ad fretum Siculum, Regis Autharis auſpiciis obtinuerunt. Cujus dicto conſentire videtur Erchempertus num. 81. Siciliam ab Regno diviſam tradens intermedio Pharo; nam ibi Regni nomine quid aliud eum voluiſſe cenſendum erit, niſi CisTyberinam Italiam omnem in unam coactam Dynaſtiam, quae Ducatus fuit Beneventanus? ſicuti apud Ignotum quoque Caſſinenſem num. 4. hoc Regni vocabulum apertiſſime ditionem ſonat noſtratium Langobardorum, etſi improprie; quandoquidem longe poſt apud nos Regalis eſt dignitas inſtituta. At Pauli, ſive vulgi, ut ſuperius obſervabam, ejuſmodi opinioni firmiter cetera antiquorum omnia adverſantur monumenta, quibus tantum abeſt, quod productus obſtet Erchempertus, ut ille nil minus quam manifeſtiſſime, nec uno in loco, ulteriorem Calabriam conceſſerit Graecis, quos praedicto num. 81. *a Coſtantinopoli ad Rhegium tellurem*, hoc eſt ad Rheginum agrum, ſive Dioeceſim, Calabriam eam omnem tunc complectentem, adventaſſe, atque a Saracenis devictos perhibet; ac *Civitates utriuſque* nempe Rheginae telluris, & Siciliae, quas utrobique retinebant, ingenti metu perterritos deſeruiſſe. Sed & num. 51. firmat idem apertiſſime, Graecos tradens cum Saracenis in extima illa Calabria decertaſſe, victoriaque potitos, *Amanteum Caſtrum*, *&* *Sanctae Severinae Oppidum* recepiſſe, quod contigit vivente adhuc Baſilio Macedone, ſicut adfirmat Cedrenus.

De

De Erchemperti igitur ſententia cum ſatis certi eſſe poſſimus, non ne apud eum nomine Regni haud quae ſub unius Beneventanae Dynaſtiae confinebantur loca; ſed aliud quidvis potius demonſtrari merito eſt ſuſpicandum? Equidem virum religioſum, ac ſacrae paginae frequenti lectione imbutum, qualem ſe tum aliis experimentis, tum praecipue aperit ſtylo, Regnum dixiſſe Italiam univerſam, maxime probo; ea nempe ratione, quod haec non Inſula, ut Sicilia, cui Regnum opponit, ſed continens ſit terra: qua acceptione id vocabulum uſurpatum habetur Machabaeorum lib. 1. cap. 8. ubi de Romanis dicitur, quod *Regna, & Inſulas, quae aliquando reſtiterant illis, exterminarunt, & in poteſtatem redegerunt.* Adſertum itaque a Paulo popularem rumorem de Calabria a Beneventanis Langobardis ad Pharum uſque poſſeſſa, teſtimonio quidem Erchemperti minime fulcitur, quem nec alterius idonei Scriptoris, quod ſciam, ſuſtentat auctoritas, nec plane Ignoti Caſſ. locus huc referri valet.

Verum de antiquo illo rumore cum ſic cenſendum putem, ceterum haud negaverim, Langobardos aliquando transgreſſos populationibus eſſe trans Conſentiam, a quibus in anno 596. *ex capta Crotonienſi Civitate, quae ſuper Hadriaticum mare in terra Italiae poſita eſt, multos viros, multaſque mulieres nobiles in praedam ductos fuiſſe, & ex iis aliquibus intra ſequentem annum redemptis, multos apud illos aliquandiu manſiſſe*, his ipſis fere verbis doluit Sanctus Gregorius Magnus lib. 6. Indict. 15. epiſt. 23. perhibens quoque lib. 1. Indict. 9. epiſt. 39. eadem tempeſtate *Monachos Paulini Epiſcopi Tauri Civitatis, Provinciae Brittiorum* (nempe Epiſcopi *Taurianenſis* (a), ut idem alibi) *occaſione diſperſos barbarice per totam vagaſſe Siciliam*, Qui, & lib. 2. Indict. 10. epiſt. 38. Liparitanam Eccleſiam *in locis inimicis* conſtitutam adpellavit; & lib. 9. Indict. 4. epiſt. 45. Siciliae

(a) Fuit Tauriana ad mare, ubi nunc *Palma* prope Seminariam.

ciliae ab inimicis timuit, ſcilicet Langobardis, quos admodum proclivi credere eſt conjectura omnia rapinis, incendiis, perpetuaque etiam incurſione foedaſſe, ut ſuos promoverent conſtitutos ſemel fines, ſicut ab occidentali commiſerunt plaga, de qua loco ſuo eſt dictum. At, inquam, inruptionem fecerunt, nec tamen loca trans Conſentiam valuerunt, voluerunt ve retinere, de quo praeſto eſt productum modo Crotonis exemplum, unde praeda quidem abacta, non urbs fuit praeſidio firmata; idemque probari poteſt auctoritate ejuſdem Sancti Pontificis, qui lib.2. Indict. 10. epiſt.25. *Joannem Liſitanae Eccleſiae Epiſcopum* (aliter *Luſitanae*) *ab hoſtibus captivatum in Squilatina Eccleſia Cardinalem duxit conſtituere Sacerdotem*, hoc eſt Antiſtitem.; quod ſcilicet urbs Squillacium in extima illa Italia a Langobardorum populationibus haberetur immunis. A me autem nedum Graecum auctorem Conſtantinum Porphyrogennetam ſtare comperio, qui de Thematibus lib.2. Them.10. adfirmat Siciliam a Saracenis ademptam Graecis, nempe in anno 820. ut Oſtienſis perhibet lib.1. cap.20. *ſolamque Calabriam a Chriſtianis retentam: in qua Rhegium erat, & oppidulum Sanctae Cyriacae* (ideſt nunc *Giraci*) *& Sanctae Severinae, & Croto, & alia quaedam Oppida, quibus Praetor Calabriae dominabatur*: ſed idem firmant latina monumenta complura, & in primis Anaſtaſii Bibl. auctoritas, qui in Vitaliano ſic habet de Conſtantio Imperatore, Syracuſis in anno 663. & ſeqq. commorante: *Talem*, inquit, *afflictionem poſuit in populo, ſeu habitatoribus, vel poſſeſſoribus Provinciarum Calabriae, Siciliae, Africae, Sardiniae per Diagrapha, ſeu capita, atque nauticationes per annos plurimos, quales a ſaeculo nunquam fuerunt*. Sic Anaſtaſius. Cui accedit teſtimonium Hiſtoriae Miſcellae lib. 21. quo declaratur, Leonem Iſauricum in anno ſui Imperii 16. (fuit hic Chriſti 732.) *tributa Capitalia Siciliae, ſeu Calabriae ſuper impoſuiſſe*. Nec horum Auctorum pronunciata de extima illa, quam dico Calabriam, accipienda eſſe habeo

beo cur dubitem: cum videam eos eximie hoc pacto concordare praeclaris aliis Auctoribus, qui Calabriam cis Conſentiam, ut dictum eſt, contradiderunt Langobardis. Qua etiam interpretatione Pontificem Hadrianum capio in epiſt. 46. ad Carolum Magnum: *Sic enim*, inquit, *de nequiſſimo jam dicto Adelgiſo* (filio Regis quondam Italiae Deſiderii, qui Conſtantinopolim ſe receperat) *nobis nunciatum eſt, quia in veritate, Deo ſibi contrario, cum Miſſis Imperatoris in partibus ſcilicet Calabriae reſidet juxta confinium Ducatus Beneventani*. Quae tamen ſiquis exponenda putaret de locis ad Acropolim a Graecis ſervatis, quae eadem origine dicta fuiſſent *Calabria*, qua Miſenum quoque Calabriae noſcitur contributum in Actis S. Romani Pontificis Martini, equidem non abnuerem; tum quod haec interpretatio novam, obſcuramque ejus vocabuli expoſitionem mox a me tradendam foveret; tum quod nil minus ex relatis aliis documentis datur ſcire, Graecos retinuiſſe aliquam Calabriae partem, quandoquidem reliqua pars ceſſerat Longobardis.

Et ſane praeter laudatos auctores, ab hac quoque mente eſt ſynchronus Papae Hadriano Eginhardus, Caroli Magni gener, qui in ejus Imperatoris Vita de longitudine Italiae juxta traditam ab antiquis dimenſionem, deque hoc ſic: *Italia*, inquit, *in qua Graecorum, ac Beneventanorum conſtat eſſe confinia, decies centum, & eo amplius paſſuum millibus longitudine porrigitur*. Haec ille, manifeſto declarans Calabriam ex parte a Graecis, ex parte a Langobardis fuiſſe poſſeſſam: quem tamen haec ſtatuentem confinia ad Calabriam inferiorem, ne puta eam dixiſſe, quae trans Conſentiam modo adpellatur ulterior; ſiquidem nondum iſta ulterioris, citerioriſque cognomina tunc prodierant; ſed Calabriam cogita univerſam ad inferum mare ſitam, ſive Agrum dicas Brutium, demonſtraſſe; vir enim minime ineruditus, qualem eum conſenſu praedico Gerardi Joannis Voſſii De Hiſtoricis Latinis lib. 2. cap. 33. non ignoravit alteram,

an-

antiquioremque Calabriam ad Superum mare a priſcis Auctoribus memorari, a qua recentiorem Brutii Agri nomine, ſive *Brittiorum*, ad aetatem uſque Sancti Gregorii Magni, ſicut ex ejus conſtat epiſtolis, adpellatam, peculiari nota apte diſcriminavit. Atqui antiquiſſimae regionis Calabriae, qua ad alteram Italiae oram, Tarentino interpoſito ſinu, ab hac diſtat: quaeque nunc fere eſt *Terra di Otranto*, ac *Terra di Bari*, ut remotioris aevi omittam teſtimonia, Ptolemaei ſcilicet Geogr.lib.3. cap.1. Strabonis lib.6. Plinii lib.3. cap.11. Dionyſii Afri De ſitu Orbis, aliorumque, mentio eſt a S. Athanaſio Apologia 2. quo loco habet conveniſſe Epiſcopos ad Concilium Sardicenſe ſub anno celebratum 347. tum ex aliis, tum ex *Provinciis Italiae*, *Piceni*, *Tuſciae*, *Campaniae*, *Calabriae*, *Apuliae*, *Brutiorum*, *Siciliae*, &c. ejuſdemque meminit Notitia Utriuſque Imperii, quam docti viri exaratam decernunt in extremo Theodoſii junioris Imperio, hoc eſt prope annum 450. ſiquidem ibi deſcribitur Italia in decem, & ſeptem Provincias tributa, ac nono loco adnumeratur *Provincia Apuliae*, *& Calabriae*: decimo autem *Lucaniae*, *& Brutiorum*. Verumtamen quo pacto hoc Calabriae nomen ex una ad alteram tranſierit regionem, fueritque Brutiorum agro impertitum (a), Auctores hactenus nulli expoſuerunt, reſque ſub magno admodum ſilentio inobſervata manet vel iis, qui in recentiori hac Calabria nati, ejus ſive Hiſtoriam, ſive Commentaria docte quidem ſcripſerunt. Quorum, ac praecipue Gabrielis Barrii in Campanos meos nulla nec ſibi, nec ſuae genti injuria notos, mentem parum amicam aeque cum doleam, ac demirer (1), haud tamen

(a) Hinc eſt quod mediae aetatis Auctores, a Cluverio laudati Ant. Ital. l.4. c.13. abſoluto nomine Calabriae, Apuliam quoque denotarunt.

(1) Quod nempe D. Thomam Aquinatem Patriae ſuae originariae ſplendore parum digne eripuerit, Calabriaeque addixerit injuſto quidem, immeritoque titulo, futilibuſque vulgaris vocis argumentis, & iniquae pro Patria ſua dilectionis perductus, ut alibi To.II. hujus operis pleniſſime comprobatum.

Digitized by Google

deſiſtam, quin honeſtiſſimi hujus nominis aperiam, quem reor, fontem, etiamſi id habeam a propoſito longe alienum.

Mea eſt igitur de hoc conjectura, ſub Langobardorum aetate, non tamen ab illis, ſed a Graecis novum Brutio Agro vocabulum fuiſſe inditum. Nam Graeci (ſic inquam conjicio) integram retinentes Siciliam, proximamque Brutiorum, Conſentiam ultra, haud magnam partem, necnon litoralia Acropolim uſque multa, & Campaniae quoque maritimas urbes: atque etiam ſervantes, ut mox, & in ſubſequenti Diſſertatione palam fiet, ad Superum mare *regionem latiſſimam*, qualem eam dicit Paulus Diacon. lib.6. cap.1. antiquiſſime Calabriam nuncupatam: haec loca, inquam, omnia ſub duplici Themate deſcripſerunt, ac in duas Provincias contribuerunt, Sicilia pro una, reliquis vero quamvis admodum disjunctis ditionibus, pro altera computatis, atque his Italicis omnibus ſub unius antiquae Calabriae nomine, quae tunc amplior, fructuoſiorque caeteris erat portio, deſignatis. Qui rerum ordo ad tempora cum manſiſſet Imperatoris Conſtantis, poſtque ejus necem cum primaeva illa Calabria a Duce Beneventi Romualdo ſeniore, quod Paulus ibidem perhibet, admodum fuiſſet imminuta, Imperatores, qui Conſtantem ſunt ſubſecuti, eodem Calabriae vocabulo adpellare perſeverarunt, quae adhuc in CisTyberina Italia ſervabant loca, tum ex conſueto Graecorum faſtu, ac ne ſui Imperii Themata minora deveniſſe viderentur; tum quod reliquam ad Orientem trans Brunduſium, ac Tarentum Provinciam, nunc fere *Terra di Otranto*, olim vero antiquae Calabriae partem, nunquam amiſerunt, ut poſt dicam: quo pacto novum hoc nomen Brutio Agro, etſi nec omni, nec ſoli impertiri coeptum, ei tamen uni firmius inhaeſit; quandoquidem Calabri Thematis Praetores, ſive cum Porphyrogenneta dicas, *Patritii*, vel *Strategi*, amiſſa Graecis Tarento, quae regionis fuerat caput, ad inferiorem Cala-

la-

labriam ſuam detulerunt ſedem (1), ubi ditionis portio remanſerat caeteris major; Graecorumque ad exemplum Langobardi, ut aſſolet inter finitimos, mediterranea illic ſua, eodem vocabulo adpellarunt, qui loca Tarentum, ac Brunduſium uſque recentius pervaſa haud antiquo nomine *Calabriam*, ſed ex adjacenti a ſe poſſeſſa regione dixerunt *Apuliam*, Graeci autem quidquid erat ad Superum mare dein nominarunt *Langobardiam*, de quo poſt; ſicque omnino deſiit primitivae Calabriae nomenclatura. Et mea de abditiſſima quidem re talis eſt divinatio, ſed ad inſtitutam modo revertar deſcriptionem.

Tertium igitur Ducatus Beneventani latus orientem aſpiciens cum minime Conſentiam ultra progrederetur, Tarentum uſque ad Septemtrionem per Caſſanum pervenit, quod tum his, quae obſervavimus, concordat, tum ex Capitulari probatur Principis Radelchiſi num.9. nam ille integram Beneventanam Dynaſtiam cum Principe Siconolfo diſpertitus, urbes ei ante alias contradidit *Tarentum*, *Latinianum*, *Caſſianum*, *Conſentiam*, &c. atque hac ratione verum eſſe deprehenditur, quod Conſtantinus perhibuit Porphyrogenneta verbis ſupra relatis, urbem Rhegium, oppidulum Sanctae Cyriacae, &

 San-

(1) Sane poſteriora haec tempora adſpiciebat Jo: Curopalates tradens Graecos Duces Rhegii commorari conſueviſſe: priuſquam eam Robertus Guiſc. obtinuiſſet. Qua ſubacta dici ille Dux coepit, ut Oſtienſ. perhibet l.2.c.1. nempe, quod regionis caput pervaſiſſet. Quo tempore, aut anno haec acciderint, tacet Peregrinius. Probabiliter iſthaec contigiſſe anno circ. 680. quo novae Calabriae nomen primo invectum fuiſſe doctis conjectationibus probat V.Cl. Beretta in Diſſert. Tab. Chorogr. Med. aevi To.X. Collect. Murat. fol.307. ſcilicet poſt quam *Romoaldus Dux Ben.* Grimoaldi Regis filius *ingenti comparato exercitu Tarentum, Brunduſium, ac totam denique Apuliam occupavit .... Qui moriens Ducatum magna parte auctum filio Grimoaldo reliquit*. Tunc jam Tarento ad Brutios Praetoris Graeci Sedes translata: quare in VI. Synodo Conſtant. ſub Agathone ipſo anno inchoata, & ſequenti abſoluta, teſtes ſunt tres Epiſcopi Brutiorum Act.IV. ſubſcriptis, cum adjuncto tamen Provinciae Calabriae, non Brutiorum, ſicuti prius fecerant, plurimaque nobis exempla ſuperſunt in Scriptoribus ſynchronis.

loco idem tradit Auctor (1). Qui ſane demonſtrare videtur, arces regionis pervaſae tunc a Romualdo fuiſſe Tarentum, & Brunduſium, quas nominatim, praeteritis

(1) Atque heic non abs re eſſe judico de Salerni Principatus confiniis in Calabria ſeu Brutiis, atque aliorſum verba aliqua brevi facere (quod nobis olim Cl. Peregrinius adpromiſerat; at neque is, neque alii poſt ipſum expoſuere) ut legentes partem ſaltem, niſi expletam horum finium, urbiumque, & Locorum cognitionem illo in Principatu circumcirca incluſorum, adſequi valeant. Facem nobis praeſtent diviſionis iſtius Principatus verba Tom. III. hujus operis pag. 214. ſeq. *in Capitulari* nempe *Radelchiſi Benev. Princ.* quae attente a nobis heic perpendenda, & dilucidanda erunt. Verum attamen eſt, non ſingulorum in praedicto *Capitulari* locorum fieri praeciſe memoria, neque diſtinctim fines circumcirca deſcribi, quod ſcilicet in Brutiis, Calabria, & Apulia (quarum regionum partem non modicam adhuc Graeci, & Saraceni poſſidebant) confinia, modo ab una, modo ab altera aemula natione, aut ultra extendebantur, aut praeliis, & excurſionibus reſtringebantur: in Calabria praeſertim, ubi Jonium mare verſus, ac Tarentinas oras, pauca erant caſtra illa, arces, aut urbes, quae militaribus copiis obſiſtere poſſent. Ab proportione tamen (ut ita dicam) unius loci cum altero, & Gaſtaldatibus in *Capitulari* deſcriptis, eorumque *Terminis* ſeu *Finibus* imbi deſignatis veritatem quodammodo horum confinium educere poſſe ſpero, quod unum prae oculis babere fateor.

Verba igitur *Capitularis* repetam, e quibus, & non dubia confirmabo, & quae adhuc incerta, conjectationibus inveſtigare conabor: *In parte veſtra* (nempe Siconulfi Salerni Principis) *ſint iſta Gaſtaldata, & loca integra cum omnibus habitatoribus ſuis .... Tarentum, Latinianum, Caſſanum, Lainur, Cuſentia, Lucania, Conſia, Montella, Rota, Salernum, Sarnum, Cimiterium, Furculum, Capua, Teanus, Sora, & medius Gaſtaldatus Acerentinus, qua parte conjunctus eſt cum Latiniano, & Conſia.* Cetera inferius proferam. Stat igitur, iis profecto Urbibus, ſeu confiniis Principatum Salerni a Beneventano divulſum ita fuiſſe omni ex parte circumſcriptum: neque fortaſſe aliam ob cauſam Cavenſis Chronologus perhibet A. 896. *Graeci cum Saracenis fines Principatus* (ſc. Salerni) *invadunt in Calabria, nempe in Cuſentia, Beſinianu, Ruſſianu, & Latinianu uſque Potentiam*, niſi ut confinia ejuſdem Principatus Calabriam, & Lucaniam verſus deſignaret. Quare non aliud ad illorum finium cognitionem neceſſarium eſſe autumo, quam iſthaec diſtinctim exponere, eo ſcilicet loco, quo diviſionis *Pactum* parum nobis expreſſum declaratur.

Ab Salerno igitur ſuper Tyrrheni maris oras, & meridiem verſus deſcriptionem incipientes, certum omnino eſſe dico, litora illa quae ab Salerno ad Silarum amnem protenduntur, in hoc includi Principatu. Difficultas ſolummodo in eo eſt, an ultra Silarum amnem tota Lucaniae ora ſub hoc Principatu ſubſtetiſſet: quandoquidem de Paeſto ſive *Lucania* nihil prorſus dubitandum, quum ea Urbs in *Capitulari* clariſſime declaretur. De Acropolis Caſtro dubitari poſſet, quod Peregrinius neutiquam incluſum fuiſſe definierit. Hoc etiam ipſe non improbo: Graecos namque tunc Acropoli praeeſſe concedunt omnes eruditi. At non ultra A. 878. quo Saraceni,

tis aliis, captas dicit: itemque dat ſuſpicari ei adſtitiſſe aliquammultos Bulgaros ſub eorum quodam Duce Alczeco nuncupato, perhibens lib.5. c.11. ſive 29. illos eadem

ceni, pulſis Graecis, eo Caſtro poſiti fuere, ut Chron.Cav. teſtatum habet, & Chron.Salern.C.150. tuncque Paeſtum ipſum ſive Lucaniam, Veliam, Buxentum, aliaque ad Poſidium uſque Promontorium contermina loca ferro, ignique damnarunt. Quare praefatorum oppidorum Cives ad proximos ſe montes, abditaſque ſylvas; & valles confugerunt, ibique ſedes ad incolendum, irruptionibuſque Barbarorum minus expoſitas collocaſſe, quae ſenſim in oppida, pagoſque excrevere, quorum Caput, Urbs eorumque Antiſtitum cathedra, Capacium, ſive Caputaqueum, in quo deinde ad vicinorum tutamen moenia, atque Arx extructa: quamvis inſequenti ſaeculò ab iiſdem impetita, & funditus quoque everſa alio transferri opus fuerit. Quo vere tempore Acropolis ab Saracenis avulſa fuerit, & Salern. Principatui adjuncta; incertum: probabile tamen cenſendum eſt, ante A.970. haec contigiſſe: quum e Chron.Cav.ipſomet A. habeatur, *Saracenos excurriſſe per Caſtrum Amantei, uſque Acropolim*, quae utique loca a Langobardis eo tempore poſſideri debebant, ſicuti certiſſime alia quoque Oppida ab Amantei Caſtro ad Poſidium Promontorium, & Leucoſiam inſulam, nunc *la Licoſa*, ab iiſdem retineri indubium eſt. Irruptio enim Saracerica ab Acropoli coepit: ſed a Calabria, ubi ipſi jamdiu reſidentes, arma in Langobardorum Principatum verterunt; quum certo tunc Amantei Caſtrum, aliaque contermina a Salerni Principe dominarentur.

At ultrane Amantei Caſtrum, olim Lampetiam, ut ajunt, Salerni Principatus fines ſuos extenderit, non aeque certum: quum ex ſup. relatis Chronologis conjectari aliquomodo poſſet, ulterius quoque Langobardos dominatos aliquando fuiſſe: A. namque 913. (ut in Cav.Chron.) poſt captam a Saracenis Conſentiam (quae abſque dubio Langobardorum Urbs) *Saraceni*, qui Graecis fortaſſe adhuc adjuncti, *praedati ſunt Marturanum*: hinc deduci poſſet, *Marturanum* quoque tunc tenuiſſe Langobardos. Sed verum omnino erit, ad fluvium uſque Sabbatium, vulgo *Savuto* Graecorum, ac Langobardorum curſu ſuo fines deſignaſſe, *Terminumque litoralem* ea in Provincia fuiſſe. Quamobrem facilius intelligimus qua fines hi Conſentiam verſus proveherentur: nempe per Rublanum, ſive Ruglianum, Aprilianum, a quo parum longe Crathis fluvius oritur, Spetianum, & Acram ſive Acrim, aut Acirim oppidum edito in loco poſitum; a quo non longe Biſiniani Urbs mediterranea, Malvetum, & Roſſanum trib. mill. ab Jonio mari diſtans, ſitae: Celanum flumen, ſupra quem Roſſanum inſidet, adlabitur, ibique indubie orientales Principatus Sal. fines initium ſumebant: quamvis inſequentibus ſeculis (ut ex Cav. aliiſque Chron. alibi dixi) hi fines aut protenſi, aut reſtricti fuiſſet. Quod utique A.696. ex Cav.Chron patet, in quo *Graeci cum Saracenis fines Principatus invadunt in Calabria; nempe in Cuſentia, Beſinianu, Ruſſianu, uſque Potentiam*. Et A.920. *Cuſentia recuperata eſt noſtris* (ſcil. Salernitanis) *& Catanzanum, Beſunianum, & Scillacium* (quod ultra Roſſanum quidem *aliaque loca Graecorum ſuplata ſunt*. Conjectari fort. poſſet tunc Catanzarium Salerni Principi Graecos ceſſiſſe, & Scillacium a Langobardis fuiſſe Graecis reſtitutum,

tutum,

Digitized by Google

eadem tempeſtate pacifice Italiam intraſſe (credam ego a Beneventi Duce, atque ab ejus patre Rege Grimoaldo in ſubſidium accerſitos adverſus Graecos, quod Pau-

lus

tutum, ad hoc ut Amantea recta Catanzarium fines Principatus definirentur. Sed Chronicon Saracenicalabrum rem diverſimodo enarrat. A. 921. *Calaurienſes fecerunt unionem cum Graecis, & Malfitanis, & recuperaverunt Conſentiam, Regium, Scillatium, Catanzarium, & alia loca*: quae ſane jam Saraceni ab Graecis, & Langobardis eripuiſſe dicendum omnino erit. Quam unionem, ſive foederis pactum deſcribens Cavenſis Chronologus ait: *Interea Calabri cum Graecis, & Salernitanis, & Malfitanis pactum fecerunt, jurantes inter eos, quod Saracenos omnes exterminarent a tota Calavria; & Loca ſita Dominis reddi* (utinam ea Chronologus diſtinxiſſet!) *& eorum ſpolia diſtribuere inter ipſos. Quod factum eſt*; & cetera, quae ſuperius retuli. At quae divinare in obſcuris poterimus? En iterum a Cav. Chron. A. 985. additur: *Saraceni Tyropeas* (ſcil. Tropeam multo ultra Amanteam in Brutiis) *capiunt, & Manteam, & poſtea Cotrunum*: hinc dicendum videtur, tunc Saracenos a Langobardis abſtuliſſe Caſtrum Amanteam, & Tropeam, ab iis jamdiu Graecis ereptam. Et A. 986. *Saraceni capiunt Tabernas .... Ruſcianum* (1. Roſſanum) *& alia loca*: E quibus, aliiſque Chronologorum narrationibus evidenter patet fines oon aeque ſemper in eodem ſtatu diu perduraſſe; neque quo praeciſe tempore aut haec, aut alia loca ab alterutris poſſeſſa fuerint. At ſemper, ut arbitror, oon ultra Sabbatium fluvium porrecta iſthaec confinia ea e parte fuiſſe; neque ex alia ultra Roſſanum Langobardos fuiſſe dominatos, certiſſimum eſt: quum nuſquam ultra Trionti flumeo ſedem aliquam permanenter habuerint: inde enim Urbes plurimae maritimae extiterant, in quibus Graecorum vires, potentiaque erigebatur, ac regio non minus arte, quam natura fortiſſima. Sed ad rem noſtram regrediamur.

A Roſſano, ut diximus, ad Corilianum boream verſus, & Terramnovam (quem Calabri Scriptores e veteris Thurii ruinis excreviſſe ajunt, proindeque ita oppidum adpellatum, quaſi *Thuriam novam*) Caſſanum uſque, confinia protendebantur, ut ex *Capitulari* praeclariſſime evincitur. Hinc eſt, quod totus ille tractus citerioris Calabriae ab Celano fluvio, qui mari Jonio ſe exonerat, prope quem Roſſanum, & Sabbatio ſupra Amanteum, qui Tyrrheno ſe exſolvit, per Conſentiam, & Biſinianum, Caſſanum uſque, & Lainum ab orientali pene ad occidentalem plagam, cum maritimis Brutiorum, & Lucaniae finitimis oppidis ad Poſidium promontorium; & deſecta ſolummodo Acropoli, Salernum uſque Principatus ille protrahebatur latiſſime. Neque iſtorum locorum partem aliquam Graecis remanſiſſe dicendum eſt: undequaque etenim ab Langobardis potentiſſimis hoſtibus circumdati, praelia frequentiſſime inter eos contigiſſent, quod raro quidem neque abſque occaſione aut Saracenorum quandoque auxilio haec accidiſſe legimus apud ſynchronos Scriptores. Ex adverſo in ulteriori Calabria, & Apulia, quibus in Provinciis Urbes adhuc aliquas Graeci poſſidebant perpetuo decertatum fuiſſe, nobis Chrooologi tradidere: neque aliquid in Salerni Principatu moliti ſunt aliquando, quam eorum fines irruptionibus, rapinis, incendiiſque devaſtaſſe.

Ab

poris lacinioſo ſtylo, nulloque digerens ordine, in unum locum contulit Alczeci adventum, & Langobardorum de Graecis, deque Romanis, nempe genuinis Italis, ingen-

ſimum ſane noſcitur ex tot frequentibus vel Graecorum, vel Saracenorum e Calabria in Apuliam excurſionibus, quas Scriptores deſcribunt, hac plerumque parte illoc ingreſſorum, nempe ex Materenſi agro, ut inde Oriam, Caſtellanetam, Moctulam ſive Mutilam, Gravinam, Venuſiam, aliaſque illius Provinciae Civitates, & Caſtra invaderent. Quare ab Montis Peluſii urbe (in qua fortaſſe Gaſtaldatus Acerentini fines, ut dixi) quae Tarenti oram proſpicit, ad MontisCaveoſi Oppidum apertum, facileque iter erat, ab eoque rectà Tarentum progrediebatur, Tarentinas prope oras, monteſque illos: qui Apuliam a veteri Calabria dividebant.

Ab Tarento proinde retrogradientes, fines ibidem Principatus Salern. conſtituti, & in MontisCaveoſi oppido ad Montem Peluſium uſque, & Acerentiam, ſub qua meridiem verſus milliar. circ. VI. Latinianum diſtat. Facilius reliqui fines ad Compſam uſque definiri poterunt, quum Acerentini Gaſtaldatus latiſſima inveſtigentur confinia. Ea ſane, ut ſuperius innui, ex veroſimilibus conjecturis (Scriptores namque iſthaec adnotaſſe praetermiſerunt) indicari potius, quam definiri poterunt. Ab ortu initium capiam, qua ex parte Latinianum (nunc *Altojanni*) ſitum erat, & Apennini montes (qui ultra Acerentiam dividuntur, auſtrum, & ortum verſus) uſque ad pontem S. Juliani, ut vocant, & Miltionicum: inde occaſum verſus Tricaricum, Montem Albanum, & tandem Potentiae Urbem, omnes cis Baſentum, ſeu Baſentellum fluvium poſitae: hinc ad boream ſub iiſdem Apenninorum jugis Oppidum, Cancellaria, Forentum, a Venuſia (quo ſane agro Gaſtaldatus Acerentinus, & Comſinus definiebantur) milliar. circ. ſex Gaſtaldatum Acerentinum quaquaverſum circumſcribebant. Itaque deduci facile poterit, quod quum medius Gaſtaldatus ab Comſia ad Latinianum Principatui Salern. ceſſum fuerit: *Et medius Caſtaldatus Acerentinus qua parte conjunctus eſt cum Latiniano* ab oriente, *& Conſia* ab Aquilone, nempe Comſiae Gaſtaldatu; jam loca quae deſignavi ortum, & meridiem ſpectantia, ipſi adjudicata remanſere; atque ideo ab Acerentia Murum Urbem, Rubique oppidum, & Comſiam (cujus Gaſtaldatu incluſae) fines erant. Porro apertiſſime in Anon. Salern. C. 167. perhibetur: *Comſiam*, *Laurinum*, *Marſicum* intra Salern. Dynaſtiae fines extitiſſe: & alibi *Potentiam*, *Tricaricum*, *& Latinianum* Gaſtaldatui Acerentino ſubeſſe. Non ultra tamen Aufidi curſum Comſanus Gaſt & Salerni Principatus extendebantur; quo fiebat, ut Vulturariae Urbs, Montella, Balneolum, Serinum, & Caſſianum, ſeu Caſſanum opp. (ab altero in Calabria diſtinctum) etiam includebantur; indeque per Caloris fl. ripas ad Tauraſium, non longe a Frigentino Agro, & *Staphylo* (qui fort. idem ac locus, qui *Dentecane* vocitatur) utrumque Principatum dividebat. En *Capitularis* verba: *Conſia*, *Montella*, *Rota*, quas inter, & Salernum quoque Vulturaria, Balneoli, Serinum, Murum, Rubi, totuſque S. Severini Comitatus (in quo *Rota* olim Oppidum, & fort. totius Comitatus caput, ubi adhuc Eccleſia, quae vulgariter *S. Marci ad Rotam* adpellatur) Giſunum, Solofra, Montorium, MonsCorvinus, aliaque oppida. *Hinc inter Beneventum,*

gentem victoriam, qua ſcilicet ii latiſſimam regionem obtinuerunt. At Brunduſium, quo ex Tarento jam pervenimus, cum ab altero fuerit Beneventani Ducatus latere,

& *Conſiam* (verba ſunt *Capitularis*) *erit finis ad ipſum Staffilum ad Frequentum, ubi ex antiquo XX milliaria* (totidem revera deſignato in loco adnumerantur) *ſunt per partes*; Atque *inter Beneventum, & Salernum* erat *finis in loco, qui dicitur ad Peregrinos, ubi ex antiquo XX. milliaria ſunt per partes* Locum ad *Peregrinos* appellatum, ipſum fuiſſe indubie eredo, qui nunc *Atripalda*, ſive *Caſtrum Atrupaldi*, & *Atrepaldi*, vocitatur, non longe ab Abellini urbe: qui quidem locus inter Salernum, & Beneventum poſitus eſt medius, XX. circ. milliar. ab utraque Principum Reſidentia diſtans; immo adhuc diverſorium ibi, quod *ad Pellegrinos* dicitur, ut ajunt, exiſtit.

Statutis igitur, utcunque potui, ab Comſia Abellinum confiniis, jam ultra, Campaniam verſus, fines exploremus. Facem quoque praeferant *Capitularis* ejuſdem verba: *Inter Beneventum, & Capuam* (ſcil. Capuae latiſſimum Gaſtaldatum) *ſit finis ad S. Angelum ad Cerros, perexiens per Serram Montis Virginis uſque ad locum, qui dicitur Feneſtrella*. Quis locus iſte ſit, qui *Feneſtrella* dicitur, me ignorare fateor (quamvis locus quidem ſit Salernum verſus, qui vulgo adhue *le Feneſtrelle* vocitetur, ſed cum hae *Capitularis* deſcriptione parum, aut nihil eonſonat); conjector nihilominus nōn longe ab Pago, qui S. Angeli ad Scalam adpellatur, fuiſſe, qui prope *Serram Montis-Virginis* poſitus, *perexiens vadit* ad Caſtrum Cervinarii, in quo aedes antiqua extat, *S. Angeli ad Cerros* uſquemodo nuneupata. Quare recta inde *Furculas* (adhue oppiduum *Forchia* nominatum tendebat; & laeva Argentii caſtrum, Cancellos, Abellam, Nolam (quae in Capitulari *Caemeterium*, nune pagus *Cimitile*) *Sarnum*, aliaque Abellinum uſque loca, ineludebat: Ab dextera autem colles Duracciani ad ripas uſque, ubi ſe Sabbarus fl. in Volturnum exonerat; eoque recta tranſducto Calatiam urbem; poſtque minora alia oppida (quae poſtea Comitatus Cajaeiae, Calium, & Teani conſtituerunt) Venafrum, indeque Aeſerniam, aliaque contermina ducebat, intra fines quidem eo temporis Salern. Principatus, cui Capuae Gaſtaldatus adnexus, ut in Capitulari: *Sarnum*, *Cimiterium*, *Furculum*, *Capua*, *Teanus*, *Sora*: qua profecto in Urbe tunc hujuſce Gaſtaldatus confinia: quamvis ab Capuae poſtea Prineipibus, diviſo Salerni Principatu, ulterius quoque Capuanus Principatus protenſus, ut Tom. I. hujus operis dictum eſt, quum Marſia, ſive Marſorum Vallis, & Regio, & Gaſtaldatus Theatinus Spoletano Ducatui jampridem adjudicati fuiſſent. Ex Aeſernia igitur rectà Caſinum hujus Prineipatus fines erant; proindeque Atinam, Aquinum, Pontemcurvum, Alvetum, Arpinum, Babucum, Caſamarium, Caſtrum Arcis, Ciperanum, Salvaterram, aliaque intermedia includebant: ultra quae ab occaſu Dueatus Cajetae inerat, & Romanus: Boream verſus Spoletanus ſeu Theatinus: ab ortu Beneventanus: & ab meridie ad mare uſque Caſtrorum Volturni, & Liternenſis, Capuae ampliſſimus Gaſtaldatus per Sueſſam, Calinium, ſive Carinulam, Vulturnum Caſtrum cum adjacentibus ſuis oppidis, pagisve circumibat; cujus Gaſtaldatus fines pone Liternum amnem, Acerras uſque, Ducatus Neapolitanus ſub Graecorum imperio praeſcribebat, & Nuceriam uſque tunc

limita-

Digitized by Google

re, atque ad Septemtrionem, finitus mihi modo eſt terminus iſte ad Orientem.

Ll 2 DIS-

limitaneum hujuſce Ducatus propugnaculum: licet deinde Urbe illa Salerni Principes potiti fuerint X. cadente ſeculo, ut in antecedenti Tomo adnotavi.

Atque heic brevi dicta ſufficiant, ut aliquantula Lectores cognitione Salern. Principatus confinium (etſi non quantum res expoſtulabat) inſtruerem. Quod ex Tabula expanſa Langobardici CisTiberini imperii To. II. hujus operis adjecta, noſci melius quiſque poterit. Me pro meis viribus iſthaec feſtinante calamo, variiſque diſtentum curis, maliſque agitatum, ingenue fateor, deſcripſiſſe. Aliqua (utinam cuncta!) vera eſſe nil dubito; veroſimilia alia, incertave, aut obſcura. At non diligentiae meae, ſed Scriptorum potius ſilentio, aut ambagibus culpa erit tribuenda, qui hujus Principatus limites nullimodo diſtinxerunt, niſi vagis ſeu generalibus verbis. Aliis, ut meum laborem, ſolicitudinemque perficiant, me commendo; atque ne aut meam negligentiam, inſcitiamque inclementer inſimulent (quod adverſus me immerito, & ut dicam impie hoc egiſſe non erubuerunt) oro, obteſtor, efflagito.

Digitized by Google

DISSERTATIO VII.

FINES DUCATUS BENEVENTI

AD SEPTEMTRIONEM.

EXtima, ac orientalior Beneventani Ducatus ab hoc latere urbs fuit Brunduſium, ſicut ex non ſemel producto Conſtantini Porphyrogennetae loco De Adm. Imper. cap. 27. facile eſt intelligere: *Langobardi*, inquit, *ex Benevento excurſione in omnem ditionem facta, ſubiecerunt eam Themati Langobardiae, & Calabriae, excepta Hydrunte, & Callipoli*, &c. hae namque urbes ſingulae ab utroque Salentini Promontorii latere, & quod Septemtrionem, & quod Meridiem reſpicit, ſitae, Brunduſio quidem ſunt orientaliores; quibuſcum detentam quoque fuiſſe a Graecis intermediam Oriam, docet Erchempertus Num. 48. eam dicens ab Graeco Imperatore Baſilio dono datam *ad convivendum* Gaideri, qui Beneventano Principatu exutus Conſtantinopolim profugus ſe receperat. Sicut Graecorum quoque, ut reor, colens amicitiam Beneventi Dux alter, qui proxime Arichim II. praeceſſit, Hydrunti, ſive Otrantina dicas in civitate, aliquando manſit, ad quam ab inſequente Langobardorum Rege Deſiderio confugerat, utpote ſociorum, vel ex foedere, aliove conſimili pacto ſibi commendatam: nam ſic exponenda cenſeo Pauli Romani Pontificis verba, quae in epiſt. 4. ad Pipinum Regem Galliae de eodem habentur Deſiderio: *Appropinquante autem*, inquit, *eo Benevento, illico Dux Beneventanus fugam arripuit in Otrantinam Civitatem; & dum diu immineret, ut ex ipſa ſua civitate exire eundem Ducem ſuaderet, & nequaquam in eo ſuam adimplens voluntatem, conſtituit Ducem alium in eodem Beneventano Ducatu, nomine Argis* (a), &c. Et

(a) Cur aliter Pontificis verba capiam, qui addit Deſiderium Regem ſolo Duce illo, & ejus nutritore Joanne contentum, Graecis expugnatam urbem fuiſſe dimiſſurum?

Et quidem innominatum hunc ducem nullum praeſentius habuiſſe perfugium, quam Graecorum urbem, aptiſſime convenit eorum temporum, & Beneventani Ducatus, quæ tunc manebat, conditioni, quando Dux Godeſcalchus, ni Paulus Diacon. falſus eſt lib. 6. cap. 17. ſive 57. de quo alibi dixi ante annos haud multos ab perſequente Rege Luitprando ad Graecos pariter tranſire diſpoſuerat: necdum Salernum, ut poſtea, inſtauratum, eximieque munitum fuerat ab Arichi. Cum igitur Hydruntum Graeci detinuerint, deque hoc Pontifex Paulus minime diſcrepet ab Porphyrogenneta, extimam utique urbem ex orientali plaga hujus lateris ſeptemtrionalis Brunduſium Beneventani Duces habuerunt. Sed Porphyrogenneta Langobardos ait, pervaſam ditionem *ſubjeciſſe Themati Langobardiae, & Calabriae*: hujus nomine Calabriam recepto more demonſtrans ad mare Inferum, de qua ſuperius: Langobardiae autem novitio vocabulo Apuliam deſignans ad mare Superum, quam plane late obtinuerunt, ut qui Tarentum, & Brunduſium uſque ſuos fines, ſicut notavimus, dilatarunt. Verumtamen cur ſic Apuliam adpellarit, Beneventanumque Ducatum in bina Themata, ſive dicas Provincias tradiderit diſtributum, cum neutrum hoc e noſtratium fecerit conſuetudine, utrumque ſane exponendum, ſed loco erit aptiori. At Beneventanos una cum mediterranea Apulia, quam *latiſſimae regionis* adpellatione Paulus Diaconus in antecedentibus demonſtrabat (a), litoralia etiam Brunduſium citra non poſſediſſe, non adhuc novi cur adfirmem; quandoquidem ſatis conſtat, eis ceſſiſſe Barium, ut ex Erchemperto num. 16. quin & Sipontum, ſed aliquanto poſt aetatem Sancti Gregorii Magni, qui ejus urbis *Tribunum ab hoſtibus praedatum*, pretioque redemptum perhibet lib. 3. Ind. ct. 12. epiſt. 17. nam idem Paulus lib. 4. cap. 14. ſive 41. rem enarrans actam ante an-

(a) Sic Varro de R R l. 1. c. 6. latiſſima. Apuliam infert aeſtuoſam, quod ſit

annum 640. ut alibi dicendum erit; proximum Siponto litus in Beneventi locat fine: *Radoaldus*, inquit, *& Grimoaldus Giſulfi Foro Julienſis Ducis filii deſpectui ducentes ſub patrui ſui Graſulfi poteſtate degere, cum eſſent jam prope juvenilem aetatem, adſcenſâ nauiculâ, remigantes ad Beneventi fines pervenerunt*: hoc eſt ex interiori Hadriatici maris ſinu ſolventes non alio quam ad Siponti litora appulerunt, quod facile dabunt locorum periti. Verumtamen quid conjecturis opus eſt in re clara, quae ex altera ejuſdèm Pauli narratione aperitur lib. 4. cap. 15. ſive 46.? *Venientes Sclavi*, inquit *cum multitudine navium, longe a civitate Seponto caſtra poſuerunt* (in anno ſcilicet 642. de quo in Chronologia) *Super quos Ajo Dux Beneventi cum veniſſet, ſimul cum aliquantis viris extinctus eſt*. Et capite ſequenti: *Eo tempore*, ait, *venientibus Graecis, ut Oraculum Sancti Michaelis Archangeli in Monte Gargano* (eſt ad Garganum Sipontum) *depraedarentur, Grimoaldus Dux ſuper eos cum exercitu veniens, ultima eos caede proſtravit*; quod ſane mox poſt annum contigit 647.

Sed Graecis ſacrilega iſta cum adſcribit, vereor ne imponat nobis Paulus, ſuſpectae mihi ſemper fidei Auctor in his, quae ſuorum Langobardorum officere poſſunt decori. Cur enim potius non credam talia ab iis commiſſa, quos conſtat Caſſinenſe Monaſterium ſuperioribus annis diripuiſſe, ac Idololatriam (a), ſive Arianam haereſim (nam diſcrepant de hoc Auctores) ad annum uſque 663. fuiſſe ſectatos, nempe Langobardos Ducatus Beneventani? cum ceterum ſit manifeſtum, Graecos ex antiquo ritu impenſo ſtudio Sancti Michaelis nomen coluiſſe, cui (ut paene ſupparem primis hiſce Langobardorum temporibus dem exemplum) unus Magnus Juſtinianus Imperator plures Conſtantinopoli aedes tum refecit,

(a) Rom. Martyr. XI. Kal. Mart. & inedita Acta S. Barbati Epiſc. Benev. Langobardos Idolis deditos perhibet: Acta S. Joannis Epiſc. Bergom. Arianiſmo.

Digitized by Google

cit, tum novo opere excitavit, quod Procopius teſtatur libro primo de ejus Imperatoris Aedificiis; eidemque Angelorum Principi Graeci Neapolitani ſua in urbe Templum avito haud dubie ritu conſtruxerunt, quod S. Gregorii Magni aetate dedicarunt, ſicut idem Pontifex declarat lib. 7. Indic. 2. epiſt. 15. Credam igitur vere tunc Graecos cum Langobardis ad Garganum pro ejus loci poſſeſſione, ſicut pro aliis alibi frequenter, conflixiſſe, atque hos victoriâ potitos ſacram Archangeli Specum diripuiſſe (1). Namque ex ineditis Actis S. Barbati Epiſcopi Beneventani in Monialium Monaſterio Sancti Joannis Baptiſtae Campanae urbis adſervatis, cum conſtet eam in anno 663. adeo cultoribus manſiſſe deſtitutam, *ut nec ſedulum illuc officium perſolvi poſſet*; nec non Beneventanos Langobardos Divinae opis praeſidio ſua ab urbe Imperatorem Conſtantium abegiſſe, atque vix tandem ad meliorem converſos frugem, Catholicamque fidem ſuaſu ejuſdem Sancti Epiſcopi amplexatos, ei permiſiſſe, ut intermiſſa ibi ſolemnia reſtitueret, haud quidem ex alia, quam ex illata ab ipſiſmet Langobardis direptione, venerandam Cryptam eo perveniſſe non eſt ambigendum. Sacrilegae igitur rapacitatis opprobrium e Langobardis Paulus convertit in aemulos Graecos, quem nimio ſuae gentis amore complura alia omnino contraria iis, quae facta ſunt, enarraſſe, magnus vir judicii Baronius ad annum 585. num. 2. peritiſſime obſervavit. Atqui (ſi tamen receptam in Sacris paginis Hiſtoriam ad conjecturae lancem expendere fas eſt) an etiam ſatis certi eſſe poſſumus, non ſic quoque commiſſum in Actis Angelicae Adparitionis, quae perhibent Neapolitanos a Sipontinis devictos (hoc eſt a Beneventanis Langobardis Graecos, de quo alibi dictum eſt) Paganitatem exuiſſe, Chriſtique ſuſcepiſſe fidem? quandoquidem, ut opportune nunc aperiam, quod libro priori diſſimulandum

(1) Hanc Peregrinii opinionem alibi impugnavimus.

Digitized by Google

dum duxi, oppoſitum verius; atque non Graecos, ſed Langobardos ea occcaſione ſacro Baptiſmate initiatos ex hoc aliquis dixerit; quoniam eorum Actorum Auctor Langobardus & ipſe fuit, fueruntque tum Graeci, tum Neapolitani antiquiſſimi Chriſti cultores, Langobardi autem ſero, & in anno 663. Idololatriae renunciarunt. Et quidem iſta cum ſimul confero, videre mihi videor tunc Sipontinos, ac Beneventanos in eam, quae in praefata Adparitione enarratur, a Neapolitanis, & Graecis redactos fuiſſe anguſtiam, nimirum cum Imperator Conſtantius, ſicut eſt in praeſcriptis Actis Sancti Barbati, necnon in Paulo Diac. lib. 5. c. 4. ſive 7. pervaſas Apuliae civitates eis ademit, Luceriamque a Siponto non admodum disjunctam ad ſolum proſtravit, ac ipſam tandem Beneventum arctiſſima obſidione tamdiu coercitam divexavit, dum ejus cives divinam opem invocantes, extremam evaſerunt cladem; quod praefata S. Barbati Acta, ſincera illa quidem vel ex Baronii cenſura in Notis ad Martyrol. XI. Kal. Martii, his verbis declarant: *Conſtantinus* (ſic etiam dixere Conſtantium) *qui uſque ad internecionem moliebatur urbem cum ſuis habitatoribus perdere, & quem nequibant ad miſericordiam flectere immenſi ponderis argentum, vel aurum, atque innummera multitudo pretioſorum lapidum, & margaritarum, accepta ſolummodo ſorore Ducis Romualdi, Beneventum deſerens, Neapolim eſt ingreſſus*. Haec ibi: poſt quae ſubijcitur Ducem, & Langobardos incolumitatis ſuae vota Deo perſolventes, omnem Paganitatis ritum, ut paulo ante dicebam, exuiſſe, ordinatoque ſibi in Epiſcopum Barbato, quo monitore ſacra vota nuncupaverant, Chriſtique fidem ſuſceperant, munera ei magna obtuliſſe; quibus ſpretis, in haec ſanctum virum verba eſſe Romualdum adlocutum: *ſi munus*, inquit, *tuae ſalutis vis offerre, ſtude unum impendere ſacrificium, ut B. Michaelis domum, quae in Gargano ſita eſt, & omnia quae ſub ditione Sipontini Epiſcopatus ſunt, ſedi Beatiſſimae Geni-*

tri-

tricis Dei, cui nunc indigne praeſum, in omnibus ſubdas; & quoniam abſque cultoribus omnia depravantur, unde nec ſedulum illic ſacrificium perſolvi poteſt, melius a nobis diſpoſita tibi proficiant in ſalutem. Hactenus Barbatus; eique, ut ipſe petierat, demandatam fuiſſe Angelicae ſacrae cryptae, & Sipontini Epiſcopatus curam, eadem perhibent Acta, literiſque probatur adviventis tunc Romani Pontificis Vitaliani, datis eidem Barbato, quas recitat Marius Vipera lib. 1. Chronologiae Epiſcoporum, & Archiepp. Beneventi, etſi in multis adeo corruptas, ut de illarum ſinceritate ſuſpicari merito quis poſſet, niſi ex pluribus aliis fidelioribus monumentis ab eodem Vipera relatis pag. 61. 63. 70. 81. & 85. aperiretur, Gargani montis ſpecum, & Sipontinam Eccleſiam diu etiam poſt Vitaliani tempora Praeſulibus Beneventanis commendatas manſiſſe, ſuoſque ſero Archiepiſcopos, & collabente Beneventano Principatu, obtinuiſſe, de quo in Diſſertatione dicam, quae inſcribitur: *Noſtratium Langobardorum occaſus* (cujus etiam jacturam ingemiſcimus *Prat.*) Hoc igitur pacto Beneventanis Langobardis poſt deplorata humana omnia praeſidia divinitus conceſſa ſalus, abnegataque tunc ab eis Idololatria, atque Archangelo Michaeli religioſior, & cultior veneratio reſtituta quamaptiſſime cum his convenire videntur, quae de Sipontinis, ac Beneventanis e Neapolitanorum, hoc eſt Graecorum, & Conſtantii obſidione evaſis, in Actis Adparitionis Archangeli exponuntur, doctiſque viris minus probata, ſecretiori alia interpretatione excipienda eſſe cenſentur.

Sed mihi de ſemita ſemel digreſſo, permittat velim Lector, rem nec de nihilo, nec prorſus injucundam minutius exponam, aliiſque inſuper ratiunculis confirmem. Quamvis haud puto, omnia a Paulo Diac. & in Actis S. Barbati de Imp. Conſtantino enarrata, geſtaque illa omnia in Adparitione S. Michaelis deſcripta, adamuſſim poſſe inter ſe aequari, & conferri; quandoquidem neutra nec ſincere, nec integre cum fuerint literis conſi-

gnata, utique ad omnimodam concordiam duci nequeunt, ut eſt manifeſtum. Et quidem traditam de Sipontinis, Neapolitaniſque inimicantibus hiſtoriam; deque ab his tam ſero ſuſcepto baptiſmate, explanatione Indigere omnes conſentiunt eruditiores, ut dixi: in Actis vero S. Barbati ſatis jejune exponi, immo non exponi, cur Sancto illi Epiſcopo maxime ſederit, ac prae caeteris Eccleſiis cordi fuerit Angelicae cryptae reparatio, ipſa Actorum lectione adparet: & Paulum tandem quis non conſentiet mancum, ſtudioſeque mendacem, qui Epiſcopatus Barbati, abjurataeque a Langobardis gentilitatis, nec per ſomnium ibi meminiſſe deprehenditur? Ut igitur opinor, cum Beneventani Langobardi ſtatuiſſent diuturni ſui ethnicismi memoriam prorſus omnem abolere, eodem utique conſilio Auctor Angelicae Adparitionis talem maculam e ſua gente convertit in aemulos Neapolitanos, & Graecos, nomenque penitus ſiluit Langobardorum. Cujus perturbatae narrationis Paulus, & ipſe ſuis favens, cum duceret funem, tum ſacram Specum a Langobardis adverſus impiam Graecorum rapacitatem propugnatam, ſecus ac res acta eſt, ut ſupra obſervabamus: tum ultimum excidium, nulla Divini ſubſidii facta mentione, eos evaſiſſe adfirmat; nempe veſtigium, indicium omne celans, atque corrumpens obſervatae diutius gentilitatis. Quam nihilominus ipſemet, velit nolit, ibidem manifeſtat, Conſtantium dicens Italicam expeditionem adornantem, quendam conſuluiſſe Solitarium, qui Prophetiae ſpiritum habere dicebatur: *Utrum ipſe gentem Langobardorum ſuperare, & obtinere poſſet*; atque ab eo reſponſum obtinuiſſe (ſicut editio Frobeniana in hoc melior, & plenior duabus aliis praefert) haud tunc vinci poſſe, quos S. Joannes Baptiſta impenſo ab eis ſtudio in Sub-Alpina Italia cultus protegebat. In hac enim narratione nonnihil ſubodorare mihi videor de ſoluta non abſque Dei nutu obſidione Beneventi. Quam ſane urbem Angelica cuſtodia munitam Imperatori non ſuccubuiſſe, ex hoc etiam intelligi poſſe arbitror, quod idem Paulus

lus tradat, Solitarium ab Archangelo, & ab Chriſti Praecurſore, unaque ab Apoſtolorum Principe per viſum de irrito conatu Imperatoris fuiſſe admonitum, etſi unus Joannes ab unis Sub-Alpinis Langobardis, ut idem habet Auctor, veneraretur: nempe hoc pacto declarans, praefatam triadem, ſublato Graecorum terrore, tutelam gentis ſuſcepiſſe Beneventanae (a). Quo pariter referam quae in ſaepe dictis Angelicae Adparitionis Actis de Templo habentur, D. Petro apud Gargani montis Specum excitato a Chriſtifidelibus, obſidionis periculum evaſis; biniſque ibi Aris, altera communi chriſtianorum omnium patronae Dei genitrici Mariae, altera vero D. Joanni Baptiſtae dicatis. Ex his itaque cum jam conſtet, Scriptores Langobardos alios alias ingreſſos, horum geſtorum ſeriem tamquam ex induſtria obſcuraſſe, intelligi hinc quoque valebit, cur eorundem dicta non admodum apte ſimul poſſint componi. Atqui de Paulo aliter credendum non eſt, qui de praefata Conſtantii expeditione invicem pugnantia ex poſuit: vel cum a Duce Romualdo obſidem Imperatori perhibuit traditam ſororem Giſam poſt acceptum nuncium, praeſto jam ſibi adeſſe cum valido exercitu patrem, Regemque Grimoaldum: vel cum ſcripſit, Conſtanti copias Neapolim poſt inita foedera recedentes bis fuiſſe a Langobardis caeſas: primum a Campano Comite Mitola apud Calorem (b) fluvium in loco, cui ex eo conflictu *Pugnae* nomen manſit: iterum ab Duce metipſo in loco *Forino* (aliter

(a) Cis Tyberinos Langobardos ſub hujus Sancti Triumviratus tutela habuiſſe templa ſunt documento frequentiſſima, & praeclara, quae ejs ubique excitarunt. Et Sancti quidem Michaelis patrocinium caeteris praecipuum fuiſſe, nummis declaratur aureis, & argenteis cum ejus nomine a Beneventanis Dynaſtis excuſſis.

(b) Fluvium Calorem a Paulo pro Sabato dictum non dubito; quem prope Petrus Diac. in Auct. ad Oſtien. l. 4. c. 16. agnoſcit hunc locum appellatum *Pugna*. Sed eo Conſtantium recta, & feſtinato, ut Paulus perhibet, Neapolim recedentem e recta via divertiſſe, locorum, & geſtorum conſueta eſt confuſio.

Forma: aliter *Formiis*, quod magis placet) (1) nuncupato: vel tandem cum ſecure, & quiete Imperatorem poſt haec Roma Rhegium facit per Beneventani Ducatus loca recedentem. Equidem minime crediderim, abſurdam adeo narrationem ex alio manaſſe fonte, quam ex pravo hoc ſtudio celandi abjuratam ſero a ſuis paganitatem; quem ſemel e recto rerum ordine digreſſo, utique oportuit in diſſonum, inconſtantemque labi ſermonem.

At praeter jam dicta, haud minora alia rei, ut geſtam puto, ſigna remanſere in Adone Viennenſi; qui in Martyrologio Archangelum ſcribens ſubſidio fuiſſe Sipontinis, & Beneventanis adverſus Neapolitanos 8. idus Maii, quod etiam demonſtrabat Erchempertus num. 27. Sipontum deſignans in finibus Campaniae; ejuſmodi ſcilicet locorum confuſione ſubindicans, id competere Langobardis, quos ad Campaniam cum Conſtantio, & Neapolitanis bis conflixiſſe, fuiſſeque ſuperiores eſt ex Paulo jam dictum. Et plane ea bella in menſe Maii geſta, ex Anaſtaſio Bibl. intelligimus, qui Vitaliani temporibus Conſtantium perhibet de Regia Urbe veniſſe *Tarantum, inde Beneventum, & Neapolim per Indict.* 6. (in anno nimirum Chriſti 663.) ac ſubdit: *Poſtmodum venit Romam, ideſt quinta die menſis Julii, feria* 4. *Indict. ſupraſcripta*. Sed rem prorſus omnem evulgatus nuper a me detegit, etſi invitus, Ignotus Caſſinenſis num. 3. continentem ſermonem habens de Graecis, & Romanis devictis a CisTyberinis Langobardis, deque Alczeco Bulgaro ad habitandum ab eis ſuſcepto, ac de Archangeli protectione, ſimulque de Neapolitanis ad Chriſti fidem converſis, in haec verba: *Poſt hoc*, ait, *dominantes Italiam, Beneventum* (properantes) *introeunt ad habitandum. Horum autem Princeps militiae coeleſtis exercitus Michael extitit Archangelus. Neapolites ad fidem Chriſti perducti.* Al-

(1) Neutiquam omnino *Formiis* quum ex contextu Forinum intelligatur oppidum non longe a Salerni Urbe, adhuc eodem nomine vocitatum.

Alzecus Vulgarius cum hominibus ad habitandum ſuſcipitur . Graecorum , Romanorumque Langobardi gentes ſuperantes , totam ſimul Beneventi poſſident patriam . Sic ille ſtrictim , ſed palam haec omnia continenti eo tempore acta fuiſſe exponens , quo infructuoſe Conſtantius Langobardos aggreſſus fuerat ; quando etiam Alczecum Bulgarum ſive ab eis accitum , ut ſuperius obſervabam , ſive ſponte novas ſedes cum ſuis quaerente , certum eſt in CisTyberinam Italiam perveniſſe . Perſpicuum itaque ex his eſſe poteſt , quae in Actis Adparitionis Archangeli perhibentur de Neapolitanis bello prementibus Sipontinos , aptiſſime convenire Graecis , non ſolos Sipontinos , ſed Langobardos CisTyberim univerſos perdere molientibus ; quos plane ſecum habuiſſe Neapolitanos , plauſibile admodum videtur ; atque adeo ad Chriſti fidem Langobardos , ut D. Barbati Actis proditum eſt , tunc converſos , conceptumque ſolventes votum, B. Michaelis Cryptam Sacris deſtitutam , impenſo ſtudio excolere coepiſſe ; quandoquidem primam illam in Gargano monte , D. Archangeli manifeſtationem , atque Sipontinorum pericula ad eadem , conjunctaque tempora referre non oportet ; vel Actis metipſis praefatae Adparitionis conſentientibus , quae tute vide . Eſt autem advertendum vocabulo Romanorum (1) ab Ignoto Caſſin. nec Graecos , nec urbis Romae demonſtrari cives ; ſed juxta tertiam quandam acceptionem Auctoribus mediae aetatis uſurpatam, ſic dictos Italiae primitivos incolas , & indigenas ; qua etiam nomenclatura appellatos quandoque conſtat reliquos populos omnes extra Italiam poſitos , Romanoque

olim

(1) Nec alia de cauſa Gothi Arianae ſectae, ut eſt apud Gregor. Turon. Mirac. l.1. c.25. *Romanos vocabant homines noſtrae religionis :* nempe quod Catholicam , qui ſervabant fidem , de ſua non eſſent gente, ſed indigenae locorum , quae Imperio ſubjecta olim fuerant Romano. Salvianus etiam in Lib. de Gubernat. Romanos hoc ſenſu ab impiis Barbaris pluries diſtinguit. Hunc nodum, quem exſolvere credidit Peregrinius noſter, jam ſuperius Tom. I. a me aptius exſolutum habes in not. ad Ignotum Caſſ. loc. cit.

olim Imperio ſubjectos; ad Barbarorum nimirum diſcrimen, de quo alibi pluribus. Sed cur tandem rem non expedio, apertiſſimumque ejuſdem Ignoti non praefero teſtimonium, qui num. 25. praeclaram de Neapolitanis victoriam a Campanis Langobardis 8. Id. Maii, anno 860. reportatam cum illa comparans, quam pariter Sipontines de Neapolitanis eadem olim die retuliſſe, proditum in praefatis Angelicae Adparitionis habetur Actis, utramque diſerte adſcribit Langobardis his verbis? *Secunda*, inquit; *Neapolitis haec ruina extitit ſimilis, qua olim in Gargano cum Beato Michaeli Archangelo ageretur feſtivitas, corruerunt.* Cui quamſimillimo, quin etiam clariori ſermone accinit Erchempertus num. 27. de eodem Campanorum cum Neapolitanis conflictu ſic habens: *Qua etiam die*, inquit, *priſcis temporibus a Beneventanorum populis* (non igitur ab ſolis Sipontinis) *Neapolites fortiter caeſos fuiſſe legimus* (a). Porro Beneventanae Provinciae incolas promiſcue omnes recepto more dictos quandoque fuiſſe *Sipontinos*, obſervare eſt in Conſtitutione ab Imp. Lothario I. edita *tempore Eugenii Papae ante Januam B. Petri Apoſt. in Civitate Romana*; hoc eſt in anno 824. (pace dixerim viri magni Jacobi Cujacii, qui ſanctionem illam ad Lotharium refert juniorem) cujus mentio exſtat Feud. lib. 1. tit. 19. factaque adſeritur *ad laudamentum ſapientum Mediolani, atque Papiae, ſeu Cremonae, atque Mantuae, & Veronae, quae vulgo Berona vocatur, & Terviſii, & Paduae, atque Vincentiae, & Parmae, Lucae, & Siponti* (1). Sapientum enim

Sipon-

(a) An etiam bellum a Duce Romualdo adverſus Conſtantii copias apud Formias geſtum, de quo Paulus Diacon. l. 5. c. 5. ſive 16. accidiſſe credam *ad Montem Garganum*, idest *ad Montem Gariliamum* a Formiis parum diſſitum; Sicuti ex eorundem nominum commutatione plerique recentiores decepti tradiderunt, Saracenos ad Garganum diu inſediſſe, qui ibi nunquam, ſed ad Garilianum ſua aliquando domicilia habuerunt? At haec non Formiis, ſed Forino contigiſſe ſup. adnotavi.

(1) Tò *Siponti* amanuenſium profecto ſphalma, ibique aliam in Mediolanenſi Provincia Urbem deſignatam fuiſſe ſuſpicor.

Siponti appellatione (quae lectio, nec cenſori Cujacio, nec ulli unquam ſuſpecta fuit) ni univerſae Beneventanae regionis venerint Jureconſulti, cur in eo Conventu Sipontini potius, quam reliqui ex CisTyberina Italia accerſiti fuerint; minime capiemus. Et vero eam Conſtitutionem ad juniorem referendam non eſſe Lotharium, hinc patet; quod bis ille Romam advenerit, ſed ne accedere quidem ad B. Petri Januam valuerit. Non in an. 1133. *quando in Eccleſia S. Salvatoris*, ut inquit Otho Friſing. lib. 7. cap. 18. *quae Conſtantiniana dicitur, a Summo Pontifice Innocentio coronatus* (eadem dicta *Lateranenſis*, in cujus Palatio Innocentium tunc habitaſſe, tradit Falco Beneventan.) *Imperatoris, & Augusti adeptus eſt nomen; nempe Eccleſiam B. Petri, ubi mos coronari eſt Imperatoribus, Petrus* (qui & *Anacletus*, Antipapa) *eo tempore occupaverat*. Nec in an. 1137. Vaticanam adhuc detinente Eccleſiam Anacleto; quandoquidem Innocentius una cum ipſo Lothario Romam tunc ex Apulia recedens, *Lateranenſe Palatium* (ſic idem Falco) *adivit*. Angelicam itaque Adparitionem, qua Sipontinos a clade ſervatos, Neapolitanoſque ad Chriſti fidem converſos, perhibetur, in hujuſmodi ſententiam apte exponi poſſe, exiſtimo; quam, ut ſuperius monui, longe poſt primam ſacrae Gryptae ſub Papa Gelaſio, ut volunt, manifeſtationem contigiſſe, vulgata de eadem Adparitione Acta, ſi rite exponantur, declarant; quibus perhibetur, non ante ſervatos Sipontinos ab extrema illa clade ſpecum conſuevíſſe penetrari, quod convenit cum S. Barbati Actis tradentibus, antequam Beneventani Langobardi ab imminenti ſervati fuiſſent excidio, Chriſtique fidem ſuſcepiſſent, locum incultum, deſertumque manſiſſe, quia, ut dicebam, ipſi illum ante 15. fere annos diripuerant, nec prius adiverant ob impietatem: nam piorum hominum donariis haud tunc primum coepiſſe frequentari, ipſa direptio a Paulo Diac. deſcripta, e qua digreſſi ſumus, manifeſtat.

Ad quam non dicam, ſed ad aliam ſane D. Michaelis

lis Baſilicam recentius, ſive antiquius excitatam, poſt depulſum ex Italia Conſtantium, ſuſceptumque Archangelum in tutelarem confugiſſe Hunulſum credam, iram caventem Regis (a) Grimoaldi ob ſervatum a comminata nece Bertaridum Regni Langobardici haeredem, ſecus ac praefatus Paulus lib. 5. cap. 1. & ſeqq. callide rem antevertens, ante ſuſceptam ab Imperatore Italicam expeditionem id actum ponit (1), quem ipſa expoſitorum a ſe geſtorum ſeries Prochroniſmi convincit, minime tantum temporis admittens ſpatium inter pervaſum in exordio anni 663. a Grimoaldo Regnum, & Conſtantii in vere ejuſdem anni adventum, ut eo medio valuerit Bertaridus ad Cacanum Hunnorum Regem profugus pervenire, Grimoaldus apud Cacanum per Legatos agere de dimittendo a ſe Bertarido, ipſe Bertaridus ad Grimoaldum redire, atque iterum fuga ſalutem quaerere, ejuſque ſugae Hunulſus auctor e Sacro aſylo ſub fide eductus in honore aliquandiu apud Grimoaldum manere, tandemque ejuſdem permiſſu ad Bertaridum in Galliam ſe conferre: quae omnia juxta Pauli narrationem completa fuiſſent duorum, triumve menſium, ut dictum eſt, intervallo.

At poſt Sipontum, adjacentemque Gargano Promontorio regionem, ad ulteriora ad Septemtrionem loca Beneventanos aliquando ſuam produxiſſe ditionem, certum

eſt

(a) Ad eandem etiam Baſilicam longe poſt cum ſe recepiſſet Herſemar ſub Rege Luitprando impunitatem quoque meruit, teſte Paulo l. 6. c. 15. ſive 51.

(1) Male heic Peregrinius noſter Prochroniſmi arguit Paulum Diac. Non enim eodem A. 663. ea quae adſerit contigere. Grimoaldus namque Langobardicum Regnum invaſit, ut ſuperius adnotavi, in A. 662. & Conſtantius Imp. in Apuliam non deſcendit, niſi inſequenti A. 663. utraque res ſub veris initio confecta. Nulla igitur in Pauli narratione incohaerentia. Potuit quidem eo anno, nempe 662. & ſequentis initio Bertaridus ad Cacanum profugere, ad Grimoaldum redire, atque iterum fuga ſaluti propriae conſulere, & alia quae acciderunt a Paulo ibi enarrata, non intra ſpatium completa duorum, vel trium menſium (juxta Peregrinii mentem), ſed potius menſium ſaltem tredecim.

eſt ex Erchemperto num. 5. & 6. qui tradit ob denegata tributa ademptas eis armorum vi a Gallis fuiſſe, a Carolo ſcilicet Magno, ejuſque filiis, & a Spoletano Duce, *tellures Theatenſium, & urbes*, quod alii, & ipſi antiqui, confirmant Auctores, Anonymus in Vita praedicti Caroli, Anonymus alter in Annalibus Francorum, Adelmus, ſive Adhemarus Benedictinus, & Ado, uterque in Chronicis, nec non Aimoinus lib. 4. cap. 90. adſerentes, id contigiſſe in anno 801. ac addentes, Luceriam, & Ortonam (extremam, forte, in eo Hadriatici maris litore noſtratium Langobardorum urbem) eadem tempeſtate amiſſas, ſed Luceriam illico recuperatam; quod Erchempertus quoque perhibet loco relato. Poſt haec igitur Beneventanus finis ad Luceriam, *opulentam Apuliae Civitatem*, ut eam dicit Paulus Diac. diu ſubſtitit; cujus ager (certe Beneventana ditio) ad Tiferni fluminis oſtia, & in mediterraneis ad fluvium Trinium perveniſſe videtur (1): ſiquidem ad hujus fluenta Princeps Grimoaldus eodem hoc bello, quo Theathenſium tellures, & urbes amiſit, Pipino Italiae Regi, Caroli M. filio, fortiter reſtitit, ut Anonymus Salernitanus tradit in Hiſtoria non dum edita; ibique ſitum Tribetenſe caſtrum, utpote in confinio, amiſſum, receptumque varia fortuna legimus in Erchemperto num. 39. Theathina autem Marchia, quo abſoluto nomine labentibus annis Theathenſium urbes dictae ſunt, eſtque modo ſub iiſdem

 fere

(1) Ad Trinii ſane, & ad Sagri, vulgo *Sangro* amnium ripas Comitatum Aeſernienſem ſub poſterioribus Langobardis ex antiquiori etiam inſtitutione productum ſcimus, defixiſque marmoreis columnis ab ulteriore regione diremptum; poſt quem ad Occidentem Comitatus fuit Venafranus, dein Caſſinenſis ditio, & tandem Sorani. Quum autem Ducatus Benev. & Capuae ab una Atenulfi I. progenie regeretur, fines Ben. Ducatus, aetate Pandulfi Capiteferrei praecipue, protenſi ſunt, Ducatu Spoletano adquiſito, a quo ultra Trinium etiam fluvium Langobardi ditionem ſuam amplificarunt, e Spoletano fort. Ducatu Theatenſi, Marſorum, aliorumque Comitatuum agris ad Capuanum adjunctae fuerint, ut ex quampluribus veteribus chartis Monaſt. Caſſin., & noſtrae Urbis clare evincitur; in ipſis enim, in quibus de Theatenſis, & Marſorum Comitatibus mentio habetur, Capuanorum Principum inſcripta nomina recenſentur.

ſere finibus Aprutium citerius, ad Tifernum, ni fallor; olim pervenit, a qua mente Falco ad annum 1137. de Lothario II. Imper. ſcribens, *Praefatus*, inquit, *Imperator flumen Piſcariae adveniens, Paſcha Domini ibi celebravit: inde flumen illud tranſiens, Civitatem Termulenſem, & illius Provinciae Comites obtinuit, & inde amoto exercitu, Apuliam ingreditur*: Civitas enim Termulenſis Tiferni oſtio citerior eſt non ſane multum. Haec vero loca a Carolo M. noſtratibus adempta Langobardis, Ducatui, ſive adjacentibus Ducibus Spoletanis, vel perpetuo commiſſa fuiſſe, vel committi conſueviſſe, complura declarant antiqua monumenta; de quibus, etſi hujus non eſt operis plenius diſſerere, haud tamen omittam, videri Francorum Reges, & qui poſt illos Italiae Regnum obtinuerunt; ipſumque Carolum ſtrictiori quodam jure, Spoletanum Ducatum, caeteraque poſtmodum contributa eidem loca obnoxia habuiſſe prae Beneventano, qui memoratis Regibus vectigalis tantum fuit. Quo referendum exiſtimo, praefatum Carolum M. Regna ſuis filiis ſuo in teſtamento diſtribuentem, Pipino legaſſe Regnum Italiae, unaque Ducatum Spoletanum, cui ab eo inſtitutus tunc praeerat Dux Guinichiſus, Scriptoribus geſtorum Caroli memoratus: de Beneventano autem ne verbum quidem ſubmurmuraſſe; quippe qui, ut in ejus vita Anonymus Auctor prodit, *in poteſtate ſua omnem terram tenuit de Monte Gargano* (eſt Garganus paulo orientalior urbe Termulenſi, eademque longe celebrior) *uſque Cordubam*, *Civitatem Hiſpaniae*; tributariam vero reliquam omnem habuit Italiam (verba ſunt Eginhardi) *uſque in Calabriam inferiorem, in qua Graecorum, ac Beneventanorum conſtat eſſe confinia*, ac perinde ipſum Ducatum Beneventanum (a). Et rurſus haud alio ducendum ar-

(a) Huc etiam facit, quod Otho. I. Imper. in Diplomate apud Baron. ad ann. 962. *de proprio Regno* tradere ſe dixit Eccleſiae Romanae *Baſuam*, *Marſim*, &c.

arbitror, deſignari ab Oſtienſi lib. 1. cap. 44. *Regalia* (jura ſcilicet) *Regales pertinentias* in Comitatu, ſeu dicas agro Theatino; itemque ibi, & lib. 2. cap. 31. aliiſque in locis tradi, pleroſque Imperatores, Regeſque Italiae perplura bona Marchiae Theatinae finibus comprehenſa, quae poſt Termulenſem urbem ad Piſcariam uſque ulterioremque regionem, & in mediterraneis ad Valeriam, ut reor, pertingebat, & Marſos, lociſque aliis poſita, Ducibus Spoletanis ſubjecta, Coenobio Caſſinenſi, ejuſque Cellis, ac Monaſteriis donaſſe, alienaſque de ejuſmodi rebus confirmaſſe donationes; quam quidem poteſtatem ſuper loca Beneventani Ducatus illos exercuiſſe ante Othonum Impp. tempora, non apud Oſtienſem, nec alium memini me adhuc legiſſe Auctorem. Sed de his nunc ſatis.

Noſtratium autem Langobardorum ab Septemtrionali hoc eodem latere in mediterraneis, atque citra Ortonam, tellureſque Theatenſium, urbes fuere *Sepianum*, *Bovianum*, *Aeſernia*, & aliae, quas tempore Conſtantii Imp. (ut ſuperius dictum eſt, ubi de Finibus ad Orientem) a Duce Romualdo ad habitandum traditas fuiſſe Alczeco Bulgaro, & ſuis, Paulus Diac. perhibet lib. 5. cap. 11. ſive 19. idemque Auctor veſtigia Bulgaricae linguae ad ſuam uſque aetatem apud praedictorum locorum incolas manſiſſe teſtatur; quamvis ii Latine, hoc eſt communi, popularique tunc Italico ſermone, etiam loquerentur (a). Quo rei manifeſto indicio perſuadeor, ni falſus, ſive mancus ipſe ſit Paulus, erroris arguendum Auctorem Hiſtoriae Miſcellae lib. 19. tradentem, *tempore Conſtantini* (ſcilicet Conſtantii jam dicti, nam haec nomina paſſim olim confuſa) *qui in Occidente regnavit* (ita quidem, nam poſt eum Graeci Imp. exiguam Ita-

 liae

(a) Sic *Latine* loqui apud Dantem Aldigherium Petrarcham, & Boccacium dicti ſunt, qui haud priſca, & Latiari, ſed uſurpata nunc nobis Italis lingua utebantur. Otho etiam Friſing. de geſt. Frider. l. 2. c. 13. eadem verbi uſus eſt acceptione, cum Langobardos Italos ſui temporis ab *Latini ſermonis elegantia* laudat.

liae partem retinuerunt) filium Orbati Bulgari, qui regionis Bulgariae, ſeu Contragorum dominus fuerat, natu minimum, nulloque nomine ea in Hiſtoria denotatum, ex patrio ſolo intra Danubium, & Tanaim poſito paulo poſt mortem patris Danubium tranſmeaſſe, atque *haud procul ab urbe Ravenna in Pentapolim advenientem ſub Chriſtianorum imperio ſe ſubjeciſſe*: Ravenna enim non exiguo terrarum intervallo ab deſcriptis a Paulo diſtat locis, ut eſt manifeſtum. At ſi dixerimus e Ravennae agro Bulgaros ad novas ſedes tranſiſſe; atque ab Rege Grimoaldo ſpe quaeſtus abductos, ut filium adverſus Graecos protegerent, quod laudato loco innuebam, minime repugnaverim: ob id maxime quoniam Paulum Miſcellae Hiſtoriae admoviſſe manum, ſunt qui opinantur. Poſt vero ſuperius dictas Theatenſium tellures ad occidentem Valua urbs fuit, quam Pontifex Hadrianus epiſt. 92. ad Carolum Mag. ſtatuit in finibus Spoletanis: Anaſtaſius autem Bibliothecarius in Zacharia ejus oppidanos, proximoſque Pinnenſes, ac Forconinos eidem adſignat Ducatui, & inſuper Marſicanos, urbem incolentes Marſicam; ni gentile, quod ab ea idem Auctor, atque Oſtienſis lib. 2. cap. 7. ducunt, me fallit nomen: quae nihilominus *Marſis* Ignoto Caſſin. num. 2. *Marſia* praefato Oſtienſi libro eodem cap. 35. alibique *Marſi*, numero multitudinis videtur dicta; unde Marſorum tum Comitatus, tum Comes, tum Gaſtaldus, tum Epiſcopus, &c. eidem ſaepe; ſicuti Fundorum Comitatus, Comes, & reliqua dicerentur. Ea vero urbs in Orientali Fucini lacus ripa olim ſita, ingentis terraemotus vi abſorta, aquiſque obruta, ſuae etiamnum ſervat, clariſque diebus indicia etiam prodit calamitatis. At Marſi, ut initio expoſui, noſtris contermini fuere Soranis, ad quos jam poſt omnem fere CisTyberinam Italiam ſtylo peragratam iterum cum pervenerim, univerſus ſimul eſt mihi Beneventani Ducatus deſcriptus orbis.

Hunc autem a notiori, etſi nonnihil laxo limite, non tamen abſque aliquo antiquiorum exemplo, appel-

lare

Digitized by Google

lare ſaepius libuit *Italiam CisTyberinam*, nimirum ne noviſſimum ejus nomen incongrue, neve deſuetam importune uſurparem nomenclaturam, illumque cum Oſtienſi lib. 1. cap. 19. appellarem *Beneventi Provinciam*; vel cum Erchemperto num. 1. eodemque Oſtienſi lib. 1. cap. 12. aliiſque abſolute, *Beneventum*; vel cum Ignoto Caſſin. num. 3. *Beneventi patriam*: quippe quod olim fuit *harum Provinciarum caput* (verba uſurpo Pauli Diac. lib. 2. cap. 11. ſive 20.) *ditiſſima Civitas Beneventum*. Italiam itaque CisTyberim Supero, Inferoque mari definitam, niſi qua tum Romani, tum Spoletani Ducatus, atque Graecorum oppida in Tyrrheni, & Hadriatici maris littoribus nunquam iis amiſſa patuere; Beneventani Langobardi (cum praefato dicam Ignoto) *Romanorum, Graecorumque gentes ſuperantes, totam ſimul poſſederunt*: hoc eſt non in duas diviſam Principatus; Beneventanum nimirum, & Salernitanum, ſicuti ipſius Auctoris aetate, & ab anno fere 840. coeperat obſervari (a). Quae iterum ab Langobardis metipſis noviſſimum Capuae Principatum inſtituentibus diſpertita, quingenteſimoque poſt anno ab eorum adventu alias a Northmannis ſectiones paſſa, ad quos deletis Langobardis devenerat, quingentis tandem abhinc annis, & quod excurrit, in unam denuo coacta eſt Dynaſtiam, vulgo tunc dictam *Regnum Apuliae*, nunc vero ab annis plus minus biſcentum (b) appellatam *Regnum Neapolitanum*: ab praeclariſſima ſcilicet urbe Neapoli, quae aliquanto ante fuerat ejus Metropolis inſtituta.

DIS-

(a) Graeci ſane, ac plerique etiam Latini mediae aetatis Auctores binas per Langobardorum tempora Italias fecere; fuereque, qui tres quoque ſtatuerunt; nimirum Roma alteram citeriorem, alteram ulteriorem.

(b) Scribebat Peregrinius A. circ. 1650.

DISSERTATIO VIII.

DUCATUS BENEVENTANUS IN ANTIQUAS PROVINCIAS AN TRIBUTUS.

PLuriformem Italia ſuarum Regionum, ac Provinciarum ab Auguſti aevo experta diviſionem, Langobardi tandem eam fere univerſam obtinentes, nulla priſcorum finium ſervata ratione, inauditoque antea deſcriptionis genere in Regnum, pluresque Ducatus omnium primi, quod ſatis conſtat, diſpertivere. Idque committentes, peculiaria quoque ſingularum Provinciarum longiſſimo uſu recepta nomina prorſus antiquarunt; & inſuper ſingulas a ſe inſtitutas Dynaſtias, quae exoletarum Provinciarum loco ſucceſſiſſe videbantur, haud quidem Provinciae nuncupatione, ni fallor, per ea initia dignarunt; ſed cunctam ſuis Regibus ſubjectam, eorundemque dicto obtemperantem ditionem unicam eſſe Provinciam voluere, uniuſque abſoluto, communique Provinciae vocabulo eam quandoque denominarunt; ſicuti Regis Rotharis lex, ut alias plures omittam, Legum Langobardarum lib. 2. tit. 3. documento eſſe poteſt. Verumtamen labentibus annis novae, ut ſolet, priſcas conſuetudines excepere, ſinguliſque Ducatibus peculiarem Provinciae appellationem fuiſſe impertitam, ex unius Beneventani Ducatus exemplo, de quo nunc eſt mihi diſſerendum, poterit dijudicari. Is namque ab Principis Arichis aetate tum exteris, tum noſtratibus antiquis ſane Auctoribus frequentiſſima Provinciae nuncupatione comperitur deſignatus: quos inter Anonymus eſt Auctor Vitae Ludovici Pii, qui meminit Beneventanae Provinciae ab eo, unaque ab ejus fratre Pipino in anno 793. junctis viribus populatae; eſtque eandem ſermonis conſuetudinem obſervare non ſemel in Erchemperto, num. nimirum 18. 19. 20. & alibi; nec non apud Capitulare

Princ.

Princ. Radelchiſi num. 1. alioſque noſtrates complures. Quae ſane ad recentiſſima etiam tempora, atque ad noviſſimas Langobardorum perſeveravit Dynaſtias; eaque gente deleta, Capuae Principatus ſub Nortmannis Provincia dici conſuevit; ut eſt apud Gaufredum Malaterram lib.1. cap.6. & lib.3. cap.35. nec non apud Edinerum in Vita S. Anſelmi lib.2. cap.35. licet vir doctus Edineri mentem nec de reliquo aſſecutus, de Eccleſiaſtica Capuae Provincia locutum illum putarit, ac prodiderit, *Capuam* (ejus do verba) *juxta ſuum ſtatum laicum nunquam habuiſſe nomen Provinciae, ſed tantum nomen Principatus*. Ea igitur Italiae pars, quae a Langobardis in unius Provinciae formam, inque Beneventanum Ducatum redacta, plures, ut ex ſuperioribus Diſſertationibus liquet, complexa eſt ſive integras, ſive diminutas primitivas illas Provincias, Campaniam nimirum, Samnium Apuliam, Calabriam, Brutios, ac Lucaniam (has autem cum dico, prae oculis habeo Conſtantini Magni, ſive poſteriorum Impp. Italicarum Provinciarum deſcriptionem) an & ipſa dum uni adhuc parebat Beneventano Dynaſtae, in antiquas illas, & minores fuerit Provincias diſtributa, operae nunc erit pretium perſcrutari. Quandoquidem haud aliter fieri debuiſſe, tum conſueta Principatibus omnibus Politia, tum moderandae adeo amplae ditionis opportunitas perſuadet; quae ſane diſtinctio rei etiam videtur ex naturae quodam inſtinctu convenientiſſima; nam quidquid Beneventani Ducatus finibus olim claudebatur, noviſſimis his ſeculis ſub novem Neapolitani Regni Provinciis cenſetur; quarum ſunt nomina: *Terra Laboris*, *Comitatus Moliſii*, *Aprutium citerius*, *Capitanata*, *Terra Barii*, *Baſilicata*, *Calabria inferior*, *& uterque tum citerior, tum ulterior Principatus*. Et vero haud ego his ſum adverſa admodum diſſertaturus, qui pro hac ſententia Erchempertum num. 14. de Radelchiſi Principis ſublimatione loquentem, ſtare videam: *In cujus*, inquit, *electione omnis, ut ita dicam, Beneventi Provincia conſenſit*: itemque ipſum Principem

Ra-

Radelchiſum in ſuo Capitulari num. 24. ubi de Saracenis a ſe non advocandis : *Et a modo*, inquit, *nullum Saracenum in meum, vel Populi, vel terrae meae adjutorium, ſeu amicitiam habere quaerimus ; tam de his, qui in omni Provincia Beneventani Principatus ſunt, quam etiam de illis, qui extra omnem Beneventanam Provinciam ſunt* ; Radelchiſus enim iſte, cujus verba ſunt minus clara, non collective *omnem Provinciam* dixit *univerſa Provincia*; ſed diſtributive, ut loquuntur, atque pro quacunque Provincia, ut res ipſa docet. Erit igitur, quod potiſſime nunc quaeramus. An plures hae Beneventani Ducatus Provinciae ſive nomine, ſive re fuerint illae, quas Imperatores olim inſtituerant Romani, Langobardi vero in unam, recentemque coagularunt Dynaſtiam, de quo quidem haud admodum expeditum haberi poſſe video ſermonem. Antiquarum itaque Provinciarum nomina, & ut conſequens eſt, limites etiam, & modos, vigentibus Langobardis, perque ſubſecuta tempora manſiſſe, erit forte non nemo, qui ſibi perſuadendum duxerit ; auctoritate nimirum doctus Petri Diac. qui in Auctar. ad Oſtienſ. lib. 4. cap. 100. perhibet, Guarinum Regis Rogerii Cancellarium vi Monaſterium Caſſinenſe capere molientem, *literas habitantibus in Campania, Samnio, Apulia, Lucania, & Calabria direxiſſe, ut quam citiſſime poſſent cum diverſis bellorum machinis ad illud obſidendum, & capiendum venirent*. Et capite ſubſequenti tradit, eadem perſecutione Monachos divexante, *omnes Obedientias per Campaniam, Picenum, Samnium, Lucaniam, atque Calabriam captas, atque a jure Coenobii Caſſinenſis fuiſſe ſubductas*: Coenobia nimirum, & Eccleſias Caſſinenſi obnoxias, praediiſque, & redditibus divites, quas Caſſinenſes Monachi ad Abbatis nutum, & imperium incolebant, atque curabant, unde ſaepius iidem fuere dicti *Obedientiales*. Verumtamen Petrum utrobique minime ad ſui, vel antecedentis ſeculi morem, ſed ad eruditionis oſtentationem priſca, ea uſurpaſſe vocabula, certum eſt ; namque eſto

nec

Digitized by Google

nec antiqua Provinciarum nomina, nec vetuſtos earum fines Langobardi initio aboleviſſent, ab aevo nihilominus inſtituti Beneventani Ducatús uſque ad ſe haud unam CisTyberina haec Italia ſervaverat faciem; ſed plures novos experta Principatus, Ducatum nimirum Neapolitanum, Amalfitanum, Cajetanum, atque Apuliae; itemque Principatum Salernitanum, Campanum, Barenſem, Tarentinum, & Surrentinum, novam, multiplicemque paſſa etiam certo certius fuerat deſcriptionem, atque diviſionem. Quod ſi qualis ſub Petri, ac praecedenti aetate fuerit Italiae CisTyberinae forma ſit tibi ſciendi cupido, ab eodem diſcere poteris Auctore lib.4. cap.37. 96. & 97. pariterque ab Oſtienſi lib.3. cap. 13. quibus, Apulia excepta, & Calabria, reliquae omnes antiquae Provinciae novis aliis nominibus deſignantur, ex novis profecto, atque inſignioribus Dynaſtiis ſupra memoratis, exortis. Sed fuſius de his in Diſſertatione: *Ex quibus Dynaſtiis Italia CisTyberina exactis Langobardis in Regnum coaluit*, agam (1).

 Dices

(1) *Quibus ex Dynaſtiis Neapolitanum Regnum coaluerit* Diſſertationem, inſimul cum aliis in Par. III. Hiſt. Princ. Lang. Cl. Peregrinius ſpoponderat, illamque deperditam fruſtra deſideramus. Promiſſum a me adimplendum ſperabam. At quoniam amicorum omnium, Typographique, viſne major, aut deſiderium ignoro? me ad hoc opus perficiendum impellebant quammaxime, ſatius heic rem acu vix attingere duxi, feſtinante praelo, viribuſque accisis, ut legentibus pauculas quaſdam hujus tractationis notitias (quum neque otium, neque valetudo majores miniſtrare permitterent) pro curioſitatis tantummodo blandimento, quam complemento, delibarem ſaltem, eiſque brevi manu offerrem. Igitur ex ſuperius dictis nemo eſt qui ignoret, poſtquam e Regni Neap. Provinciis Gothi a Graecis ejecti fuiſſent, Langobardos haſce regiones ingreſſos, Beneventoque potitos, ſenſim loca alia Urbi (quae Sedes fuit eorum Ducatus) proximiora primum occupaſſe, inde totam pene Campaniam, Samnium; Dauniam, Lucaniam, Apuliam, Calabriam, Brutioſque, paucis exceptis maritimis Urbibus, quas nedum cepiſſe, ſed ne attigiſſe permiſſum, quod navigiis ipſi caruiſſent ad eas obſidendas. Hinc mediterraneis fere cunctis Graecorum Imperium exutum eſt, vix umbra quadam eorum minoris Langobardiae Thematis ſuperſtite, quo parva Brutiorum pars, & Calabriae Jonium mare proſpicientis ab Regio Catanzarium uſque circumcirca maritima, ac mediterranea continebatur Conſentiam uſque, quo Langobardicus Benev. Ducatus fines ſuos protendebat. Graecis etiam Ducatus Neap. (quum is Cajetae, Amal-

fiae

Dices tamen, Apuliae, & Calabriae ſaltem vocabula, Provinciaſque per Langobardorum aevum nunquam deſiiſſe, quae ad Petri, ut plane admitto, manſerint aetatem. Quin ditionem etiam omnem Beneven-
tanam

ſiae, & Surrenti jam Langob. Principes ab Neapolitano evelliſſent) ſuos intra fines perſtrictus ſupererat adhuc (quamvis deinde Capuae Principibus triennio quoque paruerit) ad id uſque temporis, quo Nortmanni Rogerii I. Neap. Regis invicta virtus, & imperii amplificandi ambitio, minoribus aliis depreſſis, Bajulis, ſive Strategis Graecis, Saraceniſque Ducibus non tam a Calabria, quam Sicilia eliminatis, univerſum ſibi Regnum comparavit, Regiſque titulo tandem exornatus eſt A. 1130. Quae itaque Dynaſtiae Regnum Neap. ad illud uſque aevum conſtituebant, ex iis profecto, ab Rogerii Regis militaribus copiis ſubactis, ſimulque ſibi adjunctis, Neapolis Regnum coaluiſſe fatendum eſt. At quaenam Dynaſtiae iſtae fuerint, heic breviter inquirendum. Primus indubie Dynaſta Dux fuit Beneventi, qui ſaeculo ſecundo vix elapſo, poſtquam Benevento potiti ſunt, Principis etiam titulum (ut Langobardis Italiae Regibus ſe aequiparaverint poſt eorum ſub Carolo M. extinctionem, faſtum, poteſtatemque Regiam adſectantes, quod eorum dominatio ſuper tot, tantaſque ampliſſimas, ditiſſimaſque Provincias extenderetur, ab Brutiis ſcilicet, & antiqua Calabria, ad Romanam uſque Campaniam) aſſumſere; & *Langobardorum Gentis Principes* inſcribi, *nummos eorum imaginibus inſculpi*, *ſacrum* eorum *Palatium*, in quo reſidebant, appellari, *aureaque* in capite *corona*, aliiſque decoribus inſigniri uſurparunt. At quum in ſublime res erigatur, paulatim decidere neceſſe ſit (quod in aliis Nationum incrementis, ac decrementis didicimus, in Romano praeſertim Imperio) diviſio hujus Principatus Benev. cum Salernitano, & exinde etiam Capuano, qui IX. & X. ſeculo erecti ſunt, pedetentim haec tam ampla Dynaſtia ſuo ab altiſſimo Imperio magnitudineque decidere coepit, inteſtinis non tantummodo, ſed exteris etiam praeliis Graecorum ſcilicet, Saracenorum, Nortmannorum, ac Franco-Germanorum copiis perpetuo impetita, a quibus ſenſim Urbes avulſae, vires enervatae, & poteſtas diminuta, ut ſuperius ſatis agnovimus.

Has quidem tres Dynaſtias Nortmanni, qui uti auxiliares primum haſce in Provincias adventarunt, inde tractu temporis aucti, potentioreſque effecti (Feudis ſibi a Lang. Principum munificentia donatis) ſublimiora appetentes, Saracenos primo, Graecoſque exterminare conati ſunt, indeque paulatim Langobardos ipſos, quibus Principatum Capuae prius, Benev. ac Salerni poſtmodum, abſtulere; ſed adhuc inter eos Ducatus Apuliae, Principatus Capuae, & Salerni diviſim Dynaſtiae Langobardici olim imperii fuerant (vix Comitibus quibuſdam eorum e ſanguine effluxis in eorum Urbibus privatim, nec ſine metu, aut periculo reſidebant) uſque ad Rogerium Regem, qui Northmannicum ſolus imperium adeptus eſt. Tunc etiam Ducatus Neapolitanus, Urbe ab Civibus, eorumque Duce Sergio in deditionem accepta (qui jamdiu Literni, Miſenique Caſtris, Puteolis, Atella, Sarno, Nuceria, aliiſque ipſius Ducatus locis exutus fuerat) penitus, oppreſſus, & extinctus, cui olim adnexi Cajetae, Amalfiae, & Surrenti
Duca-

tanam in modo dicta bina, nec plura Themata, ut Conſtantini Porphyrogennetae Graecam uſurpem dictionem, fuiſſe diſtributam, quod idem Auctor diſerte prodit de Admin. Imp. cap. 27. verbis non ſemel ſuperius relatis, inquiens: *Langobardi a Benevento excurſione in omnem ditionem facta, ſubjecerunt eam Themati Langobardiae,*

Ducatus, nec non Urbi proximae Inſulae, quae utique omnes Rogerio parere coactae ſunt. Langobardiae minoris Thema, quae Graeco Imperio tamquam magni nominis umbra ſupererat etiamnum Nortmanno victori ceſſerat, profligaris etiam foederatorum Agarenorum turmis, quae Calabriae adhuc partem retinebant. Neque Theatenſis etiam, Marſiae, Valvaeque Comitatus, aliique contermini, qui magnam Samnii portionem continebant (dudum a Benev. Ducatu divulſi, & Spoletano adjudicati, ut ſuperius dictum eſt) Nortmannorum inſultibus immunes evaſere: immo ipſamet Romanorum Campania (nondum ultra Terracinam, & Soram tantummodo; ſed ultra quoque Comitatus Furconenſem, Amiterni, & Valvenſem, qui propriis aliquando ſuberant Dominis, ipſaeque Romanae olim Sedi parebant, ut alibi) non ſemel impetita, variiſque eorum excurſionibus agitata, timoribus, diſpendiis, diverſiſque agrorum, urbiumque damnis ſubjici obſtricta fuit, magno Chriſtianae Reip. ſcandalo, quae Sedis Apoſtolicae Patrimonium, Anconam uſque, direptum, & pervaſum agnovit.

Ex dictis igitur, quae brevi, & feſtinanter innuere valui, ſatis evidenter colligi poſſe autumo, quibus ex Dynaſtiis Regnum Neap. coaluit, ex Principatibus nempe Langobardorum Beneventi, Salerni, Capuae, eorumque multifariam partitis Comitatibus, exiguas quodammodo, tenueſque Dynaſtias, aut Dynaſtiarum fruſtula conſtituentibus, quorum ſi nominatim ſeriem retexere voluntas mihi, atque otium daretur, pene legentium ad faſtidium, ſermonem protraherem, hujuſque Tomi folia plus nimio abſque commodo, utilitateque adcreſcerent. Inſuper ex Ducatu Neapolitano, ejuſque adnexis Ducatibus, Cajetano ſcil., Amalfitano, & Surrentino, Tyrrhenique maris Inſulis, quae Neapolim ſpectant, illiuſque Ducis imperio ſuberant: necnon reliquae Calabrorum, & Brutiorum Urbes, maritimae praeſertim, quae *Langobardiae minoris Thema* pro Graecorum Imp. dignitate, faſtuque quodam conſervando, *Langobardia majori*, ſive Italia Tranſtiberina ab eiſdem jamdiu deperdita, Langobardorumque Regum Sedes ordinata, ut alibi praenotatum, definiebant. Neque profecto alii majoris ordinis Dynaſtae haſce regiones tunc dominabantur (poſtquam Nortmanni e Tancredi Comitis ſanguine, quamvis Apuliam, Lucaniam, & Campaniam variis, diverſiſque ſegminibus inter ipſos diviſerint aliquando, ab uno Apuliae Duce in unum conflata ſegmina conjunſa eſſet) quum Rogerius cunctos, quae a ſuis poſſidebantur, Comitatus, & Marchias unus ſoluſque ſenſim collegerit, ſubjecerit, ſibique per fas & nefas adjunxerit, ut Regnum ex iis coaleſceret, Regiaque eo temporis corona donaretur A. 1130. (ut pleniſſime apud Chronologos coaevos deſcribitur) tuncque *Apuliae Regnum*, quod poſtea *Neapolitanum* eſt adpellatum, dici cepit.

& Calabriae, &c. Etenim idem aliquando fuit Graecis *Langobardia*, quod nobis *Apulia*, ut pluribus infra in Diſſertatione (1). *De occaſu noſtratium Langobardorum*, & alibi aperiam. Nihilo tamen minus ab expoſita ſententia diſcedendum non puto, exteroque ſcriptori Conſtantino fidem de hoc adhibendam eſſe pernego (2), qui res noſtras vel parum doctus, ut ex iis, quae in contextu habet, aperitur: vel ſermone minus proprio uſus, falſo prodidit de Langobardis, quod ipſi non ita pridem uſurpaverant Graeci, cum Apuliam, ſive dicas Langobardiam fere totam, partemque non exiguam Brutiorum, qui recentius Calabri dici ceperant, illis ademerant, ut declarabitur in Chronologia (*a*). Quam etiam horum Thematum inſtitutionem idem Conſtantinus loco eodem mira temporum, rerumque confuſione ad remotiora retulit initia, perhibens, quod *poſtquam Conſtantinopolim translata fuit Imperii ſedes, omnis Italiae ditio in duos Principatus* (in Graeco eſt εἰς ἄρχας δύο) *fuit diviſa; & ex eo tempore miſſi ſunt ab Imp. Conſtantinopolitano patritii duo; quorum unus Siciliae, Calabriae, Neapoli, & Amalphae praeerat: alter vero Benevento, Capuae, papiae cum reliquis*: miſcet namque quae erant diſtinguenda; Siciliae enim Thema initio diſcretum a Themate fuit Calabriae antiquioris ad Superum mare ſitae, ſub quo quidem Calabriae Themate erat Neapolis, Amalphe, & loca omnia minutiora; ſubque Siciliae erant extimi Brutii ad mare Inferum, Magnaeque Graeciae cultores, Calabri tandem dicti; poſtmodum vero cum

(a) An latere in Porphyrogennetae verbis aliquod etiam veri ſemen poteſt de Brutiis, & Magna Graecia, ſive aliquibus maritimis oppidis adjudicatis aliquando Siciliae poſt Mag. Conſtantinum; ex quo aperiretur, cur ea loca tributa Siciliae fuerint ab Auctoribus poſt dictum Imper.? quod viros doctos torſit: Ortelium in Theat. Juvenem in Hiſt. Tarent. alioſque.

(1) Quam etiam deſideramus.
(2) Cenſuram Peregrinii carpit Cl. Aſſemanus To. I. C. 13. §. 4. Rectene id egerit, Lector judicet: docti aeque, atque amici viri dictis modo non obſto.

cum inferior haec nova Calabria Siciliae Themati adhuc maneret contributa, priſca illa ſuperior, mutato nomine, appellata eſt *Langobardia*, paruitque Graecis, qui eam magna ex parte ſubtraxerant Langobardis. At minime tunc Benevento, & Capuae, niſi trium fere annorum perexiguo curriculo, Papiae autem nunquam imperarunt, qui a me harum rerum deſcriptus ordo ex dictis in Diſſertatione de Finibus Ducatus Beneventani ad meridiem, dicendiſque in de occaſu noſtratium Langobardorum dilucidius aperietur.

Verum enimvero domeſticos, nec minus antiquos, quam graves contra me adhuc ſtare video Auctores, Erchempertum, Ignotum Auctorem Fragmenti Hiſtoriae Langobardorum, Leonemque Oſtienſem; quorum primus num.15. de Beneventana ditione a Princ. Siconolſo, ope Campani Comitis Landulfi, filiorumque ejus univerſa fere adempta Principi Radelchiſo, ſic loquutus eſt, ut in tres omnino deſcriptam illam fuiſſe Provincias manifeſtet; quarum duae fuerint Apulia, & Calabria, tertia autem reliqua regio ſub abſoluto Beneventi nomine comprehenſa: *Fretus itaque*, inquit, *Siconolſus hujus* (Landulfi Campani) *ac filiorum ejus auxilio, totam Calabriam ſuo ſubdidit famulatui, maximamque partem Apuliae. Deinde adverſus Beneventum praeliis inſurgere nititur*. Quam etiam adſtruere videtur ſententiam num. 20. factam a Saracenis deſcribens in Beneventana regione vaſtitatem, poſtquam integra ea Dynaſtia in duos diſpertita fuerat Principatus, hoc eſt Beneventanum, & Salernitanum: *Per idem tempus*, inquit, *Agareni Barim inſidentes, coeperunt devaſtantes ſtirpitus depraedare totam Apuliam, Calabriam, & pedetentim Salernum, & Beneventum depopulari initiarunt*. Salerni enim, & Beneventi appellatione tertia jam dicta illa denotatur Provincia, quae poſt diviſum Principatum non unico vocabulo, ſed diſcretis, ad diſcretorum Principatuum inſtar, ceperat nuncupari. Eandemque Oſtienſis lib. 1. cap.29.

cap.29. adnotans cladem, primitivam nihilominus antedictae triplicis Provinciae nuncupationem maluit retinere; dicens: *Iterum Saracenis Bari degentibus, Calabriam totam, omnemque Apuliam, univerſamque Provinciam Beneventanam affligere, ac devaſtare nitentibus, rogatus a Primoribus patriae Baſſacius Abbas* (Caſſinenſis) *una cum Jacobo Abbate S. Vincentii Franciam adiit*, &c. (a). Hanc autem tertiam Provinciam quandoque antiquo vocabulo *Samnium*; ſed finibus plane mutatis, ac amplioribus, etiam dictam conſtat, ut in ſupra laudato Fragmento Hiſtoriae Langobard. num. 2. iis verbis: *Ingens locuſtarum multitudo invaſit Calabriam, Apuliamque, & Samnium*, quibus eadem prorſus ſtatuitur trias Provinciarum; Beneventanaeque regioni Samnium aequiparatur, quippe Beneventum Samnitium urbs olim fuit; idque adeo obtinuit, ut ejus etiam Dynaſtae *Samnitium Duces*; & *Principes*, ipſaque urbs proprio nomine *Samnium*, eademque analogia, qua Paeſto nomen *Lucaniae*, Interamnae *Aprutii* eſt inditum, Beneventanique cives *Samnites* fuerint Scriptoribus non ſemel (iis inquam, non promiſcue omni vulgo) appellati: ſic nimirum ſibi blandientibus Langobardis; & parem priſcis Samnitibus affectantibus laudem ob indeſinentes, atque quamdiutiſſime exercitas contentiones in Romanos, Romanique nominis ſocios, & conſortes. At quod dixi, Beneventanos Dynaſtas fuiſſe *Samnitium* appellatos tum *Principes*, tum *Duces*, obſervare id erit apud Paulum Diac. lib. 4. cap. 15. ſive 46. ſimulque apud Anonymum Salern. par. 4. num. 6. Ipſoque Beneventanos nuncupatos *Samnites*, apud Anonymum etiam habetur Auctorem Translationis S. Mercurii Mart. in antiquis membranis metrice deſcriptae, atque apud Guilielmum Apulum lib. 2. rerum Nor-

(a) Sic quoque Luitprandus Ticin de re eadem loquutus pridem fuerat Hiſt. l. 2. c. 12. Saracenos dicens *Calabriam, Apuliam, Beneventum, & Romanorum etiam Civitates occupaſſe*, &c.

Nortmannicarum (*a*). Verumtamen quod urbs Beneventum dicta nonnunquam fuerit *Samnium*, in aliis ſermone ſoluto, nec ambiguo ejuſdem Translationis manu exaratis legitur Actis; cum de caetero alia a Benevento longe diverſa fuerit antiqua urbs *Samnium*, Paulo Diacono memorata lib. 2. cap. 11. ſive 20. extitiſſeque credita ad S. Vincentii Mart. juxta ortum fluminis Volturni celeberrimum olim Coenobium Monachorum, quod *in loco Samniae*, *finibus Beneventanis* conſtructum quamſaepiſſime repetitur in Chronico ejuſdem Monaſterii ab Joanne Monacho elaborato: licet Philippus Cluverius in Antiquae Italiae lib. 3. cap. 7. ex vetuſtarum Italicarum urbium albo eam expungit, hoc argumento; quoniam ſoli Paulo memoratur, qui ſuum hauſit errorem ex Floro lib. 1. cap. 16. de Samnitibus a Romanis ita domitis, ac ſubactis, ipſorumque urbibus dirutis perhibente, *ut Samnium* (Flori ſunt verba) *in ipſo Samnio requireretur*. Ad quae ait Cluverius: *En hic de regione loquitur; ille autem oppidum intellexit*. Pace tamen dixerim viri in re antiqua ſane oculatiſſimi, Paulus ſuae ſententiae fundum haud habuit Florum, qui non armorum vi, ut ille, Samnii regionem, & urbes, ſed *antiquitate conſumptam Samnium urbem* pronunciavit: quod perinde fuit, ac dicere, ad ſua prope tempora eam perveniſſe, nulla hoſtili clade deletam; idque cum praefato Chronico S. Vincentii convenientiſſime congruit, in quo excitatum traditur memoratum Monaſterium initio ejus ſeculi, quo deſinente Paulum vixiſſe conſtat. Sed iſta obiter pro Paulo ſint dicta, quem alias non ſemel taxavi: nec modo in re praeſenti inreprehenſum dimittam. Siquidem ipſe dicto lib. 2. cap. 11. ſive 20. cum decem & octo priſcas Italiae Provincias deſcriberet, ac Samnium inter eas decimumquartum locum obtinere trade-

(a) Hinc Aimoino l. 4. c. 40. integer Ducatus dictus *Provincia Samnia* ubi de Rege Carolomanno, qui *ad Monaſterium S. Benedicti in Samnia Provincia juxta Caſſinum Caſtrum conſtitutum, Deo ſerviturus, venit*.

deret, his verbis: *Quartadecima* (Provincia) *Samnium intra Campaniam, & mare Adriaticum, Apuliamque a Piſcaria incipiens habetur*, ſtatim ſubdidit: *In hac ſunt urbes Theathe, Aufidena, Hiſernia, & antiquitate conſumta Samnium, a qua tota Provincia nominatur; & ipſa* (editio Frobeniana, *& eſt*) *harum* (a) *Provinciarum caput ditiſſima Beneventus*. Quibus verbis primatum ſuper plures Provincias ex Langobardorum inſtitutione urbi cum adſcribat Beneventanae, ut pridem eſt expoſitum; id de iis Provinciis ab eo ante enarratis capi certe haud valet; ſed de praefatis tantum urbibus Samnio aſſignatis; nomen enim Provinciae, ut poſt dicam, tributum quandoque etiam ſingulis fuit urbibus, agrum paulo ampliorem, atque oppida pluriuſcula ſub ſe habentibus: quod plane a vera Beneventani Ducatus amplitudine admodum abit; quandoquidem ex ſuperioribus Diſſertationibus liquidiſſime patet, Beneventanos Duces ne dum antiquo Samnio, ejuſque urbibus, ſed Apuliae, Lucaniae, maximaeque parti primitivae Calabriae, Brutiorumque, & Campaniae imperaſſe; quod vel unius Erchemperti teſtimonio num. 15. ubi de Siconolfo Radelchiſum bello premente, valuiſſem probare. Ni forte quis dicat, quod pleriſque recentioribus placuiſſe video, Beneventanum Ducatum ſolam Provinciam Samnii complexum eſſe, eundemque idcirco ab Oſtienſi, & ab Erchemperto locis pridem relatis appellari: *Provinciam Beneventi*; & abſolute *Beneventum*; quem Ignotus Auctor Fragmenti Hiſtoriae Langobardorum, ut obſervabam, *Samnium* nuncuparit; eademque de cauſa Beneventanos Dynaſtas *Samnitium Duces* paſſim dictos; quas quidem minime rejicerem expoſitiones, ni de priori ſententia pleniſſime jam conſtaret.

Non ſolis itaque Provinciis, ſeu dicas urbibus Samnii,

(a) At ſi Paulus to *harum* non ad antedictas, ſed ad Provincias retulit Beneventanam Urbem cingentes, non ego ei, ſed nec mihi, qui aliter ſentient, erunt moleſti.

nii, ut Paulus ſtatuiſſe videtur, Beneventana urbs, ſuorum Langobardorum cum vigeret imperium, praefuit; ſed longe ampliorem multa aetate obtinuit ditionem, ſeque latiſſimis illis Provinciis leges diutiſſime dediſſe, eſt laetata. Quae, ut ad rem noſtram redeam, ad tres omnino, juxta laudatos jam Auctores, Apuliam nimirum, Calabriam, & Samnium, promotis ipſarum antiquis finibus, redactae videbantur. Verumtamen ſecus dicendum eſſe, alia Langobardorum ſuadent monumenta, pluſculaſque Provincias ab eis inſtitutas dictant: totidem ſcilicet, quot in univerſa ditione praeclariores habebantur urbes, ſub quibus minores in Provinciae formam cenſebantur. Et ſane eas, quas rectius, & magis latine dixeris Praefecturas, Paulus denotabat lib.5. cap.7. ſive 16. de Langobardorum ſcribens Rege Grimoaldo, qui *ereptis Beneventanis, & eorum Provinciis a Graecis* (ab Imp. nimirum Conſtantio, a quo omnes captas dixerat Langobardorum Civitates Tarento Beneventum uſque ſitas: de aliis vero Provinciis minime ibi loquutus) *apud Ticinum ad Palatium ſuum repedavit*. Nec ab alia mente id verbi eidem eſt l.6. c.8. ſive 24. *Subſequutus eſt*, inquit, *eos Rector illius Provinciae* (vim hujus vocabuli qui non percepit, fruſtra lectionem vexavit, ac ſubſtituit in altera editione: *Rector illius loci*) *quem Sculdais lingua propria dicunt*. Gregorio etiam M. Dial. lib. 4. cap.22. eadem acceptione eſt *Provincia Sorana*; ſuntque Anaſtaſio Biblioth. in Zacharia pag.109. *Provinciae Romanorum*; & Gaufredo Malaterrae lib.2. cap.37. & lib. 4. cap.16. *Povincia Cuſentii*: hoc eſt *Coſentiae* lib. 3. cap.34. *Provincia Tarentina* lib.4. cap.4. item *Tarentina*, & *Hydruntina*. In Actis quoque S. Caſtrenſis Epiſcopi, evulgatis in ſuo Sanctuario Cap. a noſtro Michaele Monacho, conſimili ratione ſunt interpretanda verba illa: *Ut catervatim ab unaquaque Provincia Sanctos Dei vinctos adduci praeciperet*. Quippe poſtea ibi legatur, eoſdem Sanctos *ab uno Solo tranſlatos* Divinam exoraſſe Majeſtatem, *ut infra unius patriae terminos eorum cor-*

pora ſepelirentur (*a*) . Et in libris tandem Feudalibus, libro praeſertim 2. tit.27. id verbi pluries idem denotat; quibus addendus eſt Auctoribus Oſtienſis lib. 1. cap.31. de Caſſinenſibus Monachis loquens, *qui ordinabantur, & deſcribebantur, atque deſtinabantur in Obedientias per ſingulas, prout opportunum erat, Provincias*: & lib.2. cap. 33. ubi meminit *Provinciae Marſorum*; quam alibi tum regionem, tum appellat Pagum: *Confirmans*, inquit lib. 1. cap. 36. *omnia, quae in Pago Marſorum poſſediſſe antiquitus videbatur*. Eſt enim Pagus Tranſalpinis Gallis, quibus ab Caroli Mag. aetate Marſorum ceſſit Comitatus, Spoletano Ducatui ſubjectus, idem quod nobis, *Regio*, ſive *Provincia*: ut omiſſis antiquioribus in re noſtra Scriptorum exemplis, Caeſaris nimirum lib.1. de Bello Gall. Plinii lib.12. cap.14. aliorumque ab uno diſcere ſat erit praefati Caroli M. teſtamento; in quo Tranſmontana ejus Regna per Pagos diſtributa recenſentur; pluresque Civitates ad ſingulos Pagos ſpectare dicuntur. Indeque Scaliger non incongrue ad Auſonium lib.1. cap.13. a *Pago* dictum vult Gallis: *Pays, qui g ante vocalem non pronunciant*; & ab iis certe nobis venit, *Paeſe*. Et Beneventanorum quidem Provincias Paulo Diacono verbis ſupra allegatis memoratas, atque Principi Radelchiſo in ſuo Capitulari, & Erchemperto locis pridem productis deſcriptas hujuſcemodi omnino fuiſſe rationis, non ambigo; quamvis, ut hoc non taceam, eas communiſſime dictas putem genuino, barbaroque Langobardorum ſermone *Gaſtaldatus*, & *Gaſtaldata*; namque praefatus Radelchiſus per jam dictum Capitulare cum Salerni Principe Siconolfo de Beneventani Principatus diviſione ineunda contrahens, pacem ſe ei concedere promiſit *de integra parte praedicti Principatus per ſingula-*

(a) *Unius patriae* dicit, hoc eſt *Provinciae*, primitivo modo acceptae, ut Ignoto Caſſ. N.3. *Beneventi Patria* Paulo Diac. lib.5. cap.2. *ad Francorum Patriam*; ubi alia editio, *ad regionem*. Gaufredo Malat. l.1. c.11. *omnem Patriam armis domantes*. Et Ducatus olim ForoJulienſis vulgo nunc. *La Patria del Frioli*.

gularia, *& integra Gaſtaldata*, *ſeu miniſteria*; quae deinde in haec verba deſcripſit num.9. *In parte veſtra*, inquit, *quorum ſupra Siconolfo Principi*, *& qui praedicti eſtis*, *ſint iſta Gaſtaldata*, *& loca integra cum omnibus habitatoribus ſuis*. Et infra: *Et ſi in iſtis Gaſtaldatibus & locis ſubſcriptis ſunt aliqua Caſtella*, *ubi veſtri homines habitant*, *ego vos ibi mittam ſine irrationabili dilatione*. Hiſque ſtatim ſubjecit nomina Gaſtaldatuum, & locorum, quae in duplici poſuit differentia, nam Gaſtaldatus non fuere pleraque recenſita ibi loca; ſed tamen ea adnotavit ex cauſa poſtea aperienda: *Tarantum*, inquit, *Latinianum*, *Caſſanum*, *Cuſentia*, *Lainus*, *Lucania*, *Conſia*, *Montella*, *Rota*, *Salernum*, *Sarnum*, *Cimiterium*, *Furculum*, *Capua*, *Teanus*, *Sora*, *& medius Gaſtaldatus Acerentinus*, *qua parte conjunctus eſt cum Latiniano*, *& Conſia*. Et tandem num.24. definite *Gaſtaldatum Montellam cum omnibus Caſtellis ejus* ſpondet ſe ei daturum.

Quibus locis quid nam per illos Gaſtaldatus, praeclararum ſane urbium nominibus demonſtratos, Caſtella ſub ſe hominibus habitata habentes; perque Acherontini Gaſtaldatus medietatem dividendam, ut Gromaticae artis periti loquuntur, *limite decumano*, hoc eſt ab orientali ad occidentalem plagam ducto: Acherontia enim occidentem ſolem per Comſiam, orientem vero per oppidum adſpicit Latinianum, Oſtienſis lib.1. cap.14. & inedito Anonymo Salernitano memoratum, nunc *Altojanni*, intermortui prope loci nomen: quid, inquam, per tales Gaſtaldatus denotari cenſendum eſt, niſi plurium oppidorum quaſdam dixeris collectiones, & ſocietates, ſingulis praeſignioribus illis urbibus contributas, atque adſcriptas, Satrapias quaſdam, ac Provincias expoſitae ſuperius rationis conſtituentes, ex quibus Siconolfo conceſſus Principatus conſtabat Salernitanus? Sane haud aliud valet apud Petrum Diac. in Auct. ad Oſtienſem lib. 4. cap. 22. *Gaſtaldatus Teramnenſis*: cujus primaria urbs Teramus, olim dicta *Interamnia*, cum promiſcue

etiam appellaretur *Aprutium*, quoniam Praegutiorum fuerat Metropolis, Gaſtaldatui nomen dedit; unde tandem Aprutii Provincia duplex inſtituta eſt, quia priſcos fines in conterminam regionem ea eſt denominatio ſupergreſſa (*a*). Nec Oſtienſis, cui lib.2. c.26. non *Gaſtaldatus*, ſed *Comitatus* dicitur *Aprutinus*, his adverſatur; quandoquidem nec ipſe ſibi idem pugnat Auctor, laudato pridem loco appellans *Marſorum Pagum*, quem lib.2. cap.6. dicit *Comitatum*: nam praeter laxiorem illam Provinciam Aprutinam, ſeu Gaſtaldatum, fuit ſuus eidem urbi, ſicuti cuivis aliae, ager ſuburbanus peculiaris, olim dictus *Comitatus*, nunc autem deturpato vocabulo, *il Contado*; ut apud praefatum Petrum lib. 3. cap.30. *Comitatus Lucenſis*, *Lunenſis*, *Pinſenſis*, *Piſtorienſis*, *Florentinenſis*, *Volaterrenſis*, *Populonienſis*, & *Roſſellenſis*; quamvis etiam fuere olim Comitatus haud anguſtiores ditiones, quam Gaſtaldatus: nimirum cum nondum Comites ex Gaſtaldatibus in Dynaſtiolas, tanquam ex proſciſſis campis in minutos ſulcos ad ſubjectorum populorum decus ſimul, & perniciem, in maximam ſegetem ſuccreviſſent; poſt quae tempora non unus, nec conſtans in his ſervatus eſt modus: ſed ad ſupremi alicujus Dynaſtae, ſortiſve etiam cujuſdam arbitrium, inſtitutis tum majoribus, tum minoribus novis Comitatibus, vetuſtiſque corruptis, quorum ſunt obvia exempla, remque non juvant noſtram, unus quandoque eſt pluribus, disjunctiſque loco urbibus praepoſitus, ac datus Comes; cujus univerſa ditio abuſive, & populari ſermone unius Comitatus nomine, quia erat Comitis unius, conſuevit demonſtrari. Qua uſus videtur uſurpatione Falco Beneventanus recentem prae his, quae nunc tractamus, rem in anno actam 1123. enarrans: *Qui vero*, inquit, *Comes Jordanus Monteſuſcum properavit*, & *bis*

actis,

(a) Inde Oſtienſi l.2. c.26. ſermo *tii*: ut *Terra Laboris*, &c. de quo
ille uſurpatus: *Res in toto Aprutio*: fuſe alibi.
& Ugoni Falc. ſaepius: *Terra Apru-*

actis, *Civitatem Ariani*, *& totius ſui Comitatus confinia ejus ſubmiſit poteſtati*: & in anno 1127. *Comes*, inquit, *ille Jordanus Monteſuſcum aſcendit*, *deinde totius ſui Comitatus comprehendit Civitates*, *& oppida*. Qui quidem Jordanus tum Monteſuſcum, tum Morconium, tum praecipue Arianum, ac alia invicem, nimiſque disjuncta obtinebat loca. Circumſpectiorem itaque ſermonem poſſe in Falcone deſiderari ſuſpicor: in Petro autem Diacono non ita. Quod hoc praeterea alio argumento perſuadeor; nam potuerat Provincia Teramnenſis acceptum ab Gaſtaldis, quos ibi Spoletii Duces Langobardi conſtituere conſueverant, nomenſerva re Gaſtaldatus, quamvis ab illis regi, obtinerique deſueviſſet; non diſpari ratione ac nomen Comitatus Moliſii etiamnum manet Provinciae, quae minime a proprio, peculiarique Comite, ut olim, obtinetur: Comitatus enim a Comite, & Gaſtaldatus a Gaſtaldo manavit plane denominatio; ſicuti ex Regum Nortmannorum conſuetudine Provinciae hujus Regni appellatae etiam aliquando fuere a *Juſtitiariis*, quibus regendae committebantur, *Juſtitiariatus*. At dicitur mihi latina inflexione Gaſtaldus, qui priſcis Auctoribus conſimili modo, eſtque pariter latine dictus: *Gaſtaldius*, *Gaſtaldio*., & *Gaſtaldeus*; & nonnunquam per *Caſtaldus*, &c. (recentiores nonnulli ſcribunt, vocabuli etymon ſequentes, *Guaſtaldus*) nempe cum id nomen ore Langobardorum exiret in conſonantem, efferreturque, *Gaſtald*, ut apud Ignotum Caſſin. num.6. & 28. & apud alios alibi, converſum aliis aliter in latinam fuit formam. Gaſtaldorum autem cognatae quamvis ſit diligentiae noſſe quae dignitas, quodve fuerit munus, non tamen utrum aeque facili exponi valet ſermone; nam Gaſtaldos nulla ambiguitate minores, & ſub Ducibus fuiſſe, ex ipſa plurium Gaſtaldatuum in uno Beneventano Ducatu patet diſtinctione; quin Comitibus eos fere pares feciſſe videtur (1) Auctor Hiſtoriae Miſcellae lib.19. col-

(1) Vid. Diſſertat. To. III. hujus operis De Primis Capuae Comitibus.

collatus cum S. Gregorio Mag. lib.7. Ind.1. epiſt.1. de pace loquens inita inter Imp. Conſtantinum Pogonatum, & cunctos Occidentis Dynaſtas : *Cum autem*, inquit, *haec didiciſſent hi, qui Heſperias partes inhabitant, tam videlicet Chajanus Avarus, & ulteriores Reges, quam Exarchi, & Caſtaldi, nec non & Principes nationum ad occidentem ſitarum, per legatos muneribus Imperatori tranſmiſſis, pacificam erga ſe dilectionem popoſcere firmandam* : quas enim recenſeri hic vides Exarchorum, Gaſtaldorumque nominibus dignitates, Regibus inferiores, eas apud Gregorium poteſtatibus Ducum, Comitumque reſpondere, ſat eſt manifeſtum, cum ait: *Si ego in morte Langobardorum miſcere me voluiſſem, hodie Langobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec Comites haberet; atque in ſumma confuſione eſſet diviſa*. At Gaſtaldorum, ſicut etiam Comitum, quorum nec unum, nec ſimplex, ut dicebam, fuit munus, de iis ſane diligentiori obſervatione erit differendum.

Singulorum autem Gaſtaldatuum curam, adminiſtrationemque penes ſingulos Gaſtaldos fuiſſe, ita certum eſt, quam quod certiſſimum ; unde Erchemperto ſermo eſt ille uſurpatus num. 69. *Quando Atenulfus*, inquit, *Gaſtaldatus regendi jura adeptus eſt*, illeque Pando, qui *Barium regebat*, ut loquitur Oſtienſis lib.1. cap. 24. dicitur, *Barenſis Gaſtaldeus* Ignoto Caſſin. num. 8. Quae poteſtas ipſis Gaſtaldis quia erat decori, ſaepe ob eam turbae vel inter propinquos per fas, perque nefas fuere excitatae; ac Pando, & Landolfus Epiſcopus, ut eſt apud eundem Erchempertum num. 28. *ſubdole pro cupiditate Gaſtaldatus* Capuae, *& Landonem*, nepotem eorum, *& caeteros fratres urbe repulerunt*: ejuſmodique dira ambitio Campanos praecipue Langobardos Proceres vexavit, quod univerſa propemodum praefati Auctoris Hiſtoria declaratur. Namque Gaſtaldorum auctoritas haud ſortis tantum illius fuit, qua in Legibus Langobardorum lib.1. tit.34. & lib.2. tit.17. aliiſque in locis Gaſtaldi dicuntur circa *Regias caſas, & curtes*, ſeu dicas villas,

villas, & praedia verſari: eccleſiaſticarumque rerum administratores ab Urbano II. nominantur cauſa 1. quaeſt. 3. Can. 8. Salvatores; unde Monaſteria Monialium ſuos etiam habuere Gaſtaldos, alio quandoque nomine, ut in Tabulario Monialium S. Blaſii urbis Averſanae, dictos *Vicecomites*; ſed Gaſtaldi ſunt quoque appellati, qui in ſingulis Civitatibus civilem publica auctoritate gerentes Magiſtratum, res curabant publicas, juriſque publici erant defenſores; quorum ſpecimen praefert antiqua chartula in Archivo Monaſterii S. Sophiae urbis Beneventanae mihi inſpecta, in anno exarata 41. *Imperii Baſilii, & cum eo regnante Conſtantino fratre ejus, menſe Februario* 11. *Indictione, Luceriae*, hoc eſt in anno Chriſti 1013. quae his verbis exorditur: *Caſtald Polcari, Joannes, Iduini, & Uptabiano ordinati a Theodoro Imperiali Excubito Langobardiae, & ſumus reſidentes in iſta Civitate Luceriae ad ſeniorandum, judicandum, & regendum, tunc ad noſtrae poteſtatis Palatium cecidit una caſa*, &c. Ex qua inſuper ad Gaſtaldorum quoque munus aliquando acceſſiſſe cognoſcimus, ut ipſorum fuerit, judiciis praeeſſe (*a*), quod in Cajetana quoque urbe obtinuiſſe (1), municipales ejus leges typis jam pridem editae manifeſtant; iiſque pro ejuſmodi publici muneris ſalario, vel dicas mercede certos ſtatutos fuiſſe publicos reditus, quod etiamnum aliquibus in locis obſervatur, ex ingenti illa in membranis exarata apographe Archiepiſcopalis Eccleſiae Campanae, ſive ut vocant Inventario, Archiepiſcopi Ingeranni Stellae cura in anno 1316. compilato, diſci poſſe judico; in quo deſcribitur *Curtis in Villa Volturni* (ipſum eſt Volturni Caſtrum

ad

(a) Qui nunc tales, Graeco plerumque vocabulo dicuntur Σαίδικοι *Syndici*, quoniam communi cauſae patrocinantur.

(1) Errat hic Peregrinius, & a Gattula improbatur; nam *Cajetani Gaſtaldi* judiciis non praefuere, ſed Curiae Nuntii fuerunt, ſeu famuli. Vide to. 1. Diſſ. fol. 152. Vid. Chron. Caſſ. cum Nuce l. 1. C. 20. de Comitibus.

ad oſtia fluminis cognominis, quod adhuc extat) *conjuncta terrae ſervitii Gaſtaldiae*: hoc eſt terrae, ac fundo proxima, cujus fiuctus Gaſtaldis illius loci cedebant pro publico ſervitio. Quo etiam referam leges Feudales, quae ſanciunt, *auferri poſſe tranſacto anno, quod datur nomine Gaſtaldiae, vel Guardiae, & pro mercede alicujus rei*. Gaſtaldorum autem munus cum fuerit ſubjectis populis jura reddere, judiciiſque praeſſe; quod praeterea ex Pipini Regis conſtitutione aperitur legum Langob. lib.2. tit.52. l.19. quae ſancit, *ut de univerſali populo, qui ubicumque juſtitiam quaeſierint, ſuſcipiat tam a Comitibus ſuis, quam etiam a Gaſtaldiis*; non tamen id abſque unius, ſive plurium Juriſperitorum, ut alibi exponam, conſilio exercebant (1).

Ab his vero Gaſtaldis non diverſae admodum rationis fuerit Lando ille junior, quem Atenulfus ejus frater, ut eſt apud Erchempertum num. 62. *cum caeteris fratribus Gaſtaldum in his, quae ad eos pertinebant, inſtituerat*. Sicuti pridem poſt diviſam trifariam omnem Campanam ditionem inter cunctos ſeniores Landulfi nepotes, Capua urbe excepta, quae ſub ſorte non venerat, ſed communis iis omnibus remanſerat ſedes, eam Pandenolfus ſuperioris Atenulfi patruelis regendam, hoc eſt ſub Gaſtaldi quidem munere, accepiſſe videtur; quam non multo poſt ſibi adſeruit, erectis inde praefatis conſortibus; *nolenſque eos recipere intra urbem*, infandarum calamitatum fuit Auctor; ſed tandem eo ventum eſt, *ut pacifici, & ſine ulla moleſtia dicti viri intrarent* Capuam *ad commorandum*: quae omnia fuſius, ſtrictius implexo, ac lacinioſo ſtylo Erchempertus deſcripſit ab num. 40. ad 50. Nortmanni quoque duodecim illi armis ſtrenui, & potentes viri ex Averſana urbe delecti, qui caeterorum

(1) In Grimoaldi Principis Praecepto in Reg. Petri Diac. num. 181. legitur: *Et a nullo ex noſtris Judicibus ideſt Comitibus, Gaſtaldis, vel a quibuscumque gentibus habeatis aliquam requiſitionem &c.* Et in charta Waimariis Princ. Salern. in cod. Reg. n. 204. fol. 89 a t. *Et a nullo ex noſtris Judicibus ideſt Comitib. et Gaſtaldis etc.*

rum ductores Apuliam multo poſt iſta Graecis ereptam ſubegerunt (eam enim Langobardis Graeci ſenſim antea ſubtraxerant) non abſimili ab hoc Campanorum Procerum exemplo, ut Oſtienſis perhibet lib.2. cap.67. *Guilielmo Tancredi filio Comitatus honorem tradentes* (hunc dixeris Langobardorum vocabulo *Gaſtaldum*) ac ſinguli ſingulas Apuliae pervaſas urbes ſibi adjudicantes, *Melfim primam illorum ſedem*, ideſt ubi primum conſederant, *communiter poſſidere decernunt*; & ut verbis dicam Guilielmi Apuli lib.1.

„ *Pro numero Comitum bis ſex ſtatuere plateas*,
„ *Atque domus Comitum totidem fabricantur in urbe*.

Quae quidem non dum aliis obſervata Gaſtaldorum differentia, vera omnino eſſe probatur; nam praememoratus Atenolfus (verba ſunt Erchemperti num.65.) *Gaſtaldatum Capuanum ſingulariter ſuſcipiens* (hoc eſt ſibi ſoli uſurpans, ejectis patruelibus, ſpretiſque germanis fratribus) *continuo ſe Comitem appellari juſſit*: quippe qui, eodem tradente Auctore num.62. ab Athanaſio Epiſcopo, & Duce Neapolis auxilium enixe petierat, *ut adjuvaretur ſingulariter fieri Comes in Capua*. Idque ſonat apud Oſtienſem lib.1. cap. 8. eundem Atenulſum *ex Capuano Gaſtaldatu factum Comitem*: quod perplures diu fatigavit doctos viros. Praeiverat autem Atenolſum ſuo exemplo avus ejus Landolfus, quem ut ipſe imitaretur, perſuaſus hujuſmodi ſermone apud Erchempertum num.53. ab praefato Athanaſio fuerat: *Cape*, inquit, *filios Landonis*, & *eſto tu ſolus imperans Capuae, ſicut progenitor tuus ſingulariter imperaſſe dignoſcitur*. Hujus quippe Atenulfi progenitor, qui *Capuae praeerat Gaſtaldeus*, ut idem Auctor perhibet num.15. *vetuſte exercens inimicitiam cum quibuſdam de genere Saductorum* (de genere videlicet viri communi ſermone appellati *Saducti*, ſicut *Adelgiſi*, *Vuinegiſi*, &c.) *animo*, & *gente par crudelibus viperis*, *interfici fecit ex primis eorum ſeptem viros, unius eorum manibus abſciſſis*: poſt quae ipſe Lan-

dulfus, pari modo ac fecerat jam dictus Atenulfus, videtur Comitis nomen ſuſcepiſſe; quo ab eodem Erchemperto, ejus notante obitum num.21. eſt appellatus: *Subtracto*, inquit, *ex hac luce Landulfo Capuano Comite, quatuor reliquit liberos*. Eaque hujus viri, & poſterorum ejus immanis dominandi libido ex ſaeculi plane manavit more; quando urbes haud ſub unius abſoluta degebant poteſtate, ſed quandam liberae communitatis ſpeciem praeſeferentes, agebantur potius, quam regebantur illa caeteroquin laudabili Politia. Nam Sergius quoque Dux Neapolis, qui ſub nomine majoris dignitatis: utpote non Duci, ſed Graeco ſubditus erat Imperatori, non admodum in hoc abſimilem ab Capuae Gaſtaldis ſua in urbe obtinebat imperium, ab ſocru ſua ſtimulatus perhibetur in Actis S. Athanaſii Epiſcopi praefatae urbis manu exaratis; *ut ſi vellet Monarchiam ſolus obtinere, non ſolum praedicto Epiſcopo* ſuo patruo *nullam exhiberet obedientiam, verum hunc a latere ſuo, vel procul eliminaret*: ſive, ut diſertius neſcio e quo alio antiquo Auctore, expreſſum habetur in latina Hiſtoria Neapolitana lib.1. cap.12. *ut ſolus vir Principem locum in Civitate obtineret, alios non haberet in adminiſtranda Republica conſortes*.

At Gaſtaldos praeter civilem, obtinuiſſe aliquando poteſtatem etiam militarem, lex declarat Regis Rhotaris lib.1. tit.14. ſtatuens, quod *ſi Gaſtaldius exercitalem ſuum contra rationem moleſtaverit, Dux eum ſolatiet, quouſque veritatem ſuam inveniat*. Idemque ex Anaſtaſio Bibl. in Gregorio II. intelligi poſſe arbitror, perhibente, *Langobardos pene trecentos cum eorum Caſtaldione interfectos* a Neapolitano Duce in Cumani Caſtri recuperatione: milites nimirum illos, qui praeſidio eidem Caſtro ſub militari Tribuno fuerant, non ita pridem ab iiſdem pervaſo; quocirca conjuncta ſunt munera Erchemperto num.15. Gaſtaldum eſſe, & bella exercere; diciturque *Landulfi, qui Capuae praerat Gaſtaldeus, vir ad bella*

Digitized by Google

bella promptiſſimus: & num.62. *Suabilus Gaſtaldus Marſorum cum aliis ſociis Baſſis (a), quaſi ad trecentos armatos, Capuam advectus* ab Atenolfo. Dux quoque Alczecus, qui ſua cum Bulgarorum gente, vel ut Paulus Diac. loquitur lib.5. cap.11. ſive 29. *cum exercitu* in Italiam venit, & ſpacioſa loca in Beneventana ditione ſibi, ſuiſque inhabitanda, Gaſtaldique ſuſcepit nomen: poteſtatem plane militarem ſub minoris dignitatis nomine retinuiſſe, credendus eſt; de quo ejus munere haud conſentiam Jacobo Cujacio, qui in Comment. ſuper libros Feudorum illam ſolam, quam initio dicebam, contemplatus Gaſtaldorum acceptionem, in legibus Langobardorum deſcriptam lib.1. tit.34. & lib.2. tit.17. & in libris quoque Feudorum, opinatus eſt, *Gaſtaldum proprie feudatarium non eſſe; quia quodammodo in praeſens tantum conſtituitur, non ut perpetuo eo munere fungatur*; itaque Paulum Diac. ſcribentem, *juſſu Grimoaldi Langobardorum Regis in Italia certas poſſeſſiones datas Alzeconi Duci Bulgarorum* (*Civitates* Paulus dixerat *cum ſuis territoriis*,) *ita tamen, ut non Dux, ſed Gaſtaldus vocaretur*, *hoc ſignificare* ait, *jure Gaſtaldiae datas*; *non perpetuo, proprioque feudi jure*. Haud, inquam, viro ſane doctiſſimo conſentiam; nam minime ſimplex, & una dumtaxat, ſed multiplex, ac miſta, ut dictum eſt, fuit Gaſtaldorum praerogativa. Et inſuper nec Alczecus, ſicut Ducis dignitatem, & nomen depoſuerat, ita vel acceptas ad incolendum urbes, & oppida, vel ſuae gentis, tranſacto ſui Gaſtaldatus anno, dimiſiſſe videtur curam: cum Paulus aperte affirmet, Bulgaros ſuſceptas ſedes ad ſuam uſque aetatem incoluiſſe, qui *in iis locis habitantes, quamquam etiam latine loquerentur, linguae tamen propriae uſum minime amiſerunt*: nec amiſerunt,

(a) *Baſſi*, ſive *Vaſſi* idem prorſus hoc loco ſunt, ac in Capitulis, quae Epiſcopi Rhemorum dioecaeſeos, & Rothomagenſis miſerunt Ludovico Regi: *Quando* (ſic ibi) *anima veſtra de corpore exierit*; &c. *& ſine ſolatio, & comitatu Drudorum, atque Vaſſorum nuda, & deſolata exibit.*

ego addam, peculiarem habere ex propria gente Gaſtaldum. Renuit itaque, me arbitro, Rex Grimoaldus nomen Ducis permittere Alczeco, non quod perpetuum ei nollet dare Gaſtaldatum: ſed quod ille ſub Beneventano Duce conſtituendus, primitivam retinere non poſſet dignitatem; qui namque cum eſſet advena, temporaneam in locis perpetuo ſibi, ſuiſque inhabitandis accipere debuiſſet Dynaſtiam? Quam nec tempore definitam accepiſſe cenſendus eſt *Sico Agerentinus Gaſtaldeus* (Erchemperti ſunt verba num.8.) *quem Grimoalt Princeps Beneventi proſelytum recepit, honoribus plurimis deferens*. Haud igitur Actores tantummodo extitere Gaſtaldi, quorum munus qua pace, qua bello populis, militibuſque praeeſſe fuit. Et ſane nec Comites, quoniam eos Pontifex Hadrianus epiſt.18. ad Carolum Magnum appellavit *Actores*: *Obnixe petimus*, inquit, *ut per Comites veſtros, qui in Italia ſunt Actores, ipſum jam dictum ſtannum dirigere jubeatis per unumquemque Comitem libras centum*: nullam aliam exercuiſſe functionem, reputandi ſunt; nam publica etiam judicia tractavere, quod commune habuere cum Gaſtaldis, ut patet ex lege Langobardorum lib.2. tit.52. ſuperius laudata; idque adeo fuit eis peculiare, ut putarit Otho Friſingenſis lib.2. cap.12. de Imp. Friderico, ſingularum urbium territoria nuncupata *Comitatus a comminandi*, quod ipſe interpretatur *in jus vocandi poteſtate*. Et praeterea peculiariſſimum, idemque antiquiſſimum fuit Comitum munus, Comitivae, hoc eſt alicui hominum coetui, vel muneri cuicumque praeſidere; unde quos ſupra dixi duodecim Nortmannos viros, Apuliae expugnatores, Oſtienſis tradit l.2. c.67. ab Rainulfo Comite Averſae electos *Capitaneos*: Guilielmus vero Apulus lib.1. dicit *Comites*; inquit enim:

„ *Omnes conveniunt*, & *bis ſex nobiliores*,
„ *Quos genus*, & *gravitas morum decorabat*, & *aetas*,
„ *Elegere Duces*: *provectis ad Comitatum*
„ *His alii parent*: *Comitatus nomen honoris*,
„ *Quo donantur*, *erat* ———

Quo-

Quocirca eidem Oſtienſi propriiſſime eſt ſermo ille uſurpatus in allegato lib.2. cap.30. *Comes illorum Rodulfus*, cap.72. *una cum Dracone Nortmannorum Comite*, lib.3. cap.10. *Nortmannorum tantum Apuliae Comitem*: & praeterea tum ipſi, tum aliis alibi idem frequenter: Comitis videlicet dignitatem, & nomen non ad loci, ſed ad virorum quod referat Praefecturam.

Atque hoc tandem denotat, ſiquando in antiquis chartulis Nortmannorum aevo exaratis legitur quis appellatus alicujus Civitatis *Comes ſimul, & dominus*: quandoquidem ejus verbi vis non dominii, ſed Comitivae tantum denotabat praerogativam. Qualis an ea fuerit, quam Sergius Dux Neapolis praefato Rainulfo conceſſit, cum illum Averſae Comitem fecit, ut finitimos Campanos aſſiduo bello premeret, ac vexaret, velim cogitent, non qui innata quadam dulcedine amplificandarum rerum patriae detenti in antiquis hiſtoriis exponendis verſantur, & vere dixeris monumenta ſibi, ſuiſque condunt; ſed qui per haſce antiquitatum ſyrtes velificantes, ſoloque veri ſtudio, tanquam magnete fidiſſimo inſtructi, vel nulla, vel rara, & quamleviſſima naufragia facere poſſe creduntur. Et quidem creduntur; namque etſi abſtruſa iſta circumſpecte qui tractant, haud aperti mendacii argui facile queant, vel erroris: eos tamen nunquam omnino allucinari, ſentiet vir prudens nemo; tum quia minime id permittit communis conditio humanitatis: tum etiam quia Auctores, quos ad ea explicanda adhibere eſt opus, rudi ſimplicitate, ac ſumma verborum inopia laborantes, multiplices, inconſtanteſque plurium populorum per longa annorum intervalla peractos caſus, ſervatos ritus, & receptos mores non admodum aperte, nec ſine tricis, & ambagibus exponunt: qualem in re, de qua nunc agimus, praeter propriam noſtram imbecillitatem experti illorum ſumus imperitiam, & negligentiam; qui multimoda Comitum, Gaſtaldorumque munia, mutua quadam affinitate invicem conjuncta, ſaepiſſime uni conceſſa, vel uſurpata viro, vocabulum vocabulo ſubſti-

ſubſtituentes, ac ſi nullius eſſet momenti illa diſtinguere, appellavere aliquando Gaſtaldos, quos Comitum nomine, ſive Auctores metipſi, ſive alii decorarunt: & e converſo, Comitibus nonnunquam Gaſtaldorum nomen tribuerunt. Quo quidem pacto non unicam dignitatem Pandenolfus Comes Capuae cum obtineret, tum hac, tum Gaſtaldi, tum Judicis nuncupatione non nemini antiquo Auctori eſt demonſtratus. Quam etiam omnimodam in univerſo Campano Gaſtaldatu poteſtatem uſurpaverat ejus deceſſor, & patruus Landulfus; qui, ut inquit Ignotus Caſſin. num.32. *extitit ſuis civibus non ſolum Epiſcopus, ſed, & Comes, & Judex: non ſolum Praeſul, verum etiam Gaſtaldius: neque tantum Pontifex, quin & velut Miles ſuper cunctos praeerat*: ejuſmodique ſermone hic Auctor ſingula Landulfi officia, vel juxta ſuum captum, vel juxta Campani populi conſuetudinem ſingulis vocabulis expreſſit; illumque ut Militem, bella ſtruxiſſe; ut Comitem, & Judicem, lites ſubjectorum diremiſſe; ut vero Gaſtaldum, res caeteras publicas curaſſe, viſus eſt denotare. Et vero praecipuum Gaſtaldorum munus, ad quos redeo, hoc ipſum modo dictum fuiſſe, etymon vocabuli manifeſtat; quod ex Viti Amerpachii obſervatione in Notis ad Capitula Caroli Magni ductum eſt *a Guaſt* (a), *id eſt Hoſpitium veteri Germanica, & Gallica lingua* (Germanico plane, ſeu Theutiſco ſermone Langobardos uſos ex eorundem lege 15. tit.14. lib.1. atque ex inedito Anon. Salernitano conſtat) *& Halden, id eſt tenere: ſic enim in quibuſdam Germaniae locis adhuc verbum pronunciatur*; nam Hoſpitium, vel dicas Palatium haud communes, quas incolimus, aedes; ſed tum publici Magiſtratus, tum ſummi Dynaſtae denotat Praetorium, & uſurpationem publica quaeque jura: unde in Chartula Ec-

(a) Hinc ſane *Vuaſt Aymonis* : nunc *il Vaſto* : *Vuaſt Algiſii*, *Vuaſt Gniardi*, & alia conſimili nomine in Provincia Aprutii citerioris loca dicta fuere, quod valebat *Praetorium Aymonis* &c. nam Populi *in Judiciaria*, ut tunc loquebantur, diſtributi, iis Praetoriis invicem diſcernebatur, unde locis ejuſmodi acceſſit nomen.

Eccleſiae S. Sophiae ſuperius producta *caſam ad Palatium urbis Luceriae cecidiſſe* : & apud Oſtienſem lib. 1. cap. 50. partem fluminis Volturni a Princ. Atenulfo conceſſam fuiſſe Monaſterio Caſſinenſi, *quemadmodum ad jus Palatii pertinuit*, & conſimilia ſexcenta alia apud Auctores loca, hoc idem ſignificant, atque res illas, vel nuper factas, vel olim fuiſſe publici juris. Quam germaniſſimam hujus etymi ab Amerpachio non minus vere quam acute excogitati vim, ſi ipſe rite percepiſſet, minime pronunciaſſet, *Gaſtaldum ſignificare Oeconomum, id eſt Procuratorem domus, & rei familiaris*, cui ſubſcripſere viri ingenio, & doctrina clariſſimi, Cujacius, aliique feudiſtici juris primarii interpretes. Gaſtaldos itaque, ſicut probandum ſuſceperam, ambiguum non eſt, multimodae fuiſſe rationis, quorum nec omnes me expoſuiſſe differentias, aſſerenti non negaverim, neganti non aſſenſerim; etenim ad quam illorum acceptionem ſuperiori ſermone expoſitam ii ſint referendi, ex quibus nomen Gaſtaldatus Provinciis Ducatus Beneventani fuit impoſitum latere me, non diſſimulo: ſicuti nec qua lege, & conditione ipſi Gaſtaldatus initio concederentur: quae utique, manente quamvis eorum nomine, non ſemper unimoda manſit; nec quot numero cenſerentur, audeo nunc definire. Qui hoc ſane non ignorem, haud quaslibet urbes Gaſtaldis aliquando ſubjectas, conſimili omnino inſtitutione: atque uſu Gaſtaldatuum nuncupatione fuiſſe inſignitas; quandoquidem ipſum Gaſtaldi vocabulum inter analoga cenſeri debere, eſt jam manifeſtum.

Ducatum autem Beneventanum in plures Gaſtaldatus, tanquam in Provincias diſtributum, ut pridem expoſui, ex Principis Radelchiſi cum conſtet Capitulari; ex illo nihilominus certus eorum numerus minime quidem poterit deprehendi; nam Princeps ille non dimidios, nec dimidiatos integrae ſuae Dinaſtiae Gaſtaldatus, ſed dimidiam eam cum conceſſerit Siconolfo Principi Salernitano, diſci haud inde valet, totidem ne, an plures ipſe ſibi

ſibi reſervaverit, vel pauciores. Quo referendum putaſſem, in jam dicta Siconolfi portione nonnulla etiam minorum oppidorum, locorumque nomina ſimul cum Gaſtaldatuum nominibus fuiſſe adnotata: videlicet quod ex primaeva inſtitutione ii Gaſtaldatus minime illa complectantur loca; verumtamen rationabilius dicendum judico, ideo ſeorſim memorari, quoniam reliquam Radelchiſi partem proxime contingebant; habendaque erant velut expoſitiſſimi, firmiſſimique Salernitani Principatus fines. Gaſtaldatus tamen integri Ducatus Beneventani cenſendi ſunt, praeter paulo poſt deſcribendos, Tarentum (urbs nimirum ne dum antiqua origine, factiſque clariſſima, perque tempora Nortmannorum *Apuliae Civitas nobiliſſima*, ut eam dicit Petr. Diac. in Auct. ad Oſtienſ. l. 3. c. 43. ſed Langobardorum etiam aetate praeſignis: *ubi Adelberga relicta Principis Arichis*, ipſeque plane Arichis, *Theſauros ſuos reconditos habuit*, (quod Carolo M. revelavit Papa Hadrianus epiſt. 46.) Caſſanum, Conſentia, Lainum, Lucania, ſive Paeſtum, Montella, Salernum, & Capua; disjunctiſſimarum ſcilicet urbium praeclara nomina, ſub quibus niſi perplura alia minora oppida ultro, citroque ſita comprehenſa ſimul fuiſſent: haud illa Radelchiſus Salernitanum certis limitibus definiens Principatum, praetermiſiſſet. Etenim, ut de reliquis nunc taceam, Capuae Gaſtaldatus uſque Soram ad Occidentem perveniſſe, ex Erchemperto num. 25. & ex Ignoto Caſſin. num. 23. clare liquet. Et Conſentiam quoque magni, & antiqui decoris urbem, ex adverſo latere ad oppidum S. Euphemiae, & Portum Fici, ubi ni fallor, Graecorum, Beneventanorumque antiqua confinia fuere, Eginhardo memorata, & nobis pridem in loco expoſita, fines ſuos Orientem verſus porrexiſſe conjector; quo Gaufridus Malat. lib. 3. cap. 2. Principatum Salernitanum ex antiquo productum ſubindicat, ſuntque ibidem etiamnum limites Provinciae Calabriae citerioris, cujus eadem urbs ſibi vendicat prima-

matum (a). Sed & Gaſtaldatus fuit Theathe, ſub qua Erchempertus num.5. plures ſtatuit tellures, & urbes; exque iis; labentibus annis, Marchia conſtitit Theatina. Et Bovianum praeterea ab Alczeco Bulgaro ſub Gaſtaldi nomine cum adjacentibus locis poſſeſſum, poſtque annos biſcentum a Guandelperto, cujus meminit Erchempertus num.29. in Gaſtaldatuum album referendum (tranſivit poſtmodum haec praerogativa ad proximum Moliſium, unde Comitatus primum, & tandem Provincia Comitatus Moliſii dicta eſt) nomen inficiabitur. Itemque Teleſiam, atque Sanctam Agatham: eſt enim apud eundem Auctorem ibidem mentio Majelpoti Gaſtaldi Teleſini; & num.66. & 71. Marini Gaſtaldi Sanct Agathenſis, qui forte ſucceſſerat Hiſembardo, Bertharii Abb. Caſſin. ut perhibet Ignotus ejuſdem Monaſterii Monachus num.22. conſanguineo. His inſuper addendus eſt tum Gaſtaldatus Abellinenſis, aliquando ſubjectus Adelſerio Gaſtaldo, quo titulo vir iſte decoratus legitur in Fragm. Hiſtoriae Langobard. num.5. tum Gaſtaldatus Agerentinus, ſive dicas Acherontinus, & Comſanus, in Capitulari Radelchiſi num.9. 24. & 25. expreſſe demonſtrati; tum quoque Gaſtaldatus Barenſis: quam ſane urbem ex hac diutius obſervata Langobardorum antiqua inſtitutione primatum totius Apuliae per tempora Nortmannorum obtinuiſſe, ejuſdemque caput extitiſſe, ſicut eam celebrat Petrus Diac. in Auctar. ad Oſtienſ. l.3. cap.44. & lib.4. cap.106. par eſt credere; cujus Gaſtaldus fuit Lando ille memoratus praefato Ignoto Caſſin. num.8. Et tandem Luceriam, & Sipontum non infimi nominis Civitates, & ſi quas alias tales Gaſtaldatus pariter exiſtimandas non abnuerim; quibus quidquid terrarum inter Barenſem & Theatinum continebatur,

(a) Rhegium uſque productum hunc limitem quod dicat Alfanus Archiepiſc. Salern. in Carmine ad Guidonem filium Princ. Guaimarii IV. non dum edito, ea ipſa aſpiciens priora tempora Nortmannorum Gaufredo indicata, hujus non eſt loci minutius examinare.

fuerit contributum. In hanc itaque, aut parum abſimilem formam Langobardos Beneventanum aliquando Ducatum deſcripſiſſe, dijudico; qui antiqua nomina Provinciarum Calabriae, Apuliae, & Samnii populari tantum ſermone, non ipſas Provincias uſu conſervarunt: haud ſecus atque Apuliae etiamnum vulgo manet antiquum vocabulum, quamvis nulla ex duodecim hujus Regni Provinciis eo cenſeatur.

F I N I S.

DIS-

Digitized by Google

DISSERTATIONES

Quae erunt in Secunda Parte. (1)

I. Ducatus Beneventanus tranſibat ne ad haeredem.
II. Dux Beneventi cur poſtea dictus ſit Princeps.
III. Principatus Salerni fines: qui inſtitutus fuit ex diviſo Principatu Beneventano in an. DCCCLI.
IV. Principatus Capuae ab Langobardis quando inſtitutus.
V. Principatus Capuae fines, etiam per tempora Principum Nortmannorum.
VI. Langobardorum Italiae CisTyberinae occaſus.
VII. Italia CisTyberina ex quibus Dynaſtiis in Regnum coaluit.

IN TERTIA PARTE.

Erunt Canones Chronici infra deſcripti.

I. Ducum Beneventi intervalla annorum ab primo Duce Zottone ad primum Principem Arichim, & ad an. DCCLIIX. fuſius expoſita, quam fecerim Libro primo.
II. Canon Chronicus Principum Beneventi ab primo Principe Arichi ad Princ. Atenulſum I. Hoc eſt ab anno Chriſti DCCLVIII. ad an. DCCCC.
III. Canon Chronicus Principum Beneventi ab Atenulfo I. ad omnium poſtremum Principem Landulſum VI. Hoc eſt ab anno Chriſti DCCCC. ad annum MLXXVII.
IV. Canon Chronicus Principum Salerni ab ejuſdem Principatus origine, atque ab primo Principe Siconolfo ad poſtremum Principem Giſulſum II. Hoc eſt

(1) Iſthaec deperdita deflentur adhuc, & fruſtra expectamus.

ab an. DCCCXL. ad an. MLXXV.

V. Canon Chronicus Principum Capuae Langobardorum ab ejuſdem Principatus inſtitutione, & ab Princ. Pandulfo I. uſque ad ejus Principum Langobardorum ultimum Landulfum V. hoc eſt ad an. MLIIX.

VI. IN APPENDICE. Canon Chronicus Principum Capuae Nortmannorum ab omnium primo, Richardo Averſae olim Comite ad Princ. Henricum, filium Guilielmi I. Regis Siciliae. Hoc eſt ab an. MLVIII. ad annum MCLXXII. in quo Campanorum Principum conſtans defecit ſucceſſio, ſervato nihilominus deinceps in Actis publicis nomine Principatus Capuae ad obitum uſque Reginae Joannae II. hoc eſt ad ann. MCCCCXXXV.

MONITIO

Plura profecto hiſce Opuſculis, ac Diſſertationibus adjicere excogitaveram, Lector humaniſſime, ad uberiorem Langobardicae Hiſtoriae explanationem: ſicuti & ejuſdem Peregrinii noſtri opuſcula quaedam, quae jam pridem ipſemet publicae luci donaverat, aliaque inedita, necnon epiſtolas quamplures Cl. Viris ſcriptas, quas colligere datum fuit, ut in hujuſce operis Praeloquio promiſeram. At quoniam amici pro complemento inſtabant, neque amplius valetudinis, aetatisque meae ſoliciti, temporis aliquod ſpatium denegarunt, velis, remiſque demiſſis in portum laboris curaeque navigium immiſi, quo Langobardicae Hiſtoriae mercimonia ad Lectorum utilitatem, commodumque collecta conſequi facilius poſſent. Siquae autem inedita alia monumenta deinceps, ut ſpero, ſors mihi miniſtraverit, ea cum Peregrinii opuſculis, epiſtoliſque adnectam, ut ſupplementi Tomum alterum conficere poſſim (quod nec inſuetum omnino, nec malefactum ab aliis reputari manifeſtum eſt) illique fortaſſe, ſi Deus adjuvet, Diſſertatio-

nes

nes illas adjungam, quas Cl. ipſe Scriptor pollicitus erat, uti ex ſuperiori ejus tabula novimus. Earum attamen quaſdam, ni omnes, attingere conceſſum eſt in ſuperioribus, ac praeſenti Tomo aliquomodo pro occaſione decerptas, & diſtributas, nempe: Ducatus Benev. tranſiretne ad heredem: Beneventi Dux cur poſtea dictus ſit Princeps: Principatus Salerni fines qui fuerint: Principatus Capuae inſtitutio, ejuſque fines: Italia Cis-Tiberina quibus ex Dynaſtiis in Regnum coaluerit. *Fateor nihilominus haec non cuncta ad ſatietatem fuiſſe exarata; at ſi facile eſt inventis addere, ut vulgari utar adagio, iter aliis commonſtravi, quo meis biſce elucubratiunculis acceſſionem facere ad majorem rerum intelligentiam, quod expeto, atque vehementer exoro. Tu interim, amice Lector, clementer, quas tibi obtuli curas excipe, & D. O. M. ut valetudinem meam pro nominis ſui Gloria, tuique emolumento confirmare dignetur exora. Vale.*

F I N I S.

Mul-

Digitized by Google

Multa quidem in ſuperioribus Tomis errata ob Typographi, & Correctoris incuriam fateor irrepſiſſe: quorum aliqua jam in fine illorum invenies, amice Lector. Alia heic adjungenda exiſtimavi, ut quae aut emendanda, addenda, vel minuenda ſint, patienter ex ſe quiſque faciendum curet; neque meae culpae adſcribat, qui aliis cenſuram foliorum enixe commendaveram.

IN TOMO I.

Pag.XI. v.20. Camilius	Camillus
v.penult.not. memini	meminit
P.XXXII. v.15. Diſne	Digne
v.35. Camiillo	Camillo
v.ult. Diſne	Digne
P.LV.v.17. Exharcatus	exarchatus
P.LVII. To.III.	To.V.
p.3.v.ult.Tom.III.	To.V.
p.10.v.16. ſecundi	Secundi
p.12.v.15. qui qui	qui
p.18.v.1. cum	eum
p.30.v.25. cum poſtea	eum poſte
p.36.v.17. videtur	videretur
p.44.v.32. aliique	deficit *poſt Paginam*
p.101.v.20. eronei	erronei
p.176.v.28. docipulis	decipulis
p.188.v.pen. legendnm	legendum
p.213.v.16. expletit	expletis
p.217.v.21. puſſent	potuiſſent
p.224. in fin. Warderpertus	Wandelpertus
p.232.v.25. DCCCLIV.	DCCCXLIV.

ADDENDA.

P.XVI. v.22. Generali Abbate, & concive ſuo.

P.32.v.ult. poſt Hildericus addatur.

Hinc deducendum exiſtimo, tam Spoleti, quam Beneventi Duces jure hereditario Patribus filios ſucceſſiſſe, dummodo Regis Italiae adſenſus praeceſſiſſet, atque ab eorum fidelitate neutiquam receſſiſſent; quo caſu Reges, ex ſuprema eorum facultate Ducatum ſibi devolutum aliis pro propria libertate adſignabant, ut multis ab exemplis noſci utique poterimus.

P.226. poſt not. 75. addatur.

Eruditam hujus cryptae deſcriptionem, & philoſophicam ejus aquae

aquae Diſſertationem edere pollicetur V. Cl. Ferdinandus Francionius Cajacenſis Sacerdos, medicaeque facultatis diligens adſertor.

P.238. verbo *Carbonario* notavi: Fornacem fuiſſe, in qua carbones conficiebantur. Re nunc melius perſpecta dico: locum fuiſſe, ubi ſtagnum luteum, putridumque inerat, in quod ſordes omnes Civitatis exonerabantur, ut Falco Benev. teſtatur A. 1130. Vid. To. IV. p.303. Fornaces, in quibus carbones ſuccendebantur *Carbonariae fodinae*, *foveae*, & *fornaces* vocabantur.

I N T O M O II.

Pag.61.v.8. ſi	l. ſic
p.70.v.ult. collatas	ob collatas
p.96.v.23. perficere	perficeret
p.99.v.pen. Acherentim	Acherentiam
p.169.v.33. meo	metro
p.173.v.18. diſcordia	diſcordiae
p.214.v.5. XCVIII.	CXVIII.
p.220.v.31. cap.116.	cap.124.
p.232.v.6. Guriferium	Guaiferium
p.236.v.pen. colega	Collega
& Caſ.	Caſin.
p.254.v.29. appallati	appellati
p.260.v.23. quantenus	quatenus
p.268.v.9. at	&
p.298.v.20. XMLXVII.	CMLXVII.
ibid. XMLXIX.	CMLXIX.
p.315.v.16. quieſcit	requieſcit
p.326.v.26. cum	tum
v.27. tnno	anno
p.364.v.29. MCLXXX.	MCLX.
v.31. Ricc. a Sang.	Rom. Saler.
p.376.v.ult. retegenda	obtegenda
p.377.v.24. germanum ſuum	germano ſuo
ibid.v.27. Belcaſtrum	Caſtilionem
p.382.v.26. ut quod	& quod
p.395.v.14. infirmet	infirmetne, vel obfirmet
v.19. Sedili	Sedilibus Neap.
v.29. Neapolitani	deſ. Sedil.
p.396.v.15. Barrius ipſe e Frehero	a Barrio ipſe Freherus
p.399.v.16. ſui oculis	ſuis oculis.

A D D E N D A.

Pag.116. Sub initio cap.49. habetur num.1. qui deſignat primam hujus Anon. Partem a Peregrinio illuſtratam, & ſic deinceps numeralibus notis diſtinctas dabimus.

Pag.146.

Pag.146. ver.penult. legitur *in Rota* XXXVIII. deficit nota hujus num. quae eſt: *Rota opp. in Comitatu S. Severini, ubi adhuc memoria in Eccl. S. Marci*, quae ad Rotam *vulgo nuncupatur*.

P.307.v.24. *pariter dictus Pandulfus*, def. nota (CIX) non Pandulfus, ut Peregrinius ait, ſed Paldulfus, ſive Paldolfus dicebatur, ut ex chartis, quas ipſemet retulit infra num.V. & ſeqq.

In pag.274. tollenda ſunt verba iſthaec bis repetita: *junctim eorundem quatuor Principum nomina praeſeferentes*.

I N T O M O III.

Pag.28.v.2. poſſit	poſſet
p.31.v.pen. primum	primus
p.42.v.33. Caſſin.	deficit aut Baſilian.
p.61.v.30. Duee	Duce
p.64.v.39. acris	aeris
ibid. v.27. conveſſit	conceſſit
p.65.v.26. obſcurus	obſcurus
p.90.v.26. Eccleſia	Eccleſiae
p.96.v.34. Arae	Arcae
p.135.v.28. nepos	nepotes
p.139.v.29. citraqne	citraque
p.143.v.21. qao	quo
p.144.v.9. XII.	XIII.
p.154.v.39. nepotibns	nepotibus
p.166.v.20. municipiorum	mancipiorum
p.167 v.11. Anguſtum	Auguſtum
p.176.v.26. illa, muri	illa muri
p.178.v.15. MDCXXIX.	MDCXXXIV.
p.190. notae ſignatae *e f*	ſint *d e*
p.202. Nota (a) lege diuconcello,	non cancello.
p.258.v.10. nunc etiam	ita nunc etiam
ibid.v.24. ſuum ſervant	ſuum adhuc ſervant
p.266.v.12. adipictam	adpictam
p.272.v.2. hujns	hujus
p.279.v.ult. polufum	delufum
p.284.v.32. pag.	Pag. loc.
p.337.v.ult. rerelinquo	relinquo

A D D E N D A.

Pag.26.v.penult. Poſt *muratorii* add. *In Joann. Diac. Chronico*

Pag.99.v.15. *Aliqui arbitrati ſunt* leg. *mecum ſuſpicati ſunt*.

Pag.125.v.20. *Semper fuit habita* add. *ex eaque quamplures alii Comites effluxere, ut To.V. dicendum erit*. Prat.

Pag.270.v.23. *Ebuli Camerarii* add. *Unde fort. hujus nobilis Capuanae familiae deſumendum, ut alibi dicam* Prat.

IN

IN TOMO IV.

Pag.25.v.ult. Aienulfi	Atenulfi
p.159.v.22. cnim	enim
p.193.v.37. raptotes	raptores
p.230.v.29. ac ciderant	acciderant
p.231.v.ult. ſcllicet	ſcilicet
p.232.v.33. ſeripto	ſcripto
p.237.v.21. ſaeramento	ſacramento
p.267.v.34. Procres	Proceres
p.268.v.pen. rarione	ratione
p.337.v.35. viderimus	videbimus
p.416.v.28. hujns	de hujus
p.418.v.36. 964.	974
p.434.v.32. aliam . Urbem	aliam urbem
p.452.v.6. Literarae	Literariae

IN TOMO V.

Pag.5.v.19. eruvendam	eruendam
p.13.v.38. ſuu	ſuo
p.14.v.5. 29. .	30.
p.21.v.18. XIII.	VIII.
p.40.v.pen. Radoaidus	Radoaldus
p.56.v.21. Chronaco	Chronico
p.61.v.11. Marczeno	Marczano
p.69.v.1. 113.	1113.
v.25. Par.	Parad.
p.73.v.28. Jordanuc	Jordanus
p.96.v.ult. 1605.	1706.
p.103.v.15. deficit	nota (1)
p.117.v.30. ſſ.	SS.
p.128.v.31. 777.	787.
p.129 v.37. indubii	indubie
p.148.v.15. def.	nota (1)
p.159 v.16. 97.	997.
p.169 v.6. fortitus	ſortitus
p.175 v.15. recuſſaſſet	recuſaſſet
p.217.v.11. urbibut	urbibus
p.222.v.12. tnnc	tunc

ADDENDA.

Pag.17. in fine: Sico defunctus eſt A. 832. menſ. Febr. aetatis ſuae A. LIX. quum regnaſſet A. XV. m.circ.II. ut ſup. To.III. p.102.& 311.

Pag.160. in fine. Add. Hac ſuper contentione conſulenda ſunt quae ſub SS. Benedicto Pp. XIII. Viri Cl. deſcripſere: *De exiſtentia corporis S. Bartholom. Apoſt.*

Si quae alia benevolus Lector errata offenderit, caute ſuppleat precor, quae incaute praetermiſſa.

INDEX
TOMI V.

A

ABellinum Civ. 266. 313.
Acerentia 260. 265.
Acropolis Caſtrum 248. ſeq. 256. 258.
Adelaus Ben. Dux 46.
Adelchis Ben. Dux 227.
Ejus fil. 27.
Adelpertus Abb. 147. Capuae Epiſc. 152.
Adenulfus Cajet. Dux 176.
Adimarius Sal Pr. 8.
Aeſernia 264. 266.
S. Agatha urbs 313.
Agerentinus Comitatus 313.
Ajo Dux Ben. a Sclavis occiſus 33.
Ajo Princ. Ben. 141.
Aligernus Abb. Caſſ. 152.
Amanteum Caſtrum 253.
Amalfis aliaeq. Urbes Neap. Ducatus 239. 241. 247. 292.
Analecta, id. Collectaneorum liber 104.
Angelarius Abb. 141.
Antarta quid? 237.
Antiniana Fam. 98.
S. Antoninus Surrent. an Caſſin. Mon. 240.
Apollinaris Abb. 132.
Aquinum 190. 243.
Ardericus Epiſc. 152.
Arechis I. Ben. Dux 5. 33. mors 128.
Arechis II. Ben. I. Princ. & quare 6. 7. 33. 231.
Atbancſius Ep. & Dux Neap. 305.
Atripalda opp. 266.
Atenulfus I. Capuae, & Ben. Princ. 34. quot ex illo Comites, & ill. familiae prodiere 88. ſeqq.
Atto Diac. 248.
Atenulfa famil. 98.
Atenulfus Abb. Caſs. antea obſes Othonis Imp. 162.
Auguſtus Italiae deſcriptio 199.
Autchar Cap. Epiſc. 243.
Autbaris Rex Ital. 200. ſeqq. 213.
Autbpertus Abb. 135.

B

BAldoinus Abb. 148.
Barium 269. ejus Gaſtaldatus 313.
S. Barbati Ep. Ben. aetas 253.
S. Bartolomaei Ap. Translatio 136. 160. ſeq.

Baſ-

Baſſacius Abb. 135.294.
Baſilius Abb. 167.
Baſentum fl. 265.
Beneventum obſeſſum ab Imp. Conſt. 43.
Beneventani Antiſtites, ejuſque Ducatus e genere Princ. Lang. 101.
Benev. Duces quare Principes appellati 290.
Bertharius Abb. 137.313.
Biſinianum 263.
Bojanum 264. & *Bovianum* 313.
Brunduſium 259.261.268. *ſeq.*
Bruno Abb. Caſ. 183.
Brutii ſive Britii 256. *ſeq.*

C

CAjanella famil. 97.
Cajeta 230. *ſeq.* 266.
Caemeterium ſeu Nola 266.
Campania Rom. 44.
Campani Proceres titulo Capuani dicti 94. *ſeqq.* *unde Capuana famil.* 97.
Calor fl. 255. *Calabria an Themati Sicil. aliquando ſubjecta* 293.
Carolus M. Benev. venit 28. *cum Arichi pacifcitur* 127.
Capuani Praeſules, ejuſque Principatus ut plurimi e ſanguine Princ. Lang. 101.
Calatia Urbs 266.
Cales ibi.
Capua prima poſt Neap. vocata in Comitiis generalib. Regni 193. *ejus elogia* 196. *ſeq.*
Capua ejuſque Gaſtald. 266. *ejus Gaſtaldatus uſque Soram* 312.
Carlomanni mors 123.
Capitanei XXV. *militib. praeerant* 221.
Caſſanum 249.259. *ſeq.*
S. Catellus Ep. Stabienſis 239.
Caudium, male Furculum appellatum 243.
Citello Fam. 98.
Clanius fl. al. Patria 232.
Cleph Langob. Rex 217.
Cognomina gentilitia quo modo, & tempore orta 93.
Comitatus Aeſern. fines 261.
Comites cum Caſtaldis confuſi 310.
Comites ad Ducatum tranſibant 220.
Capitanei a Nortmannis appellati 308.
Comes, & Dominus quando 309.
Comſia ejuſque Caſtald. 264. *ſeq.*
Conca Caſt. 94.
Concilium Florent. 174.
Conradus Imp. Capuam venit 168.
Conſtanſ. Imp. 218.

Conſtantius Imp. 244.
Crotonienſis Civ. 254.260.
Cumae urbs 232. *ſeq.* 242.
Cumanum Caſtrum 306.
Cuſentia 249. *ſeq.* 259.

D

DEſiderius Abb. Caſſ. 172. *ſeq. inde PP. Victor III.* 173.
Deusdedit Abb. 134.
Diviſio Principat. Ben. & Sal. 7.16.33.
Docibilis Abb. 162.
Ducatus Benev. Spoletanum praeceſſit 216.
Ducatus Neap. Cajet. Amalfit., & *Surrent.* 223.
Ducatus Benev. inſtitutio 35. *ſeqq.* 200. *ſeq.*
Ducatus Forojul. Benev. & Spolet. quare inſtituti ab aliis diverſi ibid.
Duces unde dicti 212. *ſeq.* 218.
Duces XXX. *Regno Italiae praeſunt* 217.219.
Duces plurib. Comitib. praeerant 221. *An primum cuique Urbi Dux?* 222.

E

EPiſcopium S. Stephani Cap. 167.
Exarchus Ravennae 235.

F

FOrinum opp. 255. *ſeq.*
Franco Fam. 98.
Fractarum Caſtrum 181.
Fridericus Abb. 172. *poſtea Pontifex Steph.* X. *ibid.*
Fucinus Lacus 264.
Furculum opp. 266.

G

GAideris Ben. Pr. 268.
Gargani montis ſpecus 253.270.
Gaſtaldi qui fuerint, & *quae Gaſtaldata* 299. *ſeqq.* 303. *An a Comitibus diverſi* 305.
Gaſtaldi militares 306. *An perpetui?* 308.
Girardus Abb. 183.
Giſulfus Abb. Caſſ. 130.
Giſulfus I. Ben. Dux 43. *ſeq.* 228.
Giſulfus II. 48.
Giſulfus ult. Sal. Pr. 13.
Godeſcalcus Ben. Dux 47.
Gregorius Ben. Dux 47.
Gregor. Capuae Presb. 237.
Gratianus Abb. 124.
Grimoaldus I. 6.16.17.41. *Italiae Rex* 42.243.
Grimoaldus II. Ben. Pr. 16. 17.43.
Guaimarius Sal. Princ. 173.
Guibaldus Abb. 188. *ſeq.*

Gui-

Guimeltruda Ademarii Pr. uxor 8.

H

Henricus II. Imp. Romae coronatus 163.
Henricus IV. & V. Imp. 182.
Hermeris Abb. 124.
Hildebrandus Spoleti Dux 128.
Hildericus Abb. 134.
Horrea ubi ſita 228.
Hungarorum irruptio 148.
Hydruntum Urbs 247. 268. ſeq.

I

Joannes I. Abb. Caſſ. 145.
Joannes II. Abb. 158.
Jo: III. 159. IV. ſive Rotundulus 162.
Joannes de Lamberto Sal. Pr. cum Manſone 10. 11. ejus fil Joannes maledictus, & quare 12.
Joannes XIII. PP. Capuam Metrop. conſtituit 153. ſeq.
Joannes primus Cap. Archiep. 154.
Jordanus Pr. Cap. 176.
Italiae diviſio 266.
Judex Campaniae 236.

L

Lainum opp. 249. 252.
Laidulfus Comes Teanenſis 169.
Landulfus Ben. Salernum occupat 9. e Laurini Comitatu ejicitur.
Landolfus I. Pr. 23.
Langobardia quaenam improprie dicta? 224. 292.
Latinianum opp. 259. 265.
Leo Abb. Caſſ. 144.
Leo Abb. S. Vincentii 152.
Leo IX. PP. 174.
Liutprandus Ben. Dux 49.
Lotharius III. Imp. Caſinum adit 189
Luceria Civ. 261. 314.
Ludovicus I. Imp. 131.
Ludovici II. Imp. epiſtola 238.

M

Magiſtri militum Neap. 234.
Majelpotus Abb. 151.
Manſo Sal. Pr. 10. 11.
Manſo Abb. Caſ. 157.
Marſorum Com. 263 ſeq. 266.
Marſicum opp. 265.
S. Matthaei Apoſt. Translatio 153.
Matera Urbs 265.
Melſis Urbs 305.

Me-

Melus Dux Apuliae 163.
Minturnae opp., & *flumen* 232.
Miſeni Caſtrum 233. & *Comites* 241.244. *ſeq.* 256.
Mitola Cap. Comes 255.
Moliſii Comitatus unde dictus? 313.
Monaſt. S. Vincentii in Volt. extructio 129. *everſio* 140.
Monaſt. S. Bened. Cap. 52. *ſeqq.* 146.174.
Mon. Caſſ. quando fundatum 114. *ſeq.* & *qui ejus Abbates* 116. *quando deſtructum*, & *renovatum* 119. *ſeqq.* 227. *iterum a Saracenis devaſtatum* 137. *reſtauratum* 141. *ſeq.* 144. 153. *dedicatum* 177.
Monaſt. Teanenſe incenſum 143. *Tremitenſe* 173.
Mon. Cavenſe 173.
MonsPiluſium opp. 265. *ſeq.* & *Caveoſus ibi.*
Moctula Urbs 265.

N

Narciſſus medicus 246.
Neapolitani quibusnam tributarii 234. *ejus Duces* 236. *an Cryptam Garganicam expoliarint* 254.
Neap. Regni Provinciae 267. *ſeq.*
Nicolaus Ab. Caſſ. 186.
Normanni Sal. oppugnant 163.
Nuceria Urbs 266.

O

Oderiſius I. Abb. Caſ. 179. *II.* 184.
Odilo Abb. Cluniac. 165.
Optatus Abb. 123.
Oria Civ. 268.
Ortona Civ. 261.
Otho Imp. Pandulfo Capitefer. Principatum Cap. confirmat 104. *mors* 156.
Otho II. infeliciter cum Sarac pugnat 156.
Otto Ab. Caſ. 182.

P

Paeſtum, *ſeu Lucania* 249.
Paldulfus Sal. Pr. 8. 9. *a Giſulfo adoptatus*, & *quare* 10.
Paldofus Pr. Ben. 23.24. *ſeq.*
Pandenulfus Cap. Com. 231.
Pandulfus IV Cap. Pr. 165. 170. *Pand. V.* 174.
Pandulfus Cap. Archiep. 164.
Pandulfus Com. de Sexto 185.
Panormum captum 133.
Patritius Siciliae 231.
Pauli Diac. Laus 200.

Petronax Abb. quot annis ſederit 122.228.
Petrus Abb. Caſſ. 171.
Poſidium Premont. 262.
Potentia Urbs 265.
Poto Abb. 126.
Praeſentiana fam. 97.
Priſcus an Sal. Pr. 8.

R

RAdelchis Ben. Dux 22. 23.
Radelchis 11. 141.
Radelgarius Ben. Dux 22.
Ragembrandus Abb. 142.
Rainaldus Ridellus 181.
Rain. Calamentan. 187. *ſeq.*
Tuſcus Abb. depoſitus 188.
Ravenna ab Aiſtulfo capta 123.
Regnum Neap. ex quibus Dynaſtiis conflaverit 289. *ſeqq.*
Rhegium [illegible] *an illuc producti fines Princ. Salern.* 313.
Richardus Com. Averſae Pr. Cap. 176.
Richardus II. Pr. 182.
Richerius Abb. Caſſ. 168.
Ridella Fam. 98.
Robertus Viſcardus Sal. Principatum occupat 14.
Rodoaldus Ben. Dux an Surrentum obſederit? 41.
Roma obſeſſa ab Aiſtulfo 123. *a Langobardis arctata* 225.
Romualdus Ben. Dux 43.
Romuald. II. 25. 259.
Roſella Fam. 98.
Roſſanum 263.
S. Rufinus Cap. Ep. 45.

S.

SAducti familia 305.
Salernum 247. *ejus Principatus confinia* 261. *ſeqq.* 269. 312.
Samnia ubi 294. *ſeq.*
Saracenorum irruptio 136. *ad Garilianum caeſi* 146. 248.
Sarnum 266.
Sclavi in Apuliam deſcendunt 253. *ſeq.* 270.
Senioretus Abb. 186.
Sergius Neap. Dux 306.
Sexto Fam. 98.
Sicardus Ben. Pr. 18. *mors* 136.
Sico Ben. Dux 17.
Sico Sal. Princ. 7.
Siconulfus primus Sal. Pr. 18. 136. 251.
Sipontum 259. *ſeq.* 269. 314.
Sora in fin. Duc. Benev. 226. 229.
Stolium quid? 248.

Ta-

T

Tarentum Urbs 259. ſeq. 264. ſeq.
Terracina finis Campaniae 230.
Teleſia Civ. 313.
Teramus Urbs 250.
Termulenſis Civ. 262.
Terra Laboris 244.
Theate Civ. 313.
Theatina Marchia 262. ſeq. 266. 313.
Theobaldus Abb. Caſſ. a Sergio Duce Neap. exceptus 165.
Theodemar Abb. 126.
Tomichis Abb. 125.
Traſimundus Com. Teatinus 173.
Tricaricum Civ. 265.
Tropea Civ. 262. ſeq.

V

Valva Urbs 264.
Venafrum 266.
Venuſia 264.
Victor II. PP. 171. ſeq. 174.
Victor PP. III. e genere Pr. Langob. 101. 173. 175.
Urſus puer Ben. Pr. 27.
Waimarius I. Sal. Pr. 8.
Waim. II. ibi. Waim. III. 12.
Waim. IV. 13.
Wido I. Sal. Pr. 12.
Wido II. 13.
Vulturnus, etiam Caſilinus appellat. 250.

Z

Zoto I. Dux Benev. 5. 16. 21. 33. 200. ſeq.

73395

Digitized by Google

Digitized by Google

B